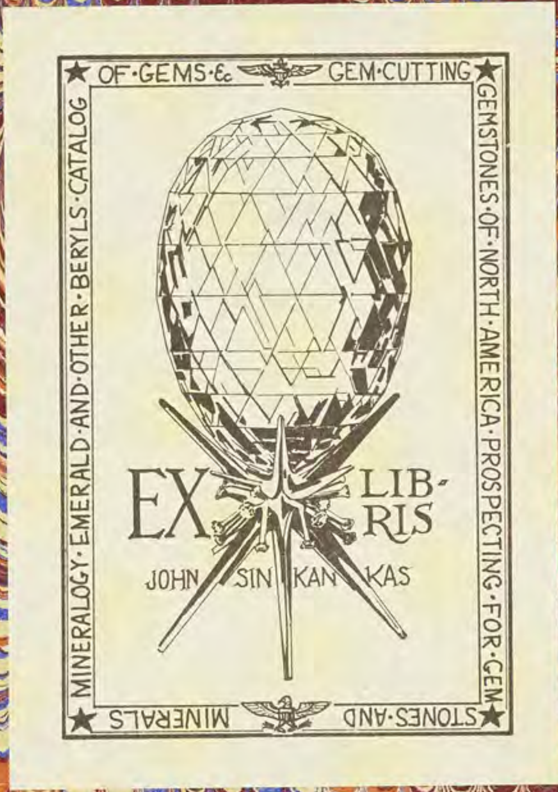

MINERALOGY·EMERALD·AND·OTHER·BERYLS·CATALOG
OF·GEMS·&c
GEM·CUTTING
GEMSTONES·OF·NORTH·AMERICA·PROSPECTING·FOR·GEM
STONES·AND
MINERALS
EX LIBRIS
JOHN SIN KAN KAS

ANASTASIS CHILDERICI I. FRANCORVM REGIS,

SIVE

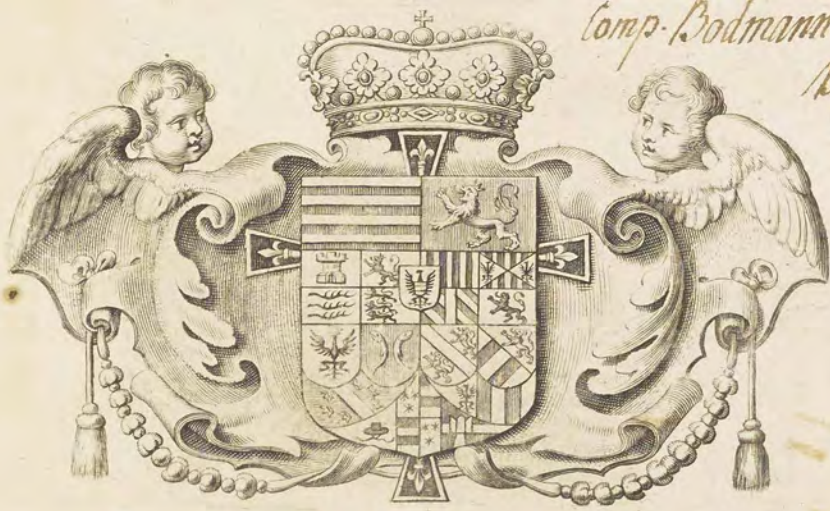
THESAVRVS SEPVLCHRALIS

Tornaci Neruiorum effossus, & Commentario illustratus.

AVCTORE

IOANNE IACOBO CHIFLETIO, Equite, Regio Archiatrorum Comite, & Archiducali Medico primario.

Comp. Bodmann. 1798.
N. omnia in hoc volumine contenta, rarissimis accen-sentur.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA
BALTHASARIS MORETI.
M. DC. LV.

1655

SEREN^MO ARCHIDVCI LEOPOLDO GVILIELMO, AVSTRIACO, BVRGVNDICO, BELGARVM, SEQVANORVMQVE PROREGI: DOMINO MEO CLEMENTISSIMO.

PAtere, SACRATISSIME PRINCEPS, identidem comparari SERENITATEM TVAM cum optimo & Djs simillimo Principe TRAIANO, quem adeò Plinius secundus DEORVM MVNVS appellauit. Is ALEXANDRO MAGNO, in ipsis ædibus in quibus mortem obierat, parentauit. HADRIANVS, eius in

Paneg. Traiani.

Dion apud Xyphilin. in Traiano.

In Hadriano.

Imperio ſucceſſor, cùm in Ægyptum veniſſet, eâdem religione ductus, POMPEIO itidem MAGNO iuſta perſoluit, cum lugubri hoc effato:

Τῷ ναοῖς βρίθοντι πάσι, σπάνις ἔπλετο τύμβου·

Tot Deus in templis, tumulo quantillus in iſto eſt!

ſepulchrúmque eius penè collapſum reſtituit. Maiori dignatione, & memorando caſu, CHILDERICVS I. Francorum Rex, tot ſæculis interlabentibus, è mortuali ſolio exiijt ad conſpectum Tui, cuius (vt olim Conſtantij Cæſaris, teſte Iuliano) *Maiores, & Aui, & Parentes, & Fratres, & Patrueles, & Cognati,* REGES *&* IMPERATORES *omnes fuerunt.* Ac ſi, monente Themiſtio, tam verum eſt quàm

Orat. 1.

Orat. 2. ad Valēt. Iunioré.

quod

quod veriſſimum, *Non eoſdem priuatis hominibus & Principibus* SERMONES & LIBROS *accommodatos atque idoneos eſſe: ſed nimirum, vt amictus, ædes, equi, currus, ac miniſtri, ceteraq́ue, quæ ad cultum pertinent corporis, ornatiora illis, quàm ſibi ſubiectis, & ſplendidiora ſunt: ita* DISCIPLINAS *ac* LIBROS *non communes iiſdem, ac vulgares attribui, ſed* PROPRIOS *ac* PRÆCIPVOS *oportere*. Ne alterum deſit, vtrumque SERENITATI TVÆ ſiſto, Librum argumento Regium, Theſaurum, Regem ipſum, quem toga & arma circumſtant; inſtrumenta belli, ornamenta pacis; Annulus ſigna-

 torius;

torius; Graphiarium; Pugillares; Gladius; Securis; Framea; Equus bellator, eiúſque inſtructus; Aurum Argentúmque ſignatum; Regis Idolum miræ ſuperſtitionis; Apum aurearum ſymbola, incompertæ ſignificationis hactenus; ſacra profanáque CIMELIA, nec Græca illa, aut Romana, quorum pridem eruditos ſatietas tenet; ſed BELGICA, FRANCICA, REGIA denique, & NOVANTIQVA omnia: quæ auidis auribus expetita, voluiſti non tantùm Tuis, ſed & omnium vſurpari luminibus, atque opere cælato exprimi; probè conſcius, *nullum eſſe* MAGNO PRINCIPE, *immortalitatemq; merituro, impendij genus dignius,*

Plin. in Paneg. Traiani.

gnius, quàm quod erogatur in posteros. Quin immò, saluâ MAGNITVDINE TVA, descendisti ad meas curas, cùm mihi ius dedisti referendi ad TE, de quibus dubitabam; cùm singula libri capita, priusquam typis mandarentur, recensuisti studiosè, Tuóque calculo comprobasti. Et verò etiam priuatim AVGVSTISSIMÆ TVÆ GENTIS intererat, penitiùs agnosci REGEM PROGENITOREM, à TE potissimùm serâ & verâ eius stirpe. Magnus enim Imperator CAROLVS à CHILDERICO Rege nostro ducebat ortum per BLITILDEM, Clotarij primi Regis filiam, Clodouei primi neptem, Childerici primi proneptem. REGES autem

autem, & IMPERATORES AVSTRIACI, Maiores Tui, à MAGNO CAROLO, ductu multiplici, lineam generationis trahunt cum prærogatiuâ natalium præ Capetianis Regibus: ſic vt primaria Francorum gloria ad Auguſtiſſimam Gentem Tuam iure ſanguinis tota pertineat; quemadmodum aliàs clarè demonſtraui. Hoc verò ipſemet CHILDERICVS honori duxiſſe, hoc in votis habuiſſe videri poſſet, qui ſtatim retectus, illicò ſe in oculos SVI NEPOTIS gratulabundus ingeſſit. Magnorum Imperatorum, Regum, Gentium ſedes, ipſáque ſeptem Orbis miracula, vbi terrarum fuerint ignoratur. Vbi primi Francorum Reges Ethnici,

ci, PHARAMVNDVS, CLODIO, & MEROVEVS conditi iaceant, adhuc quæritur: quartus, CHILDERICVS, magno TVÆ FELICITATIS augurio, tandem prodijt in apertam lucem, eâ Belgarum regione, quam obliquis meatibus SCALDIS interfluit; quámque Tuis expeditionibus PHILIPPO IV. Regi maximo magnâ ex parte vindicasti. Ille siquidem Imperium Tibi dedit; Tu illi asserüisti. Communicatâ Maiestate sollicitior Tu TIMORE DOMINI; ille securior factus est: vterque optimus, dignúsque alter eligi, alter eligere. Sic vtriusque beneficio viuimus: sic Tuo viuit CHILDERICVS, —*expersq́ue sepulchri*

Notitiã seræ posteritatis habet.

Ouid. lib. 4. de Ponto, El. 8.

** Ita

Liuius lib. 38.

Ita olim SCIPIONIS MAGNI monumentum tempeſtate diſiectum eſt, cuius virtus immortali genio litterarum viuit etiam, viuétque. Sed finio maiore voto, & verbis Achmetis Medici Arabis ex Ægyptiorum

In Oneirocriticis cap. 7.

diſciplinâ: *Si quis in ſomnis* SVSCITATIONEM MORTVORVM *videre viſus fuerit, ea res vinctorum liberationem, &* BELLORVM FINEM *ſignificat*. Quantò magis dum non per ſomnum, non aliquo noctis ludibrio, ſed adultâ luce, maiorum noſtrorum ANTIQVISSIMVM REGEM quodammodò ab inferis reuocatum videre datum eſt; dum auro gemmíſque fulgentem oculis vſurpare, contrectare manibus?

bus? O ANASTASIM publicæ tranquillitatis, si eo prodeunte alma PAX resurgat! si cessent *furiæ animi, discordiæ, & quidquid non licet* SACERDOTIBVS PACIS! Hoc si terris exoratum Numen dabit,

Tertul. de Spect. cap. 16.

—mirabere seris

POSTERITAS *sæclis inhumata cadauera latè,*

Quæ Europæos texerunt ossibus agros.

Prudent. l. 2. cõtra Symm.

Scripsi & voui Bruxellæ, ipso die anniuersario inuentionis thesauri Childericiani, XXVII. Maij. M. DC. LIV.

IOAN. IAC. CHIFLETIVS.

ELENCHVS CAPITVM.

CAPVT

SVMMA

SVMMA PRIVILEGII.

PHILIPPVS IV. Hiſpaniarum & Indiarum Rex Catholicus, & Potentiſſimus Belgarum ac Burgundionum Princeps, diplomate ſuo ſanxit, ne quis librum cui titulus *Anaſtaſis* CHILDERICI *primi Francorum Regis, ſiue Theſaurus ſepulchralis Tornaci Neruiorum effoſſus, & Commentario illuſtratus*; *Auctore* IOANNE IACOBO CHIFLETIO, *Equite, Regio Archiatrorum Comite, & Archiducali Medico primario*, præter Balthaſaris Moreti voluntatem vllo modo imprimat, aut alibi terrarum impreſſum in has Germaniæ Inferioris ditiones importet, venalémve habeat. Qui ſecùs faxit, confiſcatione librorum, & aliâ graui pœnâ mulctabitur; vti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ XXVI. Septembris, M. DC. LIV.

Signat.

D. Fren.

APPROBATIO
CENSORIS.

ANastasim hanc CHILDERICI I. *Francorum Regis*, *Auctore* IOANNE IACOBO CHIFLETIO, *Equite*, &c. nihil in ſe continentem quod fidei Catholicæ aut bonis moribus aduerſetur, luce publicâ digniſſimam cenſui. Antuerpiæ XII. Octobris, M.DC.LIV.

Guilielmus Bolognino S. T. L.
Can.& Lib.Cenſor Antuerp.

ANASTASIS CHILDERICI I. FRANCORVM REGIS; SIVE

Thesaurus sepulchralis, Tornaci Neruiorum effossus, & Commentario illustratus.

CAPVT I.

Vestibulum Operis, Tabella vetus iconica antiquorum Franciæ Regum.

QVÆ mihi legenda sunt vestigia, accuratiùs intuenti, non alienum à ratione doctrinæ visum fuit, pauca præfari de antiquioribus Francorum Regibus, iisque referendis tantisper immorari; vt ante omnia, Regum Primæ Stirpis CHILDERICI tres distinctiùs habeantur, quorum alter Rothomagi sepultus est in S. Petri, tertius Audomari ad S. Bertinum, Primus Tornaci; de quo nobis futurus sermo, cuiusque anno præterito Thesaurus sepulchralis, casu effossus, huius erit Operis argumentum.

In Bibliothecâ Regiâ Bruxellensi seruatur magnæ molis membraneus codex M. S. continens Historiam Caroli Magni, elegantissimis imaginibus illustratam; quarum vna exhibet antiquiores Franciæ Reges. Monet ad calcem Operis Dauid Aubertus, Philippi Boni Burgundiæ Ducis Aulicus Scriba, *exscripsisse se Historiam illam, & in linguam Francicam meliorem commutasse anno* M. CD. LVIII. *iussu Philippi Ducis.* Quibus insinuat se alio vetustiori codice vsum, imagines etiam ab alijs antiquioribus expinxisse. Vtut sit, Tabellam damus, qualem inde habuimus, quàm fieri potuit accuratissimè delineatam: quæ etsi quodammodò imperfecta videri possit, lucem tamen mereri visa, quòd Regum gestu, staturâ, & cultu, ferè aliquid ad historicam veritatem non inutile repræsentet; cui breui Commentario facem præfero, quamquam Regum Epochas obstinatiùs tueri nolim, non ita ab aliis occupationibus vacuus, nec tam mei lemmatis amans, vt LOCA AVIA vniuersa PERAGRARE integrum sit.

Anno 1458.

I. PHA-

Pharamon p.r Roy de France.
Clodis.
la p.re Generation Meroué. Childerich. Claudius. Clotaire. Chilperich.
Loys. Thiery. Childerich. Clotaire. Cloys. Dagobert. Clotaire.
Dagobert. Thiery. Chilperich.
Childeric.
Charles Martel. Pepin. Charlemaine

1. PHARAMVNDVS.

DE huius Francorum primi Regis Chronologiâ hæc ad me doctissimus noster Wendelinus: *De anno primo Pharamundi ne dubitemus facit Prosper Tyro, cuius Chronicon nobis dedit Scaliger in suo Eusebio; auctiusq; datum est Tomo primo Scriptorum Francicorum. Scaligeri autem editio ad annum* XXV. *Honorij hæc habet:* PHARAMVNDVS REGNAT IN FRANCIA. *Post quæ sequitur annus* XXVI. *& ad illum hæc:* SOLIS FACTA DEFECTIO HOC ANNO. *Si ergo certum est, anno ante istam Eclipsin regnasse Pharamundum, regnauerit sanè ex anno* CD. XVII. *Eclipsis enim Solaris nulla fuit per hos annos memorabilis, præter illam, quæ contigit anno Christiano* CD. XVIII. *Iulij* XIX. *Fuitq; totalis per Africam & Ægyptum; cuius etiam meminit Chronicon Alexandrinum, addens factam* XIV. *Kal. Augusti, die Parasceues, horâ diei octauâ. Idatius quoque eamdem diem* XIV. *Kalend. Augusti exprimit, sed Feriam quintam numerat errore librarij; nam reuerà fuit dies Veneris, horâ meridiei per Italiam, bihorio ferè seriùs quàm in Ægypto. Atque hæc est illa, de quâ scripsisse debuit Augustinus, tunc Hipponensis Episcopus, sicut Posidius in Indiculo meminit;*

16. Iunij 1653.

Anno 417.

Anno 418.

minit; qui liber vtinam alicunde aliquando reuiuiſcat! Omnino ergo ex anno CD. XVII. *regnauit Pharamundus, non verò (quod Scaligero credulus ſcribebam in Salicis meis) anno* CD. XX. *quoniam ſcilicet adcredebam anno mox* CD. XXI. *die* XVII. *Maij Solem defeciſſe; quod idem Scaliger validum pro ſe argumentum putauit; cùm reuerà nullum ſit, atque etiam falſum: vt nunc me pudeat alteri crediſſe quàm mihi. Scaliger ergo Buntingum ſecutus (de Pratenicis Tabulis falſum ac fallentem) ipſe etiam falſus me fefellit. Anno enim illo* CD. XXI. *nulla per totam Europam, aut ipſam Africam, conſpici potuit Solis obſcuratio, propter latitudinem Lunæ Auſtralem, & accedente parallaxi adhuc Auſtraliorem. Maneat ergo ex anno* CD. XVII. *regnaſſe Pharamundum, & quidem (pro eo ac tradidit Sigebertus) annis vndecim. Eius ergo mors cadit in annum* CD. XXVIII.

Anno 417. Anno 420. Anno 421. Anno 421. Anno 417. Anno 428.

Quod ad locum attinet: haud à vero alienum exiſtimo, Belgicam Secundam, Vandalorum incurſu iam labefactatam, à Pharamundo occupatam ad mortem vſque: de illo ſiquidem Genealogia vetus: *Sepultus eſt* BARBARICO RITV (à la maniere barbariſque) *Rhemis extra vrbem, Laudunum verſus in monticulo, qui Latinè* PYRAMIS *dici poteſt.* Seruius Virgilij interpres: *Apud*

Hieron. Ep. 11. ad Ageruchiam.

Ex M.S. cod. Bruxell. Palatij.

In Lib. 11. Æneid.

Apud maiores, Nobiles aut ſub MONTIBVS *altis, aut in ipſis* MONTIBVS *ſepeliebantur. Vnde natum eſt, vt ſuper cadauera aut* PYRAMIDES *fierent, aut ingentes collocarentur columnæ.* Plinius de Cauchis populis: *Illic miſera gens* TVMVLOS *obtinet* ALTOS, *vt* TRIBVNALIA *ſtructa Manibus.*

Lib.16. c.1.

2. CLODIO.

An.428.

PErgit Proſper ad annum CD. XXVIII. Theodoſij quintum: CLODIVS REGNAT IN FRANCIA. Alter Proſper in Conſularibus ad eumdem annum: *Felice & Tauro Coſſ. pars Galliarum propinqua Rheno, quam* FRANCI *poßidendam occupauerant,* AETII *Comitis armis recepta.* Ex quibus colligit Wendelinus, nihil auſos Romanos aduerſus Pharamundum, quamdiu ipſe vixit: ſed eo mortuo, vt fit, irruiſſe aduerſus CLODIONEM, ætate belliq́ue experimentis minorem.

Lib.2. cap.9.

Gregorius Turonenſis de illo: *Apud* DISPARGVM CASTRVM *habitabat, quod eſt in termino* TONGRORVM. Geſta Regum Francorum: *Habitauit* CLODIO *Rex in* DISBARGO CASTELLO *in finibus* TONGRORVM. Aimoïnus de Francis: CASTELLVM *quoddam,* DISBARGVM *nomine,* occu-

Cod.M.S. Camer. cap.5.
Lib.1. cap.4.

occupant, in quo Rex CLODIO *ſedem ſui conſtituit Regni.* Oſtendi aliàs apud eos Auctores legi debere *Tongrorum*, non *Toringorum*: ſed erraui, dum credidi *Disbargum* illud, Clodionis domicilium, eſſe *Dieſthemium*; vbi duo caſtra conſtituit R.P. Godefridus Henſchenius, alterumque ſcribit etiamnum *Disburgum* appellari; quod apertè negant incolæ loci, aiuntque *Burgum* ſimpliciter vocari; vnde in Chartis Auerbodienſibus, Eccleſiæ Dieſtenſes *S. Joannis de Burgo*, & S. MARIÆ, vel *Dominæ noſtræ de Burgo*, nullibi *de Disburgo*.

Lumine l. Salic.

In Diatribâ.

Re ergo penſiculatiùs examinatâ, reperi apud Francos noſtros duplex fuiſſe *Duisburgum*; vnum nempe trans Rhenum, ex àduerſo Coloniæ Agrippinæ, oppidum Montenſis Comitatus, hodieque dictum *Duysborg*, olim *Deuſonis Caſtrum*; eſtque illud idem *Dusburg* oppidum, quod Philippus Imp. Henrico I. Duci Lotharingiæ & Brabantiæ oppignerauit anno M. CC. IV.

Butkens in Trophæis Brab. pag. 167. an. 1204.

Duiſburgum aliud ſitum eſt in noſtrâ Brabantiâ; de quo ſic aliàs Wendelinus: DVYSBORCH *nunc quoque eſt* MVNICIPIVM *amplum & NOBILE iuxta Furam, medio fermè loco inter Bruxellam & Louanium; idq; forſan Diœceſis Tungrenſis fuiſſe ex eo colligat quis, quòd* S. HVBERTVS,

In Leg. Sal. c. 14.

TVS,

TVS, *paucis diebus antequam moreretur, Furæ anno* DCC. XXVII. *in his locis Ecclesiam dedicauerit; quodq́ certè* LOVANIVM *Diœcesis fuit Tungrensis ad Diliam vsque flumen: ita vt* DVYSBORCH *illud fuerit in termino saltem Tungrorum, si non in ipsâ Diœcesi; multoq́ possit meliùs aptari huic loco* DISPARGVM *illud Gregorio memoratum, quàm alijs Transrhenanis.* Ita quoque Gramayus de hoc eodem municipio: DVYSBVRGVM *à Præposito Frigidi montis Bruxellæ Parœcum accipiens, & aliàs municipali iure gaudens.* Additque ad marginem: *Solet olim cum municipijs subscribere cum* SIGILLO CASTRVM *præferente, & duobus vexillis.* Supersunt viri senes ac fide digni, qui viderunt rudera & vestigia veteris castri Duisburgensis in loco vbi villa *Ioannis de Mulder* dicta, in municipij appendice, quæ vulgò *Yseren.* Refert præterea loci Pastor ex antiquis monumentis, ducentis ante Furam annis Duisburgum istud Ducum Brabantiæ castrum fuisse, in quo Principes & Magnates de rebus patriæ consilij capiendi causâ conuenire solebant. Ego castri veteris produco Iconismum è sigillo, quo Scabini post omnem memoriam chartas munire soliti sunt; & quidem ex antiquis ceris Archiui Caudenbergensis, in quo plures

Anno 727.

In Antiq. Brab.

res

res alias vidi veteres chartas, & caſtrum illud, DVSBORC, DVYSBORCH, & DVYSBVRG appellatum.

Habemus ergo Duiſburgum caſtrum, habemus eiuſdem ſigilla vetuſtiſſima; conſtat etiam ſitum olim vel in ipsâ Tungrenſi Diœceſi, vel ſaltem in confinio, vt planè poſſimus affirmare fuiſſe Diſbargum, ſeu Diſpargum caſtrum, in quo Rex Clodio habitauit, ſedemque primùm Regni Francici conſtituit. Addi poteſt, totum hunc Brabantiæ tractum, iam inde ab antiquiſſimis Principum noſtrorum temporibus (qui à Francis Regibus ortum ducebant) caſtris eorum ac domiciliis fuiſſe illuſtrem, Bruxellæ, Louanij, Furæ, & Duiſburgi.

Gregorius Turonenſis: *Ferunt etiam tunc* CHLOGIONEM *vtilem ac nobiliſſimum in gente ſuâ Regem Francorum fuiſſe, qui apud* DISPAR- Lib 2. cap. 9.

GVM CASTRVM *habitabat in termino Tungrorum.* tum post nonnulla: CLOGIO *autem missis exploratoribus ad urbem* CAMERACVM, *perlustrata omnia ipse secutus, Romanos proterit, ciuitatem adprehendit, in quâ paucum tempus residens, vsque* SVMMAM *fluuium occupauit.*

Aëtius Romanus, accepto nuntio de irruptione Francorum in Atrebates, silenti agmine cum Maioriano progressus, Clodionem aggressus est, eiusque exercitum strauit hymenæo fortè exhilaratum, atque importunè nuptialibus epulis indulgentem. Sidonius Apollinaris: Carm. 5.

Pugnastis pariter, FRANCVS *quâ* CLOIO *patentes*
ATREBATVM *terras peruaserat : hic* COEVNTES
Claudebant angusta VIAS, *arcuq; subactum*
VICVM HELENAM, FLVMENQVE *simul sub* TRAMITE *longo*
ARCTVS, *suppositis trabibus, transmiserat* AGGER.
Illic TE *posito, pugnabat* PONTE *sub ipso*
MAIORIANVS *Eques.* FORS RIPÆ *colle proquinquo*
Barbaricis resonabat hymen, Scythicisq; choreis,

Nube-

Nubebat FLAVO *ſimilis noua nupta* MARITO.
Hos ergo, vt perhibent, ſtrauit.——

Hanc Sidonij narrationem interpretes non ſatis intellexêre ob locorum ignorationem. Meo quidem iudicio, res acta eſt hoc modo: CLODIO cum exercitu ingreſſus eſt ſyluam Carbonariam, indeque militarem viam, quæ per Angiam, Athum & Lutoſam TORNACVM ducit, vbi alij aggeres publici quoque ſimul coibant; à Virouiaco nimirum, Teroanâ, Nemetaco, Cameraco, & Ponte Scaldis; intraque illas ſtratarum anguſtias, vbi —— *coëuntes*
Claudebant ANGVSTA *vias*,
Aëtius & Maiorianus (qui Helenam vicum in tranſitu ſubegerant) aduentantem Clodionem expectabant. Itaque commiſſum prælium difficili loco, Tornacum inter & Pontem Scaldis. In ipſo Scaldis Ponte (per quem ferebatur anguſtus agger, ſed publicus) Aëtius ſtabat: ſub ipſo Ponte, hoc eſt infra Pontem, Tornacum verſus, equitabat Maiorianus; vbi in ripæ Scaldis propinquo colle turbatæ ſunt Francorum nuptiæ. *Helenam vicum* (de quo Sidonius) Baldericus vocat *Lenenſe caſtrum*; oppidum eſt hodie in Atrebatibus, vulgò *Lens*, non autem Heſdinium vetus ad Caucium amnem.

Lib. 2. cap. 22.

Pons Scaldis vicus etiamnum ſupereſt, *Eſcaupont* dictus, qui ductu viæ militaris Tornacum inter & Bagacum ſitus eſt. Vnde Antoninus Aug. flexuoſum iter à Portu Geſſoriacenſi Bagacum vſque ſic diſpoſuit:

In Itinerario.

TERVENNAM	M. P. XVIII.	*Teroane.*
CASTELLVM	M. P. XVIIII.	*Caſſel.*
VIROVIACVM	M. P. XVI.	*Veruich.*
TORNACVM	M. P. XVI.	*Tournay.*
PONTEM SCALDIS	M. P. XII.	*Eſcaupont.*
BAGACVM	M. P. XII.	*Bauay.*

Ex quo itinere patet, publicam viam per Pontem Scaldis fuiſſe delatam, vt clarè Sidonius:

——FLVMENQVE *ſimul* SVB TRAMITE LONGO
ARCTVS, *ſuppoſitis trabibus, tranſmiſerat* AGGER.

In ipſo Scaldis alueo ſuperſunt hodieque aliquot antiquæ pilæ, quæ arctum aggerem ſuppoſitis trabibus ſuſtentabant.

Anno 448.

Moritur Clodio Rex anno CD. XLVIII. Cameraci ſepultus, vt Neoterici quidam volunt. Quærendus eſſet in ciuitatis pomœrio, ad viam militarem.

PRI-

PRIMA GENERATIO.

1. MEROVEVS.

PRoſper ad annum CD. XLVIII. qui fuit XXV. Valentiniani, paucis, vt ſolet: MEROVEVS *regnat in Franciâ.* Gregorius Turonenſis de Clodione Rege: *De huius ſtirpe quidam* MEROVEVM *Regem fuiſſe aſſerunt, cuius fuit filius* CHILDERICVS. Vetus Genealogia Regum M. S. iam laudata: MEROVEVS, *qui non erat* CLODII *filius, ſed ipſi ſanguine coniunctus, fecit ſe creare Regem, Clodij filios, qui ætate minores erant, excludendo.* Geſta Regum Francorum: *Chlodione Rege defuncto,* MEROVECHVS, *de genere eius, Regnum eius accepit.* Rouico Monachus: MEROVICVS *iſte, à quo & FRANCI priùs* MEROVINGI *vocati ſunt, propter vtilitatem videlicet, & prudentiam illius, in tantam venerationem apud* FRANCOS *eſt habitus, vt quaſi* COMMVNIS PATER *ab omnibus videretur.* Vnde in Tabellâ, Regum Primæ Stirpis caput conſtituitur, ſeiunctus à Clodione. Diem obiit anno CD.LV. Sepulturæ locus ignoratur.

Anno 448.

Lib. 2. cap. 9.

Ex Biblioth. Reg. Bruxell.

Ex M.S. Camerac.

Lib. 1.

Anno 455.

2. CHILDERICVS I.

An. 461. SIgebertus ad annum CD. LXI. HILDERICVM *insolenter & luxuriosè se agentem* FRANCI *Regno deturbant.* Hunc adeò terga vertentem, atque auersum Tabella repræsentat, cum torosi marginis pileo, quo exul in Thuringiâ forsan vtebatur. Ille ipse est Childericus, de cuius sepulchro Tornaci detecto, in hoc Opere acturi sumus; deque eius Vitâ compendio expressâ toto Capite quarto.

3. CHLODOVEVS I.

IN Epistolâ ad Episcopos post bellum Gothicum, ipse se CHLOTOVECHVM vocat: in litteris Theodorici Regis Italiæ ad eum datis, scribitur LVDVINVS: in eius Epithaphio, quod adfert Aimoïnus, CHLODOVEVS: in testamento S. Remigij, HLVDOVVICVS: à Sigeberto, LVDOVVICVS: à Contracto & Alberico, CLODOVEVS: in Tabellâ iconicâ, CLAVDIVS, vulgò apud Francos CLOUIS, u vocali, non consonante. Est autem expressus elatis in cælum oculis, iunctis manibus, habitu orantis, Diuinamque implorantis opem. Gregorius Turonensis de illo cum Alamannis dimicante: ELEVATIS

Lib. 2. cap. 30.

AD

AD CÆLVM OCVLIS, *compunctus corde, commotus in lacrymis ait:* IESV CHRISTE, *quem* CHROTILDIS *prædicat esse Filium Dei viui, qui dare auxilium laborantibus*, VICTORIAMQVE *in te ſperantibus tribuere diceris, tuæ opis gloriam* DEVOTVS *efflagito; vt ſi mihi victoriam ſuper hos hostes indulſeris, & expertus fuero illam virtutem, quam populus* TVO NOMINI *dicatus probaſſe ſe prædicat, credam tibi, & in* NOMINE TVO *baptizer.* Diem obiit anno D. XI. ſepultus Pariſijs in Baſilicâ SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, quæ nunc S. Genouefæ appellatur.

Anno 511.

4. CHLOTARIVS I.

CLericali videtur habitu tectus, manicis togæ latioribus, vel quòd priores pueritiæ annos in monaſterio tranſegerit, vel certè vt quodammodò notetur, traducaturque apud poſteros, propterea quòd aliquando *indixerit, vt omnes Eccleſiæ Regni ſui tertiam partem fructuum fiſco diſſoluerent:* quod erat velle frugibus Cleri ſuſtentari, eiuſque velleribus amiciri. Sed illum Iniurioſus Turonenſis Epiſcopus ad ſaniora conſilia reuocauit. Mortuus eſt anno D. LXI. ſepultus Sueſſione in Æde S. Medardi.

Gregorius Turon l. 4. cap. 2.

An. 561.

5. CHIL-

5. CHILPERICVS I.

IN Tabellâ obſeruo, Chilpericum indutum chlamyde viatoriâ, qualem Capitolinus Vero Imperatori tribuit, *qui nocte vagabatur obtecto capite* CVCVLLIONE *vulgari* VIATORIO; vel certè venatorij cultus chlamyde, cuiuſmodi Didonis venationi accinctæ apud Virgilium:

In Vero.

Lib. 4. Æneid.

Tandem progreditur magnâ ſtipante cateruâ,
Sidoniam picto CHLAMYDEM *circumdata limbo.*

Lib. 14. Epig. 128.

Martialis Bardocucullum vocat:

GALLIA *Sanctonico veſtit te* BARDOCVCVLLO.

Sat. 8.

Iuuenalis, Cucullum:

Tempora Sanctonico velas adoperta CVCVLLO.

vnde Iunius: *Bardocucullus, pallij genus eſt,* CVCVLLVM *habens adiectum è panno craßiore, cuius frequens vſus apud nautas, & aurigas.* Addo & apud venatores, aduerſus iniurias ventorum, imbrium, atque etiam dumeta. Philoſtratus de Meleagro venatore: CHLAMYDE *cocco tinctâ*, CERVICI INVOLVTA *indutus belluam expectat.* Iam Gregorius Turonenſis de Chilperico Rege: *Cùm ad villam Callenſem, quæ diſtat ab vrbe Pariſiacâ quaſi centum ſtadijs, accedit, ibiq; VENATIONES exercet: quadam die regreſſus de* VENATIONE, *iã ſubobſcurâ nocte, dum* DE EQVO *ſuſciperetur, & vnam manum ſuper*

In Iconib.

Lib. 6. cap. 46.

ſcapu-

ſcapulam pueri retineret, adueniens quidam eum CVLTRO *percutit ſub aſcellam, iteratoq́ ictu ventrem eius perforat; ſtatimq́ profluente copiâ ſanguinis, tam per os, quàm per aditum vulneris, iniquum fudit ſpiritum.* Occiſum fuiſſe in habitu viliore Chilpericum, ſatis indicant illa Gregorij verba; & firmant quæ ſequuntur de Madalulfo Syluanectenſi Epiſcopo: *Vt eum interemptum audiuit, aduênit; ablutumq́* VESTIMENTIS MELIORIBVS *induit: nocte in hymnis deductâ, in naui leuauit, & in Baſilicâ S. Vincentij, quæ eſt Pariſius, ſepeliuit.* Anno Chriſti D. LXXXIV.

Anno 584.

6. CHLOTARIVS II.

HVnc binomium fuiſſe, Patriſque & Aui nomina obtinuiſſe, nemo hactenus obſeruauit. Id verò me docuit Chronicon M.S. Anglo-ſaxonicum, cuius hæc ſunt verba: HILPERICVS, *filius* LOTHARII, *moritur.* HILPERICVS LOTHARIVS, *Hilperici filius, Regnum cœpit.* Mos tamen obtinuit, vt vnico LOTHARII nomine appellaretur: ſequitur enim in eodem Chronico: LOTHARIVS, *Hilperici filius, moritur, relinquens ſucceſſorem filium ſuum Dagobertum.* Mortuus eſt Chlotarius II. anno DC. XXVIII. conditus Pariſiis in Baſilicâ S. Germani de Pratis.

Anno 628.

7. DAGOBERTVS I.

Anno 620.

ALbericus anno DC. XX. *Lotharius Rex* DAGOBERTVM *filium ſuum commiſerat educandum* PIPPINO *Principi, Karlomanni filio, &* ARNVLPHO *illuſtri* COGNATO *ſuo. Anno* DC. XLIV. *obijt Rex* DAGOBERTVS, *qui multa bona contulit Eccleſiæ. Sepultus eſt apud S. Dionyſium Pariſius. Hic primum conuentum monachorum S. Dionyſij adduxerat ab Abbatiâ S. Mauritij Agaunenſi. Succeſsit ei in Regno filius eius* CLODOVEVS *in Neuſtriâ, id eſt in* NOVA FRANCIA, *per annos* XVII. *viuente adhuc Sigeberto in Auſtriâ.*

Anno 644.

8. CHLODOVEVS II.

HVnc in Tabellâ Gallicè CLOYS nuncupatum, notat Andreas Cheſneus etiam vocatum fuiſſe CHLOTHARIVM. Quod cùm Scriptores lateret, multa Chlotario III. eius filio tribuerunt, quæ huic CHLODOVEO CHLOTARIO debebantur, Atauo Chlodoueo, Auoque Chlotario MAGNIS Regibus cognomini. Mortuus eſt anno DC. LXII. ſepultus in S. Dionyſij.

Lib. 1. Burg. cap. 13.

Anno 662.

9. CHLO-

9. CHLOTARIVS III.

IGnauum, inertem, ore demiſſo, propendente è ſinu gladio, velut inutili ac neglecto CHLOTARIVM III. Tabella repræſentat, propterea quòd Ebroïnus eius Maior-domus, vir ingenio malo prauoque, Regnum ſolus obtineret, opprimeretque veriùs, quàm regeret. Tunc enim FRANCORVM REGES (Erchamberti verba ſunt) *nomen, non honorem, habebant. Victus ipſis erat exuberans, ſed* CVSTODIA IVGIS, *ne aliquid* IVRE POTESTATIS *agere poſſent.*

In Breuiario.

Auctor Vitæ S. Wandregiſili, Chlotarij Regis propè æqualis: *Poſtquam exceſſit è vitâ* CLODOVEVS *Rex, remanſit Balthildis Regina cum tribus filijs*, CLOTHARIO, CHILDERICO, *ac* THEODORICO*: è quibus* CLOTHARIVS, *qui maior natu erat, faſtigium adeptus eſt Regni, rexitq; populum Occidentalium Francorum* ANNIS QVATVORDECIM. Tum alio idem loco de iiſdem Regibus: CLOTHARIVS, *qui maior natu erat*, QVARTVM DECIMVM *Regni annum agens, conſortijs ſubitò caruit humanis. Deinde* CHILDERICVS *temerè ab inſidiatoribus interemptus, à præſenti ſublatus eſt vitâ. Tertius* THEODERICVS, *matri ſuperſtes, Regni ſuſcepit gubernacula.* vt nullatenus dubitem, in Fredegarij auto-

Apud Surium 22. Iulij cap. 14. Vitæ.

Cap. 21.

grapho ſcriptum fuiſſe Chlotarium III. Regem *annos* XIV. non vt in libris editis legitur, *annos* IV. *regnaſſe*, omiſsâ à libellione denarij numeri notâ X. vnde poſterioribus errandi anſa, qui perperàm Chlotario III. regni annos quatuor dumtaxat tribuunt.

10. CHILDERICVS II.

DElineatus eſt in Tabellâ, luſcâ imagine, nec, vt alij Reges, aduerſo corpore, ſed in læuam conuerſo, vt neglector famæ fata ſubſequentis. Fredegarius in Chronico: *Erat ipſe* CHILDERICVS *Rex leuis, atque citatus nimis, Gentem Francorum in ſeditionem mittens, & in ſcandalum ac deriſum: quo ingraueſcente, vnum* FRANCVM NOBILEM, *nomine* BODILONEM, *ad ſtipitem tentum cædere* CONTRA LEGEM *præcepit. Videntes hæc Franci, irâ magnâ commoti, Ingolbertus videlicet, & Amalbertus, vel reliqui maiores natu Francorum, ſeditionem contra ipſum* CHILDERICVM *concitauerunt. Memoratus Bodilo ſuper eum cum reliquis quamplurimis ſurrexit inſidiaturis, & Regem in Lauchoniâ ſiluâ, vnà cum Reginâ prægnante (quod dici dolor eſt) interfecit.* Annum notat Sigebertus DC. LXXIX. Cæſorum corpora ſepeliuit S. Audoënus Rothomagi in Baſilicâ S. Petri.

Cap. 95.

Anno 679.

11. THEO-

II. THEODORICVS I.

SIgebertus & Albericus, ducti errore qui in Fredegarij Chronicon irrepſerat, in annis Chlotarij III. decennium omiſerunt. Sic ergo anni apud illos deinceps, meâ quidem ſententiâ, ad marginem ſunt notandi. Sigebertus: LOTHARIVS *Rex Francorum moritur.* THEODERICVS *frater eius ab Ebroïno Maiore-domus in Regnum ſublimatur.* Albericus: *Francorum mortuo* LOTHARIO *Rege,* THEODERICVS *frater eius anno vno.*

Anno 676. non 666.

Sigebertus: THEODERICVS *Rex propter inſolentias Ebroïni à Francis repudiatur, & frater eius* HILDRICVS, *qui in Auſtriâ regnabat, à cunctis ad regnandum euocatur. Porrò* THEODERICVS *& Ebroïnus tonſurantur: &* THEODERICVS *Pariſiis in cœnobio S. Dionyſij, Ebroïnus in Luxouio relegantur.*

Anno 677. non 667.

Rurſum Sigebertus ad annum DC. LXXIX. *Bodilo Francus, quem* HILDERICVS *ligatum ad ſtipitem cædi præcepit,* HILDERICVM *in venatione exceptum cum Blitilde vxore eius prægnante interficit.* THEODERICVS *Regno reſtituitur.* Anno deinde DC. XCIII. THEODERICVS *Rex Francorum obijt.* Albericus anno ſequenti: *Rex Francorum* THEODERICVS *mortuus, in Abba-*

Anno 679. rectè.

Anno 693. benè. An. 694. malè.

tiâ ſancti Vedaſti Atrebatenſis, quam ipſe fundauit, ſepultus eſt cum Reginâ DODA *vxore ſuâ. Quia conſenſerat impietati Ebroïni ſuper interfectione beati* LEODEGARII, *idcircò pœnitens hanc nobilem Abbatiam inſtituit. Defectio ſolis facta eſt horâ diei tertiâ, ita vt quædam claræ ſtellæ apparerent.* Theodorici Epitaphium extat Atrebati ad chorum ſancti Vedaſti, inſcriptum lapidi hiſce verſibus:

> *Rex* THEODORICVS *ditans, vt verus amicus,*
> *Nos ope multimodâ, iacet hîc cum coniuge* DODA.
> *Regis larga manus, & Præſul* VINDICIANVS
> *Nobis Regale dant & ius Pontificale.*
> *In* DECIES NONO *cum* QVINQVAGIES DVODENO
> ANNO *defunctum ſciet hunc, qui* QVATVOR *addet.*
> *Quâ legis hæc horâ Dominum pro Regibus ora,*
> *Muneribus quorum ſtat vita Dei famulorum.*

Inſinuat rudis Poëta, Theodoricum Regem obijſſe anno DC. XCIV. Modus tamen carminis & character oſtendunt æui ſequioris monumentum eſſe; quo deceptus haud dubiè Albericus, malo calculo ſeriem temporum ad eius normam digeſſit. Ego Sigebertum antiquiorem (cuius ętate necdum credo poſitum Theodorico barbarum illud elogium, eius Regis oſſibus in nouam Baſilicam, vbi nunc ſunt, nondum tranſlatis) liben-

Anno 694.

libentiùs amplector, qui ſatis fidelis eſt in Epocharum ſerie ab anno DC.LXXIX. quo notat Theodoricum Regno reſtitutum, eiuſque mortem anno DC. XCIII. quæ planè conueniunt cum Fredegario penè æquali, apud quem *Theodoricus regnauit annis* XIV.

In Chronic. Childeb. c. 101.

Præiuit nobis in hac ſententiâ Chriſtophorus Browerus, qui ſic in Annalibus Treuerenſibus: THEODORICVM REGEM *annis regnaſſe quatuordecim* STATVO *cum Scriptore Appendicis ad Gregorium Turonenſem, & Sigeberto, qui vulgaris anni curſum in multis deinceps ſequi videtur: & idem* THEODORICI *exitum interuallo breui, ſcilicet vnius anni, noſtris rationibus poſthabet.* Idem affirmat quoque vetus Chronicon in membranis, quod habui à V. C. Ioanne Bargibautio. Sed & præterea accedit Genealogia M. S. Palatij Bruxellenſis, in quâ hæc leguntur: CLODOVEVS *tertius eius nominis Rex poſt Patrem* THEODORICVM, *fuit valdè ſimplex, & inutilis Regno: gerebat nomen Regis, ſed Maior Palatij Remp. gubernabat. Rex enim* CLODOVEVS *non erat militaris: regnauit nihilominùs* QVATVOR ANNIS, *obijtq; ſine herede anno Domini* DC. XCVII. Si ex hoc numero demas annos Clodouei quatuor, habebis annum obitus Theodorici Regis DC.XCIII.

Lib. 7.

Anno 697.

693.

vt

Lib.1. cap.40.

vt benè ſcripſerit Belleforeſtius, *Sententiam magis receptam eſſe, vt* THEODORICVS *annis* XIV. *regnauerit.* Prius enim vnius anni Regnum, quod Ebroïno ſuffragante contra Childericum fratrem natu maiorem conſecutus eſt Theodoricus, nullius eſt momenti: comâ quippe & purpurâ per ſummam ignominiam ipſi detractâ, falſus Regis character manſit obliteratus. Neque aliter Childericus III. Rex de ſtatu Regio detruſus eſt, quàm per tonſuram, & monachiſmum.

Anno 690.

693.

Francorum Annalium Scriptor Metenſis aliam iniuit rationem annorum Theodorici Regis: poſtquam enim narrauit ad annum DC. XC. quomodo Theodoricus à Pipino victus fuerit; ad annum DC. XCIII. ſubdit: *Anno Dominicæ Incarnationis D. N.* IESV *Chriſti* DC. XCIII. *Pippini verò ſingularis Principatus ſuper* THEODORICVM, *qui, antequam vinceretur à Pippino, annis quatuordecim; victus verò, ſub eodem regnauit annis tribus, moritur.* Omiſsâ ſubductione illius anni, quo primùm regnauerat Theodoricus, & ſequentis biennij, quo vitæ Monaſticæ fuerat mancipatus, ait illum, priuſquam à Pipino vinceretur, regnaſſe annis quatuordecim; ad quæ audiendus Albericus: *Anno* XIV. *Regis* THEO-

An. 690. non 691.

DORICI

DORICI *inscribitur Priuilegium sancti* REOLI *de fundatione Orbaci. Quòd ibi nominatur Papa Zacharias, intelligendum quòd Papa Sergius fuit binomius.* Addit deinde Metensis Historicus, Theodoricum à Pipino deuictum, sub ipso annis tribus regnasse: qui anni XIV. & III. simul iuncti, ab anno nempe DC. LXXVI. ad DC. XCIII. conficiunt numerum annorum XVII. quibus regnasse Theodoricum disertè notant Chronica duo breuissima, Remigianum & Tillianum: vt, quouis modo computi ratio ineatur, obitus Theodorici Regis cadat in annum DC. XCIII.

Anno 676. 693.

De Solis Eclipsi, Alberico memoratâ ipso anno quo refert mortem Theodorici Regis, cùm litteras Wendelino nostro dedissem, sic more suo, hoc est, eruditè respondit: *Albericus tuus diligens est in Solis Lunæq́ Eclipsibus commemorandis, quarum benè multas recenset, quantum earum inuenit apud Auctores, quos secutus est, quorumq́ verbatim periochas totas suo Chronico inserüit; quemadmodum ipse, de quo agimus, locus docet. Eclipsin enim istam totidem verbis perscriptam legimus apud Theophanem, seu eius interpretem Paulum Diaconum, in hunc modum:* Anno Imperij Iustiniani nono defectio Solis effecta est horâ diei tertiâ, ita vt quædam stellæ claræ ap-

Lib. 19. Histor. Miscel.

parerent. *Habes ecce vnde Albericus iſtud idem exſcripſerit. Hanc ego Eclipſin ex meis aliorumq́; artificum tabulis inuenio viſam Conſtantinopoli (ad cuius meridianum ſcribebat Theophanes) anno vulgato* DC. XCIII. *die* V. *Octobris, manè, horâ poſt mediam noctem inter octauam & nonam, quæ fuit tertia recurrens poſt ortum Solis, integro luminis deliquio, & per quod ſtellæ aliquot maiuſculæ potuerunt conſpici, pro eo ac factum legimus. Eumdem verò Juſtiniani annum, eamdemq́; Solis defectionem conſignat etiam Cedrenus. Habemus ergo nonum annum Iuſtiniani validiſsimo charactere cælitus conſtitutum. At enim quia Imperij ſui natalem habuit menſem Septembrem Indictionis* XIV. *anno noſtro* DC. LXXXV. *planiſsimè; profectò nonus iſte annus inijt more Græcanico, cum Septembri anni* DC. XCIII. *atque ita intra primum bimeſtre conſpecta eſt Eclipſis. Jn Aduerſarijs meis iam olim notatum inuenio Clodoueum III. Theodorici filium, regnantem ex menſe Octobri: quod ſi non fallit, fatendum eſt, mortem Theodorici incidiſſe in annum noſtrum* DC. XCIII. *cuius October Eclipſi conſpicuus iam fluebat intra annum Juſtiniani nonum.* Hæc ille.

An. 693.

685.

693.

693.

Igitur alicubi viderat Albericus magno ſerio notatam Theodorici Regis mortem eo anno, quo

quo contigerat illa Solis Eclipſis: ſed quia nouum tunc, & fallax Theodorici Epitaphium obitum eius referebat ad annum DC. XCIV. in eumdem quoque annum tranſtulit Albericus Eclipſin Solis, quæ anno DC. XCIII. quo è viuis exceſſerat Theodoricus, conſpecta fuerat. Ita Ludouici Pij exitum magna Solis obſcuratio anteceſſit pridie Nonas Maias, horâ diei nonâ, anno Chriſti DCCC. XL. quo eodem XII. Kalend. Iulij exceſſit è viuis; Deo cauſas eiuſmodi, quantumuis naturales, ferè exerente calamitatibus publicis præſignandis.

Anno 694.

693.

Vita Lud. Pij.

840.

12. CHLODOVEVS III.

IN Tabellâ, Gallico idiomate LOYS nuncupatur. *Regnauit annos* IV. (vt iam ſuprà obſeruatum) ſeu ab anno DC. XCIII. ad DC. XCVII. Sepultus eſt Cauciaci (vulgò *Choiſy*) in S. Stephani. Cur poſt eum in Tabellâ omittatur CHILDEBERTVS eius frater, fateor me ignorare; tametſi audire iuuat Annales Metenſes, vbi poſt mortem Clodouei III. Regis ſic loquuntur: PIPPINVS *Regem pro eo fratrem ipſius* HILDEBERTVM *conſtituit; illis quidem* NOMINA REGVM *imponens, ipſe totius Regni habens priuilegium.*

Fredegar. in Chron. cap. 101.

693. 697.

13. DAGOBERTVS II.

HVnc Albericus binominem facit, vbi ita loquitur: *Mortuo Childeberto Francorum Rege, & in Abbatiâ S. Stephani de Cauciaco sepulto, quidam filius eius* CLODOVEVS, *qui &* DAGOBERTVS, *regnat annis quatuor*. Alio deinde loco Dagobertum ſolitariè nuncupat: DAGOBERTVS *iunior, Francorum Rex, à quodam filiolo ſuo in ſiluâ martyrizatus, iacet apud Sathanagium. Quo mortuo,* LOTHARIVS PATRVVS *eius regnauit annis duobus.* Sigebertus ſimiliter modò vno, modò alio appellat nomine: *Mortuo Hildeberto Francorum Rege,* CLODOVEVS *filius eius regnat annis quatuor. Mortuo Rege* DAGOBERTO, LOTHARIVS *regnat annis duobus.* Iſte porrò Lotharius, Alberico *Dagoberti patruus*, erat CLOTARIVS IV. Tradit enim Genealogia M.S. Bruxellenſis, Theodoricum Regem duas habuiſſe vxores, atque ex alterâ, quam non nominat, ſuſcepiſſe CLOTARIVM IV. qui annis duobus regnauit, mortuus abſque herede anno DCC. XXII. An. 722.

14. CHILPERICVS II.

FRedegarius Scholaſticus: *Dagobertus Rex obijt, regnauitq́; annis quinque. Franci verò* DANIELEM *quemdam Clericum, cæſarie capitis creſcente, in Regnum ſtabiliunt, atque* CHILPERICVM *nuncupant.* Erat is filius Childerici II. Regis, quem in chartâ pro monaſterio Corbeienſi *datâ Compendij, ſub die tertio Kal. Maij anno primo Regni,* vocat *Domnum & Genitorem noſtrum, & Baldechildem quondam Reginam, Domnam & Auam noſtram.* Nouiomi ſepultum tradit Aimoïnus. mortuus eſt anno DCC.XX.

Cap.105. Sirmōd. ex M.S. Virdunenſi. An.720.

15. THEODORICVS II.

ORdine in Tabellâ præpoſtero hic Theodoricus Chilpericum II. præcedit, quem ſequi debuerat: ſic enim Fragmentum vetus hiſtoricum: HILPERICO *mortuo,* THEODORICVS *ei ſucceßit. Quo mortuo,* HILDERICVS *regnauit.* Ita quoque Chronicon ex codice S.Remigij Remenſis:

Cheſn. Tom.1.

THEODORICVS *regnauit annos* XVII.
Annos ſeptem interim alius Rex non regnauit.
HILDERICVS *Rex regnat annos nouem.*

Stat verò in Tabellâ Theodoricus manicis latioribus, clericali habitu, ſed expedito, & aduerſo quidem corpore; quia vocatus è militiâ Clericali ad Regni habenas moderandas. Erchambertus de illo: THEODORICVM, *filium Dagoberti Iunioris, Franci in Regem ſibi ſtatuunt, qui nutritus in* CALA MONASTERIO *fuerat.*

16. CHILDERICVS III.

GEnealogia M. S. Bruxellenſis diſertè notat, *Theodericum, Dagoberti II. filium, ſine hærede deceſsiſſe:* CHILDERICVM *ſucceſsiſſe* THEODERICO FRATRI, *factumq́ tandem monachum.* Aſſentitur monachus Egoliſmenſis: *Poſt* THEODERICVM *regnauit ſolo nomine* CHILDERICVS *inſenſatus* FRATER *eius, & defecit totum genus Regale.* Item P. Æmylius: CHILDERICVS *Theodorico* FRATRI *Regi defuncto ſucceſsit.* Stat ille in Tabellâ monaſtico habitu, atque auerſus; quia regno detruſus, & attonſus fuerat, tranſlatus in varia monaſteriorum latibula, ac in Sithienſi tandem mortuus. Iperius Abbas S. Bertini Audomarenſis: HILDERICVM *attonſum in monachum, in iſtud monaſterium S. Bertini detruſerunt, quem Abbas Nantharius in monachum ſuſcepit, &, vt meliùs potuit, eius curam egit. Secundæ Coronationis*

In Vitâ Car. Mag.

Lib. 2.

In Chronico.

tionis PIPINI *tempore* (facta est anno DCC.LIV.) *Rex* HILDERICVS *monachus huius Ecclesiæ obijt, in monasterio sepultus.*

Anno 754.

SECVNDA GENERATIO.

ANCHISVS.

LIbellus de Maioribus-domus Regiæ: *Post transmigrationem* GENERATIONIS, *ex filiâ Chlotarij Regis* ANSBERTVS *genuit Arnoldum*; ARNOLDVS *genuit sanctissimum Arnulfum, pòst Metensem Episcopum.* ARNVLFVS *quoque sanctus genuit Anchisem.* ANCHISES *genuit Pippinum Maiorem-domus.* PIPPINVS *genuit Carolum Martellum.* CAROLVS *verò genuit* PIPPINVM, *posteà Regem effectum.* In Tabellâ Iconicâ post Merouingos Reges, nouâ serie exhibetur hic Anchisus, vt secundæ Regum stirpis origo à Troianis fabulosa insinuetur. Paulus Diaconus de S. Arnulfo Metensi: *Venerandus ille vir, iuuentutis suæ temporibus, ex legitimi matrimonij copulâ duos filios procreauit,* ANSCHISVM *&* *Clodulphum: cuius* ANSCHISI *nomen ab* ANCHISE *Patre* ÆNEÆ, *qui à Troiâ in Italiam olim venerat,* CREDITVR *esse deductum.* P. Æmylius de Pipino Rege: *Ex amplissimâ familiâ, & tam veteri nobilitate natus erat, vt cùm auctor gentis, origoq́ue prima*

De Episc. Metens.

prima ignoraretur, quòd multi eius ſtirpis ANCHISI *vocati inuenirentur*, *ab* ANCHISE TROIANO *eos oriundos plerique iactarent*.

Hiſtoria Caroli Magni, è quâ Iconicam Regum Tabellam deſumpſi, fabulis implexâ narratione refert, occiſum ab hoc Anchiſo, vt vides, quemdam Saxonum Regem, nomine *Breherum*, Chriſtianæ Fidei exſortem, qui Franciam armis dudum infeſtauerat, idque facinoris ab eo patratum Moſam inter & Moſellam flumina. *Briareum* ex vſu Poëtico dicere voluit, & quadam rei geſtæ ſimilitudine *Gigantem* illum indicare, quocum Virgilius finxit Æneam, Anchiſæ filium, aliquando decertaſſe.

Lib. 6. Æneid.

Anno 685.

De Anchiſi verò nece ad annum DC. LXXXV. ſic Albericus: ANSIGISVS *Dux*, *qui &* ANCHISES, *Pater* PIPINI, *à Gunduino perimitur, quem ipſe iuuentum & nutritum de ſacro Fonte leuauit*; *& ad maximos militiæ honores peruenerat*. Sepultus eſt Andennæ, Nobilium virginum Monaſterio ad Moſam, non procul à Namurco.

CARO-

CAROLVS MARTELLVS.

PIpino Herſtalienſi prætermiſſo, Tabella proponit Carolum Martellum, eius filium, Ducali & Principali dumtaxat pileo tectum, ſed nihilominùs Regali ſceptro inclytum; quia tametſi Regem ſe appellari noluerit, ſolus tamen regnauit annis aliquot. Sigebertus ad annum DCC. XLI. *Pacato & dilatato Regno Francorum,* An. 741. KAROLVS *bellicoſus Princeps obijt, & filios ſuos Karlomannum, &* PIPINVM, *Principatus ſui ſucceſſores reliquit:* Guido Baſochius: KAROLVS *Martellus ſuper Iſaram fluuium obijt in Cariſiaco, & apud S. Dionyſij monaſterium ſepultus eſt, quod ditauerat prædijs, & donarijs ornauerat pretioſis.*

1. PIPINVS.

ANnales Francorum Tilliani ad annũ DCC.LI. An. 751. PIPPINVS *ſecundùm morem Francorum electus ad Regem, & vnctus per manus ſanctæ memoriæ Bonifacij Epiſcopi, eleuatus à Francis in Regno Sueſſionis ciuitate.* HILDERICVS *verò, qui falsò Rex vocabatur, tonſuratus eſt, & in monaſterium miſſus.* Exprimitur in Tabellâ Pipinus pumilionis ſtaturâ, qui à Metenſi Genealogo vocatur *Pipinus nanus*, à Niuellenſi *paruus*, vulgò *breuis* nuncupatur.

2. CAROLVS MAGNVS.

PArentis pumili procerus filius in Tabellâ pictus est barbâ prolixâ, ad Turpini Remensis mentem; sic enim ille de Carolo Magno: *Longitudo eius octo pedum suorum erat: facies palmum & dimidium habebat; &* BARBA *vnum palmum. Frons vnius pedis erat: oculi eius vt carbunculus.* Nihilominùs Marcus Welserus in eâ se scribit esse hæresi, vt Carolus Magnus barbam non pauerit; saltem prolixam illam, quâ plerumque exornatur, ad eum nihil pertinere: adijcitque, *se habere monetam Carolinam veterem (nisi fallitur) puro mento.* Crediderim ego Caroli Calui fuisse, qualem ex argento apud Bituriges cusam vulgauit P. Petauius; Magni enim Caroli cum vultu hactenus non vidi. Non tamen negat Welserus fieri potuisse, vt interdum tonsoris negligentiâ mentum & labra Caroli pilis nonnihil inumbrarentur. Certè in sigillo chartæ pro Abbatiâ S. Maximini Treuerensis, quam suo annulo firmari iussit Carolus Magnus, anno Regni sui quadragesimo, genis est omnino ad ipsam cutem attonsis, & mento raso; quâ fermè specie conspicitur Romæ in opere Musiuo Lateranensi illius eiusdem æui, quod ætate nostrâ resti-

Apud Albericum anno 790.

Ad M. Freherũ.

In Gnorismate.

Zillesius in Defens. S. Maximin. p. 3. cap. 4.

reſtituit Eminentiſſimus Cardinalis Franciſcus Barberinus. In Tabellâ P. Petauij, quam infrà exhibebimus, Carolus Magnus mentum non habet nudum, ſed breui, biſurcâque veſtitum barbâ. In M. S. codice membraneo Hiſtoriæ Willelmi Nangij, ex Bibliothecâ monaſterij Villarienſis in Brabantiâ, pictum vidi Carolum Magnum cum ornamentis Imperialibus, prolixiore capitis comâ, & abraſo penè mento. Memini me in M. S. quodam aliàs legiſſe, PHILIPPVM Bonum, Ducem Burgundiæ, aliquamdiu comam & barbam aluiſſe, poſteaque valetudinis causâ depoſuiſſe, vt vetuſtiores eius imagines palàm oſtendunt; quod idem Carolo Magno potuit contigiſſe.

Cap. 9.

CAPVT II.

Historia reperti Thesauri sepulchralis CHILDERICI I. *Francorum Regis.*

Ep. ad Traian.

TRaiani Imp. æuo Callidromum pistorem Plinius Iunior mittendum ad Cæsarem putauit: *quod,* inquit, *paulò tardiùs feci, dum requiro* GEMMAM, *quam sibi, habentem* IMAGINEM PACORI PARTHIÆ REGIS, *&* QVIBVS INSIGNIBVS *ornatus fuisset, subtractam indicabat. Volui enim hanc quoque, si inueniri potuisset, simul mittere; sicut* GLEBVLAM *misi, quam se ex* PARTHICO METALLO *attulisse dicebat: signata est* ANNVLO MEO, *cuius est apophragisma Quadriga.* Quæ ego narraturus sum, quæque mihi demandauit peruestiganda eruendaque de situ ac tenebris scientissimus Principum LEOPOLDVS GVILIELMVS, vt supra omnium expectationem sunt, ita clarissimis testata monumentis; neque à pistore nescio quo, dubiæ fidei, ac variante fortunâ, multorum etiam seruo, acceptum Regis Annulum illustratum eo, aut glebulam profero metalli qualiscumque; sed aurea, sed antiquissima Francicæ gloriæ decora, seu CHILDERICI I. Francorum Regis THESAVRVM SEPVL-

PVLCHRALEM, eumque oblatum Sereniſſimo ARCHIDVCI noſtro LEOPOLDO; cui, vt olim TRAIANO à Senatu additum OPTIMI cognomen, ita à populis quos regit.

TORNACVM, vrbem amplam, & cuius ambitus millia paſſuum quatuor excedit, medius Scaldis diuidit, & quidquid Epiſcopatus fuit Cameracenſis, ab Atrebatenſi ac Tornacenſi ſeparat. Quâ parte ſubeſt Cameracenſi diœceſi, tres habet inſignes Parœcias, S. Ioannis, S. Nicolai, mediamque inter iſtas S. Brixij, maximam eamdem digniſſimamque; cuius Curio, idemque Decanus Chriſtianitatis, vir egregius Ægidius Pattus, cùm videret proximè cœmeterium, ſuaſque ædes, domum Theſaurarij S. Brixij, & tenuiorum habitationi dicatam, vetuſtate iam propendere in ruinam; deliberatione cum Templi Ædituis habitâ, ſtatuit deiectis minacibus tectis ac parietibus, nouam domum moliri à fundamentis, altiùs aliquanto iaciendis.

Anno igitur M. DC. LIII. menſis Maij die XXVII. horâ tertiâ pomeridianâ, dum foditur ad altitudinem ſeptem aut eo plus pedum, in rupem vſque ſaxeam, inuenitur primùm Fibula aurea; & mox nidus rotundior velut ex alutâ putri, in quo nummi aurei plus centum, rutro aperitur

Anno 1653.

ab Hadriano Quinquino latomo Tornacensi; qui (vt erat mutus & surdus ab ipso natali) voces inconditas mittere cœpit, &,quo potuit modo, viciniam aduocare. Accurrunt illicò Decanus Pattus, & Æditui duo, Ioannes de Berlo, & Nicasius Rogers, frater Abbatis Lætiensis, satagentes (ac meritò quidem) vt quidquid Thesauri esset, Ecclesiæ suæ & tenuiorum habitationi vindicarent. Eodem in loco reperti Romani ex argento nummi ducenti plus minùs; sed ita extriti ac rubigine obducti, vt facinus esset legere; vnde magnâ ex parte periêre. Effossa multa ferramenta, vetustate exesa & consumpta propter loci nonnihil humecti vitium; & Caluariæ duæ, quarum altera grandior,cum ossibus iacentis humani skeleti. Ac demum intra pedum circiter quinque spatium inuentæ quàm plurimæ Cimeliorum reliquiæ, Gladius tam boni chalybis, vt ad primum contactum frustulatim totus dissiluerit; eius Capulus, Manubrium & Vagina, Graphiarium, Bubulum caput, Apes multæ de longè pluribus (quantum iudicari potuit) superstites saltem supra trecentas, dum reliquas inter exportata rudera non fuit datum perscrutari; Acus vna, Fibulæ, Vnci, Vncini,Claui,Filamenta, Bullæ; omnia ex auro, inser-

insertis infinito numero pyropis. Quin & Silius l.2.

——Caput effoßâ tellure repertum
Bellatoris Equi.——

Ac ista quidem cuius aut æui essent, aut personæ, difficile fuisset atque impossibile iudicare, nisi vnà cum his repertus ANNVLVS AVREVS CHILDERICI Francorum Regis fecisset indicinam.

Diditâ per vrbem totam famâ inuenti Thesauri, Magistratus misit ad Decanum Æditúosque postulaturos inspectionem repertorum. Decanus ipse cum Æditúis pertulerunt ad poscentes, non omnia quidem (quod vulgò creditum totos menses quinque ante reditum Serenissimi) sed Annulum Regium dumtaxat, ornamenta duo è Capistro Equi Regij, Filamenta aurea Paludamenti, Acum auream vnam, Apes aureas septem & viginti, Fibulas quatuor, Clauos & Vmbilicos alios octodecim varij operis; quæ Magistratus penes se retinuit consideranda curiosiùs. Pendebant autem pauca illa auri vncias tredecim. Re confestim delatâ ad Illustrissimum Episcopum, atque Ædis Cathedralis Decanum meritissimum Io. Baptistam Stratium; tum etiam ad Perillustrem Adrianum Lamoralium Villani à Gandauo, Ecclesiæ simul & antiquitatis omnis Thesaurarium; & quotquot Canonicorum

corum alios de luto meliore animauit Promethea ferula, pro se quisque certatim desumpsit ectypa Annuli Childerici, quorum aliquot expressit Ioannes Chifletius, filius meus, itidem Canonicus Tornacensis, Serenissimo Archiduci nostro à Sacris Oratorij domestici, & statim ad me misit exhibenda optimo Principi, Antiquitatis eruditioris æstimatori iuxtà erudito; qui litteris ad Magistratus Tornacenses repræsentationem petiit eorum, quæ illis ab Decano & Ædituis Brixiensibus allata erant. V. C. Ioannes Bargibautius, Primarius vrbis Consiliarius, pro dignitate Legationem istam semel atque iterùm obiuit; donec aureo torque, & sacro Principis Numismate donatus Tornacum rediit cum litteris eiusdem, quibus Magistratui significabat, grata sibi fuisse Cimelia, quorum illicò mihi imperauerat examen, & relationem posteà in memoriam ire iussit posteritatis. Hinc Wendelinus noster, Canonicus atque Officialis Tornacensis, non capere seipsum, sibi mihiq́ue gratulari, exclamare:

Prisca iuuent alios, ego me nunc deniq; natum
Gratulor: hæc ætas moribus apta meis.

Quod dudum canebat non magni serij Poëta, & ab illo amicorum coryphæus, subdebatq́ue, quan-

quantumuis indulgentiùs : *Maiore ſerio reſcripſerim ego, gratulari me mihi, quòd in hanc ætatem aduixerim, quâ tot tantaq́ in medium prodeunt quotidie, quibus mundus fiat doctior identidem ac melior; vt ſi nondum peruentum eſt ad ſummum, non multùm poßimus abeſſe à ſummo. Tot boni libri, tot inſcriptiones lapidum, tot cimelia inuiſa incognitaq́ hactenus, felicitatem æui noſtri prædicant; dum è ſitu ac tenebris eruuntur, ſeq́ exhibent ſpectanda oculis, maximè verò iſtis tuis, vir præſtantißime, lynceis, & ad hoc ab ipsâ naturâ factis, vt ſpectatores eſſent atq́ arbitri etiam eorum, quæ ante paucos dies caſus inopinatus obtulit. Optandum quidem, vt clara illa Franciæ lumina Sirmondus, Petauius, Puteanus & Sanmarthanus (heu acerbas Parcas!) Naudæus, per iſtos dies raptus, videre potuiſſent illum diem rediuiui* CHILDERICI: *ſed quoniam aliter viſum Superis, ſolabitur nos ſuperſtes hactenus incomparabilis Gaſſendus, leuabitq́ deſiderium etiam tuum, quamquam tu abs teipſo petere potes lenimen, cui noſtras hæc Francia multum, Regia ſtirps longè debet plurimum. Patere me dicere quod ſentio. Vetus Aßyriorum Monarchia, Medorumq́ ac Perſarum potentia, totam ſe debuit Cteſiæ Guidio Medico, qui ab Nino ad Artaxerxem annorum fermè duûm millium contexuerat*

 hiſto-

hiſtorias libris XXIII. *concluſas. Te Medicum item magni Regis cubicularium, idemq́; nunc (quod ille olim) ſatagentem, bonis* εὐφημισμοῖς *proſequetur poſteritas; ſed eò feliciorem, quòd labores tuos ſibi eripi non patietur Typographica æternitas, quam viſe, quam viue, quam & impertire votis tuo, te tamen præuerſuro VVendelino.* Hæc ille, viſis dumtaxat, quæ à Magiſtratu Sereniſſimo oblata erant, quorum occaſione, non pauca ex his, quæ ſuprà retuli, ad me perſcripſit, aliaque prout res tulerit ſuis locis inſerenda.

Per idem tempus Excellentiſſimus Ægidius Trazegniaci Marchio, omni laude maior, Tornacenſis pro Rege Gubernator, & Sereniſſimi Archiducis Nobilis Cubicularius, eorumdem pleniorem & accuratam relationem ad me miſit. Sed maiores Theſauri reliquiæ ſpem meam morabantur: itaque hortari Ioannem Canonicum filium meum, vt nullam occaſionem præterlabi pateretur, quâ non idemtidem reliqua, magnaque miracula, quæ ſubodorabar, indagaret, ſcrutaretur, erueret; conſilio denique, prece ac pretio repræſentato, ab iis obtineret, qui clàm aliis Theſauros iſtos aſſeruabant. *Plurium conſpectum non obtinui hactenus* (verba ſunt Wendelini) *ac ſi quæ fuerunt Numiſmata melioris metalli*

metalli (quod incipio magnâ propenſione credere) illa ego ſic exiſtimo ſubducta, vt ſpes non ſit bonis votis. Quare non poſſum dicere tum Ioanni filio aliud, quàm Deum adfuiſſe, qui adeò feliciter indagandis omnibus, colligendis, ſeruandiſque in reditum Sereniſſimi, palmariam ſolertiam impenderit, nihil vt reliquum fuerit, quod illum fugerit. Nam primùm ad me miſit aurea Numiſmata ſex Impp. VALENTINIANI, MARCIANI, LEONIS, ZENONIS, BASILISCI & MARCI; aliorum item Imperatorum Argentea duo & viginti, Filamenta aurea Paludamenti, ac partem ferreæ ſoleæ Equi Regij; neque ita multò pòſt, ſecurim, quæ pone Childericum iacuerat, quamque ab Decano S. Brixij R.P. Ægidius Bucherius acceperat, vir doctus, annis atque eruditione grauis. *Quis eſt*, inquit Tullius, *quem non moueat clariſſimis monumentis teſtata conſignataque Antiquitas?* Si me hiſce immotum negem, certè mentiar. Et verò creſcentibus etiam votis, non temerè à me credita aut ſperata perinde certum habui ex epiſtolis Ioannis filij mei, quibus ille mihi indicabat, iniiſſe ſe amicitiam cum Decano & Æditius S.Brixij, qui maiorem Theſauri partem aſſeruabant in reditum Sereniſſimi, quique viri honeſti, integri ac

Lib.1.de Diuinat.

 probi

probi datam fidem impleturi eſſent, alto vtrimque ſeruato ſilentio. Nec promiſſis defuêre; ſiquidem totis menſibus quatuor, eoque ampliùs, elapſis, decimâ Nouembris, ſeu poſtridie quàm Tornacum aduenerat Princeps, illi Ioannes filius meus ante omnia partam de hoſtibus victoriam ad Rupem Regiam gratulatus, rem deinde, vt erat, aperuit; ac iubente Sereniſſimo, Decanum Æditoſque S. Brixij conuenit; dieculæ vnius aut alterius interuallo facilem & exſpectatum illis aditum ad Principem ſpondet; exigit vt ſumma capita eorum, quæ dicturi Sereniſſimo, quæque ab eo petituri erant, Libello complecterentur, more dudum in alloquiis Principum vſurpato. Tandem coïuêre ſub veſperam in porticum Abbatiæ S. Martini, cùm ex condicto alter ad alterum tenderet, illiſque in cubiculum ſacratius introductis per Illuſtriſſimum Ludouicum Marchionem Matthæi Romanum, Nobilem Cubicularium, Ioanni filio iniunxit Sereniſſimus, vti Libellum recitaret. Erat autem eiuſmodi: *Decanus & Paſtor S. Brixij Tornaci diœceſis Cameracenſis, atque eiuſdem Ædis Cuſtodes, quâ par eſt reuerentiâ exponunt* SERENITATI VESTRÆ, *ſuperiore menſe Maio, cùm Ædes pauperum eiuſdem Parœciæ, deformes rui-*

nis

nis ac nimiâ vetuſtate collabentes, denuò ædificarentur, nec Eccleſia tenuior impendijs ſuſtinendis par eſſet, non ſine ſingulari Dei beneficio eueniſſe, vt dum noua fundamenta iaciuntur, repertæ fuerint exuuiæ ſepulchri CHILDERICI I. *Francorum Regis, ante annos ferè mille ducentos iſthic ſepulti, ornatu planè Regio, dignoq́ qui* SERENITATI VESTRÆ *ſiſteretur. Sed obſiſtente ſæcularis Magiſtratus poteſtate, qui theſaurum ſibi vindicabat, & eius reliquias nonnullas, ipſumq́ Regis Annulum iam* SERENITATI VESTRÆ *obtulerat, tantiſper ſilendum nobis eſſe duximus, donec* SERENITAS VESTRA *è bellicâ expeditione feliciter rediret, vt eâ morâ interiectâ, faciliùs ac ſine inuidiâ, illi exhibitionem reliqui Theſauri faceremus, peteremuſq́, vt præter illius iuſtam æſtimationem, aliquid eleëmoſynæ nomine ad pauperum inopiam ſuſtentandam largiri dignaretur; quandoquidem non noſter, ſed illorum Theſaurus ſit, quorum preces ad* SERENITATEM VESTRAM *perferimus, vt liberalitate ſuâ cum Dei prouidentiâ concurrere velit ad opus tam magnum, quàm neceſſarium, eâ benignitate, quâ ſolet proſequi pauperes, ſeu membra* CHRISTI; *quem oramus, vt* SERENITATEM VESTRAM *quàm diutiſſimè ſeruet incolumem, cuius ſalute Felicitas publica continetur.*

Sereniſſimus, laudatâ eorum fide,æquam eſſe petitionem reſpondit, & ſuaui alloquio, ac in ſolitam Maieſtatem compoſito, Ataui ſui Auguſtiſſimæ liberalitati minimè ceſſit, de quo B. Rhenanus: *Solebat*, inquit, MAXIMILIANVS *Cæſar* (primus eius nominis) PROPOSITA MERCEDE *ſuos prouocare ad quærenda* DIPLOMATA, *quæ ante quingentos eſſent annos conſcripta. Itaque ſi quis monſtraſſet dumtaxat talem codicem, non indonatus abijſſet*; *nam* PRINCEPS *fuit* LIBERALISSIMVS. Quibus rebus, & maximè præſentiâ tanti Principis, maiorem in modum animati Decanus Ædituique,proferunt in primis aurea Gladij Regalis ornamenta, Vaginæ, Capuli, Manubrij, atque etiam Balthei; Annulum alterum aureum, Graphiarium aureum eiuſdem Regis, & cryſtallinum globum magnitudinis pilæ luſoriæ: deinde Numiſmata aurea LEONIS Imp. quinquaginta ſex, ZENONIS quatuordecim, MARCIANI ſeptem, BASILISCI vnum, BASILISCI & MARCI vnum. Ab Decano ſeorſim oblata Sereniſſimo THEODOSII Imp. duo maioris ponderis, VALENTINIANI vnum, itemque LEONIS Imp. alterum; ac præterea Fibula aurea omnium maxima, Bubulum caput aureum, Idolum Regis; & Capuli pars

Lib. 2. Rer. Germ.

pars ſumma, duplici capite vitulino inſignita. Quibus ab Sereniſſimo viſis & expenſis accuratiùs, iniunxit Ioanni filio meo, vti acciperet chartam, calamum, atramentum, quæ ad manum erant, atque omnium indicem texeret; ac per eumdem, ante diſceſſum, aureos dupliones ſex Hadriano Quinquino Latomo erogari iuſſit, quòd is omnium primus rutrum in Theſaurum impegiſſet.

Ceterùm minimè mirandum, ſi dum vetus ædificium deijcitur, dum rudere graui obruuntur obliduntur que inferiora, dum negligenter, vt fit, ac ruditer foſſores eruderant locum nouando ædificio deſtinatum, quod fuerat rectè atque ordine compoſitum, id omne ita diſiectum ac turbatum ſit, vt ſparſim diſperſa ſint, quæ ſimul potuerant inueniri, ſi gnari futurorum ad id acceſſiſſent; ſed ſors obiecit Theſaurum, non induſtria, vt olim contigit Gn. Terentio Scribæ, *quem* tradit Plinius, *agrum ſuum repaſtinantem, offendiſſe* ARCAM, *in quâ* NVMA, *qui Romæ regnauit, ſitus fuiſſet.* Et certè bona eorum pars, quæ à Curione ac Æditius accepta, Sereniſſimo Archiduci à Magiſtratu oblata ſunt, eruderata fuit ex ingenti cumulo terræ ac ſordium egeſtarum, filamentis Paludamenti Regij vnde-

Lib. 13. cap. 13.

vndequaque collucentibus; nullo etiamnum penes me dubio, quin aliqua perierint, cùm & præter iam commemorata miracula, ac magna quidem, Ioannes filius meus, quouis pretio à variis obtinuerit, etiam ab ancillulis, nummos aureos argenteosq́ue, Arculum aureum ad capulum gladij attinentem, Apes aliquot aureas, Fibulas duas, earumq́ue alteram prægrandem, Bullas, vmbilicos, fragmentum vasculi ex Achate gemmâ, aliaq́ue eiusmodi, vt de illo dicere possim, quod alicubi Columella: *In magnâ syluâ boni venatoris est, indagantem* FERAS, *quamplurimas capere, nec cuiquam culpæ fuit* NON OMNES *cepisse.*

Lib. 5. cap. 1.

Ad vltimum, Serenissimo Bruxellas reduce, & Thesauro fidei meæ atque examini commisso, nouitas tam antiqua perculit animos principum virorum magnatumq́ue; &, vt sunt auida litteratorum ingenia, in ædes meas ad spectandum confluxêre. Vidit hos inter Illustrissimus Pronuntius Apostolicus, Andreas Mangellus, Abbas S. Angeli, Italiæ genio felix, quæ Antiquitatis præcipua cultrix est, nec tum suam Romanæ maiestati gloriam inuidit. R. P. Martinus Martinij, Societatis IESV Sacerdos Tridentinus, ex ipso Sinarum regno opportunè aduenienss, coràm mirabundus, omnia subtiliter, & curiosè inspexit;

xit; tum ſubitò exultans, Sereniſſimo noſtro gratulatus eſt, & laudauit fortunam Principis ac famam, quòd eius ætate Regum illuſtres vmbræ, abſterſâ caligine, toti Orbi lucerent. Anni ſunt ferè quadraginta, cùm P. Nicolao Trigautio, ab iiſdem Orbis partibus reduci, eiuſque itinerum ſocio P. Terentio, Veſontione Sequanorum humanitatis officia atque amicitiæ præſtiti; cùm illi, etiam de menſâ conuiuæ eruditi, quàm varia de Barbaris, tam grata auditu & iucunda in ſermonibus ſererent. Sed nec minor admiratio tenuit R. P. Othonem Zylium, qui & ipſe genuinum Antiquitatis genium moribus repræſentat. Quid interim doctiſſimus Geuartius? Feſtinus fuit, vt oculos ſatiaret, &, quo priſcarum rerum ſtudio maximè capitur, eo animum imbueret. Vidit ac peruidit acie mentis, quâ valet plurimùm, vir eruditiſſimus Albertus Rubenius. Adfuêre & Ioannes de Schinkelle, Eques, Dominus de Wallecour; Helias de Bie, Ærarij Regij Chartophylax, alijque benè multi rerum antiquarum indagatione apprimè nobiles. Sed de Hiſtoriâ, deque rei veritate, hactenus ſatis. Iam ad inſtitutum aggrediamur, & CHILDERICVM I. Francorum Regem cum toto ſuo apparatu proferamus in apertum ſolem.

CAPVT III.

Cimeliorum ſepulchralium ac THESAVRI *mortualis Exempla aliquot in Illuſtribus.*

CElebris eſt & peruulgata Theſauri definitio, quâ Paulus I. C. ſtatuit, eſſe *veterem quamdam depoſitionem pecuniæ, cuius non extet memoria, vt iam dominum non habeat.* Qualis ea fuit, notatuque digniſſima, quam breui, ſed accuratâ, & quæ ad rem faciat, oratione deſcripſit Mornacius hiſce verbis: *Anno* M. DC. XIII. *Mincianæ Eccleſiæ turris (qui locus Meloduni proximus) diſturbata nolis pulſantibus diſciſſa eſt in eam partem quæ à pluribus ſæculis abdebat quadringentos Arietis lanæ maioris aureos (regnante S. Ludouico cuſa eſt illa auri ſpecies.) Pluit confeſtim velut imbre aureo. Conſcendunt plures, qui veteris illius depoſiti reliquum auferunt. Quæſtio igitur inter loci Fructuarium, Matricularios Mincianos, & Procuratorem Regium, quibus addicendus ſit Theſaurus. Cauſam agunt eruditè Firminius, Præuoſtæus, & Bretius, qui ad cauſam Fiſci verè explicuit flauiſſas, auream'q; litterati receſſus ſupellectilem. Senatus integrum Theſaurum Eccleſiæ addixit.* Inſigne quoque exemplum abſtinentiæ,

L. *Numquam.* ff. de Acquir. rer. dom.

Ad l. 67. ff. de Rei vindic.

An. 1613.

tiæ, Perſarum & penè totius Orientis Rex Tamburlanus oſtendit. Nam quodam tempore, cùm iter per Syriam faceret, obtulit ſe ei arator, qui tunc in ingens vas aureæ monetæ arando impegerat. Cùm autem omnes, qui cum Rege erant, Regis aurum illud eſſe dicerent, quoniam inuenti, qui occultantur, Theſauri, Fiſci putantur: iuſſit Rex agricolam ad ſe monetam deferre, qui iam omni ſpe retinendi inuenti auri deciderat. Inſpectâ monetâ Rex ab adſtantibus petiit, putaréntne patris imaginem eſſe, quam pecunia impreſſam habebat; cui, cùm reſpondiſſent, Romanorum Principum effigiem eſſe, Rex dixit: *Si ergo hæc pecunia Maiorum meorum non fuit, aratori eam relinquamus, ad quem Deus eam detulit*. Planè ad mentem Leonis Imp. à quo THESAVRVS appellatur DEI BENEFICIVM, *nec inuidiosâ calumniâ perſequendum*. Pulchrè Theodoricus Rex apud Caſſiodorum de Theſauris eiuſmodi, quos Κειμήλια ἄργα, ϗ ἀπόθετα χρήματα, *Abditas opes & otioſas*, Homeri Scholiaſtes vocat: *Prudentiæ*, inquit, *mos eſt in humanos vſus terris abolita* TALENTA *reuocare, commerciumq́; viuentium non dicere mortuorum; quia & nobis* IN FOSSA *pereunt, & illis in nullâ parte profutura linquuntur. Metallorum quippe ambitus ſo-*

Lonicer. l. 1. Hiſt. Turc.

L. vnicâ C. de Theſauris lib. 10.

Lib. 4. Epiſt. 34. Dudæ Saioni.

Iliad. 3.

latia ſunt hominum. Nam diuitis AVRI VENA *ſimilis eſt reliquæ terræ, ſi iaceat: vſu creſcit ad pretium, quando & apud viuos ſepulta ſunt, quæ tenacium manibus includuntur. Atque ideò* MODERATA IVSSIONE *decernimus, vt ad illum locum, in quo latere plurima ſuggeruntur, ſub publicâ teſtificatione conuenias; & ſi* AVRVM, *vt dicitur, vel* ARGENTVM *fuerit tuâ indagatione detectum, compendio publico fideliter vindicabis; ita tamen, vt abſtineatis manus à cineribus mortuorum.* ÆDIFICIA *tegant cineres;* COLVMNÆ *vel* MARMORA *ornent ſepulchra:* TALENTA *non teneant, qui viuendi commercia reliquerunt.* AVRVM *enim ſepulchris iuſtè detrahitur, vbi dominus non habetur: imò culpæ genus eſt, inutiliter abditis relinquere mortuorum, vnde ſe vita poteſt ſuſtentare viuentium. Non eſt enim cupiditas eripere, quod nullus ſe dominus ingemiſcat amiſiſſe.* Albanis certè pecuniam cum mortuis ſepelire mos erat proprius; vnde Plautini illi ioci in Pſeudolo:

Alexand. ab Alex. lib 3. c. 2.

Actu 1. Sc. 4.

Ex hoc SEPVLCHRO *vetere* VIGINTI MINAS
Effodiam ego hodie, quas dem herili filio.

Et Fabella apud Phædrum:

Lib. 1. Fab. 27.

Humana effodiens oſſa, THESAVRVM *Canis*
Jnuenit: & violauit quia Manes Deos,
Iniecta eſt illi diuitiarum cupiditas,

Pœnas

Pœnas vt sanctæ religioni penderet.
Itaque AVRVM *dum custodit, oblitus cibi*
Fame est consumptus: quem stans Vulturius super
Fertur locutus: O Canis meritò iaces,
Qui concupisti subitò REGALES OPES
Triuio conceptus, & educatus stercore.

I. Exempla illustriora iam adduco: Iosephus in primis hoc elogio Dauidem afficit: *Tantas eum opes reliquisse, quantas nemo vel Hebræorum Regum, vel aliarum gentium.* Si ille hoc verè. & quídni verè? res mox docebit. Plus igitur Dauid, quàm Assyrij, Ægyptij, Persici illi Reges habuit & reliquit. Argumentum ex eodem Iosepho, quòd Salomon eius heres, & Sceptri opumque successor, non contentus splendidè funus eius curasse; καὶ δὴ (verba enim ipsa danda sunt) πλοῦτον αὐτῷ καὶ ἄφθονον συνεκήδευσεν: *Etiam præterea* PECVNIAM MVLTAM *&* COPIOSAM *cum eo sepeliuit.* Hoc verum esse docet, & exemplum addit: Hyrcanum Pontificem multis pòst annis, cùm ab Antiocho oppugnaretur, & pecuniâ opus ad placandum Regem esset, aperuisse monumentum Dauidis, & eruisse tria millia talentorum (ea sunt octodecies centena millia aureorum.) Iterumq; Herodem diu pòst reserasse, & multas item opes extulisse; & neutrum tamen

Lib. 7. Antiq. Iud. & ab illo Lipsius de Magnitudine Hebræâ lib. 2. c. 1. Operis M. S.

ad ipſos Regum loculos perueniſſe, in quibus (ſcilicet credibile) meliora & maiora fuiſſent. Narrat hoc ipſum de tribus illis talentorum millibus libro alio; & addit fretum eâ pecuniâ Hyrcanum, primum omnium externum militem cœpiſſe alere cuſtodiæ ſuæ causâ. Itemque de Herode poſteà ſuo item loco; exhauſtum eum expenſis, & cùm de Hyrcano audiſſet, ipſum quoque ignaro populo de noctu cum amicorum fidiſſimis ſepulchrum ingreſſum; ſed pecuniam quidem non reperiſſe, Κόσμον δὲ χρυσοῦ καὶ κειμηλίων πολλόν: *Ornatum verò* AVRI *&* CIMELIORVM *plurimum*; quæ vniuerſa abſtulit. Inuitatus igitur vt introrſus pergeret, & ad ipſa conditoria Regum cùm conaretur, duo ſatellites igne ab interioribus erumpente exanimati ſunt: atque ita metu & religione tactus receſſit. Talia, & tot igitur qui ſepeliit, quid credimus eum retinuiſſe?

Lib. 10. cap. 3.

II. Curtius in Hiſtoriâ Alexandri: *Fortè Sepulchrum* CYRI (Regis Perſarum) ALEXANDER *iuſsit aperiri, in quo erat conditum eius corpus, cui dare volebat inferias.* AVRO ARGENTOQVE *repletum eſſe crediderat, quippe ita famâ Perſæ vulgauerant: ſed præter* CLYPEVM *eius putrem, &* ARCVS *duos Scythicos, &* ACINACEM, *nihil repe-*

reperit. Ceterùm CORONA AVREA *impoſitâ*, AMICVLO, *cui aſſueuerat ipſe*, SOLIVM *in quo iacebat velauit, miratus tanti nominis Regem, tantis præditum opibus, haud pretioſiùs ſepultum eſſe, quàm ſi fuiſſet è plebe. Proximus erat lateri Spado, qui Regem intuens: Quid mirum, inquit, eſt inania* SEPVLCHRA *eſſe* REGVM, *cùm Satraparum domus* AVRVM *inde egeſtum capere non poßint? Quod ad me attinet, ipſe hoc buſtum anteà non videram; ſed ex* DARIO *ita accepi*, TRIA MILLIA TALENTVM *condita eſſe cum hoc* CYRO; ſeu decies octies centena millia aureorum, quot Hyrcanus eruerat è ſepulchro Dauidis.

III. Laurentius Surius in Commentario Rerum in Orbe geſtarum ſub initium anni M.D.XLIV. *Menſe*, inquit, *Februario Romæ in Vaticano, haud procul à Tiberi, cùm in ſacello S. Petri fundamenta foderentur, inuenta eſt marmorea arca longitudine pedum octo & ſemis, latitudine quinque, & ſex altitudine, in quâ condita fuit* MARIA, HONORII *Imp. coniux, quæ virgo obijt, morte abrepta ante nuptias. In eâ arcâ, corpore abſumpto, aliquot tantum* DENTES *ſupererant*, CAPILLIQVE, *ac* TIBIARVM *oſſa duo: præterea* VESTIS & PALLIVM, *quibus tantum* AVRI *fuit intextum, vt ex his combuſtis auri pondo* XXXVI. *collecta ſint. Erat inſuper* CAPSVLA

Anno 1544.

ARGEN-

ARGENTEA *longa pedem vnum & semissem, latitudine digitorum* XII. *in quâ vascula multa ex* CRYSTALLO, *nonnullaq́ ex* ACHATE *perpulchrè elaborata. Item* ANNVLI AVREI XL. *varijs gemmis ornati. Erat &* SMARAGDVS AVRO *inclusus, in eoq́* SCVLPTVM *caput, quod creditum est ipsum* HONORIVM *referre. Is quingentis Aureis, nempe Ducatis, æstimatus est. Prætereà inaures, monilia aliaq́ muliebria ornamenta; in quibus vna earum, quas hodie* AGNVS DEI *vocant, per cuius ambitum inscriptum erat:* MARIA NOSTRA FLORENTISSIMA; *laminaq́ ex auro, & in eâ hæc nomina:* MICHAEL, GABRIEL, RAPHAEL, VRIEL, *Græcis litteris. Item veluti racemus ex smaragdis alijsq́ gemmis consertus, & discriminale longitudine* XII. *digitorum, inscriptum hinc:* DOMINO NOSTRO HONORIO. *hinc:* DOMINA NOSTRA MARIA. *Ad hæc inerat sorex ex chelidonio lapillo, cochleaq́ & patera ex crystallo. Item pila ex auro, lusoriæ similis; sed quæ in duas partes diuidi potuit. Innumeræ penè aliæ inerant gemmæ; quarum etsi plurimæ vetustate corruptæ, nonnullæ tamen recentem admirandamq́ pulchritudinem retinebant. Et hæc omnia* STILICO *filiæ dedit pro dote.* Addunt [a] Bosius, & [b] Aringhus de Sacrâ antiquitate optimè meriti, integrum

[a] Romæ Subterr. lib. 2. c. 7.
[b] Tom. 1. lib. 2. c. 9. num. 11.

grum Theſaurum delatum fuiſſe ad PAVLVM III. P. M. qui omne aurum ſeparatim conflari iuſſit ad libras XL. in nouam fabricam impenſas: &, quod vero ſimile eſt, credita fuiſſe munera ab Honorio Sponſæ tranſmiſſa, de quibus Claudianus:

De Nuptiis Honorij.

——*Iam* MVNERA *nuptæ*
Præparat, & pulchros, MARIÆ *ſed luce minores,*
Eligit ORNATVS; *quidquid venerabilis olim*
LIVIA, *diuorumq́; nurus geſſère ſuperbæ.*

IV. Iornandes de funeratione Alarici Regis Gothorum: *Barentinum amnem, iuxta Conſentinam ciuitatem, de alueo ſuo deriuant; huius in medio, collecto captiuorum agmine, ſepulturæ locum effodiunt; in cuius foueæ gremio* ALARICVM *cum* MVLTIS OPIBVS *obruunt; rurſumq́; aquas in ſuum alueum reducentes, ne à quoquam locus quandoque cognoſceretur, foſſores omnes interemerunt.*

Lib. de Rebus Gothicis.

V. Iornandes idem de Attilæ Regis Hunnorum ſepulturâ: *Noctu ſecretò cadauer eſt terrâ reconditum; cuius opercula, primum* AVRO, *ſecundum* ARGENTO, *tertium* FERRI *rigore communiunt. Addunt* ARMA *hoſtium cædibus acquiſita,* PHALERAS *vario* GEMMARVM *fulgore pretioſas, & diuerſi generis* INSIGNIA, *quibus colitur* AVLICVM DECVS.

Lib. cit.

Anno 585.

VI. Sigebertus Gemblacensis ex M. S. meo: CVNTRANVS *Francorum Rex in venando fessus, dum in gremio armigeri sui dormiret iuxta riuum aquæ, vidit armiger de ore Regis paruum exire animal; cui volenti riuum transire, nec valenti, armiger gladio trans riuum posito, viam ei eundi & redeundi parauit: quo iterùm in os eius intrante, Rex experrectus & stupefactus, dixit, se per somnium per pontem ferreum transisse, & sub* MONTE *quodam multos* THESAVROS *vidisse; vbi cùm perrexisset, secundùm fidem somnij* THESAVROS MAGNOS *inuenit, eosq́ acceptos sanctæ Ecclesiæ vsibus delegauit.* Eadem refert Aimoinus ac disertè narrat: *Guntramum speluncam in radice cuiusdam montis constitutam ingressum, ibiq́* THESAVROS INÆSTIMABILES *reperisse.* Non dubito eo loci sepulturam alicuius Principis fuisse. Ait enim Seruius Interpres Virgilij: *Apud maiores, Nobiles aut sub* MONTIBVS ALTIS, *aut in ipsis* MONTIBVS *sepeliebantur.* Illud Guntrami somnium, Palmæ Sequanorum oppido, insculptum est opere anaglypho in arcâ sepulchrali Garneri, seu Warneri de Diuione; de quo sic Albericus: *Iste Dux* GARNERVS *fundauit Abbatiam Monialium de* BALMIS, *vbi & positus fuit, & adhuc nobilissimam habet ibi sepulturam.* Luculentis possessionibus

Lib. 3. cap. 3.

Anno 765.

&

& annuis reditibus auctum ab eo Parthenonem dicere voluit. Vide, si lubet, Vesontionem meam. Parte 2. pag. 64.

VII. Paulus Diaconus, de Narsete Duce Italiæ: *Eius corpus positum in locello plumbeo cum* OMNIBVS *eiusdem* DIVITIIS, *Constantinopolim est perlatum.* Addit Regino de Tiberio II. Orientis Imperatore: An. 600. *Huic etiam* THESAVRVS *Narsetis, à quodam sene, qui eum cum alijs terræ mandauerat, manifestatus est; qui tantus fuit, vt vix per multos dies cisterna, in quâ iacuerat, potuerit euacuari.* Et Fredegarius Scholasticus de eodem Cap. 80. Narsete: THESAVRVM *eius Tiberius, absconditam sub terrâ inuenit nimiam multitudinem ponderum* AVRI *&* ARGENTI, *seu &* LAPIDES PRETIOSOS. *Quod idemq; largiter Tiberius in alimonijs distribuit pauperum.*

VIII. Gregorius Turonensis de illustri Fran- Lib. 8. cap. 21. cicâ muliere: *Ante paucos autem dies, mortua propinqua vxoris* (Bosonis Guntchramni, Primatis in Aulâ Childeberti Francorum Regis) *sine filijs, in Basilicâ vrbis Metensis sepulta est cum* GRANDIBVS ORNAMENTIS *&* MVLTO AVRO. Deinde post nonnulla: *Venerunt pueri Bosonis Guntchramni ad Basilicam, in quâ mulier erat sepulta: ingressi, conclusis super eos ostijs, detexerunt sepulchrum, tollentes & auferentes* OMNIA

ORNAMENTA *corporis defuncti, quæ reperire potuerunt.*

IX. Monachus Egolismensis S. Eparchij, de Carolo Magno Imp. Aquisgrani sepulto: *Corpus eius aromatizatum est, & in* SEDE AVREA *sedens positum est; in curuaturâ sepulchri* ENSE AVREO *accinctus,* EVANGELIVM AVREVM *tenens in manibus, & genibus reclinatis in cathedrâ, & capite honestè erecto, ligato* AVREA CATENA *ad diadema. Et in diademate* LIGNVM S. CRVCIS *positum est. Et repleuerunt sepulchrum eius aromatibus, pigmentis, & balsamo, &* [a] *Musco, &* THESAVRIS MVLTIS IN AVRO. VESTITVM EST CORPVS EIVS VESTIMENTIS IMPERIALIBVS, *& sudario sub diademate facies eius operta est. Cilicium ad carnem eius positum est, quod secretò semper induebatur: & super vestimentis Imperialibus* PERA *peregrinalis* AVREA *posita est, quam portare Romam solitus erat.* SCEPTRVM AVREVM, & SCVTVM AVREVM, *quod* LEO PAPA *consecrauerat, ante eum posita sunt dependentia; & clausum & sigillatum est sepulchrum eius.*

In Vitâ Car. Magni, c. 24.

[a] l. Moscho.

X. Vltimum exemplum esto sepulchrum CHILDERICI ipsissimi: cùm enim, vt iam ostendimus, plena sit vetus Historia, etiam Francica,

cica, Thesaurorum eiusmodi, rerumque aliarum in sepulchra conditarum, dubitare sit nefas de hoc nostro, in quo reperta aurea ornamenta Regiaque morem istum Francicum testantur; ac palàm dant intelligi, ipsum Regem CHILDERICUM, cuius nomen in annulo comparet, eodem ipso loco tumulatum.

CAPVT IV.

Vita CHILDERICI I. *Francorum Regis compendio expressa.*

CHILDERICVS, primus eius nominis Francorum Rex, circa annum Christi CD. XXXVI. nascitur Samarobrinæ, Ambianorum vrbe, quam Rorico vocat *Solum eius proprium.* Pater illi Meroueus Rex, affinis & successor Clodionis; matris nomen ignoratur. Adolescens annorum XV. *cùm ab Hunnis vnà cum matre captiuus duceretur, à* WIOMADO *Franco, ceteris fidelissimo, fugaciter liberatus est.* Quo facto, gratiæ & auctoritatis apud Childericum prima fundamenta iecit; de quibus infrà locus erit opportunior plura dicendi. Captiuum fuisse & mox libertati assertum existimo, cùm, excisâ Tungrorum ciuitate, Hunnorum agmina vndequaque cir-

Anno 436.
Lib. 1.
Fredeg. cap. 11.
Anno 451.
Vide infrà c. 8.

circumfundebantur; atque, vt canit Sidonius: In Paneg. Auiti.

Cùm iam terrificis DIFFVDERAT ATTILA *turmis*
In campos se BELGA *tuos.*

Insinuat Iosephus Scaliger, *Meroueum septem dumtaxat annos regnasse*; hoc est, ab anno CD.XLVIII. vsque ad annum CD.LV. qui fuit Childerici Regis primus, vt sentiunt Christophorus [a] Browerus, [b] Ioannes Smithius, Godefridus [c] Henschenius, & antiquior Hermannus Contractus. Iste sic ad illum annum: *Hoc tempore apud Francos mortuo* MEROVEO REGE, HILDERICVS *filius eius regnat annis* XXIV. Sigebertus verò propiùs scribit regnasse annis XXVI. Clodio Crinitus Disbargo egressus, recto itinere quæsiuerat Tornacum, Cameracum, Atrebatum; Somonâque fluuio bello parta terminauerat. Meroueus, Childerici pater, Mosellam versus & Rhenum dominationem extenderat; sed quæ postmodum armis Attilæ cessit. Childericus igitur, iam inde à puero ad paternum latus ac genium educatus, eamdem inire bello viam, vt amissa recuperaret; de quo Sidonius Apollinaris:

L.6.de Emend. temp.
Anno 448. 455.
a Lib.5. An. Treuir.
b In Nouiomago.
c In Diatribâ l.1. cap.2.

In Paneg. Auiti.

FRANCVS *Germanum primum*, BELGAMQVE *secundum*
Sternebat, Rhenumq; ferox ALAMANNE *bibebas;*
Romanis ripis, & vtroque superbus in agro,

Vel

Vel ciuis, vel victor eras. Sic perdita cernens
Terrarum ſpatia Princeps iam MAXIMVS,*vnum*
Quod fuit in rebus, peditumq́; equitumq́; Magiſtrum
Te ſibi, AVITE, *legit.*——

Sublato Valentiniano III. Petronius Maximus Imperium arripuit. Quâ occaſione Childericus, qui Regni propagandi ſtudio flagrabat, arma ſumpſit, Romanaſque Prouincias factâ irruptione laceſſiuit. Maximus Auitum Aruernum laborantibus Gallis Romaniſque ſuppetias ire iuſſit, & Childericum non tam Mars vltor, aut verſatilis Fortuna, quàm vagâ libidine Venus Regno exulare compulit. Gregorius Turonenſis de illo: *Cùm eſſet nimiâ luxuriâ diſſolutus, & regnaret ſuper Francorum gentem, cœpit filias eorum ſtuprosè detrahere. Illi quoque ob hoc indignantes, de Regno eum eijciunt. Comperto autem quòd eum etiam interficere vellent,* THORINGIAM *petijt.* Addit Papirius Maſſonus: *Exemplo publicè ſalubri, vt Reges in ſummâ omnium rerum poteſtate, ne ſibi quiduis licere intelligerent.* Pergit Turonenſis: *Thoringiam petijt, relinquens ibi* [in Franciâ] *hominem ſibi charum* [Wiomadum] *qui virorum furentium animos verbis lenibus mollire poſſet; dans etiam* SIGNVM, *quando redire poſſet in patriam: id eſt*

L.2.c.12. Sigeb. An.461.

Lib.1. Annal.

DIVI-

DIVISERVNT *ſimul* VNVM AVREVM: *&* VNAM *quidem* PARTEM *ſecum detulit* CHILDERICVS; ALIAM *verò* AMICVS EIVS *retinuit*, *dicens: Quando* HANC PARTEM *tibi miſero*, *parteſq́; coniunctæ* VNVM *efficient* SOLIDVM, *tunc tu ſecuro animo in patriam repedabis.*

Mutuum illud Childerici & Wiomadi ſignum, ſiue teſſera, vetuſtiſſimum ſapit morem, hactenus inexplicatum. In abacis Antiquariorum frequens eſt mediæ magnitudinis nummus ex ære flauo vel nigro, qui exhibet Auguſti Cæſaris & M. Agrippæ auerſa mutuò capita: in poſticâ autem parte Crocodilum, animal Nilo familiare, palmæ arbori alligatum. Signauit illum COLONIA Galliæ Narbonenſis NEMAVSVS vtriuſque Principis honori, poſt Ægyptum captam. Nummorum eiuſmodi partes dimidiæ dextræ, quæ Auguſti caput referunt, repertæ ſunt Romæ, cùm illic ageret amicus noſter Cl. Menetrius, qui eas vocabat *Arrhas*, nulla adiectâ explicatione; biniſque donauit fratrem meum Philippum Chifletium, Abbatem Balernenſem, flauâ vnâ, nigrâque alterâ; qui & tertiam accepit (itidem nigram, ſed ſiniſtram, Agrippæ capite ſignatam, & in hoc Belgio repertam) à Carolo Brooman ciue Bruxel-

Bruxellensi, Rei antiquariæ apprimè studioso. Nummum diuisum hîc exhibeo, vsurpatum, meâ sententiâ, pro Arrhabone, siue tesserâ inter amicos absentes, & longè dissitos.

Amicitiam enim, *quæ est amicorum coniunctio, locus non dirimit.* Qui manebat Romæ, partem dextram seruabat Augusti capite signatam; qui peregrè proficiscebatur, sinistram cum Agrippæ effigie deferebat; quòd existimaret Gentilis vetustas, LARES DEOS defunctorum animas esse, qui quæ opera fecissent in vitâ, eadem mortui tuerentur. Sic autem de Augusto Suetonius: *Desumptâ sibi* FLAMINIA VIA *Arimino tenus muniendâ, reliquas* TRIVMPHALIBVS VIRIS *ex manubiali pecuniâ sternendas distribuit.* Dio de eodem: *Ipse* VIARVM, *quæ sunt circa Romam, curator constitutus,* MILLIARIVM AVREVM *quod vocatur, fecit: quiq; VIIS muniendis præessent,* PRÆTORIOS VIROS *suffecit, qui binis lictoribus vterentur.* Hieronymus Zurita: *Neque Italiam modò, sed & vniuersas Romani Imperij prouincias*

Laërt. l.1.c.1.

Cap.30.

Lib.54.

In Prolog.ad Itin.Anton.

uincias eodem decore atque ornamento idem Princeps affecit; vt Præsides, & qui pro Consulibus eo munere fungerentur, faciliùs prouinciarum vrbes atque conuentus obirent.

L.3.c.2. M. Agrippam Plinius scribit, *Terrarum Orbem proposuisse Vrbi.* Strabo, viis militaribus Gallias muniuisse. Hæc sunt eius verba: *A Lugduno Galliarum partitus est* VIAS; *vnam, quæ per Cemmenos montes vsque ad Auctones & Aquitaniam; aliam ad Rhenum; tertiam ad Oceanum, & Belloacos, & Ambianos; quartam in agrum Narbonensem ac littus Massiliense.* Sperabat ergo amicus, qui Romæ manebat, Augustalis vultus, vt domestici Laris cultu, amicum abeuntem in profectione suâ felicem fore; ac se vicissim fortunatum peregrinator, quòd Agrippæ imaginem vt LAREM VIALEM secum gestaret & coleret. Sic vt nummus ille bipertitus quædam esset amoris arrha, per quam corda absentium amicorum longè dissita mutui complexus desiderio alerentur. Et verò nummum, ante vsum Annulorum, apud Romanos in arrhabonem fuisse datum, docet insignis iste ac sincerus Plinij locus, qui Dalechampij curam ac sedulitatem fugit: *Celebratior quidem vsus cum fœnore cœpisse debet. Argumento est consuetudo vulgi ad spon-*

Lib.4.

Lib.33. cap.1.ex M.S.meo.

ſponſiones etiamnum IN ANNVLO, *exiliter acta alio tempore, quo nondum erat* ARRHA *velocior: vt planè affirmare poßimus*, NVMMOS ANTE *apud nos, mox* ANNVLOS *cœpiſſe.*

Sed reuertamur ad Gregorium, qui de Childerico noſtro continenter: *Abiens ergo in Thoringiam, apud Regem* BISINVM, *vxoremq́ eius* BASINAM *latuit. Deniq; Franci hoc eiecto,* ÆGIDIVM *vnanimiter Regem adſciſcunt.* Ad Ægidium Romano ſanguine, qui *Magiſter militiæ* apud Sueſſiones agebat, Franci, præteritis ſuæ gentis Principibus, Regni detulêre gubernacula. Magnum & animi & corporis dotibus fuiſſe tradunt, maiorem cultu Chriſtianæ Religionis. Illum eſſe exiſtimo, quem Sidonius Apollinaris, ad Maiorianum Cæſarem ſcribens, ſic dilaudat: Car. 5.

> *Qui tibi prӕtereà Comites, quantuſq;* MAGISTER
> MILITIÆ, *veſtrum poſt vos qui compulit agmen,*
> *Sed non inuitum! dignus cui cederet vni*
> SYLLA *acie, genio* FABIVS, *pietate* METELLVS,
> APPIVS *eloquio, vi* FVLVIVS, *arte* CAMILLVS.

Cumq; octauo anno Ægidius ſupra eos regnaret, ait Gregorius, AMICVS *ille fidelis* [Wiomadus] *pacatis occultè Francis, nuntios ad* CHILDERICVM *cum parte illâ* DIVISI SOLIDI, *quam retinuerat, mittit. Ille verò certa cognoſcens indicia quòd à* Sigeb. an. 469.

Francis desideraretur, ipsis etiam rogantibus à Thoringiâ regressus, in Regnum suum est restitutus.

Cap.11. Refert Fredegarius in Historiâ Francorum epitomatâ, profectum Constantinopolim CHILDERICVM ad MAVRITIVM Imperatorem, euectuque nauali in Franciam reuersum. Sed repugnat ordo temporis: vixit enim Mauritius integro sæculo post Childericum. In Chronico R. P. Alexandri Wilthemij, quod scriptum est anno DCCC. X. legitur *Martianus*, non *Mauritius*: hæc sunt sincera Auctoris verba: CHILDERICVS *habitans primùm in Toringiâ apud Regem* BISSINO, *deinde Constantinopoli apud Imperatorem* MARTIANVM *latuit Francis*. Sed nec ista consentiunt cum veritate historicâ, ex quâ constat, Childericum anno CD. LXI. à Francis pulsum, annis octo exulasse, ac tandem reuersum anno CD. LXIX. Marcianus autem imperare cœpit in Oriente anno CD. L. mortuus CD. LVII. Addi potest, illius itineris Constantinopolitani nullam mentionem fieri à Gregorio Turonensi, qui aliis omnibus antiquior est, æuoque Childerici proximior. Vt (meâ quidam sententiâ) reuersus sit ex Thuringiâ in patriam Childericus viâ terrestri, quemadmodum Aimoïnus distinctè: E MEDIO ITINERIS *mittit*, *qui* WI-

Anno 810.

Sigeb. anno 461.469.

Baron. to.6. Anno 450.457.

Lib.1. cap.7.

NOMADO *aduentum nuntiet ſuum, & edicat, vt ſibi feſtinatè occurrat: quod ille, iunctis ſibi Francorum Proceribus, maturatò impleuit; & apud* CASTRVM, *cuius nomen* BARRVM *eſt, ei occurrit. Præceperat porrò præfatus* DVX [Wiomadus] BARRENSIBVS, *vt cum ſummo honore Regem aduenientem exciperent; cuius ipſi præcepto parentes, honorificentiſſimè eum obuiàm proceſſi ſuſceperunt; quod Rex pro omine accepit, gratanterq́ eorum obſequio vſus,* TRIBVTVM, *quod Regni eius dependebat partibus, liberalitate indulſit Regiâ.*

Caſtrum illud Barrum Fauchetus interpretatur *Barrum Ducis*; Belleforeſtius *Barrum ad Sequanam*: ſed neuter locum attigit; cùm illa duo caſtra longè ſint recentiora Childerici Regis æuo; cuius ne dominatus quidem intra Galliam tam longè protendebatur, Somonâ fluuio tunc terminatus: præterquam quòd arces illas hodieque ſitas conſtet extra viam Childerici, è Turingiâ redeuntis Ambianum, natale ſolum ac domicilium. Oliuarius Vredius ſagaci mente: *Quòd Ajmoïnus ſcribit libro primo, capite ſeptimo, Francos* CHILDERICO *è Toringiâ venienti occurriſſe ad* BARRVM CASTRVM, *nullo modo intelligendum caſtrum Ducatus Barrenſis, quod recentius eſt; ſed aliquod caſtrum in Brabantiâ, aut*

Lib. 2. cap. 15. Lib. 1. cap. 5.

In Veteri Flandr. p. 688.

Batauiâ. Quod ad me attinet, ego Barrum illud exiſtimo fuiſſe oppidum Taxandriæ in Campinia Brabanticâ, quod vulgò *Per*, ex quo factum ſit Latinè *Barum.* Auentinus Germanus perſpicuè: *Habet etiam B non paruam adfinitatem cum P; vbi in noſtrâ linguâ eſt ſonus P, Latini ferè B accipiunt.* Præterea ex veterum Francorum & Flandrorum Ber factus eſt *Baro.* Gloſſarium vetus: Ber/ *Baro, vir.* Et Spelmannus in Gloſſario: *Quod priſcis Anglo-ſaxonibus (vt paßim occurrit)* PER *recentioribus eſt* BAR. Flandri etiam à *Ber* & *Bar* deriuant *Bernage* & *Barnage*, pro Baronis clientelâ; vt item *Perg* & *Purg* efferunt promiſcuè Berg & Burg/ perantiquâ litterarum demutatione; quandoquidem, Scauro teſte, pro *Poblicolâ* priſci dixêre *Boblicola.* Et Cato Cenſorinus apud Fabium, *dicam & faciam*, *dicem & faciem* ſcripſit. Addo inſuper, in oppido *Per* (nunc Comitatu) ſupereſſe veſtigia caſtri veteris, vbi nunc eſt monaſterium feminarum. Coniecturam meam iuuat egregiè itineris ratio: ſcribit enim Aimoïnus, *Childericum* E MEDIO ITINERIS *miſiſſe, qui VViomado aduentum nuntiaret ſuum; VViomadumq́ apud* CASTRVM BARRVM *Childerico occurriſſe.* Ab Ambiano, Childerici Regiâ, vſque ad Erfurdiam, vel certè ad Regiam

In Nomenclaturâ.

Lib. 1. cap. 7.

giam Turingorum arcem (cuius adhuc rudera ſuperſunt) numerantur milliaria Brabantica, hoc eſt leucæ horariæ, centum triginta. In medio itinere eſt Colonia Agrippina ad Rhenum ; vbi credi par eſt aliquamdiu ſubſtitiſſe Childericum, indeque miſiſſe nuntium ad Wiomadum, qui ſtatim ipſi occurrit ad *Perum* noſtrum, ſiue *Barum*, quod leucis quinquaginta horariis diſtat ab Ambiano, à Coloniâ quindecim.

Progreditur Gregorius Turonenſis : *His ergo regnantibus ſimul* [Childerico & Ægidio] BASINA *illa, quam ſuprà memorauimus, relicto viro ſuo, ad* CHILDERICVM *venit : qui cùm ſollicitè interrogaret, quâ de causâ ad eum de tantâ regione veniſſet, reſpondiſſe fertur : Noui, inquit, vtilitatem tuam, quòd ſis valdè ſtrenuus ; ideoq; veni, vt habitem tecum. Nam noueris, ſi in tranſmarinis partibus aliquem cognouiſſem vtiliorem te, expetiiſſem vtique cohabitationem eius. At ille gaudens, eam ſibi in coniugio copulauit : quæ concipiens peperit filium ; vocauitq; nomen eius* CHLODOVEVM. *Hic fuit magnus, & pugnator egregius.* Rorico eodem ſenſu, ſed enucleatiùs : BASINA *quoque*, BISINI *Regis vxor, apud quem latuiſſe præmonſtrauimus* CHILDERICVM, *ſæpiùs, relicto viri thoro, conſortium*

Lib. 1.

ſortium noſtri Regis eſt experta : quamobrem & eum nec multò pòſt in Franciam eſt ſecuta, cupiens loco vxoris habitare cum eo: quam CHILDERICVS *cùm inſperatè conſpexiſſet, & ad quos vſus de tam* LONGINQVA PROVINCIA *ad eum properaſſet, inquireret; illa, poſtpoſito pudore muliebri, vt erat nimis luxurioſa, tale fertur dediſſe reſponſum: Quoniam noui* VTILITATEM *tuam, &* PVLCHRITVDINEM, *& quòd ſis habilis & ſtrenuus, è domo veni, vt habitem tecum.* His addunt Fredegarius & Aimoïnus animalium formas, leonum, vnicornium, pardorum, vrſorum, luporum, canum, minorumque beſtiarum, quas nocte nuptiarum Childericus vidit, admonente & explicante Baſinâ; quam idcircò Trithemius *mulierem ſagam* vocat. Belgæ noſtri, è contrario, feminam frugi & cordatam hodieque appellant Baſinne/ & diminutiuè Baſinneke.

Cap.12. Lib.1. cap.8. In Compendio.

Ceterùm *de Pariſiorum longâ obſidione per Francos* (Baronij verba ſunt, ſed extra temporis ordinem adducta) *mentio habetur in Actis ſanctiſſimæ Virginis* GENOVEFÆ, *quæ miro modo periclitantem fame populum liberauit; potitos tandem eſſe* FRANCOS *Pariſiorum ciuitate, & in eâ* CHILDERICVM *eorum Regem ſedem firmaſſe, eadem Acta, fidelia ſanè, teſtantur.* Quâ autem vene-

Anno 456.n.6.

veneratione Genouefam prosecutus fuerit Childericus, alio loco dicemus. Debentur illi ingentis animi facinora, quæ Francis generatim accenset Sigebertus anno CD. LXXV. *Franci*, inquit, *post Vandalos & Alanos, post Gothos & Hunnos, incessunt* GALLIAS; *non tantùm vt eas habeant direptioni, sed vt sibi sint perpetuæ habitationi; qui captâ* COLONIA AGRIPPINA, *fugato de bello Duce* ÆGIDIO, *multos Romanorum occidunt.* Rorico monachus: CHILDERICVS *Rex hac tempestate, collato Francorum exercitu,* AGRIPPINAM *ciuitatem super Rhenum fluuium est adgressus; quam omni bellorum apparatu circumdans, tandem populum eumdem nimiâ cæde vastatum deuicit. Hanc regebat Romanus* ÆGIDIVS; *sed tanto exercitui resistere non valens, vrbe progressus, fugæ consuluit; & sic furorem Regis euasit.*

Infrà cap. 13.
An. 475.
Lib. 1.

Iterùm Sigebertus anno CD. LXXVI. *Franci* TREVERIM *ciuitatem super Mosellam capiunt.* Rorico continenter: *Inde progredientes* FRANCI, TREVERIS *ciuitatem, super Mosellam fluuium, vastantes cœperunt. Eo tempore mortuus est* ÆGIDIVS *Romanorum tyrannus; & eius filius, nomine* SIAGRIVS, *apud Suessionem ciuitatem in* PATERNO SOLIO *sublimatur.*

Anno 476.

Sigebertus ordine temporum, anno CD.LXXVII. An. 477.

HILDERICVS *Rex Francorum* AVRELIANIS *vrbem deuastat.* Gregorius Turonensis: CHILDERICVS *Aurelianis pugnas egit.* Rorico etiam: *Recollecto iterùm* CHILDERICVS *Rex Francorum exercitu*, AVRELIANIS *vsque peruenit, terras omnes, quæ sunt in circuitu, nimiâ feritate depopulans.*

Lib.2. cap. 18.

De Expeditione in Andegauos Sigebertus anno CD.LXXXI. HILDERICVS *Rex* ANDEGAVIS *incendit, &* PAVLVM *Comitem vrbis perimit.* Gregorius Turonensis: *Veniente verò Odoacrio* ANDEGAVIS, CHILDERICVS *Rex sequenti die aduenit, interemptoq́; PAVLO Comite, ciuitatem obtinuit.* Rorico de eodem Childerico: *Inde progreditur* ANDEGAVIS, *occursurus Adouagrio Duci Saxonum, qui eamdem* ANDECAVAM *debellauerat, atque protriuerat, relicto* PAVLO *Comite ad custodiendum ciuitatem. Cumq́; Rex* CHILDERICVS *ex improuiso ciuitatem irrumperet, & Adouagrium Ducem obtruncare decerneret, naue subuectus Adouagrius aufugit; Regisq́;* MVCRONE PAVLVS *obtruncatus est.*

An.481. Loc.citat.

Sigebertus denique anno prænotato: HILDERICVS *Rex, &* AVDOVACHRIVS *confœderati*, ALEMANNOS *sibi subiugant.* Et Turonensis: ODOACRIVS *cum* CHILDERICO *fœdus inijt*,

Lib.2. cap.18.

ALE-

ALEMANNOSQVE, *qui partem Jtaliæ peruaserant, subiugarunt.* Illi Alemanni (aliis *Alani*) erant Gallo-germani, qui tempore Taciti decumates agros Rhenum inter Danubiumque excolebant; quique postmodum traiecto Rheno, Belgicam frequenter infestarunt; de quibus hæc Sidonij verba iam adduxi:

—— *Rhenumq́, ferox* ALAMANNE *bibebas.*

His deuictis, Childericus, *cùm ad* SOLVM PROPRIVM, *hoc est, ad* AMBIANORVM VRBEM *remeare cuperet*, FEBRE CORREPTVS *spiritum exhalauit, & regendum populum* CLODOVEO *filio suo dereliquit.* Hæc Rorico; qui postremam Childerici expeditionem, à Gregorio Turonensi ac Sigeberto memoratam, oscitanter prætermisit. Mortuus est igitur in reditu Childericus, & quidem Tornaci, vt sepulchrum eius & exuuiæ nobis demonstrarunt. Iacobus Gordonus de illo: *Primus, vt habent Francorum Historiæ, præest* FRANCIS *&* GALLIS *in vnum iam coalescentibus. Fateri tamen oportet, incerta illis initijs fuisse Regni incrementa: & omnes* CLODOVEVM *insigniorem Regni fundatorem agnoscunt.*

An. 459.

CAPVT V.

CHILDERICVS *Rex ſepultus eſt Tornaci in Neruijs, ritu barbarico. Iuſtæ fuit & elegantis ſtaturæ; iacuit ad viam militarem.*

Lib. de Moribus Germanor.

ITa Corn. Tacitus de Germanis, ex quibus orti ſunt ij, qui poſteà dicti ſunt Franci: *Funerum* NVLLA AMBITIO: *id ſolum obſeruatur, vt corpora clarorum virorum certis lignis crementur. Struem rogi nec veſtibus, nec odoribus cumulant:* SVA *cuique* ARMA; *quorumdam igni &* EQVVS *adijcitur.* SEPVLCHRVM CESPES *erigit. Monumentorum arduum & operoſum* HONOREM *vt grauem defunctis arbitrantur.* Atque illa quidem fiebant æuo Taciti.

Tempore Sidonij Apollinaris, qui è viuis exceſſit circa annum Chriſti CD. LXXXII. floruitq; CHILDERICI Regis ætate, mos adhuc erat in Galliâ cremandi Gentilium cadauera, Chriſtianorumque humandi: *Campus ipſe*, inquit, *dudum refertus erat tam buſtualibus fauillis, quàm cadaueribus.* Gregorius Turonenſis, ſexti ſæculi teſtis oculatus, de ſanctâ Radegunde, mortuâ in vrbe Pictauienſi, refert, *in loco, Sacerdotali benedictione non ſacrato, locatam* CAPSAM IN FOSSA, *quæ ſpatio-*

Lib. 3. Ep. 12.

Lib. de Gloriâ Confeſſ. cap. 106.

ſpatioſior facta eſt ablatis duorum ſepulchrorum ſingulis ſpondis. Erant proculdubio ſepulchra Chriſtianorum, *qui veterem & meliorem conſuetudinem humandi cadauera frequentabant.* In Legibus Francorum Salicis, quæ latæ ſunt in Belgicâ ſub Pharamundo Rege, & in quibus nulla reperias veſtigia Chriſtianitatis, nulla fit mentio crematorum cadauerum, ſed humatorum dumtaxat. En vt loquuntur ipſæ Leges:

Minut. Felix in Octauio.

TIT. XVII. de Expoliationibus.

I. Si quis HOMINEM MORTVVM, *antequam in* TERRAM *mittatur, in furtum* EXPOLIAVERIT, M.DCCC. *denarios, qui faciunt ſolidos* XLV. *culpabilis iudicetur.*

II. Si quis HOMINEM MORTVVM *exfodierit, &* EXPOLIAVERIT, IIIIM. *qui faciunt ſolidos* C. *culpabilis iudicetur.*

IV. Si quis MORTVVM HOMINEM *aut in* NOFFO, *aut in* PETRA *(quæ vaſa, ex vſu Sarcophagi dicuntur) ſuper alium miſerit,* MM.D. *denarios, qui faciunt ſolidos* LXII. *& dimidium, culpabilis iudicetur.*

V. Si quis ARISTATONEM *ſuper* HOMINEM MORTVVM *capulauerit, de vnoquoque* DC. *denarios, qui faciunt ſolidos* XV. *culpabilis iudicetur.*

TIT. LVIII. de Corporibus expoliatis.

I. Si quis CORPVS OCCISI HOMINIS, *antequam in* TERRAM *mittatur, in furtum* EXPOLIAVERIT, MM. D. *denarios, qui faciunt ſolidos* LXII. *& dimidium, culpabilis iudicetur.*

II. Si quis HOMINEM MORTVVM *ſuper alterum in* PETRA, *aut in* NAVFO *miſerit, ſolidos* XXXV. *culpabilis iudicetur.*

III. Si quis TOMBAM *ſuper* MORTVVM HOMINEM *expoliauerit*, DC. *denarios, qui faciunt ſolidos* XV. *culpabilis iudicetur.*

IV. Si quis CHERISTADVNA *ſuper* HOMINEM MORTVVM *capulauerit; aut* SILAVE, *quod eſt* PORTICVLVS, *ſuper* HOMINEM MORTVVM *deiecerit; de vnaquaque* DC. *denarios, qui faciunt ſolidos* XV. *culpabilis iudicetur.*

V. Si quis BASILICAM *ſuper* HOMINEM MORTVVM *expoliauerit* M. CC. *denarios, qui faciunt ſolidos* XXX. *culpabilis iudicetur, excepto capitale & delaturâ.*

TIT. LXXI. de Baſilicâ incenſâ.

I. Si quis voluntario ordine, aut fortaſſe per negligentiam, BASILICAM *incenderit*, VIIIM. *denarios, qui faciunt ſolidos* CC.

Apud Francos ergo, iam regnante Pharamundo, cadauera non cremabantur, ſed veſtita in

in terram mittebantur; vnde expoliatoribus pœna & effoſſoribus. Terrâ autem condebantur concluſa in *Nauffo*, vel in *Petrâ*, hoc eſt in ligneâ ſandapilâ, vel in arcâ lapideâ. Sepultis verò atque humo conditis ſuperponebant ornamenta funebria, *Ariſtatonem*, ſiue *Staphum*, qui in Gloſſis Lydij ad Clemangium, *Tegumentum* & *Tapetium* vertitur; prætereà *Porticulum*, ſiue *Atriolum*, *Baſilicam*, ligneum maius ædificium; idq́ue pro ſtatu & conditione perſonarum.

Qui Ariſtatonem capulauerat, hoc eſt truncauerat, inciderat; qui Tumbam, hoc eſt, ſepulchrum, exſpoliauerat; qui Porticulum deiecerat, ſolidis xv. aureis mulctabatur. Qui verò Baſilicam expoliauerat, ſolidis xxx. qui incenderat, ſolidis cc. Vnde apparet, Baſilicam fuiſſe ampliorem auguſtioremq́ue ſtructuram, Magnatum ſepulchris deſtinatam; ſed ex ligno, quod incendio obnoxium erat.

Quadrata autem & oblonga erat Baſilica, quaternis ſtipitibus ſuffulta, aperta vndequaque & colluſtrata. Ortum habet eius vſus à Romanis, apud quos defunctis Imperatoribus ſtruebatur pyra è lignis, qualem Nummi exhibent: tranſiuit deinde ad Chriſtianos, apud quos *Capellæ*, quas ab incenſis cereis *Ardentes* vocamus,

mus, in Regum ac Principum funeribus ex ligno in eum finem eriguntur.

Vesontione Sequanorum, in naui mediâ & ferè imâ Ecclesiæ Metropolitanæ S. Stephani in monte, persæpè vidi Capellam eiusmodi, ante annos sexcentos structam è ligno, & eleganti opere, ante humilia sepulchra octo Comitum Burgundiæ antiquiorum. *Lignea fuerunt apud nos*(inquit Wendelinus)*ad annum fermè à Christo millesimum, omnia propè Monasteria & Basilicæ.* Idque ex more antiquissimo, cuius exemplum exstat in veteri Fragmento Historico apud Marcum Welserum, in hanc sententiam concepto: *Germanos, occupatis Rætijs, vrbem in planitie sub Alpibus, prope Noricorum fines, ad rapidissimorum amnium confluentes constituisse, vallo & fossâ sepsisse, Cisaram aut Zisaram, à* CISA, *vel* ZISA *Deâ (cuius* LIGNEVM TEMPLVM,*etiam post deductam Romanam Coloniam, inuiolatum manserit, deinde vetustate collapsum colli nomen dederit) appellasse.*

In Glossar. Salico.

Lib. 3. Rerum Aug. Vindelicor.

De perenni monumento seu Titulo, vel lapideo, vel marmoreo ad sepulchra veterum Francorum, in legibus Salicis nullum verbum: quippe qui *arduum & operosum honorem*, vt ait Tacitus, *grauem defunctis arbitrabantur.*

Loc. citat.

Ligneum igitur CHILDERICI conditorium fuisse

fuiſſe oportet, atque obductum ferro, cuius repertæ ſunt reliquiæ ligno ſic adhærentes, vt alterum ab altero vix poſſet ſeparari. Illud verò, aggeſto ceſpite, mox & prægrauante, ſubſedit ſcilicet; ita decora omnia terræ moles oppreſſit, preſſitque obliuio ad noſtrum hoc æuum.

Ceterùm iam vidimus ſuprà, ex veteri Genealogiâ Bruxellenſi, *Pharamundum* Regem ſepultum fuiſſe Barbarico ritu, *à la maniere Barbariſq;*. In eâ autem geneſi ſequitur de Clodione Rege: *Mourut Payen, & fut enſeuely, comme l'autre, à la mode Barbariſq;.* hoc eſt: *Paganus diem obijt, atque, vt alter, ſepultus eſt more Barbarico.* De Meroueo item hæc leguntur: *Il regna dix ans, puis treſpaſſa Sarrazin.* id eſt: *Decem annis regnauit, deinde mortuus eſt Paganus.* Tum poſtquam actum eſt de Childerico Rege, hæc habentur: *Touz ces quatre deuant ditz eſtoyent Payens, & furent enſeuelyz à la mode Barbariſq;.* Latinè: *Illi omnes quatuor ſuprà memorati erant Pagani, & fuerunt ſepulti Barbarico ritu.* hoc eſt externo & Regali more, quem Tacitus indicat, vbi de Poppæâ Neronis: *Corpus eius non igni abolitum, vt Romanus mos, ſed* REGVM EXTERNORVM CONSVETVDINE *diſſectum, odoribus conditur, tumuloq; Iuliorum infertur.*

Lib. 16. Annal.

Inſuper primi Græci vocarunt Barbaras reliquas nationes; vnde Plautus ait: *Marcus vortit Barbarè*, id eſt *Latinè*. Romani poſteà, præter ſeipſos & Græcos, ceteros omnes appellauêre Barbaros. Item gens quælibet eam Barbaram vocat, cuius linguam non nouit; vnde Ouidius:

In Prolog. Aſinar.

Lib. 5. Triſt. El. 11.

BARBARVS *hîc ego ſum, quia non intelligor vlli.*
Et rident ſtolidi VERBA LATINA *Getæ.*

In illâ autem Genealogiâ Reges Franciæ dicuntur ſepulti *Barbarico ritu*, id eſt *ſuo Regali & paganico*; non eo qui communis eſſet etiam Chriſtianis. Certè Tertullianus Gentilitatem vocat Barbaricam: *Ne quis* GENTILITATI *Græcanicæ aut* BARBARICÆ *conſuetudinem illam adſcribat.* Alio item loco: ETHNICÆ *quidem* DISCIPLINÆ *meracior &* BARBARIOR *modeſtia.* Clemens Alexandrinus Barbariem ſiue Gentilitatem ſic deſcribit: *Dicta eſt* BARBARIES, *quòd nullo mortales certo duce vitæ, nullo conſenſu viuerent; ſed quod quiſque ſibi perſuadebat, quodq́ue ſua quemque voluntas hortabatur, id cuique* PRO LEGE *fuit.* Paulinus verò Nolanus ita de Gentilibus: *Ab vſu erroris antiqui, ob ignorantiam Dei,* RATIONIS INOPES [hoc eſt Barbari] *caſſa nomina, tamquam ideò Numina quoque ſint, in ſpeciem corporatam,* STVLTIS COGITATIONIBVS *fingunt*, STVLTIVSQVE

De Veland. virg. c. 2.

Cap. 17.

Ep. 38.

TIVSQVE *quàm finxerunt, donant honore diuino.* Verùm præ aliis Saluianus Barbarorum nomen Christiano nomini videtur opposuisse: hæc sunt eius verba: *Duo genera in omni gente omnium Barbarorum sunt, id est, aut Hæreticorum, aut Paganorum.* Tum nonnullis interiectis, vbi Francos recenset inter Barbaros: *Nam cùm omnes* BARBARI, *vt antè iam diximus, aut* PAGANI *sint, aut* HÆRETICI; *de Paganis, quia peior illorum error est, priùs dicam. Gens* SAXONVM *fera est,* FRANCORVM *infidelis,* GEPIDARVM *inhumana, &* HVNNORVM *impudica; omnium denique gentium* BARBARORVM *vita vitiosa. Sed numquid eumdem reatum habent illorum vitia, quàm nostra? Numquid tam vitiosa est* HVNNORVM *impudicitia, quàm nostra? numquid tam accusabilis* FRANCORVM *perfidia, quàm nostra? aut tam reprehensibilis ebrietas* ALEMANNI, *quàm ebrietas* CHRISTIANI? *aut tam damnabilis rapacitas* ALBANI, *quàm rapacitas* CHRISTIANI? *Si fallit* HVNNVS, *vel* GEPIDA, *quid mirum est, qui culpam falsitatis penitus ignorat? Si periuret* FRANCVS, *quid ni faceret, qui periurium ipsum sermonis putat esse genus, non criminis? Et quid mirum, si hoc* BARBARI *ita credunt, qui Legem & Deum nesciunt; cùm maior ferè* ROMANI NOMINIS *portio ita existimet, quæ*

Lib. 4. de Prouid.

peccare se nouit? Opponit Barbaros Saluianus nunc Christianis, nunc Romanis, seu Romano Imperio Christiano subiectis. Tales autem Barbari erant primi Francorum Reges, de quibus Gregorius Turonensis: *Hæc generatio* FANATICIS *semper* CVLTIBVS *visa est obsequium præbuisse; nec prorsus agnouêre Deum, sibiq; syluarum atq; aquarum, auium, bestiarumq́; & aliorum quoq; elementorum finxêre formas; ipsasq́; vt deum colere, eiusq́; sacrificia delibare consueti.* Paulus Orosius *Arbogastem*, qui Francus erat, appellat *Virum* BARBARVM, *& simulachrorum cultorem.* Sidonius Apollinaris Francorum Gentilium Saltationes vocat BARBARICAS *choreas:* & inferiùs:

Lib. 2. cap. 10.

Lib. 7.

Carm. 5.

—— BARBARICI *vaga festa thori.*

Ad antiquam illam Ethnicamque Barbariem pertinet quoque corporis proceritas. De Germanis (quos Ammianus *Barbaros*, eorumque *fruges, opes messesq́; vocat Barbaricas*) sic speciatim Tacitus: *Truces & cœrulei oculi, rutilæ comæ,* MAGNA CORPORA, *& tantùm ad impetum valida.* Solinus de Germaniâ: *Diues virorum terra, frequens* POPVLIS *numerosis &* IMMANIBVS. Tacitus rursum de Britannis: MAGNI ARTVS *Germanicam originem adseuerant.* Sidonius

Lib. 16. & 17.

Lib. de Germ.

Lib. ad Agric.

nius de FRANCIS, qui à Germanis etiam duce- bant originem: Carm. 5.

Strictiùs assutæ vestes PROCERA *coërcent*
MEMBRA *virûm.* ——

Rex Childericus, vt ex eius ossibus colligi datum, iustæ ac elegantis staturæ fuit, quæ ad pedes mathematicos quinque cum dimidio eminebat. Rectitudinem corporis spectandam dedit in conditorio porrectus in longum skeletus; viuentisque formam egregiam, & venustatem oris agnouit coràm Basina, cuius apud Gestorum Scriptorem & Roriconem monachum hæc habentur verba: *Quoniam noui vtilitatem tuam, &* PVLCHRITVDINEM, *& quòd sis habilis & strenuus, è domo veni, vt habitem tecum.* C.7.l.1.

Ethnici moris ac ritus etiam fuit, extra vrbem sepeliri, iuxta viam publicam ac militarem. Iulianus Cæsar sepultus fuit *in Pomœrio itineris, quod ad Tauri montis angustias ducit:* CHILDERICVS Rex, in Pomœrio viæ militaris, quæ ducit Tornacum; *quod* (inquit Marchantius Flander) *totum erat antiquitus* CISCALDANVM, *antequam Nicolai Brixijq́ templa* VLTRA SCALDIM *construerentur, non Tornacensis, sed Cameracensis Episcopi diœcesi obnoxia.* Verùm audiamus Wendelinum nostrum super hac re mihi respondentem: Ammian. lib. 25. Lib. 1. Flandriæ.

dentem: *Tornacum,* inquit, *quibus nunc cingitur mœnibus, in ambitum patet millia paſſuum Jtalica hodierna quatuor ipſa, hoc eſt Leucam magnam, & quantam horæ vnius iter non abſoluat inceſſu commodo. Latitudo ipſa longitudini non quaquauerſum æqualis circulum decircinat; pro ſenſuum æſtimatione, oualem ſatis perfectum. Hunc* SCALDIS *fluuius à Meridie in Septemtriones interluit, ſicut ipſemet noſti, pontibus nunc quidem octo ipſis, partim lapideis, vno in his ligneo conſtratus; ſed fuit tempus olim, cùm vnicus pro modulo minoris tunc oppidi ſufficeret; qui nunc* PONS AD PONTEM *dicitur, poſtquam illi nati alij fratres peculiaria nacti ſunt vocabula. Nimirum priſco illo æuo, & antequam in hanc amplitudinem excreuiſſet hic locus, commodiſſimum ſemper habuit hunc traiectum negotiatio; fecitq́; nomen vt* TORNACVM *appellaretur, ſeu* Doꝛnick *linguâ gentis noſtræ vernaculâ. Sanè* DOR *ſiue* TOR *liberum tranſitum, per ſeriem cùm locorum tum temporum, compluribus etiam alijs linguis ſonat, veluti* דוֹר *Dor, &* דוּר *Dour, itemq́;* דְרוֹר *Deror, tum &* טוּר *Tour, ac* תוֹר *Thor apud Hebræos; apud Græcos* θύρα *fidem faciunt. Nec perfunctoriè perpendendum eſt, quòd omnia fermè loca, quibus ſyllaba Dor vel Tor, aut Tur, partem facit vocabuli, poſita videamus ad tranſitum flumi-*

fluminis, aut aquæ cuiuſpiam; quomodo videmus hoc noſtrum TORNACVM, *ſiue* DORNICVM; *agnoſcimus Taurinum, ad Padum in Italiâ; in Galliâ Turones, ad Ligerim; Turnonium, ad Rhodanum; apud Batauos Turendrechtum, nunc Dordrechtum, ad Moſam; Turninum, ad fluuiolum haud procul portis Antuerpienſibus; ne plura quæram id genus longiùs in Germaniam vltimoſq; Lappones. Iſte ergo tranſitus nomen dederit loco, vt* TORNACVM *vocaretur, etiam ante Cæſariana tempora, & antequam incolarum tanta eſſet frequentia. At poſtquam illic Pons eſt conſtitutus, commeantium vltrò citroq; locutio fuerit,* IRE AD PONTEM; REDIRE, VENIRE A PONTE, *vt propter hoc ipſum, qui nunc* PONS *eſt, retinuerit hoc nomen præ aliijs iam dictis ſingularius,* PONS AD PONTEM.

Hoc vt facilè me obtenturum apud intelligentes confido; ita nunc, vt ad quæſitum tuum redeam, meminerimus vias militares Romani operis aliquot concurrere in hanc vrbem ex Atrebatibus, Menapijs, Morinis, etiam non commemoratas Itinerarijs, ſed quas oculorum fides comprobat. Illæ huc vſq; perductæ tranſitum hunc inueniunt ex Occidentalibus oris, & ſiniſtrâ Scaldis ripâ in Orientalem illam, quæ Hannoniam aperit. Atq; ad dexteram iſtam, quæ in Orientem fert, via fluuium decuſſat ad angulos rectos.

CHIL-

CHILDERICI *ergo conditorium ſitum fuit ad ſiniſtram huius viæ, in pedes centum quinquaginta Boream verſus; à proximâ verò ripâ Scaldis Orientali ſexcentos ipſos, pro eo ac admenſus ſum tuo rogatu. Quantumq́ conijcere audeo, ſeruatus fuit & in hoc Rege ſepeliendo Romanus mos, vt inter Tumulum ac viam publicam media eſſet area* DIS MANIBVS *ſacra tot illorum pedum, quam nunc occupat Templum Parœciale S. Brixij, cum ſuo cœmeterio, multum etiam de viâ illâ publicâ delibante. Atque hoc illud eſt quod reſpondere potui.* Hactenus noſter Wendelinus; qui ne oculis ſuis fidentiùs crederet, Topographiæ veſtigandæ comitem habuit virum humaniſſimum Nicaſium Fabium, Canonicum Tornacenſem, harum rerum, politioris litteraturæ, & Antiquitatis eximium cultorem.

CAPVT

CAPVT VI.

Veterum more, quo defunctos pretiosis vestibus exornatos efferebant, apud Francos etiam vsurpato, sepultum CHILDERICVM, *docent aurea filamenta Tunicæ & Chlamydis ipsius Regis.*

INeptas voluntates circa SEPVLTVRAM, veluti VESTES, aut si qua alia superuacua, vt in funus impendantur, non valere Papinianus scribit: & cùm mulier testamento ita scripsisset: *Funerari me arbitrio viri mei volo, & inferri mihi quæcumque* SEPVLTVRÆ MEÆ *causâ feram* EX ORNAMENTIS, *Lineas duas ex margaritis* [deux tours de perles] *& viriolas ex smaragdis*; sed neque heredes, neque maritus, cùm humi corpus daret, ea ornamenta, quæ corpori iussus erat adiici, dederunt: quæsitum fuit, *Vtrùm ad eam, cui ornamenta vniuersa reliquerat, pertinerent, an ad heredes?* Scæuola respondit: *Non ad heredes, sed ad legatariam pertinere.* Et Vlpianus: *Si quid,* inquit, *ad corpus custodiendum, vel etiam commendandum factum sit; vel si quid in marmor vel* VESTEM *collocandam: hoc funeris est. Non autem oportet* ORNAMENTA *cum corporibus* CONDI, *nec*

L. *Seruo alieno* 113 §. fin. ff. de Legatis 1.

L. *Medico* 40. §. *Mulier.* ff. de Auro & Argento legato.

L. 14. ff. de Religiosis & sumptib. funer.

quid aliud huiusmodi, quod homines simpliciores faciunt. Sed contrà Seruius: *In antiquis disciplinis relatum est, quæ quisque* ORNAMENTA *consecutus esset, vt ea mortuum eum condecorarent.* Matronæ ipsæ Romanæ testamentum signaturæ, vestes pulcherrimas & cultus elegantioris assumebant, quas aut inferri iuberent (mundi muliebris amantes etiam à morte) aut certè importunæ adstantium cupiditati legarent. Plinius Iunior disertè: *Aurelia ornata fœmina, signatura testamentum, sumpserat pulcherrimas tunicas. Regulus cùm venisset ad signandum; Rogo, inquit, has mihi leges. Aurelia ludere hominem putabat; ille seriò instabat. Ne multa; coëgit mulierem aperire tabulas, ac sibi tunicas, quas erat induta, legare. Obseruauit scribentem, inspexit an scripsisset: & Aurelia quidem viuit, ille tamen istud tamquam morituram coëgit: & hic hereditates, hic legata, quasi mereatur, accipit.* Ἀλλὰ τί διατείνομαι; *Sed quid prouehor? in eâ ciuitate, in quâ iam pridem non minora premia, imò maiora, nequitia & improbitas, quàm pudor & virtus habent.* Hinc illa Hieronymi: *Cur mortuos vestros* AVRATIS *obuoluitis* VESTIBVS? *cur ambitio inter luctus lachrimasq; non cessat? An cadauera diuitum nisi* IN SERICO *putrescere nesciunt?* Itemque Ambrosij: SERICÆ VESTES, ET AVRO

In 11. Æn.

Lib. 2. Ep. ad Caluisiū.

Lib. 2. Epistol.

L. de Nabuthe.

intexta

intexta VELAMINA, *quibus* DIVITIS CORPVS *ambitur*, *damna viuentium*, *non ſubſidia* DEFVNCTORVM *ſunt*. Et Lactantij : *Pari ratione defunctorum corpora odoribus ac* PRETIOSIS VESTIBVS *illita & * CONVOLVTA *humi condunt*, *quâ Deos honorant*. Sozomenus, ad pedes Zachariæ Prophetæ adoleſcentem inuentum fuiſſe tradit, REGALI APPARATV *ſepultum : habebat enim in capite* CORONAM AVREAM, *&* AVREA *in pedibus* CALCEAMENTA, *&* VESTEM PRETIOSAM: καὶ τὴν ἐσθῆτα λαμπράν. Auctor eſt Suetonius, *Caligulam Alexandri Magni* THORACEM, *repetitum è conditorio eius*, *interdum geſtaſſe*. Florus de Cleopatrâ : *Vbi ſe ſeruari triumpho videt*, *incautiorem nacta cuſtodiam*, *in* MAVSOLEVM (*ſepulchra Regum ſic vocant*) *ſe recepit*; *vbi* MAXIMO, *vt ſolebat*, INDVTA CVLTV *in diffuſo odoribus ſolio*, *iuxta ſuum ſe collocauit Antonium*, *admotis ad venas ſerpentibus : ſic morte quaſi ſomno ſoluta eſt*.

Lib. 2. Diuin. Inſt. c. 4.

Lib. 9. cap. vlt.

Lib. 4.

Paulus Aringhus agens de Mauſoleo S. Helenæ, matris Conſtantini Magni, ex actis M SS. *Cùm temporibus Innocentij Secundi propter guerram ipſe locus deſertus eſſet*, *quidam fures*, *fracto operculo ipſius tumuli*, AVRVM *&* GEMMAS *veſtimentorum* B. HELENÆ *abſtulerunt*.

Romæ Subt. l. 4. cap. 9.

Baron. an. 821. & 1599. n. 3. 5. & 15.

Anno DCCC. XXI. Paſchalis PP. in cœmeterio Prætextati inuenit *corpus* S. CÆCILIÆ AVREIS *veſtitum* INDVMENTIS. quod rurſus detectum anno M. D. IC. Clementis VIII. anno Pontificatus octauo, *Vidit Baronius ad pedes eius, quæ fuerant madida ſanguine vela, &* SERICA *fila* AVRO *obducta, iam vetuſtate ſolutæ* VESTIS *illius* AVRO TEXTÆ, *cuius Paſchalis PP. meminit.*

Lib 6. Annal. Treuerenſ. ſuprà c. 3.

Chriſtophorus Browerus de ſepulchro violato per Guntramum Boſonem, cuius iam à me ſuprà facta mentio ex Gregorio Turonenſi: *Eodem tempore, quo Synodus Epiſcoporum apud Matiſconenſem vrbem Guntrami Regis iuſſu congregata fuit, Childebertus apud Belſonancum* (vulgò *Baſtoigne) villam, in Arduennæ mediæ receſſu ſuos in vnum conuenire iuſſit. Ibi cùm rebus alijs motæ curæ, tum de recenti quodam Guntrami Boſonis flagitio facta quoque relatio. Hic enim cultus ampliſſimis honoribus à Childeberto Rege, vbi ſemel auaritiæ cupidiniq; fræna laxauit, ad mortuorum quoque buſta & cadauera prolapſus, ne his quidem violandis abſtinebat. Diem obierat non ita pridem vxoris propinqua. Huius* MAGNIS ORNAMENTIS, AVROQVE MVLTO *conueſtitum cadauer, in vrbis Metenſis Baſilicâ magnificè conditum erat: Theſauri inſidiator Boſo mox adornat, qui Baſilicam*

ipſo

ipso die S. Remigij ingressi, praeclusis foribus, & effracto sepulchro, omnem cadaueri ornatum detrahant, nudentque, vt ipse rebatur, auro superuacaneo. Sic & in arcâ sepulchrali Mariae, Honorij sponsae, reperta est *eius* VESTIS *&* PALLIVM, *quibus tantum* AVRI *fuit intextum, vt ex his combustis* AVRI PONDO XXXVI. *collecta sint*; verissimè, si vmquam aliàs, scribente Tertulliano de habitu muliebri; AVRVM *&* ARGENTVM PRINCIPES *esse materias cultus saecularis.*

Surius ad ad ann. 1544.

Et verò alia exempla vestimentorum sepulchralium, eaque Francica, abundè subministrat Gregorius Turonensis, apud quem Chilpericus Rex Sigebertum Regem Austrasiae fratrem suum *apud vicum Lambros* VESTITVM *sepeliuit*; de quo etiam Gesta Regum Francorum: *Vestitum Sigebertum* VESTIBVS ORNATIS *apud Lambros vicum sepeliuit.* Chilpericum Regem occisum Madalulfus, Syluanectensis Episcopus, *ablutum, &* VESTIMENTIS MELIORIBVS *indutum, in Basilicâ S. Vincentij Parisius sepeliuit.* Gesta item Regum: *Vestitum cum* VESTIBVS REGALIBVS, *cum hymnis & psallentio magno, cum Fredegunde Reginâ, vel reliquo exercitu, Parisius ciuitatem in Basilicâ beati Vincentij Martyris eum seplierunt.* Vestes Regales describit Gregorius Turonensis,

Lib. 4. cap. 46.

Cap. 32.

Greg. Turon. l. 6. c. 46.

Cap. 35.

Lib. 2. cap. 38.

 vbi

vbi de Clodouæo Rege CHILDERICI filio: *Ab Anaſtaſio*, inquit, *Imperatore codicillos de Conſulatu accepit, & in Baſilicâ ſancti Martini* TVNICA BLATTEA *indutus eſt*, & CHLAMIDE, *imponens vertici* DIADEMA. Idem de Theodeberto, Chilperici I. Regis filio: *Ab Aunulfo quodam collectus ablutuſq; ac* DIGNIS VESTIBVS *eſt indutus, & ad Ecoliſmenſem ciuitatem ſepultus*. Monachus Egoliſmenſis de Sepulturâ Caroli Magni Imp. Aquisgrani: VESTITVM EST *corpus eius* VESTIMENTIS IMPERIALIBVS, *& ſudario ſub diademate facies eius operta eſt.*

Lib. 4. cap. 45.

Cap. 14.

Quis autem modus eſſet veſtium Francicarum, Tacitus docet de Germanis loquens: *Locupletiſſimi* VESTE *diſtinguuntur, non fluitante, ſicut Sarmatæ & Parthi, ſed* STRICTA *& ſingulos artus exprimente.* Quod confirmat Sidonius, vbi Francos æui ſui graphicè deſcribit:

Carm. 5.

STRICTIVS *aſſutæ* VESTES *procera coërcent*
Membra virûm, patet ijs altato tegmine poples.

CHILDERICVM Regem ſepultum fuiſſe cum veſtibus auro textis, oſtendunt aurea filamenta quamplurima ſericis permixta, & quidem purpureis, ſed colore penè obſoleto. Virgilius morem ſignat exſertè:

Æneid. 6.

——*Tum membra toro defleta reponunt,*

PVR-

PVRPVREASQVE *ſuper* VESTES, *velamina nota*
Coniȷ́ciunt.——

Addo ego ex Paulini cantu, quem alium, quàm Regem

Lib.3.de Vitâ S. Martini.

—— *vel* OSTRO,
Vel DVCTO IN FILVM *penſis rutilantibus* AVRO,
Inſignes meruêre habitus?

Ita Regium funus curari decuit,

Idem l.1.

Miſcerique OSTRO *mollitum in fila metallum.*

Quod erat etiam militare; ſic enim Rudolphus, S.Trudonis Abbas, teſtis oculatus, de inuentione corporis S.Gereonis militis & Martyris, Coloniæ Agrippinæ in cœnobio S. Pantaleonis: *Eleuato ſuperiori lapide de ſarcophago, poſt octingentos & aliquot plures annos martyrȷ́ Thebæorum, inuentum eſt in eo corpus magnum, per ſcapulas amplum, per pectus & brachia toroſum, indutum* CHLAMYDE MILITARI *coloris* PVRPVREI; *quæ ampla vtrimque* VESTIS *appendebat vſque ſubter genua eius, quaſi tribus digitis.*

Surius 24.Nou.

Annuli aurej.
Sarda.
Aureus totus.
CHILDIRICI REGIS
Sapphirus.
Aurum.

CAPVT VII.

Annuli aurei duo Regis CHILDERICI, *signatorius Alithus, itemq́ue alter Apirus, Romanis & Francicis exemplis illustrati.*

FVerit Priscorum vita, qualis innocentia, in quâ nihil signabatur: inuenti certè postmodum Annuli, quos, vt cetera omnia, *luxuria variauit*, GEMMAS *addendo exquisiti fulgoris, censuq́ue opimo digitos onerando.* Iuuenalis:

Plinius l.33.c.1.

Sat.1.

Ventilet æstiuum DIGITIS SVDANTIBVS AVRVM,
Nec sufferre queat MAIORIS *pondera* GEMMÆ.

De Aureis Plinius: *Distinxerunt alterum ordinem à plebe, vt semel cœperunt esse celebres.* Alio item loco: *Tiberij Principatus anno nono in vnitatem venit* EQVESTER ORDO, *Annulorumq́ue auctoritati* FORMA *constituta est. Multi*, eodem teste, *nullas admittebant gemmas, auroq́ue signabant.* Hinc Annulus *Alithus* apud Pollucem, de quo Cœlius Rhodiginus: *Commonendi sumus, emaculandum esse Pollucis codicem, vbi scribitur modò Apirona vocari* Λίθον δακτύλιον, *tu repone* ἄλιθον δακτύλιον, *vt Annulum intelligas citra gemmam concinnatum, cui sint diuersi apud Liuium in Sabinorum Historiâ Gemmati Annuli.*

Plinius l.33.c.1. Cap.2.

Eod.lib. cap. 1.

Lib.6. cap.12.

Galba Imp. qui Tarraconenſem Prouinciam rexerat annis octo, *delegit* EQVESTRIS ORDINIS *iuuenes*, *qui*, *manente* AVREORVM ANNVLORVM *vſu*, EVOCATI *appellarentur*, *excubiaſq; circa cubiculum ſuum vice militum agerent*. Quod verbis Tranquillus de Galbâ Imp. veterum aliquis aureo annulo pulchrè expreſſit; quem hîc apponi curaui, in gratiam Hiſpanicæ Nobilitatis. In eo ſiquidem tria capita denotant cohortem totam; Cuniculus (Hiſpaniæ ſymbolum) Iuuenes item Hiſpanos fuiſſe indicat; Annulus in annulo, & in ipsâ Sardâ ſcalptus, Nobiles etiam, & ex Equeſtri Ordine, quos hodie *Caualleros* vocant, eoſque EVOCATOS, ſeu accerſitos ex Hiſpaniâ ad honorificum obſequium Imperatori præſtandum, ſeu ad corporis cuſtodiam.

In Galbâ.

His itaque explicatis, ad ipſum CHILDERICI Regis annulum ſignatorium accedamus, ſuis inſcriptum litteris; de quo eruditè Wendelinus, cùm ad me perſcriberet quidquid illi dictaſſent tam corporis, quàm mentis oculi: *Habet*, inquit, *inſculptam* προτομὴν *hominis criniti largiter*, *capillitio in vtrumque humerum defluente ac cincinnato. Manu dextrâ iaculum tenet. Nomen ipſum litteris nondum Gothicis*, *ſed adhuc Romanis expreſſum eſt* CHILDIRICI REGIS; *quo*

quo indicio certissimus, cuius iste sit Annulus, aurumq; reliquum, & ad quæ tempora referendus: ad illa nimirum ipsa, quibus, nondum abolitis in totum Romanis elegantiis, supererant adhuc bonæ artes, & sculpturarum peritia: quamquam multum iam remittens de suo illo nitore, quem hìc desideres perfectiorem, præsertim in s conuerso. Vt autem ea sint habenda, tu nos docebis. Illud certum est, Annulum istum CHILDIRICI *Regis ad illum Childericum pertinere, qui Merouei Regis filius, quartus à Pharamundo cis Rhenum Francis imperauit, per quem Merouingica familia perstat hodieq; in* AVSTRIACIS *cum Natalium prærogatiuâ, pro eo ac tu, sagacissime* CHIFLETI, *dudum demonstrasti.*

Vtrumque CHILDIRICVS & CHILDERICVS olim ſcribebatur, vt SIGIBERTVS & SIGIFRIDVS pro *Sigeberto* & *Sigefrido*. *I cum E magnam habet communitatem*, inquit Varro. *Consuetumq; Veteribus fuisse litteris illis vti indifferenter*, Gellius tradit.

Lib. 5. de Linguâ Latin.
Lib. 10. cap. 24.

Quod attinet ad *G*. vt videtur, imperfectum, in vocabulo RE*G*IS; in Gloſſario meo M. S. quod eſt antiquiſſimum, omnia vocabula incipientia à G, eodem ductu ſunt efformata.

Scio nonnullis totam Annuli inſcriptionem ſuſpectam fuiſſe ob Romanos characteres: ſed palàm conſtat, Reges Francorum primæ ſtirpis Latinæ linguæ gnaros ac peritos fuiſſe. Sic enim Theodomeres, Francorum Rex, Richomeris & & Aſcilæ filius, cuius meminit Gregorius Turonenſis, quemque ante Clodionem alicubi regnaſſe probauit Hadrianus Valeſius, expreſſus eſt in aureo numulo, quem edidit Paulus Petauius cum hac inſcriptione Romanis litteris: TEVDOME REX: nec Annulus Childerici noſtri characteribus ab illo diſſentit. Clodoueum I. Regem, Childerici filium, Romanis litteris imbutum fuiſſe teſtatur Latina epiſtola, quam ſcripſit ad Epiſcopos poſt bellum Gothicum. Exſtat etiam Clotarij I. Regis Conſtitutio generalis ad omnes Francos Latinè conſcripta, eiuſdemque nummum aureum edidit Petauius, in quo bis ſcriptum: CHLOTARIVS REX. Fortunatus Pictauienſis clarè docet, Charibertum Regem Latinè doctum fuiſſe, dum ipſi loquitur hiſce modulis:

Lib.2. cap.9.

Lib.3.

Sirmōd. Tom. 1. Concil. Gall.

Ibid.

Lib.6.c.4.

Cùm ſis progenitus clarâ de gente SICAMBER,
Claret in eloquio LINGVA LATINA *tuo.*

Regnante Chilperico I. Clotarij filio, in omnibus eius ciuitatibus ſcholas fuiſſe teſtatur Gregorius

gorius Turonensis. Et Philippus Augustus Rex declarat se vidisse litteras eius pro Ecclesiâ Tornacensi, quarum sigillum in circumferentiâ erat inscriptum: HILPERICVS REX FRANCORVM. Clotarium III. litteris fuisse eruditum; Dagobertum item, eius filium, pueritiæ annos in studiis exegisse litterarum, auctor est Aimoïnus. Sigillum Dagoberti Regis videre quiuis potest apud Zillesium cum hac epigraphe: DAGOBERTVS REX D†I GRAGA Childebertus, Sigeberti filius, varias dedit Epistolas Latino scriptas idiomate, quas Chesneus vulgauit: vt ex tot è vetustate monumentis palàm fit, antiquissimos Francorum Reges Latinâ linguâ vsos, eâque sua nomina in chartis & annulis inscripsisse.

Lib. 5. cap. 45.

Vide infrà c. 20.

Lib. 4. c. 16. & 17.

Parte 3. cap. 1.

Tom. 1. pag 866.

Dubium mouent, quod maioris momenti videri possit, Gregorius & Aimoïnus, vbi tradunt, Chilpericum I. Regem addidisse litteris vsualibus noua elementa quatuor, aut quinque, atque ea inter CH. Quod si verum est, Childericus I. Rex, Chilperici I. proauus, non vocatus est Childericus, sed Hildericus, cùm illud CH eius æuo nondum esset in vsu. Audiamus vtrumque Rerum Francicarum Scriptorem. Gregorius Turonensis in antiquiori editione Ascensianâ de Chilperico I. Rege ita loquitur: *Addidit autem*

Lib. 5. cap. 44.

& litteras litteris nostris, id est, ω, sicut Græci scribunt, ac TH, CH, PSI, Z; *quarum characteres subscripsimus: hi sunt: ω, θ, χ, ψ, ζ. Et misit epistolas in vniuersas ciuitates Regni sui, vt sic pueri docerentur, ac libri antiquitus scripti, planati pumice rescriberentur.* Aimoïni autem hæc verba sunt: *Addidit nostris litteris Ω. o mega Græcam, & tres alias, quarum characteres ab ipso inuentos cum proprijs sonis hîc subscripsimus:* X. CH. Θ. TH. Φ. PH. Idem à Claudio Imp. factum legimus; de quo Suetonius: *Nouas etiam commentus est litteras tres, ac numero veterum quasi necessarias addidit.* Et Tacitus: CLAVDIVS *tres litteras adiecit, quæ vsui imperante eo, pòst obliteratæ.* Certè, vt neglectum fuit inuentum Claudij Imp. sic & minimi æstimata per Chilpericum Regem facta litterarum adiectio, quarum apud Francos nulla exstant monumenta: imò si attentè legantur Gregorius & Aimoïnus, fuerunt Græcæ litteræ, quas adiecit Chilpericus, atque ex illis X. Græcum, pro quo Latini & Franci iam habebant CH. In aureo enim nummo Chlotarij, qui Chilpericum genuit, bis legitur CHLOTARIVS REX, & in aureo annulo proaui eius, circa quem versamur, CHILDIRICI REGIS; cuius nomen merè Germanicum est, vti docet Ioannes Auentinus hisce

Lib. 3. cap. 41.

Lib. 19. Annal.

In Nomenclaturâ.

hiſce verbis: HYLD, HVLD; *Amor eſt:* Huldreich/ Hyldenreich/ *id eſt Amor Regni, ſiue Amoris diues ac plenus: vſus obtinuit* VLRICVS; *Veteres* HYLDERICVM *dixerunt. Celtæ, vt ſolent, corruptè* CHYLDERICVM *dixerunt.* Hadrianus Iunius etiam in hunc modum: HVLDERICVS, *ſuffragiorum potens: eſt enim* Hulden *idem quod ſuffragio ornare.* Littera c. euphoniæ gratiâ Hilderico præponitur. Vnde Gregorius Turonenſis paſſim *Childericum* dixit, & *Chilpericum*, pro *Hilderico*, & *Hilperico*; vt etiam *Chunos* pro *Hunis*; quemadmodum Auſonius quoque, Claudianus, Proſper, & Sidonius. Atque vt Gregorius Turonenſis mentionem faciat Childerici Regis Wandalorum, Childerici Francorum Regis ſigillum hoc fuiſſe oſtendunt promiſſi capitis capilli. Tacitus de Germanis ſiue Francis: REGES EX NOBILITATE, *Duces ex virtute ſumunt.* Nobilitas autem Francica, ſiue Sicambrica omnis capillata erat; deque illâ intelligendus Claudianus, qui vixit ante Pharamundum, vbi canit:

Hiſt. Batau. c. 23.

Lib. 2. 4. 5. 6.

Lib. 2. cap. 3.

Lib. 3. de Morib. German.

Lib. 1. de Laudib. Stilicon.

—— *Ingentia quondam*
Nomina CRINIGERO *flauentes vertice* REGES.

alio item loco:

In Eutrop.

Militet ac noſtris DETONSA SICAMBRIA *ſignis.*

Detonſa, id eſt *victa*, & ex libertate in ſeruitutem

tem

tem redacta:ſolebant enim Romani captiuorum Regum Nobiliumque flauos crines detondere, ac Romam mittere ad ornatus muliebres : vnde Ouidius ad puellam:

Lib. 1. Amor. El. 14.

Nunc tibi CAPTIVOS *mittet Germania* CRINES;
Culta TRIVMPHATÆ *munere* GENTIS *eris.*

Atque illud de crinitâ Francorum Nobilitate perſpicuum etiam eſt ex Legibus Salicis, in quibus, *Si quis* PVERVM CRINITVM *ſine conſilio aut voluntate parentum totonderit*, MM. D. *den. qui faciunt ſolidos* LXII. *& dimidium, culpabilis iudicatur.* Quæ Wendelinus noſter rectè explicat de Nobilibus pueris: *Jgnobilibus enim*, ait, *non licebat eſſe crinitis.* Ad rem quoq; Apollinaris Sidonius:

Tit. 28. §. 2.

In Gloſſar. Salic. V. Crinitus.

Lib. 8. Ep. 9.

Et ſic CRINIBVS *ad cutem* RECISIS
Decreſcit caput, additurq́ vultus.
Sic TONSO *occipiti* SENEX SICAMBER
Poſtquam VICTVS ES, *elicis retrorſum*
CERVICEM *ad* VETEREM *nouos capillos.*

Senes & Seniores paſſim vſurpat ætas media pro Primoribus & Satrapis, quos inde hodieque nos vocamus *Seigneurs*. Ex illis ergo Francorum Magnatibus more antiquo iam capillatis, *qui tranſacto Rheno Tongriam tranſmeauerant*, inquit Gregorius Turonenſis, *Franci iuxta pagos, vel ciuitates,* REGES CRINITOS *ſuper ſe creauêre, de primâ,*

Lib. 2. cap. 9.

&,

&, vt ita dicam, NOBILIORI *suorum familiâ.* Gregorius idem de filiis Clodomiri Regis: *Habito communi consilio pertractari oportet* (verba sunt Regis Childeberti) *quid de his fieri debeat; vtrùm* INCISA CÆSARIE, *vt reliqua* PLEBS *habeantur; an certè, his interfectis, Regnum Germani nostri inter nosmetipsos æqualitate habitâ diuidatur.* Item de Gundebaldo, qui se filium Chlotarij Regis esse dicebat: *Hic cùm natus esset in Gallijs, & diligenti curâ nutritus (vt Regum istorum mos est)* CRINIVM FLAGELLIS *per terga demissis, litteris eruditus, Childeberto Regi à matre repræsentatur.* Tum etiam alibi de Chlodoueo, Chilperici I. Regis filio, in alueum Matronæ fluminis proiecto: *Cùm ignorarem quisnam esset* (ita loquitur piscator quidam) *à* CÆSARIE PROLIXA *cognoui* CHLODOVEVM *esse; adprehensumq́ in humeros ad littus detuli, ibiq́ cum cespite superposito tumulaui.* Sed vt Childerico nostro promissi erant capitis capilli, sic è contrario barba ad cutem abrasa ex Francorum illius æui more, quos æqualis Sidonius ita describit:

Lib. 5. cap. 18.

Lib. 6. cap. 24.

Lib. 8. cap. 10.

Carm. 5.

Hìc quoq́ monstra domas, RVTILI *quibus arce* CEREBRI
Ad frontem COMA *tracta iacet, nudataq́ ceruix*
Setarum per damna nitet: tum LVMINE GLAVCO

Albet aquosa acies; ac VVLTIBVS *vndiq;* RASIS
Pro BARBA *tenues perarantur pectine cristæ.*

Ad hæc imago sculpta in annulo Hastam dextrâ manu tenet. Gregorius Turonensis de Guntramo Rege: *Datâ in manus Childeberti* HASTA, *ait: Hoc est indicium, quòd tibi omne Regnum meum tradidi. Ex hoc nunc vade, & omnes ciuitates meas, tamquam tuas proprias, sub tui iuris dominationem subijce.* Aimoïnus de eodem: HASTAM, *quam manu gerebat, nepoti tradidit, inquiens: Hoc, amantissime nepos, indicio noueris, te mihi successurum in Regno.* Faustus in Vitâ S. Mauri de Theodeberto Rege: *Vocans ad se nepotem ipsius Flori, nomine Andrannum, dedit ei per* SCEPTRVM REGALE, *quod manu gestabat, quæcumque Florus patruus eius ex regali possederat dono.* Monachus Sangallensis de Carolo Magno: VIRGAM AVREAM *ad statum suum (*id est ad staturam suam) *fieri iussit.* Mox adfert verba eiusdem Caroli de illâ eâdem virgâ: SCEPTRVM NOSTRVM, *quod, pro significatione regiminis nostri,* AVREVM *ferre solemus.* Theganus de Ludouico Pio: *Coronam auream auro fulgentem in capite gestans, &* BACVLVM AVREVM *in manu tenens.* Hasta ergo, sceptrum, virga & baculus aureus, vnum atque idem insigne Regium significabant, per quod de manu

Lib. 7. cap. 33.

Lib. 3. cap. 68.

Ian. 14.

Lib. 1. cap. 19.

Cap. 19.

manu in manum fiebat traditio, quam Recentiores *Inuestituram* vocant; cuius alium ritum ſub Germanicis Imperatoribus indicat Otho Friſingenſis : *Eſt conſuetudo Curiæ, vt* REGNA *per gladium*, PROVINCIÆ *per vexillum à Principe tradantur vel recipiantur.* Sed iam inde à vetuſtiſſimis temporibus haſta, ſiue ſceptrum, Regiæ poteſtatis inſigne fuit, Iuſtino teſte : *Per ea adhuc tempora* (cùm ſcilicet Sabinæ raperentur) *Reges* HASTAS *pro diademate habebant , quas Græci* σκῆπτρα *dixêre. Nam & origine rerum Veteres pro Dijs immortalibus* HASTAS *coluerunt : ob cuius religionis memoriam adhuc Deorum ſimulachris* HASTA *additur.*

Lib.2. cap.5.

Lib.43.

Primus Regum Francorum Hugo Capetus in ſceptri ſummo vertice geſtauit manum, vt apparet ex eius ſigillo, quod Dominicus edidit. At ambæ quidem manus, eæque apertæ & ſurſum elatæ, Diuinam opem expoſcunt; ſed dextra prominens, duobus dumtaxat digitis minoribus in volam reflexis, propria eſt iurantis & ſolemni ſacramento ſe obſtringentis, vt ex vetuſtis monumentis probat Browerus in Antiquitatibus Fuldenſibus. Rorico de Francis ſub Rege Chlodoueo: DEXTRAS *omnes in ſublime erigunt, mandatum Regis accelerari denuntiant, ſeſeq́; votis ſtringunt.*

C.13. Aſſertor.

Lib.2. cap.17.

Lib.4.

gunt. Hugo Capetus, cui ſceptrum Francicum non ſucceſſione, ſed Ordinum ſuffragijs obtigerat, dexteram nimirum ſceptro prætulit, quâ innueret fidem ab ſe datam populis, ſeque in eâ religiosè permanſurum. Antiqui Germani (ex quibus orti ſunt Franci) *Reges ex Nobilitate*, quod antè retuli, *Duces ex virtute ſumebant*, hoc eſt creabant. *Nec Regibus*, addit Tacitus, *infinita aut libera poteſtas*; quia reciproca eorum erat ac populorum obligatio.

De Moribus Germ.

Ceterùm varia fuit apud Antiquos ac multiplex in annulis Principum & virorum illuſtrium cœlatura. *Annulus ſignatorius, ſeu ſignum Regis Perſarum, habebat ex quorumdam opinione* IMAGINEM REGIS; *alij putant* CYRI, *Perſarum primi Regis, figuram fuiſſe ſigno impreſſam*; *alij Ducis* EQVVM, *cuius hinnitu factus eſt Rex.* Alexander Magnus IMAGINEM SVAM, *quò certior poſteris proderetur, noluit à multis artificibus vulgò contaminari*; *ſed edixit vniuerſo orbi ſuo, ne quis* EFFIGIEM REGIS *temerè aſſimilaret ære, colore,* COELAMINE: *quin ſolus eam* POLYCLETVS *ære duceret, ſolus* APELLES *coloribus delinearet, ſolus* PYRGOTELES *cœlamine excuderet.* Præterea *litteras, quas in Europam mitteret*, inquit Curtius, VETERIS ANVLI GEMMA *obſignabat: ijs, quas in Aſiam*

Interpres Thucydid.

Apuleius in Flor.

Lib. 6. cap. 11.

Aſiam ſcriberet, DARII ANNVLVS *imprimebatur; vt appareret*, VNVM ANVLVM *duorum non capere fortunam.* (Ita lego, non vt in libris editis: *vnum animum.*) Auctor eſt Plutarchus, *Scyllam, cùm Iugurtham deuiciſſet*, IMAGINEM *eius in* ANNVLO, *quem geſtabat, inſculpſiſſe.* Tradit Cicero, *Epicuri familiares, eius* IMAGINEM *non modò in tabulis, ſed in poculis &* ANELLIS *habuiſſe.* Hinc Ouidius ad amicum abſentem, qui eius imaginem geſtabat in annulari gemmâ:

In Politic.

Lib.5. de Finib.

Lib.1. Triſt. El.6.

In DIGITO *qui me ferſq; referſq;* TVO,
EFFIGIEMQVE MEAM *fuluo complexus* IN AVRO,
Chara relegati, quæ potes, ora vides.

Cæſar Auguſtus *inter initia Sphinge ſignauit, non infaceto lepore Epiſtolas accipientium, ænigmata afferre eam Sphingem. Poſteà, ad euitanda conuitia Sphingis*, ALEXANDRI MAGNI IMAGINE *ſignauit; nouiſſimè* SVA, *Dioſcoridis manu ſculptâ, quâ ſignare inſecuti quoque Principes perſeuerarunt.* Mœcenas, Eques Romanus, apud Auguſtum gratiâ & auctoritate pollens, cùm *abſentis Cæſaris partibus fungeretur*, ſculptam in annuli ſignatorij gemmâ RANAM geſtabat, quam, *propter collationem pecuniarum magno terrori fuiſſe* memorat Plinius.

Sueton. l.2.c.50.

Seneca Ep.14.

Lib.37. cap.1.

Galba Imp. *non obſignauit litteras* SVA IMA-

Dio l.51.

GINE, *quemadmodum consueuerunt alij Imperatores*; *sed* CANEM *ex prorâ nauis prospectantem*, SIGNVM *à Maioribus suis delatum ad se, vsurpauit.* Commodus ad Clodium Albinum scribens, eum *litteras suas signatas excepturum* monet SIGNO AMAZONIÆ.

Capitolin. in Clodio Albin.

Antiquiores Francorum Reges proprias imagines annulis impressas gestarunt, quæ caput tantùm partemque pectoris repræsentabant, quales προτομὰς βασιλικὰς Græci; Latini *Thoracatas Effigies* vocabant. Plinius: *Magnitudinem iaspidis vndecim vnciarum vidimus, formatamque inde* EFFIGIEM *Neronis* THORACATAM. Adelhelmus Abbas *Thoraces* & *Thoracidas* appellat: cuiusmodi est effigies Childerici Regis in aureo annulo thorace tenus effictа, talisque postmodum fuit Regis Chilperici, eius pronepotis, quam, qui vidit in sigillo expressam Rex Philippus Pulcher, vocat *dimidiam hominis imaginem.*

Lib. 33. cap. 9.

Cœlius Rhodigin. lib. 9. cap. 7.

Vide Infrà c. 20.

Est etiam (quæ sculptura Childerici annulo exhibetur) ad eumdem planè modum effigiata, quo per ea tempora Imperatorum Orientis in Numismatibus, thorace velut emblematis tessellatis, quantum apparet, gemmato; quòd nimirum Franci Reges Græcas eiusmodi glorias æmularentur. Sic enim Annales Francorum Ful-

Fuldenſes de Carolo Caluo: *Conſuetudines Regum Francorum contemnens*, GRÆCAS GLORIAS *optimas arbitrabatur*. Sigebertus de eodem: *Poſt adeptum Imperium, vltra ſe elatus, conſuetudines Francorum vilipendens*, GRÆCAS GLORIAS & INSOLITOS HABITVS *adfectabat*, & TALARI DALMATICA *indutus*, & *deſuper* BALTHEO *accinctus, pendente vſque ad pedes, capite verò inuoluto* VELAMINE SERICO & DIADEMATE *ſuperpoſito procedebat*. De Heliogabalo Imperatore ſic Herodianus: *Sæpè Romano cultu depoſito veſtem Germanicam induebat, atque in eorum ſagulis argento variegatis conſpiciebatur; etiam flauam capiti cæſariem imponens ad modum Germanicæ tonſuræ; quibus læti Barbari mirificè illum dilexêre.*

An.876. Lib.4.

Diui Ludouici Regis thoracalem effigiem, ſapphiro cyanei coloris expreſſam, tertio loco exhibendam duximus, Childerici annulo magis magiſque illuſtrando. Cœlata quippe armati Regis effigies, ſuperinducto ſimplici ſago, quòd ſine apparatu cultuque in publicum procedere illi mos eſſet: *Numquam indutus ſqualeto*, inquit Nangiacus, *vel panno viridi ſeu bruneto, nec pellibus* VARIIS, *ſed veſte nigri coloris, vel camelini, ſeu perſei.* Quod & idem teſtatur Bonifacius VIII. P. M. in Bullâ, quam edidit de eius

In Geſtis S.Lud.

Cano-

Canonizatione: *Aureis vel argenteis ornamentis Regalibus non vestitus, non* VARIIS, *vel griseis, sed alijs humilibus* PELLIBVS *vsus fuit, sæcularibus pompis à se penitus abdicatis.* Vt Imperij Christiani futurus propagator, strictum gestat ensem, Lunâ crescente suppositâ, seu Thraciæ symbolo, quo hodieque Byzantini vtuntur; vt nullus dubitem, eiusmodi annulo signatorio vsum sanctissimum Regem, dum afflictis Syriæ rebus opem laturus in Orientem traijceret.

Lib. 2. Vitæ.

Ad extremum audiendus hîc Gassendus loquens de Peireskio: *Commendans* VETERA SIGILLA, *quæ coràm inspexit, ectypisq; expressa tulit ex Archiuis Abbatiarum S. Dionysij, S. Germani, S. Mauri, & cæterarum, vt in quibus continerentur germanæ effigies* KAROLI MAGNI, HLVDOVICI PII, HLOTARII *Imperatoris,* PIPINI *Regis Aquitaniæ,* KAROLI *Calui,* KAROLI *Simplicis, aliorumq; Regum ex* SECVNDA STIRPE: *Hæc sanè, inquit, satis refellunt, tumulos & statuas hisce Principibus confectas ante quadringentos aut quingentos annos.* Si Peireskio vidisse contigisset annulum aureum Childerici nostri, quo nullum antiquius apud Francos Regale monumentum; enimuerò defixus gaudio stetisset, stupenti similis, qui magno animi sensu identidem

dem dictitare solebat: SIGILLA, NVMISMATA, *aliaq; id genus, testes esse Antiquitatis incorruptos; quodq; ex ijs addiscerentur, quæ frustrà requireret quis ex Historiographis omnibus*. Scilicet, *annulis nostris plusquam animis creditur*. Et verissimè Ioannes Iperius: SIGILLVM REGIVM *nec fallit, nec fallitur.*

Senec. lib. 3. de Benef.

In Chrō. Bertin.

Iam, quâ manu quóve digito annulus gestaretur, magna est in Vetustate varietas. MANVS, *& prorsus* SINISTRÆ, inquit Plinius, *maximam auctoritatem conciliauêre auro*. Mox etiam: ANVLOS *quisquis primus instituit, cunctanter id fecit,* LÆVISQVE MANIBVS *latentibusq; induit; cùm, si* HONOS *secutus fuisset,* DEXTRA *fuerit honestandus. Quod si impedimentum potuit in eo aliquod intelligi, etiam* CONSERTORIS, (hoc est bellatoris) *vsu argumentum est maius, in* LÆVA *fuisse, quâ scutum capitur*. Lucem facit Plinio Macrobius, vbi scribit, ex Ateij Capitonis sententiâ, ANVLVM LÆVAM sustinuisse, quia minùs habilis illa rebus gerendis; eâque præcautione vel à casu ANVLVM, vel GEMMAM à detrimento vindicari. Denique & Silius Italicus de Bello Punico:

Lib. 33. cap. 1.

Lib. 7. Saturn. cap. 17.

Lib. 11.

Testes hi stragis, quos, SIGNVM ILLVSTRE, *superbis*
Mos LÆVA *gestare viris; tum funditur ante*
Ora admirantum præfulgens ANNVLVS *auro,*
Datq; fidem verbis, haud paruo insignis aceruo.

 De

L.7.Nat. quæst. cap.31. De digitis verò ſic Seneca: *Exornamus* ANNVLIS *digitos, in* OMNI ARTICVLO *gemma diſponitur.* Ita quoque Plinius: SINGVLIS *primùm* DIGITIS *geri mos fuerat, qui ſunt* MINIMIS PROXIMI; *vt in Numæ & Seruij Tullij ſtatuis videmus. Poſteà* POLLICI PROXIMO *induêre etiam Deorum ſimulachris. Deinde iuuit &* MINIMO *dare. Galliæ Britanniæq;* IN MEDIO *dicuntur vſæ: hic nunc ſolus excipitur; cæteri omnes onerantur, atq; etiam priuatim articuli minoribus alijs. Sunt qui tres vni minimo congerant: alij verò & huic vnum tantùm, quo ſignanda ſignant.* Apud Gellium, *veteres Græcos Annulum habuiſſe in digito accepimus* SINISTRÆ MANVS, *qui* MINIMO *eſt* PROXIMVS. *Romanos quoque homines aiunt ſic plerumq;* ANNVLIS *vſitatos. Cauſam eſſe huius rei Appion in libris Ægyptiacis hanc dicit; quòd inſectis apertiſq; humanis corporibus, vt mos in Ægypto fuit, quas Græci ἀνατομὰς appellant, repertum eſt,* NERVVM *quemdam tenuiſſimum ab* VNO *eo* DIGITO, *de quo diximus, ad* COR *hominis pergere ac peruenire: propterea non inſcitum viſum eſſe, eum potiſſimùm* DIGITVM *tali honore decorandum, qui continens & quaſi connexus eſſe cum principatu cordis videretur.* Leuinus Lemnius dicit *arteriam* (non neruum) *à corde ad eumdem digitum ſiniſtræ*

Lib.33. cap.1.

Lib.10. cap.10.

Lib.2. cap.11.

stræ manus porrigi. Sed vtrumque anile commentum esse docet Riolanus in Antropographiâ. Lib. 5. cap. 48.

Quâ manu, quóve digito gestaretur annulus à Francis Regibus, haud facile sit diuinare. Ego signatorium rarò vel numquam in digito gestatum à quoquam existimo, propterea quòd sic de illo Plinius: *Conditur ille, vt* RES RARA *& iniuriâ vsus indigna velut* E SACRARIO *promitur.* Lib. 33. c. 1. M. S. vt qui olim GERVLI ANNVLORVM dicti sunt, fuerint potius custodes, & in loculo seruatum habuerint, ne fortè in locum immundum sacram imaginem deferre contingeret: sub Tiberio enim Cæsare *Maiestatis reus postulabatur, quicumque effigiem Imperatoris* ANNVLO *impressam latrinæ aut lupanari intulisset.* Sueton. cap. 58. Atque hæc occasione Regij nostri annuli & signatorij, cuiusmodi apud Antiquos *non plus habere quàm vnum licebat; nec cuiquam nisi libero, quos solos fides deceret, quæ signaculo continetur.* Macrob. 7. Satur. cap. 13.

Sed & alter Childerico Regi fuit annulus aureus, in eius conditorio repertus, formâ ac magnitudine, quâ in imâ tabellæ parte repræsentatur, quemque Veterum nonnulli ἀπείρωνα, siue *infinitum*, alij *solidum* dixêre. Iulius Pollux in Onomastico: Lib. 7. c. 33. n. 7. *Annulum circularem & gemmâ carentem,* INFINITVM *&* INDETERMINATVM

 voci-

vocitant. Ariſtoteles: *Annulos ἀπείρους*, INFINITOS, *dicunt non habentes palam*. Hinc Cœlius Rhodiginus: *Gemmâ carentem annulum, ἀπείρωνα vocari comperio, quaſi tu dicas omni carentem fine*. De Annulo ſolido Iſidorus: *Apud Romanos Annuli de publico dabantur, & non ſine diſcrimine: nam dignitate præcipuis viris* GEMMATI *dabantur, cæteris* SOLIDI. Eorum vſus hodieque apud Venetos, quos vulgò *Veras* nuncupant, & vtuntur ad ſponſalia, vti obſeruat eruditiſſimus Licetus. Ac fortaſſis hunc noſtrum BASINÆ amoribus dicatum geſtauerit Childericus, eoque cum illâ iugali vinculo ſociatus: nam in ſponſalibus datum aliquando vtrimque annulum inſinuant iſthæc Terentij verba: *Dati* ANNVLI, *locus, tempus conſtitutum eſt*. & cautio illa, *Accipe daq; fidem*, apud Virgilium; quem notauit Macrobius inſtitiſſe huic Enniano verſui:

Lib.Phyſicor. 3.
Lib. 6. cap. 12.
Lib. 19. Orig. cap. 32.
Lib. de Anulis, cap. 4.
In Eunucho.
L. 8. Æn.

Accipe daq; fidem, fœduſq; feri benè firmum.

Leges item Wiſigothorum: *Decernimus, vt cùm inter eos qui* DESPONSANDI *ſunt, ſiue inter eorum parentes, aut fortaſſe propinquos, pro filiorum* NVPTIIS, *coram teſtibus præceſſerit definitio; &* ANNVLVS ARRHARVM *nomine* DATVS *fuerit*, VEL ACCEPTVS, *quamuis ſcripturæ non intercurrant, nullatenus* PROMISSIO *violetur, cum quâ datus eſt*

L. 3. tit. 3. Leg. 3.

est ANNVLVS, *& definitio facta coram testibus.* Vergente Latinitate particula VEL vsurpabatur pro ET: quod hoc loco factum verba illa, *Arrharum nomine*, satis indicant. Accedit exemplum ex Prisco: ATTILA *rursus Legatos in Italiam misit, qui* HONORIAM *sibi dari poscerent; etenim secum matrimonium pepigisse: cuius rei vt fidem facerent,* ANNVLVM *ab eâ* SIBI MISSVM, *per Legatos, quibus tradiderat, exhiberi mandauit.*

In Excerptis Leg.

CAPVT VIII.

WIOMADVS, CHILDERICI *Regis amicus, fuit custos eius Annuli signatorij. Vbi de Annulorum traditione, detractione, sepulturâ, fractione.*

ASsertus Childerico Annulus signatorius ad suum custodem me vocat, quem Regi amicissimum fuisse oportet, & charum in paucis; vt olim Pharaoni Ioseph Patriarcha; de quo magnus ille, Deoque acceptissimus Moyses: *Dixit Pharao ad Ioseph: Ecce constitui te super vniuersam terram Ægypti. Tulitque* ANNVLVM *de manu suâ, & dedit eum in manu eius*; quâ potestate à Rege auctus, *in sellâ curuli sublimis per Ægyptum circumuectabatur.* De Assuero scribitur etiam in sacris

Genes. 41.

Ioseph. l.2. Ant. Iud. c.41.

Esther cap.3.

ſacris Paginis, *Tuliſſe* ANNVLVM SVVM, *&* *dediſſe in manus* AMAN, *vt ſignaret quod ſcripſerat contra Iudæos.* Item alio loco: *Accepiſſe Regem* ANNVLVM, *quem ab* AMAN *tulerat, & dediſſe illum* MARDOCHÆO. Dio Caſſius tradit, Auguſtum promiſcuè ſigillum præcipuum credidiſſe Mecænati & Agrippæ, & tantum tribuiſſe ambobus, vt litteras ad Senatum ſcriptas, vel aliò, impunè retegerent & immutarent. Idem Auguſtus apud Xiphilinum, Mecænate mortuo, ægrotans in XI. Conſulatu, deploratâ ſalute, vt credebat, poſtquam de Rep. multa grauiter diſſerüiſſet, Calpurnio Piſoni Conſuli Collegæ libellum dedit, in quò ſcriptæ erant copiæ & redditus ciuitatis, tradito Agrippæ annulo; tamquam ipſi obſignandorum reſcriptorum & libellorum curam iniungeret, & iuſtitiæ ſollicitum præ ceteris iudicaret. Ad quæ Fortunius Licetus: *Adeò*, inquit, *magni habebatur Regium cuſtodire Annulum, vt ab antiquiſſimo tempore id cenſeretur poſt Principem in publicâ gubernatione præſtare cæteris.* Sic & à priſcis Francorum Regibus non tradebatur niſi viris, qui gratiâ apud ipſos pollerent, quique probatæ fidei eſſent, & participes arcanorum. Aimoïnus de Clodoueo Rege: *Dirigit è veſtigio* [ad Chlotildem] *quemdam*

Cap. 8.

Lib. 51.

Lib. de Annulis Antiq. cap. 15.

Lib. 1. cap. 13.

dam ſibi FAMILIARISSIMVM, *nomine* AVRELIANVM. Sic autem de iſto ipſo Regis Legato Geſta Francorum: *Orſus ille dixit: Dominus meus* CHLODOVEVS *Rex Francorum miſit me ad te: vult te ſibi aſſociare in Regnum : ecce* ANNVLVS *eius, & reliqua ornamenta ſponſalia.* Mox de Chlotilde: *Accepto* ANNVLO, *quem* CHLODOVEVS *Rex miſerat per* AVRELIANVM, *repoſuit illum in Theſauro Auunculi ſui.* Tum de Burgundionibus: *Requirentes inuenerunt in Theſauro Regis* ANNVLVM, *Chlodouei* INSCRIPTIONE *vel* IMAGINE *inſculptum.* Fortunatus Pictauienſis ad Boſonem Sigeberti Regis Referendarium, qui Annuli Regij cuſtos erat:

Cap. 11. Cap. 12. Cap. 19.

> *Sic te* LONGÆVI *comitetur* GRATIA REGIS,
> *Et florente illo gaudia fixa metas.*

Vita S. Boniti: *Cùm à Sigeberto Rege enixè* DILIGERETVR, *principem eum pincernarum eſſe præcepit: nec multò pòſt* ANNVLO *ex manu Regis accepto,* REFERENDARII *officium adeptus eſt.* Referendarius, à referendo nomen trahens, apud Reges Francorum Merouingos dignitas erat Palatina, Regumque lateralis. Caſſiodorus: *Nemo noſtros ſermones tantum meretur, quàm qui* REFERENDARIVS *eſſe cognoſcitur.* Eius dignitatis exſtat hæc formula apud eumdem: *Per Referendarium*

15. Ian. Lib. 6. Variar. cap. 17. Lib. 6. For. 17.

rium nobis causarum ordines exponuntur: per eum interpellantium vota cognoscimus, & ipsis RESPONSA *reddimus, vt negotia impedita soluamus. Magnum est in hoc agone principali seruire prudentiæ, & ad subitum sic dolores alienos asserere, vt conquerentium videatur vota sanare.*

Illi ergo Annulum Regium custodiebant, quia Regum amici, & secretorum conscij. Quod idem de Wiomado non iniuriâ possumus affirmare, quem Gregorius Turonensis vocat *Hominem* CHILDERICO *Regi* CHARVM, *&* AMICVM FIDELEM REGIS. Sic etiam plures alij de illo. Gesta Regum Francorum: *Vocauit* AMICVM SVVM, *prudentem Consiliarium, nomine* WIOMADVM: *petijt cum eo consilium, qualiter animos furentium Francorum posset mitigare.* Fredegarius Scholasticus: WIOMADVS, *Francus* FIDELISSIMVS *cæteris Childerico, qui eum, cùm à Chunis cum matre captiuus detineretur, fugaciter liberauerat.* Tum post nonnulla: *Franci tunc* EGIDIVM *vnanimiter Regem adsciscunt;* WIOMADVM *amicum Childerici,* SVBREGVLVM *ab* EGIDIO *iterùm Franci instituerunt.* Fingebat Wiomadus se odisse Childericum, & in speciem dumtaxat ab Ægidij partibus stabat; maior in eo veriorque amicus, quòd amicitiam dissimularet. Aimoïnus Mona-

Lib. 2. cap. 12.

Ex M.S. Camerac. c. 6.

Cap. 11.

Lib. 1. cap. 7.

Monachus: *Erat ei quidam è Francorum Proceribus* FAMILIARITATIS *vinculo colligatus, nomine* WINOMADVS, *cuius ille omnia agebat consilio, dum adhuc Regni potiretur sceptro.*

Erat igitur, meâ quidem sententiâ, Wiomadus Childerici Regis Referendarius, & sic Custos Annuli Regij: quod munus in primâ Regum stirpe frequens & solemne fuit. Gregorius Turonensis: *Siggo* REFERENDARIVS, *qui* ANNVLVM *Regis Sigiberti tenuerat, & à* CHILPERICO *Rege ita prouocatus erat, vt seruitium, quod tempore fratris sui habuerat, obtineret, ad Childebertum Regem, Sigiberti filium, relicto Chilperico, transiuit.* Faustus in Vitâ S. Mauri, de Theodeberto Rege: *Vocans* ANSEBALDVM, *qui scriptionibus Regalium testamentorum præerat, præcepit ei, vt antequam de monasterio egrederetur,* TESTAMENTVM *de ijsdem scriberet rebus, ac de* ANNVLO *Regis regali firmaret more.* Frigebodus in Vitâ S. Audoëni: *S.* AVDOENVS, *cognomento* DADO, AVRICVLARII *locum & munus in aulâ Regis* [Dagoberti] *obtinuit: itemq; ad obsignanda scripta, vel edicta Regia, quæ ab ipso conscribebantur,* SIGILLVM *vel* ANNVLVM *Regis custodiebat.* Aimoïnus Monachus: *Beatus* AVDOENVS, *qui & DADO dictus est,* REFERENDARIVS *fuit*

Lib. 5. cap. 3.

15. Ian.

24. Aug.

Lib. 4. cap. 41.

Regis Dagoberti, filiusq́; præcellentißimi viri Antharij. Qui Referendarius ideò est dictus, quòd ad eum omnes publicæ deferrentur conscriptiones; ipseq́; eas ANNVLO *Regis, siue* SIGILLO *ab eo sibi commißo muniret, seu firmaret.* Angradus in Vitâ S. Ansberti: *Quidam illustris,* ROTBERTVS *nomine, generosâ ex stirpe proditus,* GERVLVS *fuit* ANNVLI *Regis Clotharij. Ansbertus in aulam Regis* [Theoderici] *licet nolens à genitore perductus, sicut erat acumine ingenij clarus, cœpit esse aulicus Scriba, doctus conditorq́; Regalium Priuilegiorum, &* GERVLVS ANNVLI *Regalis, quo eadem firmabantur Priuilegia.*

9. Febr.

Principes in extremis constituti, vel Annulum cuipiam tradebant amico, vel ipsis detrahebatur. Curtius de Alexandro: *Vox deficere iam cœperat; detractum* ANNVLVM *digito, Perdiccæ tradidit.* Suetonius de Tiberio: *Seneca eum scribit, intellectâ defectione, exemptum* ANNVLVM, *quasi alicui traditurum, parumper tenuisse; dein rursus aptasse digito.* Scipio Africanus Cneo Scipioni annulum suum tradiderat: sed quia filius, in domesticâ gloriâ natus, monstro similis factus, manus vinciendas hosti tradiderat, *propinqui è manu eius* ANNVLVM, *in quo* CAPVT AFRICANI *sculptum erat, detraxerunt.* ANNIBAL cùm MARCELLVM vidit

Lib. 10. cap. 7.

Cap. 73.

Valer. Max. l. 3. cap. 5.

Suidas.

vidit occiſum, DETRACTO ipſius ANNVLO litteras obſignauit. Spartianus de Hadriano: *Signa mortis hæc habuit*; ANNVLVS, *in quo imago ipſius ſculpta erat, ſponte de digito delapſus eſt*. Plinius denique: *Grauatis ſomno* (id eſt, lethargicis) *aut morientibus, religione quadam* ANNVLI *detrahuntur.*

Lib. 33. cap. 1.

Crediderim ego factam illam annuli detractionem, ne in pollinctorum manus veniret; nam pòſt redditus digito vnà cum cadauere in rogum coniiciebatur. Et vitandæ etiam interim fraudes ac pericula; quorum de Annulis hæc habemus exempla.

I. Titus Liuius: *Marcelli* ANNVLO, *ſimul cum* CORPORE, *Annibal potitus erat: eius* SIGNI *errore ne quis dolus necteretur à Pœno metuens* CRISPINVS, *circa ciuitates proximas miſerat nuncios, occiſum collegam eſſe*, ANNVLOQVE *eius hoſtem potitum; ne quibus* LITTERIS *crederent nomine Marcelli compoſitis.*

Decad. 3. lib. 7.

II. Apud Curtium hæc ſunt Alexandri verba, cùm ad occidendum Parmenionem mitteret Polydamam: *Ad Parmenionem quoque epiſtolas feres, vnam à me, alteram Philothæ* (Alexandri iuſſu iam perempti) *nomine ſcriptam*; SIGNVM ANNVLI *eius in meâ poteſtate eſt: ſi*

Lib. 7. cap. 3.

Lib. 6. cap. 20.

credet pater à filio impreßum, cùm te viderit, nihil metuet. Tum poſt nonnulla de Parmenione: *Alteram deinde epiſtolam, Philotæ nomine ſcriptam, lætus, quod ex vultu notari poterat, legebat. Tum eius latus gladio haurit Cleander, deinde iugulum ferit, ceteri exanimem quoque confodiunt.*

Lib. de Bello Vand. Baron. An.452.

III. Procopius de Valentiniano III. Imperatore: *Maximus erat quidam è Senatoribus, vnus ex ſtirpe illius* MAXIMI *Tyranni, quem Theodoſius ſenior ſuſtulerat; pro quâ victoriâ Romani quolibet anno feſtum agunt: huic vxor formoſißima, ſicut & pudicißima fuerat: quâ, Valentinianus amore captus, cùm potiri cuperet, reſq; admodum ardua foret, rem iniquam excogitauit. Maximum iußit ad ſe in palatium venire, quo cum* TALIS *colludens,* AVRO *certo propoſito,* ANNVLVM *eius victor nactus eſt: hunc clàm ad* VXOREM *miſit* VIRI *nomine, vt quamprimùm* SIGNO *perſpecto, in palatium, ſalutatum Imperatricem Eudoxiam veniat. Jlla ſubitò paret; quam certi, quibus res nota ac mandata erat, protinus in aulâ recipientes, longè in Gyneconitidem duxerunt; vbi Valentinianus occurrens, vim ei intulit. Illa poſt hoc mœſta domum regreſſa, calamitatem fatumq; ſuum flere, virumq; magno-*

magnoperè deteſtari cœpit, vt qui occaſionem huic rei dederit.

IV. Paulus Æmylius de Richardo Rege Angliæ: *Facies Orbi terrarum nota ignorari non potuit; & conſpectus in digito* REGIVS ANNVLVS *ab hoſpite, illum indicauit. Cognitum igitur Richardum* LVPOLDVS *Auſtriæ Dux, cuius populares in Aſiâ res geſſerant, ſimultatemq́ cum Anglis exercuerant, diuinitus ſibi oblatum, de quo pœnas expoſceret, ratus, ad* HENRICVM *Auguſtum duxit.*

Lib.6. An.1193.

V. Iterùm Æmylius: *Emiſſi clàm ex vrbe nonnulli, pari atque ille erat calliditate, cùm paulò longiùs proceſſiſſent,* SVBORNARVNT *quoſdam alios non minori audaciâ aſtuq́, qui lugentium habitu ex Sueuiâ cum litteris, quas ipſi conſcripſerant, adulterinoq́* ANNVLO *ſignarant, venire ſe dicerent, ſimulatiſq́ cum lacrymis falsò nuntiarent* CONRADINVM *obiuiſſe.*

Lib.7.

VI. Idem alio loco de Conradino eodem, qui ſe Regem Siciliæ dicebat: *Vbi ad mare inferum peruenit, nauiculam conſpicatus, orat dominum, vt ſe Piſas deportaret; pro naulo* ANNVLVM *ſe daturum, quam vnam rem loco pecuniæ haberet. Homo &* SPECIE ANNVLI, *& formâ adoleſcentis, multò quàm calonis liberaliore*

Lib.7. An.1269.

 motus,

motus, id clàm non habuit. Concurſu facto, SVEVVS *comprehenſus ad Carolum, vt victoribus omnes adſunt, retrahitur.*

Prudenti itaque conſilio, & periculis amoliendis, Annulus, ſeu Sigillum, non niſi probatæ fidei viro credebatur ab Regibus; iiſque fato functis, vel vnà cum Regio cadauere cremabatur, vel cum illo ſepeliebatur. De crematione eſt exemplum Pompeij Magni, *cuius occiſi caput ab Achillâ, Ptolemæi ſatellite, Ægyptio velamine inuolutum cum* ANNVLO *Cæſari præſentatum eſt; qui non continens lachrymas, illud plurimis & pretioſiſſimis odoribus cremandum curauit*; haud dubiè vnà cum annulo, de more, quem indicat Propertius, vbi Cinthiæ manes ita alloquitur:

Plinius Iunior lib. 3. de Viris Illuſtrib. cap. vlt.

Lib. 4. Eleg. 7.

Et ſolitum DIGITO BERYLLON *adederat* IGNIS,
Summaq; lethæus liquerat ora liquor.

Plinius l. 37. c. 5.

Beryllus gemma eſt annularis, colore ſubuiridi, in Indiâ ortum habens, raro alibi reperta. Gemmam hodie ex cryſtallo anguloſam concinnant Germani, ad ſimilitudinem adamantis, & annulis includunt, Beryllum appellantes; cùm tamen alia ſit Beryllus.

Ceſalpin. de Metallic. l. 2. c. 19. & 26.

Ad Chriſtianos quod attinet, qui non cremabant cadauera, ſed humo condebant; obſeruauit

uit Antonius Bosius, Romæ in sepulchro Mariæ, Honorij sponsæ, anno M. D. XLIV. repertos fuisse annulos aureos LVIII. cum gemmatis vmbilicis: signatoriam item smaragdum, cui insculptum erat caput Honorij Imperatoris. In cœmeterio quodam, viâ Nomentanâ, ait se vidisse impressum calci Annulum signatorium, cum characteribus, qui non poterant intelligi: vel erant occultæ notæ, quas *Cifras* vocamus, vel certè μονογράμμον aliquod, hoc est, multis litteris inter se complicatis ignotum nomen, cuiusmodi Symmachum vsurpasse, ipse testis est, scribens ad Flauianum fratrem: *Cupio*, inquit, *cognoscere, an omnes obsignatas Epistolas meas sumpseris eo* ANNVLO, *quo nomen meum magis* INTELLIGI, *quàm* LEGI *promptum est*. Erat integrum eius nomen litterarum implicatione contractum; quale in absidibus templorum Romæ, & alibi obseruauit Ioannes Macarius, cuius hæc sunt verba in Hagioglyptis: *Fornici interiori, qui claudit absidem, non deest suum musiuum coronario opere pertextum, in cuius summo aliquando* NOMEN CHRISTI, *litteris Græcis* X. *&* P. *inter se complicatis expressum intra orbem quemdam seu circulum: aliquando nomen Pontificis, qui Ecclesiam construxit, intra vnius litteræ compendium contractum. Ita sole-*

Lib. 2. Romæ Subterr. cap. 7. an. 1544.

Lib. 3. cap. 50.

Lib. 2. Epist. 12.

Lib. M. S.

ſolebant & in Bullis Pontifices, & antiqui Imperatores Germani, nomen ſuum inſcribere; vt de CAROLO MAGNO, *& quibuſdam poſt eum conſtat. In Pontificibus autem mos ferè vſque ad poſtremum hoc ſæculum. Sed & priori æuo omnes Græci & Latini nomen ſuum ita contrahebant; vt ſæpè videre eſt in fragmentis Inſcriptionum Latinarum mediæ ætatis, & Græcarum. Quin & longè priori tempore, ſtante Republicâ, aliquid tale in Nummis Conſularibus obſeruabamus.*

Lib. 4. cap. 50.

Vidit præthereà Boſius in Priſcillæ cœmeterio repertos Annulos, quos fuiſſe ſignatorios inde colligit, quòd in ijs ſigna chartis imprimenda, modo contrario inſculpta eſſent; cui probandæ veritati adfert è Cimeliarchio Eminentiſſimi Cardinalis Franciſci Barberini ANNVLVM CRYSTALLINVM, ſacris inſignitum characteribus.

Gentiles poſtmodum primi Franci, qui cadauera ſepeliebant, annulos ſignatorios vnà condebant; vt in CHILDERICI Regis conditorio Tornaci viſum.

Fractos Regum Annulos nullibi obſeruaui; quod tamen factum legimus à C. Petronio, de quo Tacitus: *Flagitia Principis ſub nominibus exoletorum, fœminarumq́ue, & nouitate cuiuſq́ue ſtupri* *per-*

Lib. 16. Annal.

perſcripſit, *atq;* OBSIGNATA *miſit Neroni*, FREGITQVE ANNVLVM, *ne mox vſui eſſet ad facienda pericula.*

Sub tertiâ Regum ſtirpe non inuenio ſigilla aut illis conſepulta aut fracta fuiſſe; ſed monialibus quibuſdam dono data: ſic enim Philippus Auguſtus Rex Chartâ anni M. CC. VIII. Regni XXXIX. iubet, *vt poſt ſuum deceſſum ſorores Leproſariæ de Salceya* [prope villam Iudæam Pariſius] SIGILLA SVA AVREA *habeant.* Quod confirmatum ab Ludouico VIII. IX. atque etiam X. qui *aureis ſigillis* adiecit *argentea.*

Du Breul lib. 4. Antiq. Pariſienſ.

CAPVT IX.

Summus Cancellarius erat Cuſtos Annuli, ſiue Sigilli Regij, ſub ſecundâ Regum ſtirpe. Tabella vetus Pauli Petauij de Cancellis Caroli Magni explicata.

POſt illuſtratum in primâ Regum ſtirpe Referendarij munus, haud abs re viſum in ſecundâ, ſummam Cancellarij dignitatem, cui & Sigillorum cura demandata erat, paucis attingere. Facem argumento præfert Tabella vetus, quam ex codice antiquo Paulus Petauius, Sena-

In Gnoriſmate.

tor Parisiensis, publici iuris fecit anno M. DC. X. & nos ab illo hîc cælo expressam exhibemus.

Media figura, inquit Petauius, *Carolum Magnum : duæ aliæ Primicerium & Secundicerium referunt*. Primicerius dicebatur *Primus ordinis sui*, vt docet Suidas, qui primus in ceratis tabulis scriptus erat; quemadmodum & Secundicerius, qui *secundo descriptus loco*. Multi apud Codinum eiusmodi Primicerij, vt Primicerius Aulæ, Le-

ctorum

ctorum, Bardariotarum, Tabulariorum, Barangorum, Notariorum. Et apud eumdem: *Magnus Primicerius est caput ordinum, qui adsunt Imperatori, & eum stipant.* Itaque si per *Primicerium* & *Secundicerium* indicare Petauius voluit *Summum Cancellarium*, & *Comitem Palatij*; rectè id quidem: sin minùs, & aliam aliquam Palatinam dignitatem, malè. Nam in eius Tabulâ obseruo Basilicares Cancellos, seu interioris Concilij conclaue, quod suprà est cancellatim coassatum, infra tessellatim tabulatum. Apud Monachum Sangallensem hæc lego: *Mansiones omnium cuiusquam dignitatis hominum circa palatium peritissimi* CAROLI *ita constitutæ sunt, vt ipse per* CANCELLOS *solarij sui cuncta possit videre, quæcumque ab intrantibus, vel exeuntibus quasi latenter fierent.* Quo loco facilè crediderim legendum esse *solij sui* pro throno, in quo Rex intra cancellos sedebat; vel certè pro ipso loco, in quo sedentis Regis solium erat. Alibi scripserat idem Auctor de Carolo Magno: *Quòd* PER CANCELLOS PALATII *Rex prospiciens, citò illum ad se vocari præcepit.*

Lib. 1. cap. 32.

Cap. 6.

Cancelli in Tabellâ expressi, secretum ostendunt Caroli Magni consistorium, intra quod cum suis interioribus Consiliarijs de magnis age-

bat rebus. Glossæ Basilicæ: CANCELLVM, *reticulum, à caßibus, id est retibus deminutiuè: vnde* CANCELLARII, *qui stant in cancello. Hi autem* DVO *tantùm fuêre.* Secretum eiusmodi consistorium designasse videtur Ammianus Marcellinus, de Aduocatis loquens: *Cùm intra* CANCELLORVM *venerunt* SEPTA, *& agi cœperint alicuius fortunæ, vel salus; atque laborari debeat, vt ab insonte gladius, vel calamitoso detrimenta pellantur.* De ijsdem Iuris dicundi septis Cassiodorus: *Respice quo nomine nuncuperis; latere non potest quod* INTER CANCELLOS *egeris: tenes quippe lucidas fores, claustra patentia; & quamuis studiosè claudas, neceße est vt cunctis aperias.* Senatus Normannici consessus olim temporarius, *Eschiquier* dicebatur, hoc est Alueus cancellatus, seu tessellatus; fortè quòd in eiusmodi cancellato tribunali Iudices pro more considerent, iusque populis redderent.

Lib. 30.

CAROLVS MAGNVS.

Medio & honoratiore Cancellorum loco sedet Carolus Magnus. Donatus: *Potestas maior in medio esse solet.* Vnde Dido regio satu, ad mensam recubuit media, si Maroni fides:

Æneid. 1.

—— Aulæis iam se Regina superbis
Aurea composuit spondâ, MEDIAMQVE *locauit.*

Et

Et apud Valerium Flaccum, in Epulis exhibitis Iasoni, regiis natalibus claro Principi: L.2. Arg.

—— Medijs famulæ conuiuia tectis
Expediunt, tyrio vibrat thorus igneus ostro:
IN MEDIO ÆSONIDES *iam se Regina locauit,*
Pòst alij Proceres.——

Aimoïnus de Clodoueo II. Rege: MEDIVS *inter eos, solio residens aureo, hoc habuit sermonis exordium.* Nec medius tantùm hîc sedet Carolus Magnus, sed & caput aureo circulo coronatus, vt Patricius Romanorum. Albericus ad annum DCC. LXXVI. *Ab hoc anno, per annos* XXV. KAROLVS *fuit simul Rex Francorum & Longobardorum, &* PATRICIVS ROMANORVM, *antequam fieret Imperator.* Eginarthus ad annum DCCCI. *Leo Papa* CORONAM *capiti eius imposuit, cuncto Romanorum populo acclamante:* KAROLO AVGVSTO, *à Deo coronato, magno & pacifico* IMPERATORI ROMANORVM *vita & victoria. Post quas laudes, à Pontifice more antiquorum Principum adoratus est; ac deinde omisso* PATRICII *nomine,* IMPERATOR & AVGVSTVS *appellatus est.* Circulum autem aureum fuisse insigne Romani Patriciatus, docemur à Willelmo Malmesburiensi, qui sic de Henrico V. Cæsare: *Exeunti de camerâ, & suis Regalibus exuto, occur-*

Lib.4. cap.41.

An.776.

In Vitâ Caroli Magni. anno 801

Lib.5. de Gestis Angl.

Sigebert. an. 1084.

rerunt Romani Patricij CVM AVREO CIRCVLO, *quem impoſuerunt Imperatori in capite*, & PER EVM *dederunt ſibi* SVMMVM PATRICIATVM *Romanæ vrbis, communi conſenſu omnium & volenti animo.* Auguſti dignitas trinâ aurei circuli impoſitione conferebatur, vt apud Corippum de Iuſtino Iuniore:

Lib.2.

> ARMATI *manibus, ſacrati* CIRCVLVS AVRI
> *Impoſitus collo, Imperium ſublime dicauit:*
> *Quod faciens* TER, *ter dextram cum munere tendens,*
> AVGVSTI, *Iuſtine*, LOCVM *tibi confero, dixit.*
> *Aſt ego te iubeo, Princeps ait, eſſe* TRIBVNVM.
> *Felix* ARMATVS, *primus qui verba loquentis*
> *Audijt, & primus* SOLENNIA DONA *recepit.*

Scientiæ Heroicæ cap.37.

Obſeruauit Marcus Wulſonius, *antiquos Francorum Principes, imò & Reges primæ ſtirpis, coronas non geſtaſſe, ſed ſimplices dumtaxat ex auro circulos, quos caßidi ſuperponebant.* Idemque ab Hiſpaniæ Regibus in bello factitatum legimus apud Ioannem Froiſſardum; cuius hæc ſunt verba: *Le iour de la bataille de Iuberoth*, LE ROY DE CASTILLE *auoit vn cheualier de ſon hoſtel, nommé Martin Harene, qui portoit le* BACINET *du Roy, auquel auoit vn* CERCLE D'OR, *que bien pouuoit valoir* 20000. *francs, pour les riches pierreries,*

An.1385.

ries, qui eſtoyent deſſus. Dextra è nube prodiens, & Carolino vertici ſupereminens, cæleſte indicat præſidium ac tutelam; & à Dei manu pendere Regna, Imperia, rectaque Principum in iis administrandis conſilia.

SVMMVS CANCELLARIVS.

Intra Cancellos à dextris proximus Imperatori aſſidet Cancellarius, potiori togatæ militiæ dignitate illuſtris, alterum à Principe populi caput, geniuſque Iuſtitiæ tutelaris. Apud Caſſiodorum reperire eſt: *Cancellos agere*; *à Cancellis eſſe*, atque apud Herricum, *à Cancellis miniſtrum* pro eo, quem vocamus *Cancellarium.* Hæc ſunt eius verba:

Lib. 6. de Vitâ S. Germani.

VOLVSIANVS *erat, præcelſo nomine quidam*
Vrbis PATRICIVS, *toti dilectus & vrbi,*
Atque à CANCELLIS *priſco de more* MINISTER.

Lib. 11. Variar. cap. 6.

De præclaro eius miniſterij decore ita Caſſiodorus: *Hoc laudabile præiudicium, ſententiam gratioſam, militiam domeſticam, à duodecimâ indictione,* CANCELLORVM *tibi* DECVS *attribuit, vt conſiſtorij noſtri* SECRETA *fideli integritate cuſtodias: per te* PRÆSENTANDVS *accedat: per te* NOSTRIS AVRIBVS *deſiderium* SVPPLICIS *innoteſcat:* IVSSA NOSTRA *ſine ſtudio venalitatis expedias, omniaque ſic geras, vt* NOSTRAM *poſſis commendare*

IVSTI-

Lib.12. Form. IVSTITIAM. Alio item loco: *Nescio quis* MAIOR *esse creditur, quàm qui de* PENETRALIBVS IVDICIIS *destinatur. Perge ad illam prouinciam* CANCELLORVM POMPA DECORATVS, *& gloriosâ grauitate præcinctus. Fasces tibi iudicum parent, & dum iussa Prætorianæ sedis portare crederis, ipsam quodammodò potestatem reuerendus assumis. Sic enim propriè* CANCELLOS NOSTROS *agitis, si læsorum impia claustra soluatis.* In Chrō. M.S. Richerius Monachus Senonienſis de ENGELRAMO viro nobili ac potenti ſub Carolo Magno: *Erat ille vir* IMPERATORI *ita* CHARVS, *vt ipſum* SVVM CANCELLARIVM *efficeret.* An.887. Regino Prumienſis ſub Carolo Craſſo: LVIDVARDVS, *Episcopus Vercellensis, vir* CAROLO *Imp. percarus, & in administrandis publicis vtilitatibus vnicus Consiliarius.* An.901. Inferiùs deinde: LVIDVARDVS, *Episcopus Vercellensis Ecclesiæ,* CAROLI *quondam Imperatoris* FAMILIARISSIMVS, *& Consiliarius à secreto.*

In tabellâ Petauianâ Summus Caroli Magni Cancellarius (quiſquis ille fuerit) Tiaram gerit, ſeu tegmen capitis omnium ferè Orientalium, Perſarum, Medorum, Parthorum, Lydorum, Phrygum. Cap 6. n.47. Iudices Medorum, apud Codinum, geſtabant φακεωλίδα, L.10.c.1. quam Carolus Paſchalius *Tiaram* interpretatur. Æneid.7. Et Virgilius Priamum indu-

inducit illo ornatu insignem, cùm Iura populis redderet:

Hoc Priami GESTAMEN *erat, cùm* IVRA *vocatis*
More DARET POPVLIS, *sceptrumq́ue sacerq́ue* TIARAS,
Iliadumq́ue labor, vestes. ——

Vnde non mirum, apud Francos primarium populi Iudicem Tiaram gestasse, quandoquidem, vt linguam Græcorum, sic etiam & cultum Francis olim placuisse, iam suprà ostendimus. Sed vt cum Budæo, singulari Francorum ornamento, de Franciæ Cancellariis absoluam paucis: CANCELLARIATVS *summum est hodie honorum fastigium, vltra quod nihil sperare licet homini togato.* Nec minori in æstimatione fuit apud Hispanos. Ioannes siquidem Mariana de Alfonso Bono Castellæ Rege: *Toletanum Præsulem* [Rodericum] *iure perpetuo, legeq́ue in omne tempus latâ,* REGNI CANCELLARIVM *esse confirmauit, datum ante septem annos Martino decessori; vti eiusdem* ALFONSI *diploma declarat: quo magistratu* SVPREMA *&* MAXIMA AVCTORITAS *secundùm Regem olim continebatur.* Salazar Mendoçanus de Sigillis Regum Hispaniæ: SIGILLA REGIA *in tantâ sunt veneratione apud Hispanos, vt dum transferuntur de loco ad locum, imponantur equo tam sumptuosè instructo, ac si Rex ipse illum conscensurus esset;*

Ad Tit. de Offic. Proconf.

L. 12. c. 3. An. 1213.

Lib. de Dignitatib. cap. 7.

ſuntq́, comitata Præſide, Senatoribus, alijſq́, Cancellariæ miniſtris cum tubis ac muſicis inſtrumentis, donec peruenerunt ad locum, vbi ſunt deponenda. Cùm aliquando coram Joanne Tello Sandouallio, Præſide Valliſoletano, SIGILLVM REGIVM *ex diplomate quodam humi decidiſſet, illud è terrâ venerabundus leuauit, oſculatus eſt, & ſupra caput ſuum poſuit, dicens: Hoc eſt corpus myſticum & figuratiuum* REGIS *Domini noſtri.*

COMES PALATII.

Sedet à ſiniſtris Caroli Magni *Comes Palatij*, cuius *munus erat*, ait Hincmarus, *vt contentiones legales, quæ Palatium aggrediebantur, determinaret. Si quid verò eſſet, quod leges mundanæ ſtatutum non haberent, hoc ad Regis moderationem perducebatur.* Vnde Eginhartus de Carolo Magno: *Cùm calciaretur aut amiciretur, non tantùm amicos admittebat, verùm etiam, ſi* COMES PALATII *litem aliquam eſſe diceret, quæ ſine eius iuſſu definiri non poſſet, ſtatim litigantes introducere iubebat; & velut pro tribunali ſederet, lite cognitâ ſententiam dicebat.*

De Offic. Palat. cap. 21.

In Vitâ Caroli Magni.

Comes Palatij abſente Cancellario Regium ſigillum ſeruabat. Carolus Caluus Imperator in Capitularibus apud Cariſiacum: ADALARDVS COMES PALATII *remaneat cum eo* [filio Ludouico Rege Aquitaniæ] *cum* SIGILLO*: & ſi ipſe*

Cap. 17. an. 877.

pro

pro aliquâ neceßitate defuerit, GERARDVS, *siue* FREDERICVS, *vel vnus eorum, quicum eo scariti sunt* (id est designati) *causas teneat.*

Gestat in tabellâ Comes Palatij pileum rotundum ac depressum, Comitalis dignitatis vetus insigne; *Mortarium* vocant, ad similitudinem vasis rotundi ex materiâ durâ, in quo res frangi faciles pistello teruntur. Eius vices nunc agit primarius Parlamenti Parisiensis Præses. Creandorum hodie in Imperio Comitum hæc est formula: *Te N. & tuos filios, & descendentes legitimos in infinitum, in veros* COMITES *creamus, cum potestate portandi, vel vtendi* BIRRETO, *seu* PILEO, *vel* CORONA COMITIS, *cum* PALLIO, *seu* MANTELLO, ANNVLO, *& quibuscumque alijs ad dignitatem* COMITIS *pertinentibus*. Obseruauimus aliàs in vitreis Capellæ veteris Palatij Parisiensis, S. Ludouicum Regē mortario Comitali caput tectum. In Antiquis Tabulis Comites nostri Flandriæ & Hannoniæ, cum suis Paribus in iudicio sedentes, eiusdē formæ pileo sunt obtecti.

Explicationem porrò nostram Tabellæ huius Petauianæ de Carolo Magno, deque summo eius Cancellario, & Comite Palatij, egregiè firmant Gesta Franconis Episcopi Cœnomanensis, in quibus hæc leguntur: *Jlle ostendit ei* [Carolo

 Magno]

Magno] *instrumenta chartarum, & præcepta duodecim Regum antecessorum suorum; quæ Dominus Carolus statim Cancellarijs suis ante se relegere præcepit. Vt autem agnouit iustitiam domini Episcopi, præcepit, propter pleniorem auctoritatem, hæc publiciter in causis publicis* ERCHEMBALDO *seniori*, CANCELLARIO SVO, & TREANTO COMITI PALATII SVI *inquirere, & diligenter examinare.*

Ceterùm, quo tempore delineata fuerit hæc Petauij Tabella, indicat flos Lilij in summis cancellis depictus; qui ostendit æuum Philippi Augusti Regis, quo lilia, vt nunc sunt, cœpêre à Francis vsurpari: vt existimem Tabellam hanc è vetustiore & Carolini sæculi aliâ expictam; sed à pictore adiectum lilium, quod eius ætate apud Francos iam receptum erat.

Vide infrà c. 12.

CAPVT X.

Bubulum caput aureum: Apis, Ægyptiorum Deus, collatus cum Francico CHILDERICI *Regis Idolo.*

IN funere Childerici, tanto apparatu à Proceribus curato,

Et comes IN POMPA CORNIGER APIS *erat.*

Ouid. l. 2. Amor. Eleg. 13.

Nam inter alias sepulchrales reliquias, quæ Tornaci exhibitæ fuerunt Serenissimo, & præter sui

pre-

Apes aureæ gemmatæ.
Idolum Regis.
aper tum.
auersum
inuersum.

pretium (quantumuis illud) Ænigma ſecum trahunt, fuit & Bubulum caput, ex auro obryzo totum, oculis, naribus atque etiam cornibus pyropo pellucidis, IDOLVM REGIS (quod palàm probaturus ſum) bellicarum expeditionum comes; nec minori myſterio, ex equi Regij fronte pendulum, vti aſſerüit Sereniſſimo Decanus Ægidius Pattus, qui illud è capiſtro exemit. Atque in primis, vt ſingula ordine exequar, Plinij etiam ætate BOS *in Ægypto* NVMINIS *vice colebatur:* APIM *vocabant.* Id nimirum, quod fanaticos Iſraëlitas, ac Ægyptiacâ ſuperſtitione imbutos, coluiſſe certum eſt; de quibus Optatus Mileuitanus: *Temporibus Moſis populus Iſraël* CAPVT VITVLI *coluit.* Lactantius: *In luxuriam prolapſi, ad profanos Ægyptiorum ritus animos tranſtulerunt: cùm enim Moſes Dux eorum aſcendiſſet in montem, atque ibidem quadraginta dies moraretur,* AVREVM CAPVT BOVIS, *quem vocant* APIM, *quod eis* SIGNO PRÆCEDERET, *figurarunt.* Tertullianus: *Cùm ex monilibus fœminarum, & annulis virorum,* AVRVM *fuiſſet igne conflatum, & proceſſiſſet in* BVBVLVM CAPVT.

Lib. 9. cap. 49.

Lib. 3.

De Verâ ſapient. cap. 10.

L. aduerſ. Iudæos.

Auctor eſt Porphyrius, *Ægyptios Lunæ* APIM *conſecraſſe,* SOLIS *&* LVNÆ *ſigna geſtantem;* illudque in comperto, radios ſolis expreſſos fuiſſe

Lib. de Carnis abſtinentiâ.

ab

ab eiſdem Ægyptiis per cornua; vim autem Lunæ ſolaris per Ibin, accipitris alis transformatam. Sed commodiùs & apertiùs, meâ quidem ſententiâ, Gentiles Franci Solem in fronte Numinis collocabant, vt videre eſt in hoc noſtro. Nam & ipſimet Ægyptij, Abenephio teſte, cùm per diuerſa membra bouis peculiares vires indicarent, *per* CAPVT, *defluxum* GENII SOLARIS *ſuper terram ſignificabant*. Macrobius: TAVRVM *ad* SOLEM *referri, multiplici ratione Ægyptius cultus oſtendit; vel quia apud Heliopolim* TAVRVM SOLI *conſecratum, quem* NETIRON *cognominant, maximè colunt; vel quia* BOS APIS *in ciuitate Memphi,* SOLIS *inſtar excipitur; vel quia in oppido Hermonthi, magnifico* APOLLINIS *templo, conſecratum* SOLI *colunt* TAVRVM, *Bacchim cognominantes, inſignem miraculis conuenientibus naturæ* SOLIS. Sed Manlius de Api noſtro pulcherrimè, vt hunc ipſum præ oculis habuiſſe videatur:

Kircher. l.4. Obeliſci Pamphil. c.1.

Lib. de Cultu Ægypt.

Lib.1. Saturnal. cap.21.

Lib. 4.

> TAVRVS *ſimplicibus donabit rura colonis.*
> *Ille ſuis* PHOEBI *portat cum* CORNIBVS ORBEM.

Docet etiam Plinius, & Tabula Bembina abundè teſtatur, Apidi Ægyptio *inſignem fuiſſe in dextro latere candicantem maculam* CORNIBVS LVNÆ *creſcere incipientis*. Hanc pulchriùs, & amico

Lib.8. cap. 46.

amico Soli propiorem exhibet propriis cornibus Francorum Apis, ijſque nec altis nec erectis ad nocendum, ſed in tempora reflexis, vti beneficum decet, qui petere quemquam nolit, neque incurſare cornibus:

Ouid. 2. Metam.

Nullæ in fronte minæ, nec formidabile NVMEN,
Pacem vultus habet. ——

InPaneg. Honor.

Vnde & apud Claudianum tam clarè, vt nihil ſuprà: —— *Sic* NVMINA *Memphis*
In vulgus proferre ſolet. Penetralibus exit
Effigies, BREVIS *illa quidem, ſed plurimus infrà*
Liniger, impoſitâ ſuſpirans veſte ſacerdos,
Teſtatur ſudore DEVM. *Nilotica ſiſtris*
Ripa ſonat, Phariosq; modos Ægyptia ducit
Tibia: SVBMISSIS *admugit* CORNIBVS *Apis.*

Addo appellata cornua à Græcis Μηνοειδῆ, à Latinis *Lunata*, quòd Lunam ſeu creſcere, ſeu decreſcere incipientem, vario ſitu referant: Claudianus de Proſerpinâ:

—— *Vitulam non blandiùs ambit*
Torua parens, pedibus, quæ nondum proterit arua,
Nec noua LVNATÆ *curuauit germina* FRONTIS.

Lib 4. Carm. Ode 1.

Sic & Horatius voti reus vitulum ſe immolaturum ſpondet, qui
Fronte CVRVATOS *imitetur* IGNES
Tertium LVNÆ *referentis ortum.*

Ouidius

Ouidius de Iside:

——*Inerant* LVNARIA *fronti*

CORNVA.——

Lib.9. Metam.

Ælianus: *Isim* BVBVLIS CORNIBVS *Ægyptij & fingunt & pingunt.* Idem Herodotus tradit. Adeò varia ac penè infinita de Api & Iside Veterum Commentariis prodita, *vt ex his nihil certius colligas*, inquit Goropius Becanus, *quàm de tantâ opinionum diuersitate liquidò constare, nihil sacri in vulgus cognitum fuisse: & eorum maximè sequendam sententiam, qui* SERAPIN, APIN, ISIDEM, OSIRIDEM, ANVBIN, *eumdem faciunt Deum, alijs & alijs modis consideratum.*

Lib.10. de Anim. cap. 27. Lib.2.

Lib.16. Hierogl.

Apud Sambros, si Plinio credimus, *Quadrupedes omnes* SINE AVRIBVS, *etiam elephanti.* Verùm id quodam naturæ monstro: nam *Tauris*, apud eumdem, *in aspectu generositas, toruâ fronte*, AVRIBVS SETOSIS. Vnde illa admiratio Aristoclis in carminibus de Tauro victimâ:

Lib.6. cap.30.

Lib.9. cap.45.

Miror in Hermione, quòd magno robore TAVRVM,
Quemq́ viri poßent vix domuiße decem,
E grege deductum SOLA AVRE *adducit ad aram.*

Apud Alex. ab Alex. l.3. cap.12.

Apidis Numen apud Ægyptios benè auritum exhibet Tabula Bembina: Franci haud paulò ingeniosiores sine auribus Deum coluêre; quòd in iumentorum animis affectus omnes indica-

rent, quos in Numen cadere diuinæ mentis tranquillitas, etiam fabulis implexa, non ſinit. Eleganter Plinius: *In equis, & omnium iumentorum genere*, AVRES *indicia animi præferunt, feßis* MARCIDÆ, MICANTES *pauidis*, SVBTECTÆ *furentibus*, RESOLVTÆ *ægris*. Natalis Comes: *Fingebatur in Cretâ* IOVIS *imago* SINE AVRIBVS; *quia Regibus non conuenit quaſuis nugas audire.* Ariſtoteles: DELPHINVS [regium animal] *audit quidem, ſed nullis cauernis, quæ vicem præbent aurium.* Seneca, vbi iudicia vulgi ſpernenda docet: SAPIENS *eris, ſi clauſeris* AVRES; *quibus ceram parum eſt obdere: firmiori ſpiſſamento opus eſt, quàm vſum in ſocijs Vlyſſem ferunt.*

Lib. 11. cap. 37.

Lib. 2. Mythol. cap. 1.

Lib. 2. Hiſt. Animal. cap. 11.

Epiſt. 31.

Ad hæc apud Tacitum Germani Francorum maiores: *Lucos & nemora conſecrant, Deorumq́; nominibus appellant* SECRETVM *illud, quod* SOLA REVERENTIA *vident.* Ad rem Plinius quoque: *Etiam nunc Deo præcellentem arborem dicant: nec magis* AVRO FVLGENTIA *atq; ebore* SIMVLACRA, *quàm* LVCOS, *& in ijs* SILENTIA SACRA *adoramus.* Vt ergo ſilebant perpetuò falſa illa ac muta Numina, ita nec voce, ſed ſolâ reuerentiâ colebantur. Tullius clarè: *Deorum animi ſine oculis,* SINE AVRIBVS, *ſine linguâ, ſentiunt inter ſe quid quiſque ſentiat: ex quo fit, vt homi-*

Lib. de Morib. Germ.

L. 12. c. 1.

Lib. de Diuinat.

homines etiam, cùm taciti optant aliquid, aut vouent, haud dubitant, quin Dÿ illud exaudiant.

Regij Idoli cerebrum apertum eſt,& vacuum, impoſito capitello, ſeu operculo, tegendi ac retegendi gratiâ; totumque Bubuli Numinis caput peruium ad gulam vſque; vino ſeu libamine fortaſſis infundendo, ſpecie qualiſcumque ſacrificij, atque adorationis, eoque facili & parabili, maximè in bellicis expeditionibus. Sic apud Virgilium:

Lib.4. Æneid.

—— *Nigrantes terga* IVVENCOS
Conſtituit, FRONTIQVE INVERGIT VINA *ſacerdos.*
Ipſa tenens dextrâ PATERAM *pulcherrima Dido*
Candentis vaccæ MEDIA *inter* CORNVA *fundit.*

Intra operculum anſula eſt quadrata & oblonga, cuius etiam vſus, ni fallor, vel ad Magica intra caput vacuum ſuſpendenda, vel certè ſuſtinendis funiculo penſilibus donariis, bullis, floribus, corollis. Iuuenalis:

Sat.9.

O PARVI, *noſtrique* LARES, *quos thure* MINVTO,
Aut FARRE, *&* TENVI *ſoleo exornare* CORONA.

Et apud Plautum Euclio:

In Aulularià.

Nunc THVSCVLVM *emi*, *&* *haſce* CORONAS *floreas*;
Hæc imponentur in foco noſtro LARI.

Quin etiam Lar ipſe ita loquitur in prologo:

Aut THVRE,*aut* VINO,*aut aliquo ſemper ſupplicat*;
Dat mihi CORONAS.——

Satyr. 5. Perſius:

BVLLAQVE *ſuccinctis* LARIBVS *donata* PEPENDIT.

Lib. 1. El. 7. Et Tibullus de Genio Deo:

Illius è noſtro ſtillent vnguenta capillo,
Et CAPITE *&* COLLO *mollia* SERTA *gerat.*

Lib. 4. El. 1. Idem alibi:

PARVAQVE *cæleſtes pacauit* MICA; *nec illis*
Semper inaurato taurus cadit hoſtia cornu.

Lib. 3. Carm. Ode 23. Horatius: ——*Te nihil attinet*

Tentare multâ cæde bidentium
PARVOS CORONANTEM *marino*
Rore deos, fragiliq; myrto.

Omnia ſunt exigua, parui Lares, parui dij, thus minutum, ſeu thuſculum, far ſubtile, tenuis corona, mollia ſerta, parua mica, fragilis myrtus.

Venio iam ad id, quod ſuſceptæ diſquiſitionis album eſt; dicoque, atque iterùm oſtendo penitiùs, deum Apim, ſeu Bubulum caput, præcipuum fuiſſe Childerici Regis Idolum, vetuſtâ origine, vt ex dictis patet. Gregorius Turonenſis, (Lib. 2. cap. 10.) antiquiſſimus ac fideliſſimus Francorum Scriptor, de Childerico Rege noſtro, & eius Francicâ ſtirpe: *Hæc generatio fanaticis ſemper cultibus viſa*

visa est obsequium præbuisse; nec prorsus agnouêre Deum; sibiq́ sylvarum atque aquarum, auium BESTIARVMQVE, *& aliorum quoque elementorum finxêre formas, ipsasq́ vt* DEVM *colere, eisq́ sacrificia delibare consueti.* Exclamat deinde: *O si eorum fibras cordium vox illa terribilis attigisset, quæ* PER MOYSEN POPVLO *locuta est!* Tum subijcit, quasi digitum intendens in Francicum Apim: *Quid si intelligere potuissent, quæ pro* VITVLI CONFLATILIS *veneratione* ISRAELITICVM POPVLVM *vltio subsecuta compresserit!* Gesta Regum Francorum: *Erant autem tunc* FRANCI *fanatici, adorantes* IDOLA, *&* SIMVLACRA, *& non Dominum cæli & terræ, qui creauit nos.* Rorico, de Meroueo Rege: *Hic genuit* CHILDERICVM, *patrem* CLODOVEI *Regis excellentissimi. Erant autem* FRANCI *tunc fanatici,* ADORANTES IDOLA, *& non agnoscebant Regem cæli, qui creauit omnia.* Tacitus de Germanis, Francorum progenitoribus: *Nec cohibere parietibus Deos, neque in vllam* HVMANI ORIS *speciem assimilare ex magnitudine cælestium arbitrantur.* Quia igitur Ægyptij, Græci & Latini, *& simul Germani nostri sacra eius ijsdem coluerunt ritibus, inde patet* (inquit Cluuerius loquens de Iside) *non ex Ægypto demum posterioribus temporibus*

Cap. 7.

Lib. 1.

Lib. 2. de Morib. Germ.

Lib. 1. German. cap. 27.

eam accepiſſe ſuperſtitionem Latinos, Græcos & Germanos; ſed iam inde à diſperſione gentium, ex vnâ Aſiâ omnes pariter in ſuam quoſque terram detuliſſe. Tacitus iterùm de eiſdem Germanis: *Coëunt (niſi quid fortuitum aut ſubitum inciderit) certis diebus, cùm aut inchoatur* LVNA, *aut impletur: nam agendis rebus hoc auſpicatiſſimum initium credunt. Nec dierum numerum, vt nos, ſed noctium computant; ſic conſtituunt, ſic condicunt: nox ducere diem videtur.* Id in Salicis Legibus paſſim obſeruare licet, in quibus & hæc quoque de Tauro Regis edicuntur: *Si quis* TAVRVM REGIS *furauerit,* MM. DC. *denarijs, qui faciunt ſolidos* XC. *culpabilis iudicetur, excepto capitale & delaturâ.* Wendelinus explicat Taurum, qui Tauris alijs iungebatur currui regio, quo ad mallum publicum Rex vehi ſolebat apud primos Francos, qui ſedes in Taxandriâ collocarunt; vbi adhuc proprium eſt plus bubus iugalibus ad ſuos currus vti, quàm equis. Vnde Franci Reges primæ ſtirpis patrios ac ſuæ gentis mores diu retinuerunt. Eginarthus de illis: *Quocumque eundum erat, carpento ibat* REX, *quod* BVBVS IVNCTIS, *&* BVBVLCO, *ruſtico more agente trahebatur: ſic ad* PALATIVM, *ſic ad* PVBLICVM *populi ſui* CONVENTVM, *qui annuatim ob Regni vtilitatem celebraba-*

Tit. 3. § 10.

In Gloſſar. Salico.

In Vitâ Caroli Magni.

brabatur, ire, ſic domum redire ſolebat. Gregorius Turonenſis de Deuteriâ, quam marito orbatam Theodebertus Rex Auſtraſiæ in vxorem acceperat: *Cernens filiam ſuam adultam valde eſſe, timens ne eam concupiſcens Rex ſibi aſſumeret, in* BASTERNA *poſitam*, INDOMITIS BOBVS *coniunctis, eam de ponte præcipitauit, quæ in ipſo flumine ſpiritum reddidit.* Baſterna, Reginæ carpentum erat, bobus tractum. Adeò benè, eâ tempeſtate, Regiæ maieſtati cum bobus conueniebat, perinde ac ſi typum eius aliquem geſſiſſent; vt neque fruſtrà ſcripſerit Homeri Scholiaſtes, Priſcos in alterâ parte Numiſmatis BOVEM, in alterâ FACIEM REGIAM inſculpſiſſe.

L. 3. c. 26.

Tria hoc loco ad maiorem lucem repræſento, Græca duo, Romanum tertium; ac primum quidem

dem cusum à Delphis Græciæ populis, in cuius aduersâ parte Apollinis caput cum lyrâ. Hieronymus Aleander in Tabulâ Heliacâ: *Ad* SICILIÆ *indicandam vbertatem*, SOLIS BOVES *in eâ insulâ stabulari fabulatus est maximus Poëtarum: licet enim sint* BOVES *per se* FERTILITATIS SYMBOLVM; *id tamen fit magis perspicuum, cùm eorum dominum* SOLEM *perhibent.* Plinius: *Omnia plenilunio maria purgantur, quædam & stato tempore. Circa* MESSANAM *& Mylas, fimo similia expuuntur in littus purgamenta; vnde fabula,* SOLIS BOVES *ibi stabulari.*

In Encarpo.

L.2.c.98.

Alterum item Græcum *Bubulo capite, sine auribus, laureâ coronâ cincto.* In parte anticâ *caput Neptuni barbati & coronati.* Tradit Pausanias litigasse de ditione Trœzenicâ Palladem & Neptunum; à Ioue compositam litem, atque ex æquo regionem vtrique adiudicasse; quâ de causâ & Mineruam venerabantur Poliadem, & *Neptunum cognomento* REGEM.

Tertium, Romanum C. ANTII RESTIONIS, Bubulum etiam caput refert, sine auribus, encarpis & lemniscis coronatum, cum Spei symbolo. Et sanè auctor est idem Pausanias, Boues spem anni, seu fertilitatem designare: dicit enim: *Caristios & Platæenses deuictis Medis*

Lib.10.

BOVES

BOVES APOLLINI *Delphico dedicasse, quòd expulsis barbaris perfectam felicitatem essent adepti, terramq; liberam ararent.* Sed & bouem ipsum, *Deum crediderunt Ægyptij, pro eo quòd per ipsum rura excolentes victum cibumq; capiebant*, illique *deberet alimenta quidquid ali potest.* Hinc illud Menandri infame dictum etiam in sordidissimo parasitastro: *Id quod me nutrit, id ego* DEVM *iudico.* Miseri Hieromystæ *stulti facti sunt* (vt hîc Gentium Apostoli verba vsurpem) *& mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominum, & volucrum, &* QVADRVPEDVM, *& serpentium.* Hæc Francis Gentilibus præcipua Numina, bello & pace, domi forisque; de quibus Tacitus: EFFIGIES *&* SIGNA *quædam detracta lucis* IN PRÆLIVM *ferunt*; vti olim Israëlitæ ab Ægyptiis decepti, AVREVM CAPVT BOVIS, *quem vocant* APIM, *quod eis* SIGNO PRÆCEDERET, *figurarunt.* Neque absimili superstitione Childericus noster Idolum Apim bellicarum expeditionum comitem adsciuit, tamquam Larem Vialem & Hostilium. Arnobius: *Possumus & aliquid summatim de* LARIBVS *dicere, quos arbitratur vulgus, vicorum atq;* ITINERVM DEOS *esse.* Plautus in Mercatore: —— *Inuoco*

Vos LARES VIALES, *vt me benè iuuetis.*

Ruffin. de Viris PP. in Apollonio.

Vegetius in Proleg. lib. 2. Veterin.

Rom. 1. 33.

Lib. de Morib. Germ.

Lactantius de Verâ sapient. cap. 10.

Lib. 3. contra Gentes.

Actu. 5. Scen. 2.

V Festus

Feſtus Pompeius: HOSTILIIS LARIBVS *immolabant*, *quòd ab his* HOSTES *arceri putabant.*

Sed cur ex equi Regij fronte ſeu capiſtro pendulum Apim geſſit Childericus? Nodum ſoluit Tacitus tam clarè vt nihil ſuprà, vbi de Germanis, Childerici ceterorumque Francorum maioribus: GERMANIS, inquit, *proprium*, EQVORVM *præſagia ac monitus* EXPERIRI. *Publicè aluntur ijſdem nemoribus ac* LVCIS, *candidi, & nullo mortali opere contacti*, *quos preſſos* SACRO *curru* SACERDOS, *ac* REX *vel* PRINCEPS *ciuitatis comitantur*, HINNITVSQVE *ac* FREMITVS OBSERVANT. *Nec vlli* AVSPICIO *maior fides, non ſolùm apud plebem*, *ſed apud* PROCERES, *apud* SACERDOTES; *ſe enim* MINISTROS DEORVM, *illos* CONSCIOS *putant.*

Lib. de Morib. Germ.

CAPVT

CAPVT XI.

Apum ex Api, seu Boue, certa generatio. CHILDERICI *Regis mens explicata.*

APum examen, quibus etiam totus equi instructus ornatus erat, alterum est Emblema, seu Ænigma Hieroglyphicum; quod iam reperto API facile fuerit explicare, naturâ ipsâ, & Nummis Dyrrachiorum facem præferentibus, in quibus Bouem iam suprà retuli, cum lactente vitulo, Api & Apiculis aluearia duo circumuolitantibus. Iuuat ergo præcipuos naturæ mystas in medium adferre, & Regias Apes, è Boue emicantes prodeuntesque delinire flosculis, ac melleâ Poëtarum suauitate. Ouidius in Metamorphosi:

Sup. fol. 151.

Lib. 15.

I quoque, delectos, MACTATOS *obrue* TAVROS,
(Cognita res visu) de putri viscere passim
FLORILEGÆ *nascuntur* APES, *quæ more* PARENTVM
Rura colunt, operique fauent, in SPEMQVE *laborant.*

Idem in Fastis, de pastore Aristæo:

Lib. 1.

Obrue MACTATI *corpus tellure* IVVENCI:
Quod petis à nobis, obrutus ille dabit.
Iussa facit pastor, feruent EXAMINA *putri*
De BOVE, *mille* ANIMAS *vna necata dedit.*

Lib. 4. Georg.

Virgilius, vbi agit de Apibus reparandis, si amissæ fuerint:

Sed si quem proles subitò defecerit omnis,
Nec genus vnde nouæ stirpis reuocetur, habebit;
Tum VITVLVS *bimâ curuans iam cornua fronte*
Quæritur: huic geminæ nares, & spiritus oris
Multa reluctanti obstruitur: plagisq́ue perempto
Tunsa per integram soluuntur viscera pellem.
Sic positum in clauso linquunt, & ramea costis
Subijciunt fragmenta, thymum, casiasq́ue recentes.
Intereà teneris tepefactus in ossibus humor
Æstuat, & visenda modis animalia miris
Trunca pedum primo, mox & stridentia pennis
Miscentur, tenuemq́ue magis, magis aëra carpunt:
Donec vt æstiuis effusus nubibus imber
Erupêre.

Lib. 11. cap. 20.

Plinius quoque naturæ Bibliothecarius tradit, *Apes in totum amissas reparari ventribus* BVBVLIS *recentibus, cum fimo obrutis.* Scientissimus item Galenus, libro de Animali quod est in vtero: *Si quispiam verò à nobis naturæ rationes quærat; eam omnia à seipsâ doctam, ex seq́ue discentem agere sciat. Neque enim quo pacto vermes in plantis gignuntur, aut equis* BOBVSQVE *vespæ atque* APES, *facilè nos dicere licet; verùm à naturâ simpliciter fiunt.* Idem alio loco, de Melle: NATARVM TAVRI *textu-*

Cap. 5.

Lib. 9. de Composit. Pharmac. c. 4.

textura, quandoquidem ex putreſcentibus TAVRIS APES *generari tradunt.* Scriptor Geoponicarum præceptionum: *Aiunt ex* CEREBRO [vituli] *gigni* REGES, *ex cornibus verò* ALIAS APES. *Naſcitur autem & ex medullâ ſpinali* REX; *præſtare tamen ex* CEREBRO *natos & magnitudine, & pulchritudine, & robore omnibus alijs, traditur.* Apud Varronem APES *naſcuntur partim ex Apibus, partim ex* BVBVLO *corpore putrefacto.* Itaque Archelaus in Epigrammate ait eas eſſe

Lib. 3. de Re Ruſtic. c. 16.

——Βοὸς φθιμένης πεποιημένα τέκνα,

ſeu BOVIS *putrefacti ſobolem*; feruntque in Ægypto loca quædam eſſe, vbi, ſi defodiatur Taurus, ita vt cornua tantùm ſupra terram emineant, eaque deinde ſerrâ amputentur, Apes euolent; putredine enim in illud animalculum immutari: hinc βουπαῖδες, βουγενεῖς à Græcis dicuntur. Quin & Phyletas apud Antigonum Apes vocat Taurigenas:

Kircher. l. 4. Obeliſci Pāphilij c. 1.

TAVRIGENAS *ſic fatus* APES *longinquus adiſti.*

Hanc miram earum cum Boue cognationem ita Plinius iam laudatus indicat: *Aluearia hyeme ſtramento operiri, crebrò ſuffiri, maximè verò* FIMO BVBVLO: COGNATVM *hoc ijs, innaſcentes beſtiolas necat, araneos, papiliones, teredines,* APESQVE *ipſas excitat.* Id quod etiam inſinuat Galenus, vbi

Lib. 21. cap. 14.

Lib. 10. de Simplic. Medic. facult.

tradit, FIMO BVBVLO APVM *vesparumq́ morsus iuuari; idq́ posse fieri à proprietate totius substantiæ.* Addit Abenephius, laudatus à doctissimo Kirchero, non tantùm insignem sympathiam inter bouem & apem esse; sed adeò, quemadmodum boues ex se generant apes, ita apes bouinum quid parturire. *Quod tum primùm intellexi,* subdit Kircherus, *cùm in admirabilem illam historiam de Apibus incidi Bernardini Gomesij.* Est autem eiusmodi: *Dum,* inquit, *Sagunti animi recreandi gratiâ apud aluearia versarer, ac summoperè mirarer inter singularia opera in primis fucorum obsequium atque benignitatem, tum in ipsis inclusum apum seminarium, quod vnum me quidem in magnam admirationem induxit. Referam enim rem nouam, inauditam, neque visam hactenus, neque ab vllo Scriptore, quod sciam, memoriæ proditam: Nam cùm interim captus à me fucus, digitis atque vngue medius premeretur, si fortè vice aculei aliquid emitteret, ecce ruptis visceribus, atque posterioris partis pelliculâ, album seu croceum* CAPVT BOVIS, *expansis & tortuosis* CORNIBVS, *rostroq́ adunco affabrè formatum repentè emersit; quam rem summè qui aderant admirantes, atque idcircò ipsis denuò id experiri flagitantibus, alijs subinde quinque fucis à me pressis, totidem simul* BOVM CAPITA *eruperunt;*

Lib.4. Obelisci Pamph. cap.1.

perunt; naturâ quidem, cui meritò summa ineſt cura, APVM *in hoc portento, ſeminalem earum rationem, atq; quamdam* CVM BOBVS AMICITIAM *exercente*. Hæc ille: quæ dum legiſſet Kircherus, experimenti deſiderio periculum fecit & ipſe in fucis, & quod primùm ſeu paradoxum mirabatur, tandem certiſſimum eſſe cognouit. *Comperi*, inquit, *neſcio quid* BOVINVM *intra viſcera generare fucum; quod omnes naturalium rerum inueſtigatores notare velim*.

Sed hæc de Taurigenis Apibus ſatis. Repertæ in ſepulchro Childerici aureæ trecentæ, eoque ampliùs, paruæ omnes, leues, nitidæ, ardentes auro, quas maximè probat Virgilius: nam *quantò*, inquit Columella, GRANDIOR APIS, *atque etiam* ROTVNDIOR, *tantò* PEIOR; cùm rerum natura nuſquam magis, quàm in MINIMIS tota ſit. Vnde & Eccleſiaſticus: BREVIS *in volatilibus eſt* APIS, *& initium dulcoris habet fructus eius*. Pendet quæque auri puri grana XXXVI. habentque à tergo ſingulæ anellum eiuſdem metalli, quo equi Regij phaleris, frontali, antilenæ & habenis iungebantur, pulcherrimo Regiæ poteſtatis ſymbolo. Ælianus: *Dionyſium, Hermocratis filium, aiunt flumen equo traieciſſe; cumq; in luto equus concideret, eum deſiluiſſe, & ripæ compotem*

Lib. 9. de Re Ruſtic. c. 3. Plinius l. 11. c. 1. & 2.

Cap. 11. 3.

Lib. 12. Var. Hiſt. cap. 40.

potem esse factum; atque sic relicto postmodum equo, quasi non ampliùs suo, discessisse. Cùm autem sequeretur equus & hinniret, reuersum esse; cumq; apprehenderet eius iubam ad ascendendum, APVM EXAMEN *continuò manum circumdedisse: atque de his interroganti, respondisse Dionysio Galeotas,* MONARCHIAM *eâ re præsignificari.* Plinius paulò aliter, Equum nimirum *secutum vestigia Domini,* EXAMINE APVM *iubâ inhærente; eoq; ostento Tyrannidem à Dionysio occupatam.* Nec sine remotiore sensu equo bellatori Apes addidit Childericus, quòd, vt ille

Plin.l.8. cap.42.

Non capit——*animo palmas, gaudetq; Triumpho,*
Attollit caput, & vulgi se venditat auræ;

Oppian. in Halieut.

ita iracundissimæ, & pro corporis captu pugnacissimæ Apes Regem suum, quando aciem ducit, stipant ac tegunt veluti modicellæ Amazones,

Petrasancta lib.1.de Symb. Heroic.

Spiculaq; exacuunt rostris, aptantq; lacertos,
Et CIRCA REGEM, *atq; ipsa ad* PRÆTORIA *densæ*
Miscentur, magnisq; vocant clamoribus HOSTEM.

Virg.l 4. Georg.

Petronius in Fragmentis:

——*Textis* APIS *excita ceris*
Feruet, & audaci milite CASTRA *replet.*

Plinius: *Interdum statio ad* PORTAS *more* CASTRORVM.

Lib.11. cap.10.

Virgi-

Virgilius iterùm: V.165.

Sunt quibus ad PORTAS *cecidit* CVSTODIA *ſorti.*

Ariſtoteles: *Apud ſuos alueos pugnant acerrimè,& HOSTES, quos vicerunt, enecant.* Columella denique: *Inter ſe, tamquam* CIVILIBVS BELLIS, *& cum ceteris, tamquam cum exteris gentibus* PRÆLIANTVR. *Sunt enim plures vnius* POPVLI DVCES, *& quaſi Procerum ſeditione* PLEBS *in partes diuiditur.* L.9.c.40. L.9.c.9.

Hinc & notandum occurrit, omnes Apes Childericianas eiuſdem eſſe magnitudinis, nullumque illis adeſſe Regem, quem *formâ inſignem diſſimilemq́; ceteris eſſe tum magnitudine, tum nitore*, Seneca tradit; cui pari modo Plinius *formam ſemper egregiam, ac* DVPLO *quàm ceteris* MAIOREM *tribuit.* Hoc nimirum typo Ethologico, nec re ipsâ tantùm, Childericus perſonam Regis agere ſolus in Regno ſuo voluerit, eique reſtitutus, ſtudium erga populum & clementiam teſtari, Apum Regis exemplo, qui vnus eſt, nec aculeum habet. Seneca Philoſophus: REX *ipſe* SINE ACVLEO *eſt: noluit enim natura nec ſæuum eſſe, nec vltionem magno conſtituram petere. Exemplar hoc* MAGNIS REGIBVS *ingens eſt.* Ob hanc innatam manſuetudinem: *—— mollibus olim* Lib. de Clemēt. cap. 19. Lib. 11. cap. 16. Lib. de Clement. cap. 19.

Stridula ducturum pratis examina REGEM

Naſcentem VENERANTVR APES; Claudianus l. 12.

quibus vicissim Regi obsequentem populum designari docet Horus hisce verbis: *Populum* REGI OBSEQVENTEM *innuentes*; APEM *pingunt: habent enim* SOLÆ *hæ ex omni genere animantium* REGEM, *quem vniuersum* APVM AGMEN *consectetur, æquè ac homines* REGI *obtemperantes*. D. Ambrosius: *Ipsæ sibi* REGEM *ordinant, ipsæ* POPVLVS *creant*. Iulius Pollux: *Qui examini præest, quemq; tota cohors sequitur*, DVX *&* REX *nominatur; earumq; soboles* χαδόνες *dicuntur. Sed ignauum horum pecus*, FVCI *sunt*. Plinius: *Mira* PLEBI *circa Regem obedientia: cùm procedit, vnà est totum* EXAMEN; *cingit, protegit, cerni non patitur. Reliquo tempore, cùm* POPVLVS *in labore est*, IPSE *opera intus circuit similis exhortanti, solus immunis: circa eum* SATELLITES *quidam* LICTORESQVE, *assidui* CVSTODES AVTHORITATIS: *esse vtique* SINE REGE *non possunt*. Virgilius de iisdem:

L.1.c.62. Hexaëm. 5.cap.21. Lib.1. Onomast. cap.15. Lib.11. cap.17. Lib.4. Georg. v.220.

> —— REGEM *non sic Ægyptus, & ingens*
> *Lybia, nec populi Parthorũ, aut Medus Hydaspes*
> *Obseruant*. REGE *incolumi mens omnibus vna est:*
> *Amisso rupère fidem; constructaq; mella*
> *Diripuère ipsæ, & crates soluère fauorum.*

Obseruo etiam Apum repertarum in conditorio Childerici alias læue habere politumque collum, alias asperius & virgatum. Aristoteles: *Differunt*

L.9.c.40.

inter

inter ſe APES *parentibus natæ* VRBANIS, *& quæ* RVSTICO *montanoq; victu educatis prodierint. Sunt enim hæ* SYLVESTRES *horridiores aſpectu, & iracundiores, & minores; ſed opere ac labore præſtantiores.* Quocircà reſpexerit Childericus ad populorum, quibus præerat, diuerſa ingenia. *Gentes aliæ ſunt iracundæ*, inquit Liuius, *aliæ audaces, quædam timidæ; in vinum, in venerem proniores aliæ ſunt.* Vt hominibus ſingulis, ſic populis ſuæ laudes, ſuæ labes: & in quâ gente vitia certa increbuêre, mores vocantur.

Lib. 45.

CAPVT XII.

Francica Symbola Regum vetustioris æui non fuerunt Bufones, non Lunulæ, non Diademata, non Lilia, non Irides, non Spei tesseræ, non Hastarum spiculæ; sed Apes aureæ.

IAm pridem quæsitum à multis, quænam essent Symbola Regum apud Francos vetustioris æui; neque hactenus quisquam postulato fecit satis; & adhuc sub iudice lis est. Hanc ego præsenti capite dirimere conabor, ac nodos omnes, si qui obstare videntur, exsoluere. Igitur ante omnia:

NON FVERE BVFONES.

In Clodoueo.

Robertus Guaguinus in Francorum Gestis: *Nullo certo auctore, sed perseuerante ad hanc meam ætatem famâ accepi, fuisse Regibus Francis* BVFONES TRES, *nobilitatis quidem insigne.* Papirius Massonus: *Quorumdam opinio est,* BVFONES *in militari signo Francorum olim visos, quod illi nullâ auctoritate dicunt.* Rectè ab vtroque id, vt incertum traditur, de quo altum apud omnes Antiquos silentium.

Lib. 3. Annal.

NON

NON LVNVLÆ.

Scribit & Nicolaus Gillius, *Clodoueum I. Regem gestasse in scuto suo tres* LVNÆ CRESCENTIS *cornutas facies*, quas deleri fecit, vt Liliis vteretur. Sed quis, amabo, homini credat referenti sæculo proximè præterito rem gestam ante annos centum supra mille, sine vllâ aliâ vetustatis auctoritate?

In Clodoueo.

NON DIADEMATA.

Pari fide Paulus Æmylius, de Clodoueo Rege Christianis sacris initiando: *Cùm tribus* DIADEMATIS *rubris in albâ parmâ depictis ad eam diem vsus fuisset, pro gentilitijs insignibus* LILIATA SIGNA *accepit.* Nec istud etiam vllo nititur antiquitatis fundamento.

In Clodoueo.

NON LILIA.

Obstat in primis color: Francorum enim Symbola, quæ vulgò LILIA vocant, aurea sunt; vulgare autem lilium candore sic excellit, vt Venus non sine inuidiâ illud aliquando aspexerit, tamquam à flore mater amorum vinceretur; ergo puniuit florem, &, quod mirêre, obscœnauit: Nicander fabulam refert.

In Alexipharmac.

L.21.c.5. Obſtat deinde forma floris, quem Plinius deſcribit *effigie calathi, reſupinis per ambitum labris, tenuiq; filo & ſemine, ſtantibus in medio crocis.* Additque ſtatim: *Eſt flos non diſsimilis illi in herbâ, quam* CONVOLVVLVM *vocant; naſcitur per fruteta, nullo odore, nec crocis intus, candorem tantùm referens, ac veluti naturæ rudimentum* LILIA *facere condiſcentis.* Præterea lilij flos ſenis conſtat folijs, in quo diſſentit à Francico inſigni, quod tria dumtaxat habet folia, ſurrectum vnum, duo repanda. Guillelmus Nangiacus clarè: *Conſueuerunt Reges in ſuis armis & vexillis* FLOREM LILII *depictum cum* TRIBVS FOLIIS *comportare.*

In Geſtis S. Ludouici ad an. 1230.

Obſtat tertiò vſus ab antiquo nullus: nam ad me ſcripſit aliàs Andreas Cheſneus, Regius Francorum Hiſtoricus, Lutetiâ XV. Auguſti M.DC.XXIX. *Se nulla vmquam obſeruaſſe* LILIA *in ſigillis Regum Francorum ante Philippum Auguſtum*; excluſis omnino Merouingis, Carlouingiſque Regibus, pro quibus adduci nequeunt lilia, quæ hodie ſpectantur in eorum ſepulchris, quandoquidem tradit Petrus Gaſſendus, *Nicolaum Peireskium falſi conuiciſſe tumulos extructos, tum* CLODOVEO *ad S. Genoueſam, tum* CHILPERICO *ad S. Germanum.* Et cùm eos expendiſſet, qui ad S. Dionyſium, *Nihil potui comperire,* dixit, *quod*

An. 1629.

Lib. 2. Vitæ, anno 1605.

ante

ante D. Ludouici tempora ſatisfecerit; exiſtimoq́ omnes illos antiquiſſimos tumulos tempore eodem, nec multo ante D. Ludouicum conſtructos.

NON IRIDES.

Claudius Fauchetus, vt ſe extricet ab eiuſmodi Scriptorum variantibus ſententiis, ita ratiocinatur: *Veroſimilius eſt, Francici ſcuti delineatores indicare voluiſſe primam Francorum originem à Sicambris, qui Friſiæ paludes incolebant, Hollandiam verſus, Zelandiam & Geldriam; quam ob cauſam Regibus noſtris dedêre* PAVILLEÆ *florem (paruum lilium eſt, flaui coloris, quod naſcitur in paludoſis locis, floretq́ Maio menſe & Junio) in campo cæruleo, imitante aquam, quæ vbi quieſcit, cæli colorem acquirit.* Placuit aliàs (nec diffiteor) Faucheti mens, cuius coniecturis adieceram rationem, cur Iris domeſtica *Lilium cæleſte* vocaretur; nempe ob cæruleum floris colorem. Reperi tamen poſteà, flores omnes à Columellâ vocatos *Terreſtria ſydera.* Poſtquam verò aureas Apes vidi repertas in conditorio Childerici Regis, mutaui ſententiam, abieciq́ue *Pauilleas*, ſiue *Jrides luteas*; quarum nulla pro Francorum Inſigni apud Veteres mentio. Plinius fauet, vbi de Amarantho, Cyano & Elichryſo: *Omnes hi flores non*

Lib. 2. de Orig. c. 2.

Lib. 10.

L. 21. c. 8.

non fuêre in vſu Alexandri Magni ætate, quoniam proximi à morte eius auctores ſiluêre de illis.

NON SPEI SYMBOLA.

In Antiquis Romanorum Numiſmatis Spei Numen exprimitur per adoleſcentulam, quæ ſtolæ laciniam ſiniſtrâ nonnihil attollit, gradienti ſimilis. Prorſus à ſpe ad rem progreſſus eſt, vti rectè Apuleius: *Omnibus in rebus prius eſt* SPEI RVDIMENTVM, *quàm rei experimentum.* Itaque Spei Numen dextræ digitis HERBAM tenet TRIVM dumtaxat FOLIORVM, de quâ Antonius Auguſtinus: *Credo*, inquit, *primum germen eſſe, quod iacto* GRANI SEMINE *exilit; cuius adhuc* SPES IN GRAMINE *eſſe, vetere verbo dicitur. Vtiq;* GRAMEN RECENS, *colore ac tempeſtiuitate* BONAM MALAMVE SPEM *meßis concitat.* Recentis graminis color viridis à puellis noſtris pro ſpei teſſerâ in tæniolis geſtatur. Apud Poëtas autem inuenio ſpem pro ſemine, & pro germine ipſo frequenter vſurpari. Virgilius de ſemine:

In Flor.

Dial.2.

Lib.1. Georg.

Antè tibi Eoæ Atlantides abſcondantur,
Gnoſiaq; ardentis decedat ſtella coronæ,
Debita quàm ſulcis committas SEMINA, *quamq;*
Inuitæ properes ANNI SPEM *credere terræ.*

Tibul-

Tibullus item:

Jam mala finiſſem letho: ſed CREDVLA *vitam*
SPES *fouet, & meliùs cras fore ſemper ait.*
SPES *alit agricolas,* SPES *ſulcis credit aratris*
SEMINA, *quæ magno fœnore reddat ager.*

Lib. 2. Eleg. 6.

De primo ſeminis herbaceo germine Ouidius, vbi de quatuor anni tempeſtatibus:

Lib. 15. Metam.

Quid non in ſpecies ſecedere quatuor annum
Aſpicis, ætatis peragentem imitamina noſtræ?
Nam tener & lactens, puerique ſimillimus æuo,
Vere nouo eſt: tūc HERBA RECENS *& roboris expers*
Turget & inſolida eſt, & SPE DELECTAT AGRESTES.

Idem libro eodem inſinuat: —*Prima putatur*
Hoſtia ſus meruiſſe mori, quia SEMINA *pando*
Eruerat roſtro, SPEMQVE *interceperat* ANNI.

Huc bellè facit meus annularis ſmaragdus, quem ſculptum exhibuit V. C. Caſp. Geuartius: in eo ſcalpta eſt duplex Spei teſſera, naſcentis & adultæ. Naſcentem oſtendit herbæ trifidum germen, quod Numen dextrâ tenet; adultam, ſpica è ſolo prodiens ante pedes Deæ. SPICA, Varroni à SPE dicta, propinquæ meſſis Symbolum eſt. *Conceptus* SPICÆ, inquit Plinius, *vbi* SPEM *ſui fecit, quatuor aut quinque tardiſſimè diebus frumenta florere incipiunt.* Ad hæc attendendus gemmæ praſinus color, ſeu naſcentis

In Pompâ Introitus Ferdin. Auſtriac. in Vrbem Antuerp. p. 13.

Lib. 4. de LL.

Lib. 18. cap. 17.

 Spei,

Spei, & erumpentis è ſemine viridis germinis.
L.37.c.5. Plinius egregiè: *Herbas* VIRENTES, *& frondes auidè ſpectamus:* SMARAGDOS *verò tantò libentiùs, quoniam nihil omnino* VIRIDIVS *comparatum illis* VIRET. Tum paucis interiectis: *Scalpentibus* GEMMAS *non alia gratior oculorum refectio eſt: ita* VIRIDI *lenitate laßitudinem mulcent.* Hinc Paulinus Nolanus, vbi agit de ſpe reſurrectionis, germen ex putri ſemine, ſymbolum Spei conſtituit:

Carm.15.

Cernite nulla ſuis emergere SEMINA *campis,*
Ni priùs intereant labe ſoluta putri.

Tum inferiùs de terrâ:

Vix COMMISSA SIBI *reddens* SATA, *nec tamen illi*
Credere deceptus SPEM SEGETIS *dubito.*

Dixerat autem paulò antè:

Cuncta reſurgendi faciem meditantur in omni
Corpore, & IN TERRIS GERMINA, *& aſtra polo.*

Ex quibus vides typum Spei perperàm ad LILIA transferri,

Val.Fl. l.6.Argō.

——queis VITA BREVIS, *totuſq; parumper*
Floret honos.

Nec ab illis ſpes vlla, vllus expectatur fructus, ſed fluxa pulchritudo dumtaxat placet.

NON HASTARVM SPICVLA.

Lib.2. de Rebus Iuſtini Imp.

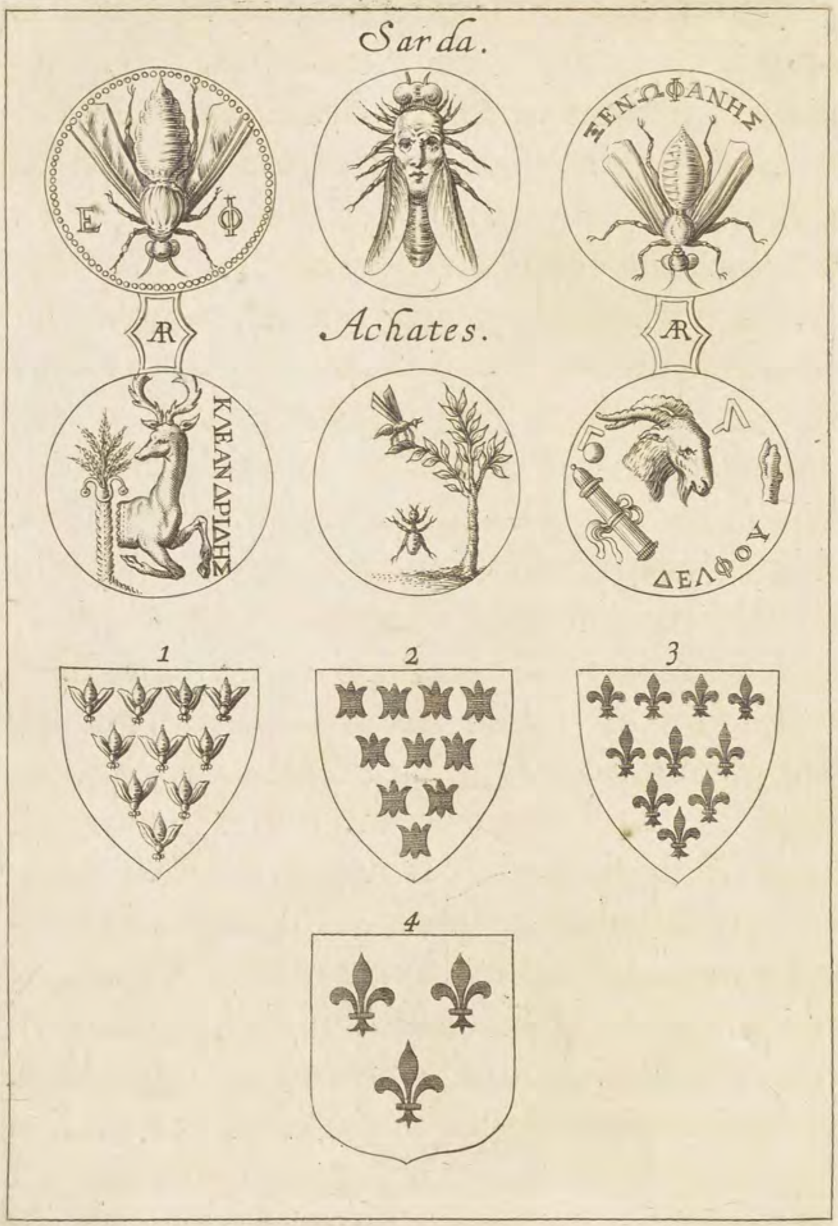
Agathias de Francorum haſtis, quas Angones vocabant: *Hæ pleráq; ſui parte ferro ſunt obductæ,*

ctæ, ita vt perparum ligni à laminis ferreis nudum conſpiciatur, atq; adeò vix tota imæ haſtæ cuſpis. Suprà verò ad extremitatem SPICVLI, *quidam* ADVNCI MVCRONES *vtrimque prominent, ex ipſo* SPICVLO *inſtar* HAMVLORVM *reflexi, & deorſum vergentes.* Renatus Ceriſerius inſignia Regum deriuat ab haſtâ illâ; *cuius* SPICVLVM, ait, *auctores nonnulli impreſſum fuiſſe putant ſcuto militari Regum, quod poſteà propter ſimilitudinem accepimus pro flore Lilij.* Sed auctores ſuos non adduxit Ceriſerius, qui nulli ſunt, haſtamque illam, ſiue frameam, cum franciſcâ, ſeu Francorum ſecuri perperàm confudit.

Præfat. ad Tacitũ Francicũ.

FVERVNT APES AVREÆ.

Certum eſt Childericum I. Regem geſtaſſe pro ſymbolis Apes, eiuſque militaris equi inſtructum Apibus perſperſum fuiſſe. Planum eſt etiam, Lilij flores à Merouingis Regibus numquam vſurpatos, neque à Carlouingis, in quorum annulis & ſigillis non apparent. Atque, vt iſta deeſſent, Apes Childerici Regis in lilia fuiſſe commutatas, multa ſuppetunt argumenta. Forma in primis, quia pinguntur à Francis lilia non multùm ab apibus abludentia, vt videre eſt in Antiquis Græcorum nummis Epheſiorum ac Delphorum, quos hîc in ſequẽti paginâ exhibeo.

Sarda.
Ε Φ
ΞΕΝΩΦΑΝΗΣ
ÆR
Achates.
ÆR
ΚΛΕΑΝΔΡΙΔΗΣ
5
Λ
ΔΕΛΦΟΥ
1
2
3
4

Prætereà quæcumque liliis tribuunt recentiores Franci, ea belliſſimè apibus conueniunt. Produco ſingillatim omnia.

I. Apes aureæ, gemmatis alulis, in ſepulchro Childerici Regis repertæ ſunt plus quàm trecentæ, hac illac incerto numero ſparſæ; quo eodem modo à Regibus Capetinis lilia poſtmodum in ſcuto Regio ſunt depicta.

II. Vt Lilia Francica ſunt aurea, ita apes Childerici Regis, ex auro puro ſolidæ, eiuſdemque natiui apum coloris, quem Virgilius ita deſcribit: ——*Elucent aliæ, & fulgore coruſcant,* (Lib. 4. Georg.)

ARDENTES AVRO, *& paribus lita corpora guttis:*
Hæc potior ſoboles.

III. Francorum lilia à vulgo exiſtimantur cæleſtia: Apes à priſcis diuinæ habitæ ſunt ac cæleſtes. Ariſtoteles de veſpis & crabronibus: *Nihil habent* DIVINITATIS, *vt habent* APES. (Lib. 3. de Gener. cap. 10.) Ex ſardâ vetere vnam hîc dedi, quæ ore humano ſolis radiatam effigiem oſtendit, cæleſtemque originem. Virgilius diſertè: (Lib. citat.)

Eſſe APIBVS *partem* DIVINÆ MENTIS, *& hauſtus*
Ætherios dixêre.

Quia nempe, vt ſuprà oſtendi, gignuntur apes (Cap. 11.) EX BOVE, *qui in Ægypto* NVMINIS VICE *colebatur,* APIM *vocabant:* (Plinius lib. 9. c. 9.) qui etiam Veterum Franco-

rum,& CHILDERICI noſtri falſum numen fuit.

IV. In areâ cæruleâ, velut in æthere, pinguntur à Francis Lilia. Apum campus & palæſtra eſt æther ipſe. Plinius: *Exercitationem ſolemnem habent, ſpatiatæq;* IN APERTO, *&* IN ALTVM DATÆ, *gyris volatu editis, tum demum ad cibum redeunt.* Sed Virgilius præclarè multis locis:

Lib. 11. cap. 20.

Lib. citat.

1. *Hinc vbi iam emiſſum caueis ad* SYDERA CÆLI
   Nare per æſtatem liquidum ſuſpexeris agmen.
2. *Erumpunt portis, concurritur* ÆTHERE IN ALTO:
   Fit ſonitus, magnum miſtæ glomerantur in orbem.
3. *At cùm incerta volãt,* CÆLOQVE *examina* LVDVNT.
4. *Nec verò è ſtabulis pluuiâ impendente recedunt*
   Longiùs; aut CREDVNT CÆLO *aduentãtibus Euris.*

L. 2. c. 38. Sic autem Plinius de Aëre: *Hoc* CÆLVM *appellauêre Maiores, quod alio nomine* AERA, *omne quod inani ſimile vitalem ſpiritum fundit.*

Lib. 11. c. 12. 14. L. 16. c. 8.

V. Mel, ſuccum faui, Apumque opificium, Plinius vocat *Diuinum nectar, ſudorem cæli, & quamdam ſyderum ſaliuam*; alioque loco, *rores melleos è* CÆLO *cadentes* dixit; quemadmodum & Maro, *Aërij mellis* CÆLESTIA *dona.* Aureum colorem addit Plinius: *Mel aptiſſimum exiſtimatur è* THYMO, *coloris* AVREI, *ſaporis gratiſſimi.* Apem thymo inſidentem ex eleganti achate hîc delineatam exhibui, atque vnà formicam, prouidum

Lib. 11. cap. 15.

dum & prudens animalculum ad hominum ruborem.

VI. Denique lilium à Recentioribus dictum est *Flos regius*; quippe quod, ait Plinius, *Rosæ nobilitate proximum est: nec vlli florum excelsitas maior.* A priscis Apes creditæ sunt Regiæ, & Regum nutritiæ. Virgilius:

L. 2. c. 5.

Lib. 4. Georg.

> —— *Naturas* APIBVS, *quas* IVPPITER *ipse*
> *Addidit, expediam: pro quâ mercede canoros*
> *Curetum sonitus, crepitantiaque æra secutæ*
> *Dictæo* CÆLI REGEM *pauêre sub antro.*

Fabula est ex Didymo apud Lactantium, aduolasse apes, atque IOVIS pueri os melle complesse; quod illum Regem fore augurio fuit. Iustinus de Hierone: *Paruulum & humanæ opis indigentem* APES, *congesto circa iacentem* MELLE, *multis diebus aluêre: ob quam rem responso Aruspicum admonitus pater, qui Regnum infanti portendi canebant, puerum recolligit, omnique studio* AD SPEM MAIESTATIS, *quæ promittebatur, instituit.* Ad hæc Artemidorus: APES *insidentes capitibus, significant futuros Duces & Imperatores.* Capitolinus de Antonino Pio Proconsule, nondum Imperatore: *Eius statuas in omni Hetruriâ examen Apum repleuit.* Sed & post funera quoque diuinos honores ab Apibus portendi Veteres credidêre.

L. 1. c. 22.

Lib. 24.

In Onirocrit. L. 2. c. 22.

In Antonino Pio.

dêre. Onesilo contigit Diuinitas, eique sacrificia quotannis sunt instituta, *propterea quòd in eius defuncti caput* APES *mel congeßissent.*

Herodianus lib. 5.

Iulianus, Toleti Episcopus, de Wambâ Rege Hispaniæ: REGIO *iam* CVLTV *conspicuus ante altare diuinum consistens, ex more fidem populis tradidit: deinde curuatis genibus* OLEVM BENEDICTIONIS *per sacri Quirici Pontificis manus vertici eius refunditur, & benedictionis copia exhibetur; vbi statim* SIGNVM *hoc* SALVTIS *enituit: namque mox è* VERTICE *ipso, vti oleum ipsum perfusum fuerat, euaporatio quædam fumo similis in modum columnæ sese erexit, & ex capite ipso* APIS *visa est prosiliisse, & aëris alta petiisse, quæ vtique* SIGNVM *fuit secuturæ* FELICITATIS. Rodericus Toletanus: *Visa est* APIS *de eius capite prosiliisse, &* AD CÆLOS *continuò euolaße: & qui diligentiùs cogitabant, intelligebant per eum* GOTHORVM REGNVM *feliciter* EXALTANDVM, *&* IN PACIS DVLCEDINE *gubernandum.*

In Histor. Wambæ.

L. 3. c. 1.

Exquibus omnibus palàm fit, Apes existimatas olim cælestes, atque Regias; vt eas in Childerici Regis symbolo multiplices, Regiam indicasse maiestatem nemo negare possit; quarum Regibus *in fronte macula, quodam* DIADEMATE *candicans*; quod Seneca Tragicus vocat *Regiæ frontis notam.*

Plinius l. 11. c. 15

In Thieste.

Cete-

Ceterùm quâ ratione, longoque ſæculorum interuallo facta ſit Apum Francicarum in Lilia commutatio, placet inquirere: & ad id Lectorem meum iuuabunt ſcutula quatuor, quæ doctrinæ gratiâ nummis ſubieci. Primum refert aureas Apes, velut ab æthere deciduas, Symbola Childerici I. Regis Ethnici, & filij eius Clodouei, priuſquam Chriſtianis ſacris initiaretur, hoc eſt ab anno CD.LXXXI. vſque ad CD.XCVI. quo tinctus vndis Baptiſmi piacularibus. Anile commentum eſt, eum tunc, abiectis Bufonibus, Lilia pro Symbolo vſurpaſſe, quæ neque memorant antiqui Scriptores, neque vlla Regis monumenta ſubminiſtrant. Vero propius eſt, ne veriſſimum dicam, alio non vſum eſſe Symbolo Clodoueum Regem Chriſtianum, quàm ſigno Crucis Chriſti, diuino illo charactere ſalutis, quo Chriſtiani Reges à Gentilibus diſtingui amabant. D. Auguſtinus de iis, qui Francos iſtos præceſſerunt: *Crediderunt & ipſi* REGES: SIGNVM CRVCIS CHRISTI *in fronte iam portant, pretioſius* SIGNVM, *quàm qualibet gemma diadematis.* Gregorius Turonenſis de Clodoueo Rege: *Baptizatus eſt in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, delibatuſq; ſacro Cryſmate cum* SIGNACVLO CRVCIS CHRISTI: eiuſque Symbolo abegerit illicò Clodoueus Chriſtianus

481.
496.

In Pſal. 38.

L.2.c.31.

Lib.2. de Vitâ SS. PP. c 5.

Ethnicas apes, vt apud eumdem Turonenſem B.Friardus, *Facto ſigno Crucis*, VESPAS *exaſperatas compeſcuit, quæ intra antrum ſuum, vnde egreſſæ fuerant, ſe confeſtim abdiderunt.* Nam & Clotharium I. Clodouei filium, non aliam habuiſſe teſſeram conſtat, quàm ſignum Crucis Chriſti, quod expreſſit in aureo numulo, quem ex Petauio aliàs edidimus. Reges quoque ſecundæ Francorum ſtirpis alio Symbolo vſi non ſunt in monumentis & ſigillis, quàm illâ cæleſti armaturâ militis Chriſtiani.

Vindiciar. Hiſpanic. cap. 13.

Quod verò attinet ad tertiam Regum ſtirpem, affirmat Fauchetus, *Se liliorum nullas obſeruaſſe certas notas ante Regem Ludouicum Groſſum; quo regnante, vel paulò antè, inſignia, quæ* ARMA *vocant, cœperunt in familijs eſſe hereditaria.* Ludouicus Groſſus Regni habenis moderandis primùm admotus anno M.C.VIII. Cruciata verò in Terram ſanctam expeditio, è quâ Familiarum Inſignia deriuant, ſuſcepta anno M.XCVI. tuncque, quantum exiſtimo, vt Regiæ genti Inſignia bellica darent indocti fæciales, Apes rudi manu, & forſan ex aliquo exeſo lapide deſumptas Regibus obtulerunt Bufonum imagine. Fauchetus iam laudatus diſertè: *Lilia antiquiora* (rectiùs dixiſſet, barbaro ſæculo expreſſas apes) *inueniuntur ſic efformata,*

In Originib.

An. 1108.

1096.

vt

vt aliquid habeant ex fœdo illo animali, quod Botam vocant, hoc eſt bufonem. Figuram Fauchetus adfert, quâ ſcutulum noſtrum ſecundo loco habes impreſſum.

Tandem Philippus Auguſtus Rex, Ludouici Groſſi ex Iuniore nepos, qui Hieroſolymitanum iter arripuit anno M. C. XC. lilia pro typo ſcutario primus vſurpauit, vt in tertio ſcutulo expreſſa ſunt. Ille apibus antiquiorum Regum diutiſſimè extorribus flores ſubſtituit, apum cibos atque pabula. Virgilius diſertè:

An. 1190.

Lib 4. Geor.

Illæ continuò ſaltus ſyluaſq; pererrant,
Purpureoſq; metunt flores.

Alio item loco:

6. Æneid.

Ac velut in pratis, vbi APES *æſtate ſerenâ*
Floribus inſidunt varijs, & candida circum
Lilia funduntur.

Flores, quia caduci, ſymbola mortalitatis habita ſunt: vnde in re funebri florum frequens vſus, quem viri docti exemplis iam illuſtrarunt. Plinius eleganter: *Natura* FLORES *odoreſq;* IN DIEM GIGNIT; *magnâ (vt palàm eſt) admonitione hominum, quæ ſpectatiſſimè floreant, celerrimè ſeneſcere.*

L. 21. c. 1.

Nec ſemper VIOLÆ, *nec ſemper* LILIA *florent:*
Et riget AMISSA *ſpina relicta* ROSA.

Ouid. lib. 3. de Arte.

In ſummâ, flores omnes breuî pereunt, ſi paucos

Plin.lib. 21. c.8.& 25.

demas, atque inter illos AMARANTHVM & HELIOCHRYSVM, *qui numquam marcescunt; quâ de causâ* DEOS CORONANT *isto: quod diligentißimè seruauit Ptolemæus Rex Ægypti.* Caducos inter flores, aut inter odores pretiosos, semper sedebat Heliogabalus, homo impurissimus, & monstrum veriùs, quàm Imperator; qui & strauit triclinia de rosâ, & lectos, & porticus, & omni FLORVM genere, LILIIS, violis, hyacinthis & narcissis. Mortuus est Philippus Augustus Rex anno M. CC. XXIII. Recens adeò est Liliorum Francicorum decus; quæ posteà ad numerum ternarium reducta regnante Carolo VI. Rege, qui diem obiit anno M. CD. XXII.

Lamprid. in Heliogabalo.

An.1223.

An. 1422.

Superest notatu dignum, quod tradit Ioannes Tilletus, nempe, *Philippum Pulchrum Regem mense Martio anni* M. CCC. *dedisse Adamo de Villamondâ Feudum quoddam Antuerpiæ* (subalternum esse debuit) *eâ conditione, vt mutatione Domini interueniente, debitum exsolueret duorum Ephippij arculorum, quorum alter* ARMA FRANCIÆ *præferret, alter* CLODOVEI *Regis.* Ad illud quod dicam non habeo, nisi quod Pulchri Regis æuo inualuerat apud vulgus fabula de Clodouei bufonibus in Lilia mutatis, quam induxerant antiquorum monumentorum minùs

C.De Francor. Insignibus, anno 1300.

minùs periti ſpectatores, ignoratis Apum Francicarum Regis Childerici vetuſtiſſimis myſteriis.

Multa renaſcentur, quæ iam cecidêre, cadentq́;
Quæ nunc ſunt in honore:
Non ſemper idem FLORIBVS *eſt honos.*

Horat. de Arte Poët. & lib. 2. Carm. Ode 2.

CAPVT XIII.

Graphiarium aureum CHILDERICI *Regis. Scitu digna de Grafionibus. Eiuſdem Regis Pugillares auro gemmiſq́; ornati.*

GRaphium ſtylus erat ferreus, quo veteres in ceratis tabulis ſcribere ſolebant. Iſidorus: *Græci & Tuſci primùm* FERRO *in* CERIS *ſcripſerunt*. Graphiarium verò, theca eiuſdem ſtyli. Martialis:

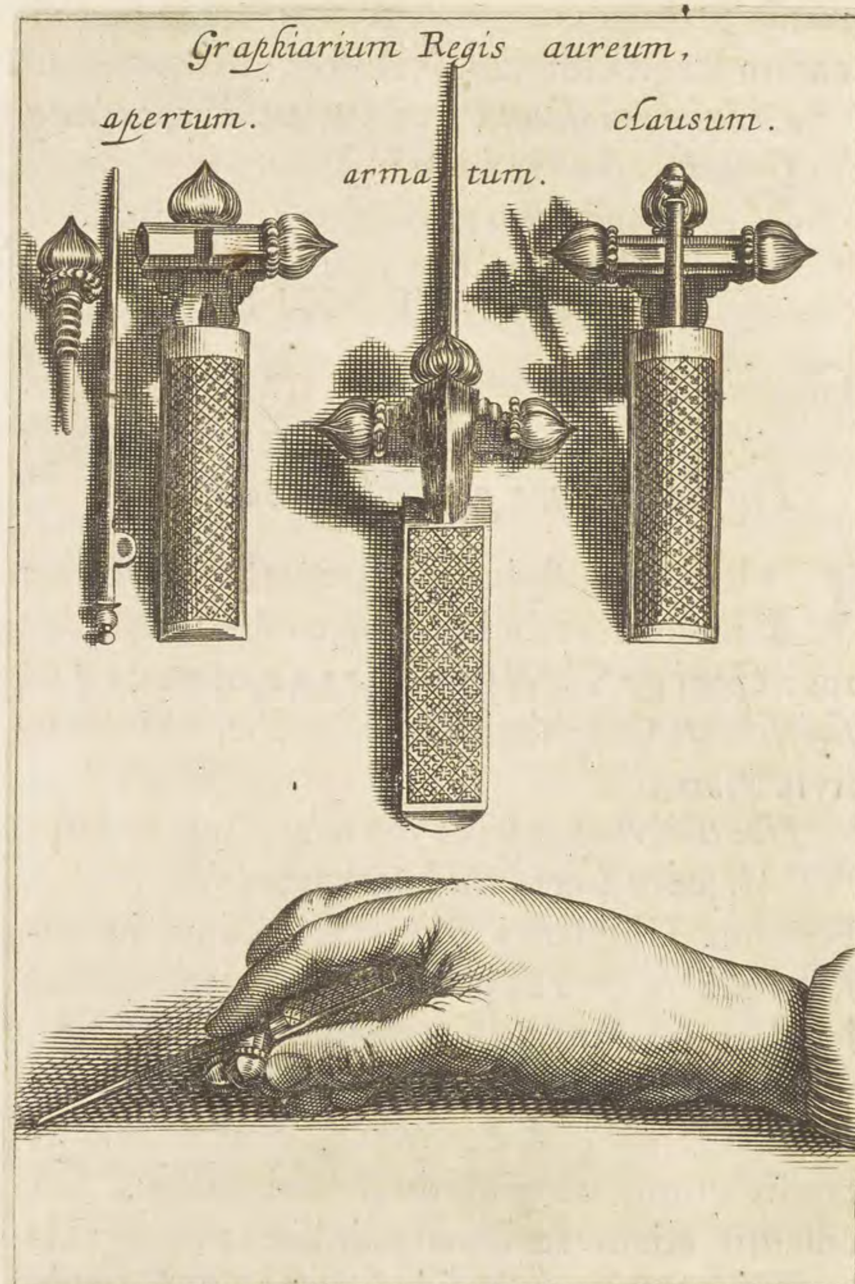
L. 6. c. 9.

Lib. 14. Epiſt. 21.

Hæc tibi erunt ARMATA *ſuo* GRAPHIARIA FERRO;
Si puero dones, non leue munus erit.

Ferreum Childerici Regis Graphium in aureâ thecâ magnâ ex parte computruerat, cuius loco per peritum artificem nouum aptari feci, vt armatum ſuo ferro Graphiarium aureum hîc repræſentarem; doceremque, non ceris exarandis dumtaxat graphium vſui fuiſſe, ſed cruentis etiam cædibus adhibitum, nequidquam reclamante præſide litterarum Mineruâ.

 Ita

Graphiarium Regis aureum,
apertum.
armatum.
clausum.

Ita *Antyllus*, teste Plutarcho, *magnis confossus est* GRAPHIIS, *quæ eum in finem comparasse sibi dicebantur*. Suetonius in Iulio: *Caßij brachium arreptum* GRAPHIO *Cæsar traiecit*. Idem in Caio: *Cùm discerpi Senatorem concupisset, subornauit qui ingrederentur Curiam, repentè hostem publicum appellantes inuaderent*, GRAPHIISQVE *confossum, lacerandum cæteris traderent*. Seneca de Clementiâ: *Erixonem Equitem Romanum, memoriâ nostrâ, quia filium suum flagellis occiderat, populus in foro* GRAPHIIS *occidit*. Prudentius de Cassiano Martyre Ludimagistro:

In Gracchis.

Cap.82.

Cap.28.

L.1.c.14.

Peristeph. Hym.10.

> *Innumeri circùm* PVERI, *miserabile visu,*
> *Confossa* PARVIS *membra figebant* STYLIS;
> *Vnde* PVGILLARES *soliti percurrere* CERAS,
> *Scholare murmur annotantes scripserant.*
> *Inde alij stimulos, &* ACVMINA FERREA *vibrant,*
> *Quâ parte aratis* CERA *sulcis scribitur:*
> *Et quâ secti* APICES *abolentur, & æquoris hirti*
> *Rursus nitescens aboletur area.*

Surius de Martyre eodem ex antiquo Scriptore: *In faciem, & ad caput magistri* TABVLÆ, & BVXA CERATA *franguntur, & præacutis* STYLIS *Confeßor Christi nunc fœdatur, nunc cæcatur*. Tum post nonnulla: *Sic magistri sui vulneribus illudebant: Tu* ARMASTI *manus nostras, &* FERRVM HOC, *quod gerimus, tu donasti*.

13.Aug.

Gra-

Graphiarium Childerici Regis, in eius conditorio repertum, ex auro obryzo totum eſt, nulliſque collucet gemmis, vt reliqua Regis ornamenta, ſed Cruciculis in parte planâ, partim pedatis partim rectangulis, eſt inſculptum. Quid hoc rei? Cùm hæſiſſem aliquamdiu altâ cogitatione defixus & mirabundus, occurrit animo, S. Genouefæ, virginis & Patronæ Pariſienſis, munus fuiſſe, Childerico Regi Ethnico oblatum, vt illum frequenti Crucis inſpectione à Gentili ſuperſtitione ſenſim reuocare tentaret. Ioannes Bollandus binas eius in Actis Sanctorum Vitas edidit, è quibus noui huius & ſacri Theſauri noua promo argumenta, tam lectu iucunda, quàm Sacra profanis, Chriſtiana Gentilibus præſtant.

3. Ianuar.

Principiò igitur piis in Crucem Dominicam affectibus imbuit Genouefam S. Germanus, Epiſcopus Autiſſiodorenſis, de quo Vita virginis ordine prima apud Bollandum: *S. Germanus* NVMMVM ÆREVM, *Dei nutu allatum, habentem* SIGNVM CRVCIS, *tellure colligens, pro magno munere dedit, inquiens ad eam: Hunc* TRANSFORATVM, *pro memoriâ mei, à collo ſuſpenſum ſemper habeto; nulliuſque metalli, neque auri, neque argenti, ſeu cuiuſlibet margaritæ ornamento collum ſaltem digitoſque tuos onerari patiaris. Nam ſi ſæculi*

C. 1. n. 4.

ſæculi huius vel exiguus decor tuam ſuperauerit mentem, etiam æternis & cæleſtibus carebis ornamentis. Vita poſterior: *Cùm S. Germanus valdè in puellâ & Dei donum, & perfectæ fidei iam miraretur exordia, in terram fortè oculis tam admirabili ſtupore defixis,* NVMMVM *ſolo* ÆREVM *iacere proſpexit,* CRVCIS SIGNACVLO *titulatum; hunc beatus Pontifex à telluris puluere ſubleuatum, puellæ, quaſi quoddam pignus religioſi muneris, dereliquit, atque vt* PERFORATVS *collo eius inhæreret indixit, & vt nullis poſthac metalli aut margaritarum monilibus ornaretur admonuit; vt ſæculi ornamenta deſpiciens, veri nitoris & candoris cæleſtis gratiæ pulchritudine non careret.*

Alterum ſententiæ noſtræ ſtabiliendæ argumentum eſſe poteſt, Genouefam exinde ſingulari amore & fiduciâ in Crucem multa edidiſſe miracula. Vita prior apud Bollandum, de eius matre luminibus orbatâ: *Mater eius extendens manum ad cælum, cum fide & veneratione aquam à filiâ ſuâ allatam, inſuper ipsâ ſuſpirante, ab eâ* CRVCIS VIRTVTE *ſignatam accepit, de quâ fomentans ſibi oculos, paululùm cernere cœpit: cumq́; hoc bis térve feciſſet, lumen amiſſum integrè recepit.* Vita poſterior: *Mater verò extenſis ad cælum manibus, aquam à filiâ, quam deferebat, accepit,*

C.2.n.5.

C.2.n.5.

& vt collatæ aquæ à filiâ CRVCIS SIGNVM *superponeretur expetijt; de quâ fomentans sibimet oculos, recepisse se paululùm sensit aspectum: cumq; hoc bis terq; fecisset, eam ad puritatem luminis derogati, acceptâ in integrum sanitate, manifestum est peruenisse.*

Cap.7. n.32.

Vita prior: *In Meldorum vrbe occurrit ei homo cubito tenus cum brachio manum aridam habens, obsecrans sanitatem sibi per eam restitui. Adprehensam ergo manum illius aridam, ac compagem digitorum, brachiumq; contractum* VEXILLO CRVCIS *muniens, in semihorâ manus eius restituta est.*

n.35.

Paralyticam mulierem in Arciaco oppido, *roboratam* SIGNACVLO CRVCIS, *de lectulo surgere iussit.* In vrbe Tricassinâ multos ægros, & duos cæcos *sanauit* SIGNO CRVCIS. In Turonicâ *plures energumenos* SIGNACVLO CRVCIS *emundauit.*

n.36.37.

n.44.

His addo, Regi Childerico magnâ in veneratione Genouefam fuisse, quæ ab illo identidem morte damnatis vitæ gratiam impetrarit. Prior vita apud Bollandum: *Cùm esset insignis* HILDERICVS *Francorum Rex, venerationem, quâ eam dilexit, effari nequeo; adeò vt vice quadam, ne vinctos, quos interimere cogitabat,* GENOVEFA *abriperet, egrediens vrbem Parisiorum, portam claudi*

Cap.6. n.25.

claudi

claudi præcepit. At vbi ad GENOVEFAM *per fidum internuntium Regis deliberatio peruenit, confestim ad liberandas animas properans, iter direxit. Non minimum admirantis populi fuit spectaculum, quemadmodum se porta ciuitatis inter manus eius sine claue reserauit: sicq; Regem consecuta, ne vinctorum capita amputarentur, obtinuit.*

Vita posterior: HILDERICVS, *Rex Francorum, cùm non fuerit Christianus, grandi eam veneratione suspexit. Nam quadam vice, cùm aliquos capitaliter reos pertinaciter decreuisset occidere, ne S.* GENOVEFÆ *precibus possent liberari, exiens de ciuitate, iussit portas ciuitatis clauibus obserari. At vbi* GENOVEFÆ *nuntiatum est, quòd Rex ad eos occidendos foras fuisset egressus, protinus vt pro eis Regem precaretur, festina perrexit. Aduenienti ergo, portæ, quæ diligenter fuerant obseratæ, statim ei sunt, stupefactis custodibus, quasi quodam iubentis imperio, vel obtemperantis obsequio, reseratæ. Sic ad Regem perueniens, ne vincti capitibus truncarentur obtinuit; & iam iamq; perituri ab imminentis mortis periculo sunt liberati.* C.2.n.5.

Illa eadem actorum Genouefæ verba adfert Baronius, iisque subiungit: *Hæc ibi de rebus inter S.* GENOVEFAM *&* CHILDERICVM *Regem transactis; cùm multa alia hæc oportuit præcessisse,* An.456. n.6. & 7.

quibus tantam sibi apud Regem à Religione Christianâ alienum, naturâ ferum, fiduciam comparasset. Vides quidem, & puto admiraris, Lector, barbarum Regem, IDOLORVM CVLTOREM, *hostem Romani nominis,* INVASOREM GALLIARVM, *eumdemq́ (quod Gregorius ait) & moribus impudicum,* TANTO HONORE *prosecutum esse* VIRGINEM CHRISTIANAM, *vt exemptum, & iam ad ictum sublimem elatum gladium, veluti vetante Numine, eius rogatu cohibuerit, & incruentum vaginæ reddiderit.*

Cùm igitur habeamus in comperto, Genouefæ virgini Parisiensi, sanctæ & Christianæ, ad Gentilem Francorum Regem Childericum patuisse aditum, ipsamque fide eximiâ & pietate singulari Crucis signum suspexisse, cuius vim è miris, quæ euenerant, collegerat; credere licet, & verò lubet, Childericum Regem hoc Graphiario aureo ab illâ donatum; quippe quod formam Crucis referat, & variis Cruciculis insigniatur, quasi hoc velut indicio Christianæ Religionis præstantiam denotaret, inspiraret amorem. Nec dubitem alio quàm hoc consilio, misisse vtriusque Romæ Christianos Imperatores ad Childericum Regem Numismata aurea, quæ victoriis Cruces gestantibus decorantur, quæque in eius conditorio cum hoc Graphiario aureo reperta

perta ſunt. Nec etiam fruſtrà quis exiſtimet, delectatum hiſce Crucibus Childericum, cùm mos ferat delicias Principum ſequi Principes, & amata cimelia claudi ſepulchris, ne à morte diſiungantur. Claudo etiam argumenta iam allata hiſce verbis, quæ ex Vitâ S. Genouefæ adfero, vt familiaritatem ipſius, acceſſumque ad Francos Reges confirmem: CHLODOVEVS *Rex* (Childerici noſtri filius) *crebrò pro dilectione ſanctæ Virginis in ergaſtulum retruſis indulgentiam tribuit, & pro criminum animaduerſione ſæpè etiam culpabiles, incolumes* GENOVEFA *ſupplicante dimiſit. Quin etiam* HONORIS EIVS GRATIA *baſilicam ædificare cœperat, quam poſt diſceſſum eius, ſtudio præcellentiſſimæ* CROTHILDIS *Reginæ ſuæ, celſum extulit ædificata faſtigium.*

Cap. 9. n. 55.

A Graphio, & Graphiario Regis Childerici, non importunè tranſiero ad vtriuſque gerulos Grafiones. Conſtantinus Magnus Imperator Aulæ ſuæ interioris COMITES, *alios in primo ordine collocauit, alios in ſecundo, alios in tertio. Nam vt plurimos honore afficeret, diuerſos dignitatum gradus excogitauerat.* Comites primi ordinis in claſſe Illuſtrium erant conſtituti, atque intra cubiculum, in ipſo cubili, in epulis, in conſiliis ſecretioribus aderant Imperatori.

Euſebius in eius Vitâ. l. 4. cap. 1.

Germanis Belgisque antiquis Comites dicti sunt Grave/& Imperij iam cadentis minùs accuratâ Latinitate *Grauiones*, seu *Grafiones*. Doubletus in Antiquitatibus S. Dionysij duo adfert Caroli Magni diplomata, quorum prius ita incipit: *Carolus, Dei gratiâ Rex Francorum & Longobardorum, ac Patricius Romanorum, omnibus Episcopis, Abbatibus, Ducibus*, GRAFIONIBVS, *Gastaldis, vel omnibus nostris fidelibus, atq; missis.* Alterum verò, hoc modo: *Omnibus Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Ducibus*, COMITIBVS, *cæterisq; Optimatibus suis, salutis augmentum.* Vt clarum sit, Comitum & Grafionum vnam eamdemque fuisse dignitatem. De voce Grafionis Godefridus Wendelinus noster: *Etymon*, inquit, *descendit à γράφω, scribo; postquam enim sedes Imperij tralata est Constantinopolim, atq; ex aulâ illâ Græcâ cœperunt in has oras mitti potestates, multa in linguam nostram irrepserunt vocabula Græca.* Aliter Oliuarius Vredius ὁ μακαρίτης: *Existimo nomen ortum non à Græco γράφειν, id est scribere, sed à vernaculo graven/ quod olim Francis & Flandris fuit scribere, sculpere, cœlare.*

Lib. 1. p. 713.

P. 725.

In Gloss. Salic.

De Comitib. cap. 13.

Ego verò Comites primæ nobilitatis viros à solâ scriptione Grafiones dictos minimè assentior, qui de Feudis inuestiebantur per *vexillum*

aut

aut *gladium*, ipſiſque Regibus formidabiles erant. Capitolinus de L. Aurelio Vero Imperatore: *Confecto bello, Regna Regibus, Prouincias verò* COMITIBVS SVIS *regendas dedit.* Tacitus de Germanis Francorum progenitoribus: *Eliguntur in iiſdem Comitiis &* PRINCIPES, *qui iura per pagos vicoſq; reddant.* Hoc eſt, qui gladij ius exerceant. Tum quibuſdam interiectis: *Magnaq; &* COMITVM *æmulatio, quibus primus apud Principem ſuum locus; & Principum, cui plurimi &* ACERRIMI COMITES: *Hæc dignitas, hæ vires.* Qui *Comites* Tacito, in Legibus Salicis paſſim obuij ſunt *Grauionum* appellatione.

Lib. de Mor. Germ.

Quare Grafiones planè dictos exiſtimo ab aureo Regis Graphiario, quod in eorum erat poteſtate & cuſtodiâ; atq; à Graphio, quo Rex arcana præcipua annotabat in ceris. Nulla enim videtur maior aut potior ratio, cur Reges habuerint nobiles viros cuſtodes aurei annuli, quo, ſi Regia diplomata muniri, Graphiario certè ſecreta eiuſdem in pugillaribus exarari mos fuit; immò annulus aureus digitum dumtaxat exornabat, Graphiarium aureum ſacram Regis implebat manum. Quocircà Magnates interioris aulæ, Prouinciarum & Pagorum rectores à Rege conſtituti, meo iudicio, vetera dignitatum nomina retinebant,

nebant, Comitum nempè, à Regis Comitiuâ; & Grafionum à Graphij Regalis custodiâ, dum Regi in eius cubiculo obsequia præstarent.

Superest, vt de Pugillaribus dicamus: *Tabellis,* inquit Festus, *pro chartis vtebantur Antiqui, quibus vltrò citroq́, siue priuatim, siue publicè opus erat, certiores absentes faciebant.* Et quia tabellæ illæ duabus tantùm paginis constabant, *Dipticha* dicebantur; atque etiam *Pugillares,* quòd pugno facilè continerentur. Materia vulgaris erat Buxus, pretiosior Citrum, Ebur. Pugillares citrei apud Martialem:

In Schedis.

Lib. 14. Epig. 3.

Secta nisi in TENVES *essemus ligna* TABELLAS,
Essemus Lybici nobile dentis onus.

Lib. 3.

Claudianus Stiliconis Consulis Pugillares indicat fuisse ex elephanti dentibus:

Qui secti ferro in tabulas, AVRO QVE *micantes*
Inscripti rutilum cœlato Consule nomen,
Per Proceres & vulgus eunt.

Lib. 1. Ep. 6.

Vsus erat scribere, mutare, delere, notare. Plinius Iunior: *Erant in proximo non venabulum, aut lancea, sed* STYLVS *&* PVGILLARES *: meditabar aliquid, enotabamq́, vt si manus vacuas,* PLENAS *tamen* CERAS *referrem.* Ouidius in Fabulâ Biblidis:

Lib. 9. Metam.

Et meditata manu componit verba trementi:
Dextra tenet FERRVM, *vacuā tenet altera* CERAM:

Incipit

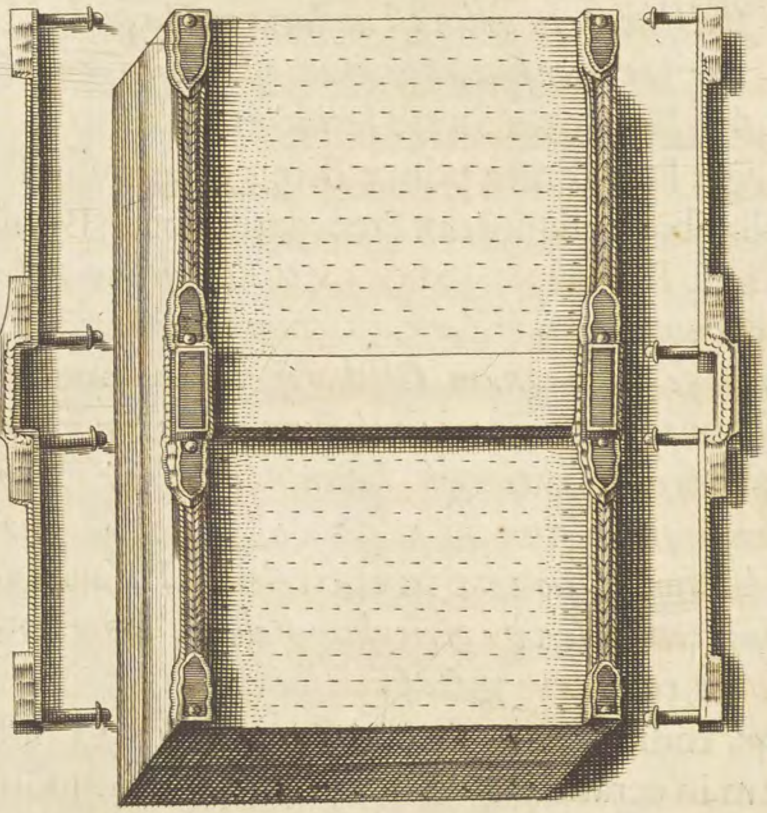
Incipit, & dubitat, ſcribit, damnatq́; TABELLAS:
Et notat, & delet, mutat, culpatq́; probatq́;
Inq́; vicem ſumptas ponit, poſitaſq́; reſumit.
Quid velit ignorat: quidquid factura videtur
Diſplicet: in vultu eſt audacia miſta pudori.
Scripta ſoror fuerat; viſum eſt delere ſororem,
Verbaq́; CORREPTIS *incidere talia* CERIS.

Reges Francorum primæ ſtirpis ceratis vſos Pugillaribus colligitur ex Fredegario, vbi de Brunechilde Reginâ: INDICVLVM *direxit, vt Alboënus cum ceteris VVarnacharium interficeret, eò quòd ſe in Regnum Clotharij vellet transferre. Quem* INDICVLVM *relectum, Alboënus diſruptum proiecit in terram. Inuentus à puero VVarnacharij ſuper* TABVLA CERA LINITA, *denuò ſolidatur. Quo* INDICVLO *relecto, VVarnacharius cernens ſe vitæ periculum habere, deinceps cogitare cœpit, quo pacto filij Theuderici opprimerentur.* Indiculum explico, Mandatum per Epiſtolam in ceratis tabulis ſcriptam: ſic enim Guntranus Rex Palladium Epiſcopum Santonicum increpat apud Gregorium Turonenſem: *Tertiò mihi (quod de Epiſcopo dici iniquum eſt) peieraſti, mittens* INDICVLOS *doloſitate plenos: à me excuſabaris per* EPISTOLAS, *& germanum meum cum* SCRIPTIS ALIIS *inuitabas.*

In Chrõ. Childebrand. cap. 40.

L. 8. c. 2.

Pugillares Regis vt auro fixi erant.

De Pugillaribus Childerici Regis tot ſæculorum iniuriâ periit ebur: reperti tantùm cum Graphiario Regio bacilli duo aurei, quadrati, & pyropis diſtincti, qui diptychon exornabant, fixi clauiculis aureis adhuc extantibus, qui eburneæ tabellæ craſſitudinem oſtendunt. Morem figendi clauis aureis eiuſmodi tabellas indicat Propertius, vbi de Buxeis ſuis, quas amiſerat:

Lib. 3. Eleg. 22.

Non illis FIXVM *charas effecerat* AVRVM,
Vulgari BVXO *ſordida* CERA *fuit.*

Et Principum Pugillares auro fuiſſe ornatos clariſſimè Symmachus docet: *Domino & Principi nostro ad referendam largitati eius ſedulam magis, quàm parem gratiam,* AVRO *circumdatum* DIPTYCHVM *miſi.*

Lib. 2. Epiſt. 81.

CAPVT XIV.

Arma CHILDERICI *Regis in eius conditorio reperta, Gladius cum Baltheo, Securis, Framea.*

PAucis præmitto Regum ac Principum virorum, vnà cum ipſis funeribus, arma apud Veteres conſumpta,

Virg.l. 11. Æneid.

Coniectas igni GALEAS, ENSESQVE *decoros,*
Frænaq; feruenteſq; rotas;

Ælian. lib.7. c.8.

vt, cùm Ephæſtion diem ſuum obiiſſet, *Alexander* INIECTIS *in pyram* ARMIS, *auro & argento, ſimul ea cum mortuo igni tradidit.* Virgilius de funere Miſeni:

6.Æneid.

Ingentem ſtruxêre pyram, cui frondibus atris
Intexunt latera, & ferales ante cupreſſos
Conſtituunt, decorantq; ſuper FVLGENTIBVS ARMIS.

Lib. 5. Thebaid.

Statius:

Molior igne pyram, ſceptrũ ſuper, ARMAQVE *Patris*
Inijcio, & notas REGVM GESTAMINE *veſtes.*

Tacitus denique de Germanis noſtris: *Sua cuiq;* ARMA *igni inijciuntur.*

Iam Regum tumulis, quod noſtri eſt inſtituti, arma etiam cum cadaueribus illata fuiſſe, docet Curtius, vbi refert in ſepulchro Cyri, iuſſu

Alexan-

Alexandri Magni aperto, *inuentum* CLYPEVM *eius putrem*, ARCVS *duos Scythicos*, *&* ACINACEM. Itemque Thucydides, cùm ait, *agnitos Lares genere* ARMORVM, *cum quibus sepulti erant*; & alio loco, *Amphipolitas Brasidam cum* ARMIS *publicè sepelijsse*. Rudolphus Abbas S. Trudonis, de inuentione corporis S. Gereonis militis & Martyris Coloniæ Agrippinæ, in Cœnobio S. Pantaleonis: BALTHEVS *eius militaris de* NIGRO CORIO *inuentus & repositus est, penè vnius vlnæ longitudinis, adhuc integras habens partes. A sinistro latere, iuxta latus eius & Baltheum, inuentus est* NODVS FERREVS *ad modum oui, rubigine penè consumptus, quem* CAPVLVM GLADII *fuisse credimus: sed de* GLADIO *frustum nullum inuenimus. Diligentiùs tamen posteà quidam attendentes*, PARTICVLAS FERRI *mihi protestati sunt se inuenisse.*

Lib. 10.
Lib. 1.
Lib. 5.
Surius 24. Nou.

In Cryptâ Ecclesiæ Cathedralis S. Stephani Viennæ, Principum Austriacorum sepulchro familiari, Albertus, cognominatus *cum Tricâ*, conditus est ad parietem sinistri lateris, adposito gladio, in cuius nodo Austriaca Insignia argento sunt insculpta; in ipsâ verò lamellâ ensis, Habsburgica. Ossa item & cineres Alberti Patientis & Rudolphi fundatoris ad sinistram sunt

 collo-

collocati cum gladio, è cuius nodo Insignia exciderunt.

De Armis ad Sepulchra & Cœnotaphia Virgilius in funere Miseni:

Lib. 6. Æneid.

At pius Æneas ingenti mole sepulchrum
Imposuit, SVAQVE ARMA *viro*, *remumq́; tubamq́;.*

Et inferiùs de Cœnotaphio, quod Æneas dicit se posuisse Deiphobo:

Tunc egomet TVMVLVM *Rhæteo in littore* INANEM
Constitui, *& magnâ Manes ter voce vocaui.*
Nomen & ARMA *locum seruant.*

11. Æn.

Apud Seruium inuenio, *in antiquis disciplinis relatum esse*, *quæ quisque* ORNAMENTA *consecutus eßet*, *vt ea mortuum eum condecorarent.* Atque hinc bellum cùm esset in ciuitate, *vir fortis*, inquit Seneca, *in acie amißis* ARMIS, *de sepulchro viri fortis* ARMA *sustulit* , *fortiter pugnauit*, *& reposuit.*

L. 4. controu apud Quintil. Decl. 369

Inde mos ad Christianos fluxit, vt ad Sepulchra & Cœnotaphia Regum ac Principum ARMARIVM HONORIS proximo parieti vel columnæ appenderetur. Tabula est quadrata, marginibus & fastigio insignis: in medio appensum SAGVM militare, CORONA in summo; hinc inde

inde GLADIVS & SCEPTRVM; in angulis SCVTA gentilitia paterna, materna. Viris nobilibus Equeſtri dignitate cohoneſtatis apponuntur GALEA, ENSIS, CHIROTHECÆ, & aurata CALCARIA; quæ vt rectè atque ordine ſuſpendantur, ad munus Heraldicum ſpectat. Eiuſmodi ornamenta Illuſtrium vulgò vocant PIECES D'HONNEVR, quibus Ædes ſacræ Belgij noſtri abundè inſtructæ, atque ornatæ.

GLADIVS REGIS.

De Armis Childerici Regis, quæ non periêre in totum, fuit gladius Regalis (nam illi

——STELLATVS *iaſpide multâ*
Enſis erat)

Virg.l.4. Æneid.

cum eo ſepultus, longus pedes duos ſeſqui præter propter, cui ad ſecandum dumtaxat ſubtilis erat acies, non acuminata in cuſpidem, quâ punctim feriret. Lamella chalybea fruſtulatim tota diſſiluit, vt apud Lucanum,

Lib.1.

——*Scabri nigræ morſu rubiginis enſes:*

nec ſuperfuit quidquam, præter aurum & gemmas, quæ vaginam & capulum exornabant; ſed & bracteæ ex auro poſtmodum inuentæ, quæ manubrium gladij operiebant, eiuſdemque manubrij pars ima, binis ob-
tecta

tecta arculis, operis item aurei gemmatique. Pendet omne gladij quod superest aurum, vncias vndecim cum duabus drachmis. Gemmæ absque numero fulgoris vibrante vehementiâ feriunt oculos. Carolus Magnus GEMMATO ENSE *vtebatur; quod tamen non nisi in præcipuis festiuitatibus, vel si quando exterarum Gentium Legati venissent, faciebat*. Ludouicus Pius incedebat *baltheo præcinctus*, *&* ENSE AVRO *fulgente*. Gladium eâ formâ, quâ Childericianus est, Pollux vocat *gladium Persicum*, *&* *Acinacem*. Et Moschopulus: ACINACIS *est* GLADIVS BARBARICVS, *qui ob breuitatem facilè manibus tractari potest*. Incuruum Acinacem non fuisse ostendit Iosephus, vbi latronum sicas cum Acinace Persarum confert: *Quales suas sicas Romani nominant, vnde latronibus ipsis cognomen, multorum cæde infamibus* GLADIOLIS *vtuntur, magnitudine* PERSICOS ACINACES *referentibus, sed incuruis*. Tacitus de Germanis: *Omnium harum Gentium insigne, rotunda scuta,* BREVES GLADII, *& erga Reges obsequium*. Polybius: *Gallorum* GLADII *ad cæsim dumtaxat feriendum vtiles*. Vnde Rorico, vbi ait de Childerici nostri gestis, Paulum Comitem Andegauensem, *Regis* MVCRONE *obtruncatum esse*; non tam pro cuspide

Eginarthus in Vitâ Caroli Magni.

Thegarius c. 19.

L. 1. c. 10.

Lib. 20.

Lib. 3.

Lib. 1.

&

& acumine gladij, *Mucronem* videtur vſurpaſſe, quàm pro Enſe toto; vti Ouidius: Lib. 1. Metam.

—— *Jugulum* MVCRONE *reſoluit.*

Et Ammianus Marcellinus de Vitrodoro & Lib. 17. Agilimundo, Quadorum Regulis: *Sobolem ſuam obſidatus pignore, vt obſecuturi tradiderunt,* EDVCTISQVE MVCRONIBVS, *quos* PRO NVMINIBVS *colunt, iurauere ſe permanſuros in fide.*

Iam verò ſolemne etiam Principibus olim erat, in pilâ capulari cœlata quædam geſtare ſigna. Sic apud Valerium Flaccum Hypſipele Ia- L. 2. Argonaut. ſonem donans paterno enſe;

Tunc enſem, NOTVMQVE *ferens* INSIGNE *Thoantis,*
Accipe, ait, bellis, mediæq; vt puluere pugnæ
Sit comes.

Ouidius de Theſeo, qui redux à diuturnâ pere- Lib. 7. Metam. grinatione agnitus eſt,

Cùm pater in CAPVLO GLADII *cognouit eburno*
SIGNA *ſui generis.*

Seneca in Hippolyto: Act. 3. Sc. 2.

Regale PARVIS *aſperum* SIGNIS *ebur*
CAPVLO *refulget gentis Actææ decus.*

Statius: Lib. 4 Thebaid.

—— *Theumeſius implet*

Cc *Terga*

Terga leo, & gemino lucent hastilia ferro,
Aspera vulnifico subter latus ENSE *riget* SPHINX.

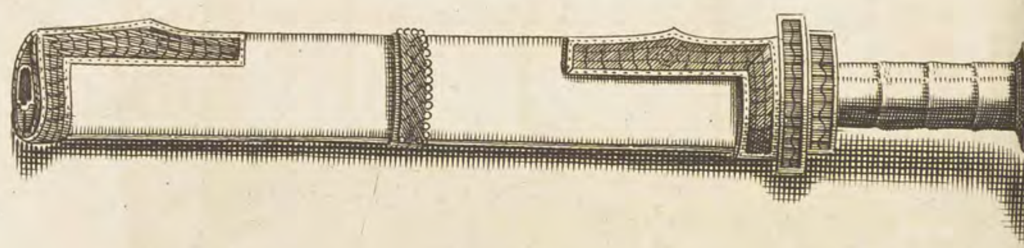
Pila capularis Gladij Childericiani binis vitulis aureis componitur, iisque per armos iunctis, ac sine auribus, vt Apis Francici germanæ proles videantur: quidni & à Rege velut Numina colerentur? D. Hieronymus: *Videtur idcircò mihi populus Israël in solitudine fecisse sibi* CAPVT VITVLI *quod coleret; & Ieroboam, filius Nabot,* VITVLOS AVREOS *fabricatus; vt quod in Ægypto didicerant,* Ἄπιν καὶ μνεῦιν, *qui sub figurâ* BOVM *coluntur, esse deos, hoc in suâ superstitione seruarent.* Hoc idem seruatum à priscâ Francorum gente, iam antè docuimus; quos eadem superstitio tenuit etiam ætate Childerici, priusquam Clodoueo præeunte, melioribus sacris, & Christianæ Religioni initiarentur. Deos ergo coluerit Childericus in ipsâ Gladij pilâ capulari? Sanè quidem; cùm & ob eamdem causam, *Sarmatæ apud Scythas, auctore Hicesio de mysterijs, adorarent* ACINACEM. Lucianus: *Scythæ* ACINACI FACIVNT, *& Thraces Zamolxidis.* Arnobius: *Ridetis, temporibus priscis Persas fluuios coluisse, informem Arabes lapidem,* ACINACEM *Scythiæ natio-*

Ad c. 4. Osee.

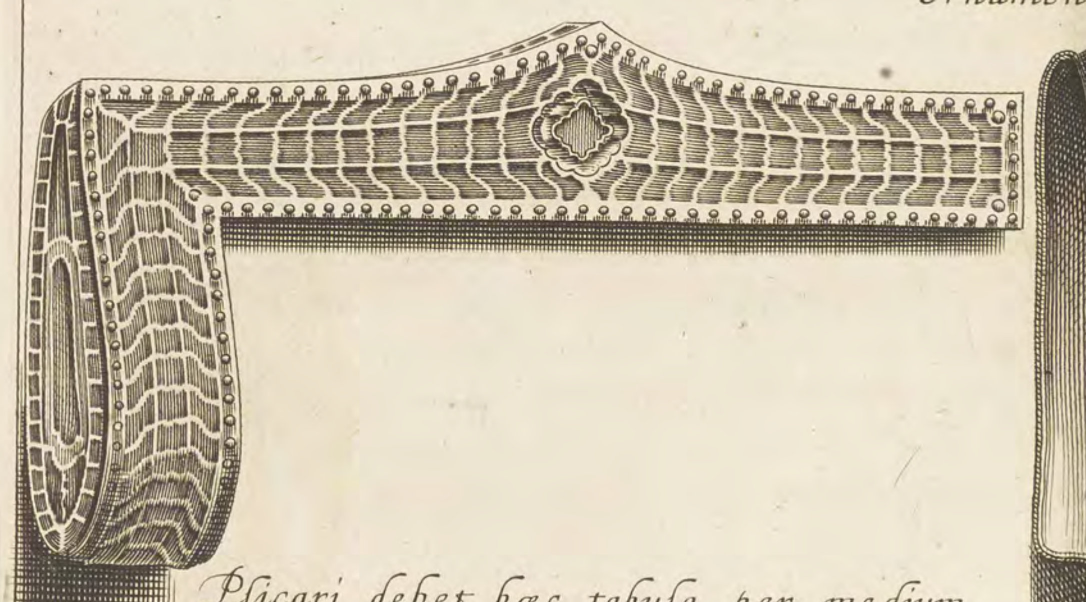
Clem. Alexandrin.

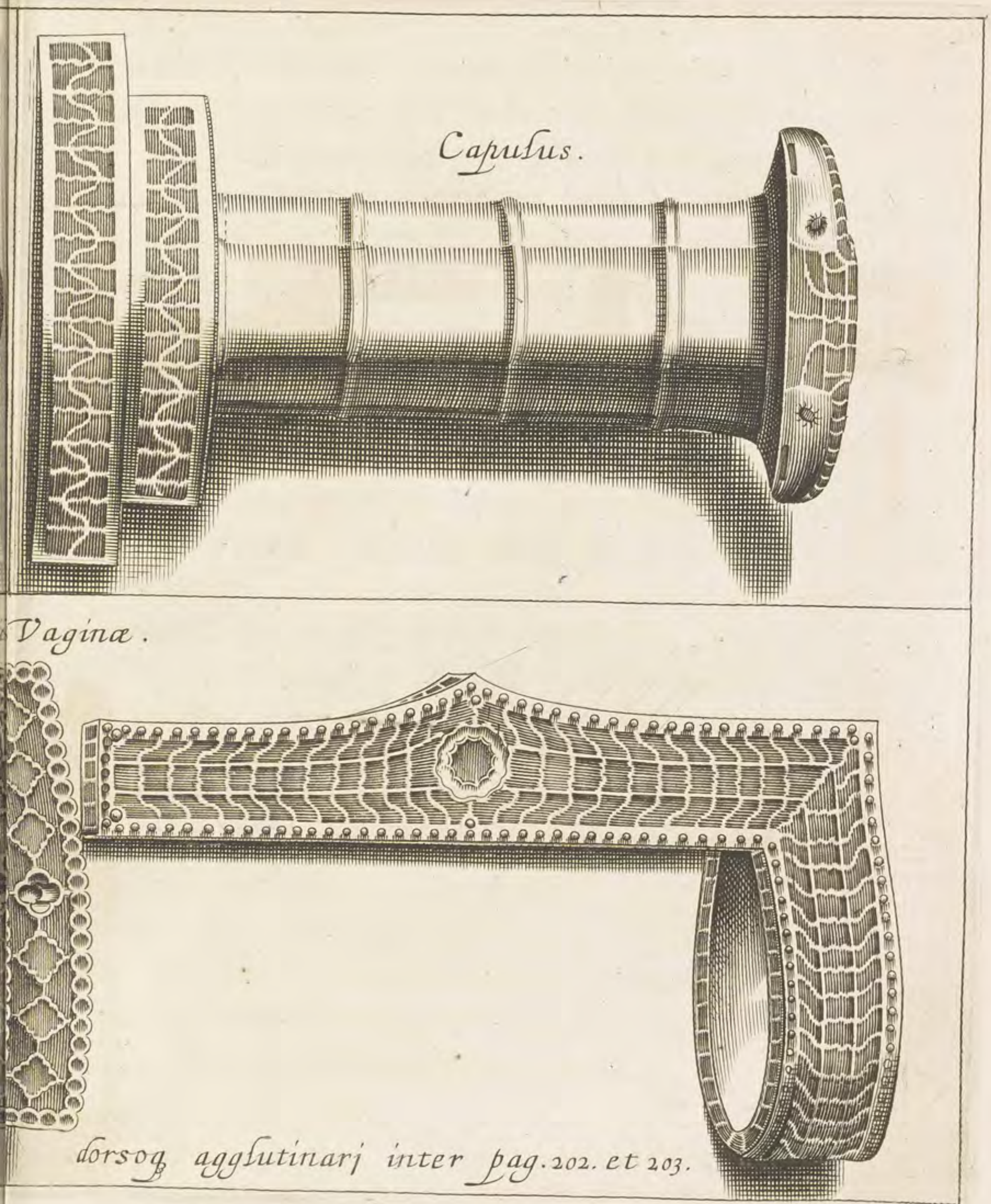
Lib. 6.

Gladius Regis compendio expressus,

Ornament

Capulus.
Vaginæ.
dorsoq agglutinarj inter pag.202. et 203.

nationes. Pomponius Mela de iisdem populis: *Mars omnium Deus: ei pro simulacris* ENSES *& tentoria dedicant, hominesq; pro victimis feriunt.* Solinus item: *Populis istis Deus Mars est: pro simulacris* ENSES *colunt.* Sed Ammianus de Alanis disertè: *Gladius* BARBARICO RITV *humi figitur nudus, eumq; vt* MARTEM, *Regionum quas circumeunt præsulem, verecundiùs colunt.* Simile quidpiam & capulo gladij Caligulæ Imperatoris forsitan insculptum erat, qui in Senatum Vrbis irâ commotus dixit: *Veniam, veniam, & hic mecum;* CAPVLVM GLADII *crebrò verberans, quo cinctus erat.* Ecce tibi totum Childerici Regis, eumque instructum

—— GEMMIS *fulgentibus ensem;*

quâ formâ plurimos videre est in columnâ Traiani, nunc militum lateribus accinctos, nunc ad Trophæa appensos.

L.2.c.1.

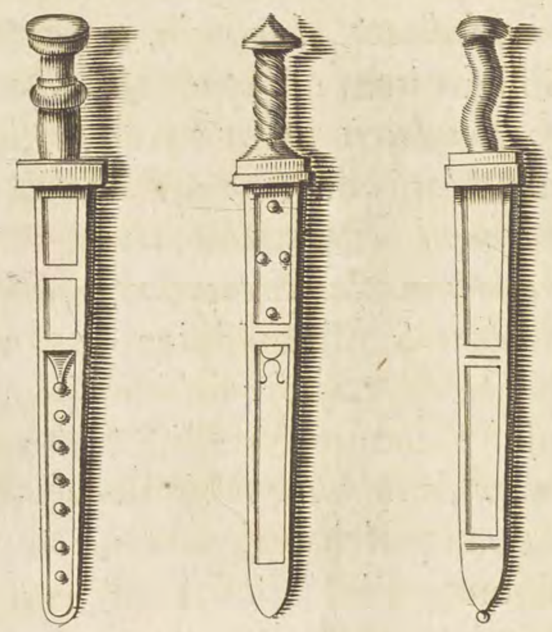
Cap.20.

Lib.31.

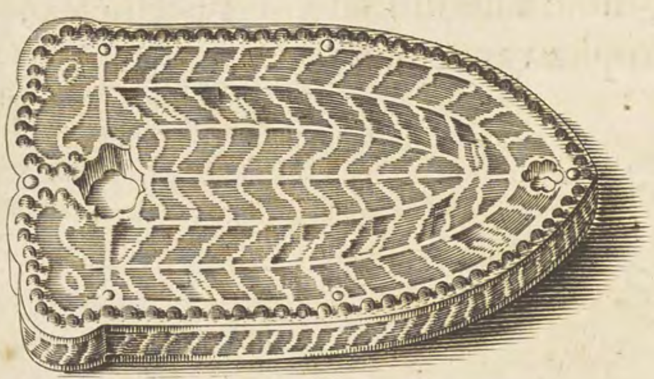
Sueton. cap.48.

Flacc.l.5. Argon.

Ex columna Trajani.

Extremus Balthei ornatus.

Ternos hîc exhibeo æri inciſos: poſtremi duo ſunt veteranorum ad caſtra excubantium; primus eſt in Trophæo de Dacis, *quod habet*, inquit Alfonſus Ciaconus, *gladium capulo aureo, vel eburneo, intra vaginam reconditum, auro gemmiſq́ ornatam; acinaces plumbatas, & falces militares.* Additque ſtatim: *Quòd totidem fortaſſis ſigna exercitus Dacici, & Regis Decebali in poteſtatem Cæſaris venerint.*

Tab. 12. n. 97. Tab. 70. n. 230.

BALTHEVS REGIS.

Gladius Childerici Regis pendebat è Baltheo, cuius extremum ornatum etiam dedimus aureum, gemmis item præfulgentem, ac planè Regium. Virgilius de Turni ornatu militari:

12. Æn.

——*Humero cùm apparuit alto*
BALTHEVS, *& notis fulſerunt* CINGVLA BVLLIS.

Sed ita fuerunt exturbata omnia inter operas tumultuarias, vt Bullæ eiuſmodi magnâ ex parte direptæ perierint; quarum frequentiam inſinuant Scriptorum plerique omnes variis locis, adſcriptâ numeris ſententiâ, ſolutâque. Claudianus in Panegyrico Stiliconis:

Quin & Sydonias chlamydes, & CINGVLA BVLLIS
Aſpera, gemmataſq́ togas, virideſq́ ſmaragdos.

 Tum

Tum in Panegyrico Honorij:

Membraq́ʒ GEMMATO *trabeæ viridantia* CINCTV.

Lib. 2. Corippus de Iuſtino Imperatore:

Nobilibus GEMMIS, *&* VIVO *lucidus* AVRO
BALTHEVS *effulgens lumbos præcingit heriles.*

Carm. 6. Prudentius in Pſicomachiâ:

Filius extinctum bello ſub ſorte cadauer
Aſpexit ſi fortè patris; fulgentia BVLLIS
CINGVLA, *& exuuias gaudet rapuiſſe cruentas.*

Carm. 5. Sidonius de Francis:

LATVS *& anguſtam ſuccingit* BALTHEVS *aluum.*

Lib. 4. Ep. 20. Idem de Gothico ornatu: *Penduli ex humero gladij* BALTHEIS *ſupercurrentibus, ſtrinxerunt clauſa* BVLLATIS *latera* RHENONIBVS. Alio item loco:

Carm. 2. —— BVLLIS *hoſtilibus* ASPER
Applicat à læuâ ſurgentem BALTHEVS *enſem.*

D. Ambroſius: *Aureis* BVLLIS ZONAM *tegunt.*

Cap. 13. de Heliâ & Ieiun. Veteres Gloſſæ: Ζώνη, *Baltheum, Cingulum.*

Lib. 4. de LL. Materiam docet Varro: *Baltheum, quòd cingulum* E CORIO *habebant* BVLLATVM: bubulo nimirum, vt ferè hodieque; nam Propertius de priſco militum Romanorum cultu:

Lib. 4. Eleg. 11. *Picta nec inducto fulgebat parma* PYROPO;
Præbebant cæſi BALTHEA *lenta* BOVES.

SECV-

SECVRIS,

SEV

FRANCISCA REGIS.

Venio iam ad Securim; quam duplici nomine, vti & formâ, apud Antiquos fuiſſe comperio. Eſt enim ſimplex ſecuris inſtrumentum vnâ dumtaxat parte ſecans, cuius olim frequens vſus pace & bello, victimis atque hoſtibus feriendis. Virgilius:

Lib. 2. Æneid.

Quales mugitus fugit dum ſaucius aras
Taurus, & INCERTAM *excuſſit ceruice* SECVRIM.

Ouidius in Triſtibus:

Lib. 4. Eleg. 2.

Candidaq; adductæ collum percuſſa SECVRI
Victima, purpureo ſanguine tinxit humum.

De vſu in Bellis Maro iam laudatus:

Lib. 7. Æneid.

Multaq; prætereà ſacris in poſtibus ARMA,
Captiui pendent currus, curuæq; SECVRES.

Apollonius in Excidio Hieroſolymitano:

Lib. 2.

Irrequieta ferit portarum obiecta SECVRIS.

Alia fuit ſecuris duplici acie, latâ & acuminatâ, quarum alterâ cæſim, alterâ punctim feriebant, Varroni cum adiectiuo *Securis bipennis* dicta.

dicta. Hæc sunt eius Verba apud Nonium Marcellum: *Ferens ferream humero bipennem securim.* Isidorus accuratè: BIPENNIS *dicitur, quòd ex vtrâque parte habeat aciem, quasi duas pennas. Pennum autem Antiqui acutum dicebant; vnde & auium pennæ, quia acutæ. Et ecce nomen quod reseruauit antiquitatem, quia Veteres dicebant Pennas, non Pinnas.* Glossarium Philoxeni: *Securis*, πέλεκυς: *Bipennis*, δίστομος ἀξίνη. Meum M. S. antiquissimum: BIPENNIS, *securis Amazonica: Pennum dicebant Antiqui bis acutum.* Vnde disco, securim, quam à Penthesileâ Amazone inuentam Plinius tradit, bipennem fuisse, seu bis acutam. Sed & huius quoque securis, quæ substantiuè dicta est *Bipennis*, duplicem vsum inuenio in Sacris & in Bellis. Valerius Flaccus:

Cap.2. Lib.19. cap.19. L.7.c.56. Lib.1. Argon.

——Non illo certior alter
Pinguia LETHIFERA *perstringens colla* BIPENNI.

Lib.17. Silius Italicus:

Victimaq; admotæ stabat subiecta BIPENNI.

Lib.2. Æneid. Virgilius de Pyrrho:

Ipse inter primos correptâ dura BIPENNI
Limina perrumpit, postesq; à cardine vellit.

5. Æneid. Æneas apud eumdem Poëtam:

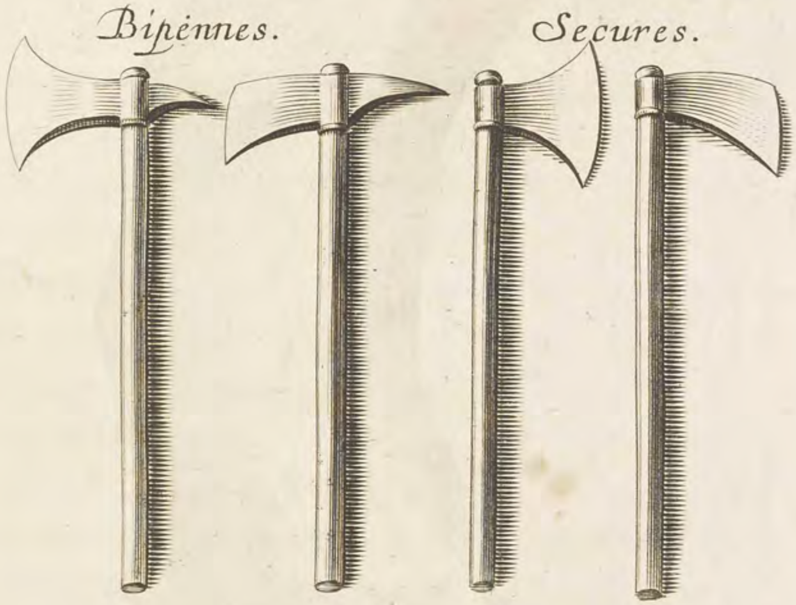
Causia bina dabo, læuato lucida ferro
Spicula, cœlatamq; argento ferre BIPENNEM.

Secu-

Securis vtriusque, & simplicis & bipennis, imagines addo è columnâ Traiani, vsu promiscuo in hostibus, victimis, atque etiam arboribus cædendis.

Tab.9. 11.13.14. 45.46.48. 59.61.81. 85.86. 103.

Ex Columna Trajani.

Pone corpus Childerici iacuit simplex Securis. Ferrum est ærugine erosum, longum Romani pedis vncias octo, latum in acie quatuor; vt hîc in paginâ sequenti repræsentandum curaui.

Francisca Regis.

FRANCISCAM vocarunt Hiſpani, à quibus ad Francos ipſos tranſiuit ea nomenclatio. Iſidorus Hiſpalenſis, qui diem obijt anno DC. XXXV. SECVRES *ſigna ſunt, quæ ante Conſules ferebantur, ne aut vſum perderent belli, aut vacantes otio, aſpectum amitterent gladiorum: quas* [ſecures] *&* HISPANI *ab vſu* FRANCORVM *per deriuationem* FRANCISCAS *vocant.* Dubio procul quaſi FRANCICAS: vnde in Actis Concilij Pontigonenſis legitur: *Venit Dominus Imperator* CAROLVS [Caluus] *in veſtitu deaurato,* HABITV FRANCISCO, *cum Legatis Apoſtolicæ Sedis.* Anonymus, qui ſcripſit Geſta Regum Francorum, abſoluitque Hiſtoriam ſuam anno DCC. XX. ſic de Clodoueo I. Rege, Childerici noſtri filio, proteruum militem caſtigante: *Accepit autem Rex* FRANCISCAM *eius, quod eſt* BIPENNIS, *& proiecit in terram. At ille, cùm inclinaſſet ſe attollere eam, ſtatim eleuatis manibus ſuis Rex* FRANCISCAM *ſuam in capite eius defixit.* Flodoardus in Hiſtoriâ Remenſi: *Quidam Francus* BIPENNI *percutiens vrceum, nihil à Rege niſi ſorte tollendum proclamat.* Tum nonnullis interiectis, ita de Rege: *Ad eum, qui dudum percuſſerat vrceum, peruenit, ſpretiſq; ipſius armis, eius tan-*

L.18.c.6.

Aimoïnus lib. 5. cap. 33.

Cap. 10.

L.1.c.13.

dem FRANCISCAM *proiecit in terram; ad quam recipiendam inclinato militi Rex in caput* SVAM *defigit* BIPENNEM; *quam pridem in vase perpetrauerat, cum increpationis acerbitate, rememorans præsumptionem.*

Illis Scriptorum verbis de Franciscâ bipenni opponi poteſt in primis Aimoïnus; cuius hæc ſunt verba de Rege Clodoueo: *Extensâ manu* FRANCISCAM *eius terræ deiecit (quæ* SPATHA *dicitur) ad quam recipiendam cùm ſe inclinaſſet,* REX SVAM *vaginâ exemit, eiuſq; ceruici valido conamine illiſit.* Sed Aimoïnus turpiter hallucinatur; vel illa eius verba, *quæ* SPATHA *dicitur*, Gloſſema ſunt; vera enim franciſca Francorum ſecuris erat; ſpatham autem non ſecurim, ſed gladium fuiſſe quis neget? Geſta Francorum conceptis verbis de Chlotario II. Rege: *Totâ terrâ Saxonorum vaſtatâ, populo illo interfecto, non ibi maiorem hominem reliquerunt viuentem, niſi qui* GLADII SVI, *quod* SPATHAM *vocant, ſtaturam æquare poſſet.* Vegetius de Romanis militibus: *Habebant* GLADIOS *maiores, quos* SPATHAS *vocant, & alios minores, quos* SEMISPATHAS *nominant.* Non ergo ſecuris ſpatha fuit, ſed gladius; quem à ſecuri etiam diſertè diſtinxit Florus, loquens de Illy-

L.1.c.12.

Cap.41.

L.2.c.15.

Illyricis: *Legatos quoque nostros, ob ea quæ deliquerant, iure agentes, nec* GLADIO *quidem, sed vt victimas* SECVRI *percutiunt.* Spartianus etiam: *In conspectu eius Papinianus* SECVRI *percussus est; quo facto, percussori dixit:* GLADIO *te exequi oportuit meum iussum.*

Lib.2.

In Caracallâ.

Opponi potest secundò Agathias Græcus, qui sic de Francis: *Ferunt* ANCIPITES SECVRES [πελέκεις ἀμφιςόμους] *quibus præcipuè rem gerunt.* Procopius antiquior similiter, vbi Francos describit *gerentes ensem, & clypeum, &* SECVRIM, *cuius ferrum crassius, &* [ἐς τὰ μάλιςα] *vt plurimùm* VTRIMQVE ACVTVM; *lignum verò admodum breue. Hanc* SECVRIM *in primo congressu in hostem iacere consueuerunt; & eo impetu, vt hostium scuta perfringant, & ipsos simul interimant.* Tum deinde Sidonius, qui de Clodionis Franci militibus aduersus Maiorianum pugnantibus ita cecinit:

Lib.2.

Lib.2.

Carm.5.

Excussisse CITAS *vastum per inane* BIPENNES,
Et plagæ præscisse locum, clypeosq́ rotare
Ludus, & intortas præcedere saltibus hastas.

Illi omnes Francis tribuunt ancipitem securim, vtrimque acutam, & verè bipennem; egoque in eorum irem sententiam, nisi Francisca Childerici

Regis per αὐτοψίαν me reuocaret. Certè ipse Isidorus, qui primus de Franciscâ egit, eam simpliciter vocauit SECVRIM, alioque loco *Bipennem* descripsit *habentem ex vtrâque parte aciem.* Vel ergo diuersis temporibus varia fuit Francorum securis, vel (quod vero propius est) securis pro bipenni, & vicissim bipennis pro securi promiscuè vsurpata; vti palàm factum à Scriptoribus Francis, qui Procopium, Agathiam & Sidonium ætate sunt secuti, cùm de eodem ictu ac Regio facinore loquentes, teli variant vocabulum. Gregorius Turonensis de Clodoueo primo Rege militem obiurgante, *Cui inculta* ARMA, *neque* HASTA, *neque* GLADIVS, *neque* BIPENNIS *vtiles erant*, sic loquitur: *Adprehensam* BIPENNIM *eius in terram deiecit.* Ac de eodem milite ab Rege occiso: *At ille cùm inclinatus fuisset ad colligendam eam*, REX *eleuatis manibus* BIPENNIM SVAM *capiti eius defixit:* Fredegarius de re eâdem: *Inculta est armatura tua*, *neque* SECVRIS *est vtilis*; *adprehensamq;* SECVREM EIVS *terræ defixit. Et ille cùm paululùm inclinatus fuißet*, REX *eleuatis manibus* SECVRI *caput eius defixit.* Rorico Monachus: *Rex eleuatâ* BIPENNE, *caput eius læthali vulnere percußit.* Turonensis

L.2.c.27.

Cap.16.

Lib.2.

nensis rursum de Cloderico, Sigiberti Coloniæ Regis filio: *Cùm eßet valdè clinus, vnus eleuatâ manu* BIPENNEM *cerebro eius inlisit.* Tum de Ragnacario, Cameraci Rege, manu Clodouei Regis occiso: *Eleuatam* SECVREM *capiti eius defixit.* Item de Richario, fratre Ragnacarij: *Similiter & hunc* SECVRI *percussum interfecit.* Gesta Regum Francorum de iisdem fratribus, Clodouei consanguineis: *Eleuatâ* BIPENNE *in caput eius defixit, & mortuus est. Conuersusq; ad fratrem eius ait: Si tu solatium fratri tuo præbuisses, ille ligatus non fuisset; similiter ac ipsum in capite percussum interfecit.*

L.2.c.40.

Cap.42.

Cap.18.

Scriptores illi vocum propriarum parum curiosi Bipennem pro simplici Securi, seu Franciscâ ferè vsurparunt, plus attentâ rerum veritate, quàm eloquij nitore. Et sic etiam Seruius: BIPENNIS *per se plenum est, & securim significat.*

2.Æn.

FRA-

FRAMEA REGIS.

Framea Childerici nomine ſuo magis conſtat, læſa dumtaxat longo tot ſæculorum incurſu; quibus tandem elapſis,

EXESVM *apparuit ſcabrâ rubigine* PILVM.

Hoc ipſum Frameam appello, ſiue Haſtam, proprium Francorum telum; de quibus, ſeu Germanis eorum progenitoribus ita Tacitus: *Arma ſumere non antè cuiquam moris, quàm ciuitas ſuffecturum probauerit. Tum in ipſo concilio vel Principum aliquis, vel pater, vel propinquus, ſcuto* FRAMEAQVE *iuuenem ornant: hæc apud illos toga, hic primus iuuentæ honos; ante hoc domus pars videntur, mox Reipublicæ.* Tum de iiſdem: *Eques quidem ſcuto* FRAMEAQVE *contentus eſt: pedites & miſſilia ſpargunt, pluraq́ꝫ ſinguli, atque in immenſum vibrant.* Alio item loco: *Rarògladijs, aut maioribus* LANCEIS *vtuntur*: HASTAS, *vel ipſorum vocabulo* FRAMEAS *gerunt, anguſto & leui ferro; ſed ita acri, & ad vſum habili, vt eorum* TELO, *prout ratio poſcit, vel cominus vel eminus pugnent.* Agathias de Francis: *Arcubus, aut fundis, aliiſve telis, quæ eminus iaciuntur, non vtuntur; ſed ancipitibus ſecuribus, &*

Lib. de Germ.

Lib 2.

ANGO-

ANGONIBVS, *quibus præcipuè rem gerunt.* ANGONES *autem ſunt* HASTÆ *quædam, neque admodum paruæ, neq; omnino magnæ; ſed & ad iactu feriendum, ſicubi res poſtulat, & vbi cominus collato pede confligendum eſt, impetuſq; faciendos, adcommodatæ. Hæ plurimâ ſui parte ferro ſunt obductæ, ita vt perparum ex ligno, adeoq; vix quantum in capulum ſufficit, conſpiciatur. In ſuperiori autem parte, ad mucronem ſpiculi, aduncæ quædam cuſpides vtrimque prominent, ex ipſo ſpiculo inſtar hamorum reflexæ, ac deorſum vergentes. In conflictu igitur* FRANCVS MILES *hunc* ANGONEM *iacit: quod ſi corpori inflictus fuerit, adigitur mox altiùs, vt par eſt, ſpiculum; neq; is qui ictus eſt facilè telum euellere poteſt: obſtant quippe cuſpides illæ hamatæ altiùs carni inhærentes, & acerbiſſimos excitant cruciatus; adeò vt, etiamſi hoſtem nequaquam lethale vulnus accepiſſe contingat, ex eo tamen intereat.*

Miſſum à filio meo Childerici Regis ferreum Haſtæ ſpiculum, non hamatum, vt hîc vides,

Framea Regis.

ſed triangulare eſt, cuiuſmodi Vegetius ita deſcripſit: *Miſſilia vocabantur* PILA, *ferro ſubtili trigono præfixa, vnciarum nouem, ſiue pedali, quæ in ſcuto fixa non poſſent abſcindi, & loricam, ſcienter & fortiter directa, facilè perrumpunt.* Sidonius de Francorum ſui temporis agilitate: L.1.c.20. Carm.5.

—— Clypeoſq; rotare
Ludus, & intortas præcedere ſaltibus HASTAS.

Silius Italicus de Bruto: *——Totam pectoris iram* Lib.7.
Mandat atrox HASTÆ, *telumq;* VOLATILE *nodo*
Excutit.

Ad vltimum finire lubet cum maximi Poëtarum vaticinio, & votis occupare tempus illud, quo altâ pace inter Reges, Lib. 1. Georg.

Agricola incuruo terram molitus aratro,
EXESA *inueniet ſcabrâ rubigine* PILA,
Aut grauibus raſtris GALEAS *pulſabit inanes,*
Grandiaq; EFFOSSIS *mirabitur oſſa* SEPVLCHRIS.

CAPVT XV.

Equus Bellator, Bucephalus phaleratus, CHILDERICO *Regi conſepultus, defoſſo etiam Equiſone.*

VBi primùm à Ioanne Canonico, filio meo, intellexi, effoſſum etiam Tornaci caput Bellatoris Equi, annos penè abhinc mille ducentos Regi Childerico conſepultum; tum verò gra-

tulatus ſum antiquiſſimæ Ciuitati tam auſpicatum omen, vt olim Iouis coniux Chartaginenſibus: ——*Pœni*

Virgil. 1. Æn.

> *Effodêre loco* SIGNVM, *quod Regia Iuno*
> *Monſtrarat*, CAPVT ACRIS EQVI: *ſic nam fore* BELLO
> EGREGIAM, *& facilem victu* PER SÆCVLA *gentem*.

Itaque monere Ioannem meum, vt aliquando Plinius Maximum ſuum, *reuereretur gloriam veterem, & hanc ipſam ſenectutem, quæ in homine venerabilis, in vrbibus* SACRA *eſt: eſſet apud illum honor* ANTIQVITATI, *eſſet ingentibus factis, &* FABVLIS *quoque*; immò etiam affectibus Regum ac Principum, qui cum ijs omnibus ſepeliebantur, quæ maximè dilexerant, ne relicto quidem Equo, philantropo illo, ac ſummæ fidei animali. Plinius: *Amiſſos lugent dominos, lacrymaſq; interdum deſiderio fundunt. Interfecto Nicomede Rege, equus eius inediâ vitam finiuit.* Auctores certè Dion & Xiphilinus, *Equum Prætoriano militi ademptum, cùm nollet herum deſerere, ſequereturq; hinniens, eò miſerationis dominum adegiſſe, vt ſe ipſe equumq; interfecerit; viſum ſpectantibus libenter* LÆTEQVE CVM DOMINO MORI.

Lib. 8. Epiſt.

L. 8. c. 42.

Apud Silium: ——*Confoſſus pectora telis*

Lib. 10.

> *Seminecem extremo vitam exhalarat in auras*
> *Munere, deficiens iam Clœlius, oraq; niſu*

Lan-

Languida, vix ægrâ & dubiâ ceruice leuabat.
Agnouit SONIPES, *arrectisq́; auribus acrem*
Hinnitum effundens, sternit tellure Vagesum,
Quem tunc captiuo portabat in agmine dorso.
Hinc rapidũ glomerans cursum per lubrica pinguis
Stante cruore soli, & mutilata cadauera cæde,
Euolat, ac domini consistit in ore iacentis;
Inde inclinatus, collum submissus & armos,
De more inflexis præbebat scandere terga
Cruribus, ac proprio quodam trepidabat amore.

Ad quæ meritò exclamat Hermannus Hugo: *Vbi nunc hominum amor & fides, præ fide tantâ bruti animantis!* Subditq́ue & lacrymas mereri Pallantis equum, qui mortuo domino sit illacrymatus, si Maroni fides: (Lib. 1. de Mil. Equest. c. 1.)

Pòst bellator EQVVS, *positis insignibus, Æthon,*
It LACRYMANS, *guttisq́; humectat grandibus ora.*

Nec Poëticas lacrymas putandas esse, sed veras; quales & Iulio Cæsari fusas ab Equis suis scribit Suetonius augurio futuræ cædis: *Proximis diebus, equorum greges, quos in traijciendo Rubicone flumine consecrarat, ac vagos sine custode dimiserat, comperit pertinacissimè pabulo abstinere, vbertimq́; flere.* Et Isidorus: *Interfectis vel morientibus dominis multi lacrymas effundunt.* Hinc vnà sepeliebantur prisco ritu, in Regum præsertim exequiis (Cap. 81.) (L. 1. c. 12.)

5. Æneid. obſeruato. Seruius in Virgilium: *Fuit hæc maiorum conſuetudo, ſicut hodieq; apud Indos eſt, vt quoties* REGES *moriebantur, cum his* DILECTI EQVI, *vel* SERVI, *& vna de vxoribus charior, circa rogum* OCCISI *incenderentur.* Sic Gerri & Tauri, Schytæ gentes, defuncto Rege, in tumulo, vbi cadauer odoribus delibutum erat, præcipuam concubinarum, pincernam, coquum, Agaſonem ac miniſtrum vnà tumulare, equoſque & quinquaginta ex miniſtris ad rogum præfocare conſueuerant. Herodotus de ijſdem Gerris: *Vbi, inquit, iam mortuum circumferentes luſtrauerunt ſingulas gentes, quibus imperauit* REX, *apud eos deponunt, qui in extremis Gerris habitant & in ſepulchris. Quem poſtquam ſuper thorum in loculo viderunt, haſtis hinc atq; hinc defixis, deſuper ligna diſponunt, deinde pallio contegunt. In reliquâ loculi ſpatioſitate aliquam eius pellicum ſtrangulatam ſepeliunt, & eum qui vina miſcebat, & coquum, &* EQVISONEM, *& miniſtrum, & qui erat à nuntijs, nec non &* EQVOS, *& aliarum rerum omnium primitias; quin etiã phialas aureas: nam argenteum & æreum nihil in vſu habent.* Chryſoſtomus: *Diuite aliquo mortuo, non ſeruos ſolos & ancillas, ſed &* EQVOS *neceſſarij ſacco amicientes, & agaſonibus tradentes,* IN SEPVLTVRAM *ſequi iubent, calamitatis oſtendentes magnitudinem.* Saxo Grammaticus, vbi

Ritus

[Margin notes: Alex. ab Alex. l. 3. cap. 7. — Lib. 4. — Homil. 3. ad Pop. Antioch. — Lib. 8.]

Ritus omnes memorat, quibus Ringo occisi à se Haraldi corpus cremandum curauit: *Cùm superiectum ignis cadauer absumeret, mœrentes circuire Proceres, impensiusq; cunctos hortari cœpit, vt arma, aurum, & quodcumq; opimum esset, liberaliter in nutrimentum rogi, sub tanti taliterq; apud omnes meriti Regis veneratione transmitterent. Cineres quoq; perusti corporis vrnæ contraditos, Lethram perferri, ibiq; cum* EQVO, *&* ARMIS, REGIO MORE *funerari præcepit.* Idem alibi refert, *Asmundum ob amicitiæ iusiurandum, viuum se cum Asuiti cadauere (quod cum cane &* EQVO, *terreno mandabatur antro) contumulari sustinuisse, cibo quo vesceretur illato.* Et apud eumdem, *Frotho, conuocatis quas vicerat gentibus, lege cauit, vt quisquis paterfamilias eo concideret bello, cum* EQVO, *omnibusq; armaturæ suæ insignibus tumulo mandaretur.* De Germanis Francorum nostrorum maioribus clarè Tacitus: *Sua cuiq;* ARMA: *quorumdam igni &* EQVVS *adijcitur.* Cæsar de Gallorum funeribus: *Omnia quæ viuis cordi fuisse arbitrantur, in ignem inferunt, etiam* ANIMALIA.

Lib. 5.

Ibid.

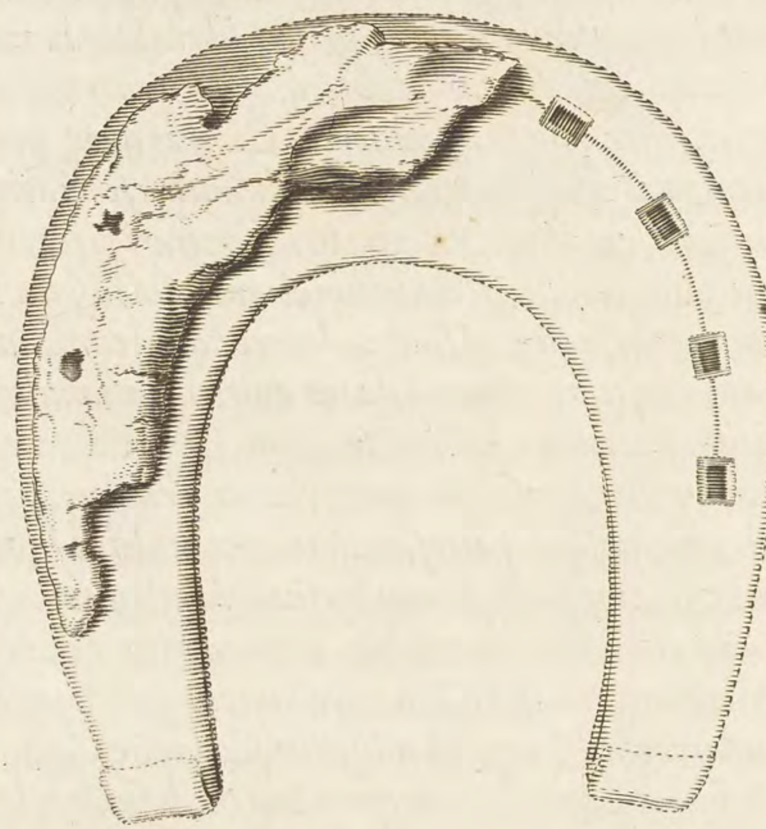
Lib. de Mor. Germ.

Lib. 6. de Bello Gall.

Equum Childerici Regis appello *Bucephalum*, quòd non (vt ille Alexandri) armo impressum, sed ipsâ de fronte pendulum bubuli capitis insigne gestaret, ipsumque adeò Regis idolum, ritu iam suprà explicato. Inuentæ sunt eius reliquiæ,

capi-

Solea Equi Regij.

capitis oſſa, dentes, maxillæ, & ferrea ſolea; ſed ita rubigine abſumpta, vt dum veruculo clauorum foramina (quæ vtrimque quaterna erant) purgare leuiter tentarem, ferrum putre in fragmenta diſſiluerit, & ex parte dumtaxat hîc repræſentari potuerit.

Plinij ætate, ſummo illo Romanorum luxu, *Poppæa, coniux Neronis Principis, delicatioribus* IVMENTIS *ſuis* SOLEAS *ex* AVRO *induere ſolebat*; & ipſe Nero argenteis calceauit. Molle iumentum decent iſta, mollioremque ſeſſorem, non equum bellatorem, non Regem. Pulchrè Horatius:

Lib.33. cap.11.

Xiphilinus.

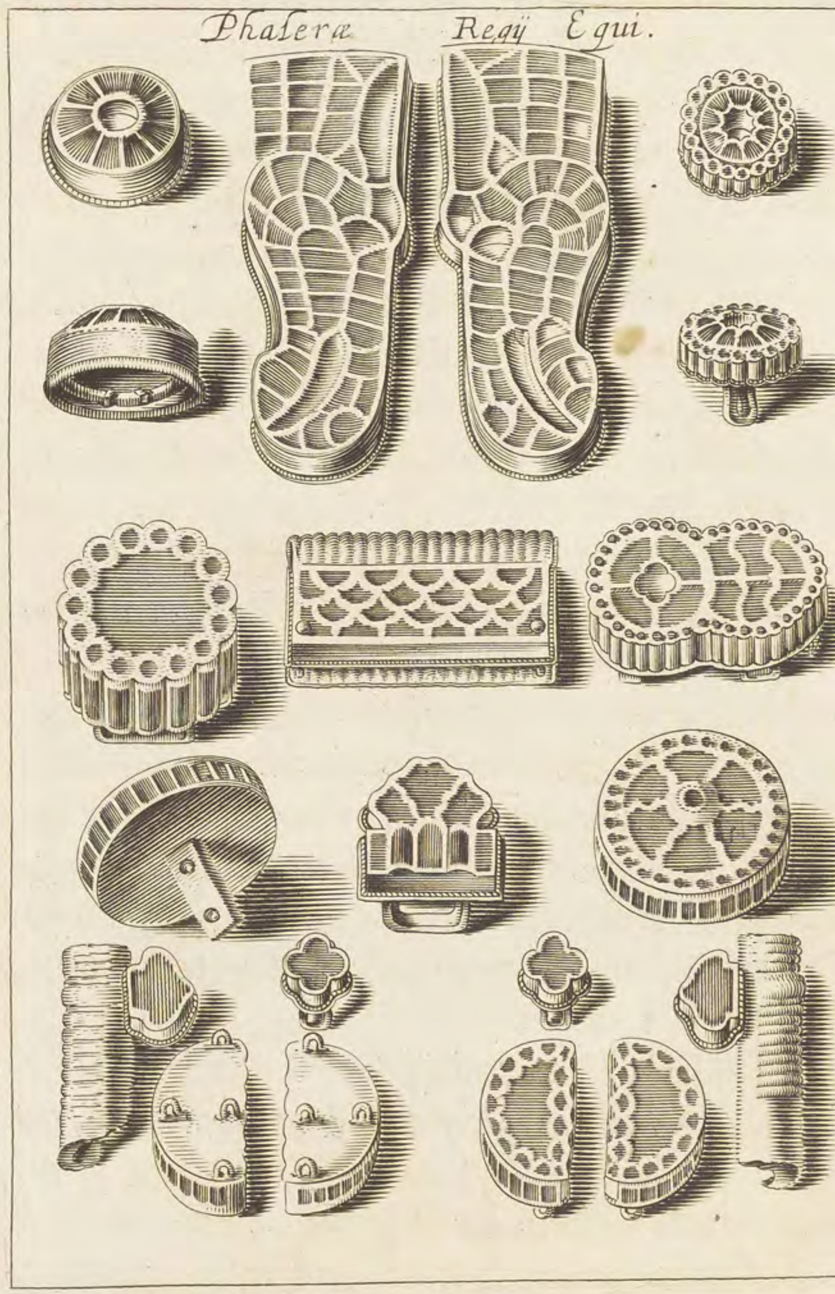
Lib.1. Serm.

REGIBVS *hic mos eſt, vbi* EQVOS *mercantur, apertos*
Inſpiciunt; ne ſi facies, vt ſæpè decora
MOLLI *fulta* PEDE *eſt, emptorem inducat hiantem.*

Patet è ſoleâ, eiuſque foraminibus, Childerici Regis equo vngulam fuiſſe minori formâ, altam tamen, & benè corneam; ſicque eumdem agilem, & ad rem militarem idoneum: *Maſſylij & Libyes*, inquit Strabo, PARVIS EQVIS *vtuntur*, CELERIBVS *tamen.*

Lib.17.

Bucephalus Alexandri apud Plutarchum: *Nudus conſcendendum ſe Equiſoni ſuo præbebat; ornatus autem* REGIIS PHALERIS *&* BVLLIS, *neminem excepto Alexandro admittebat: cæterorum ſi quis accederet tentandi gratiâ, aduerſus occurrens,*

Phaleræ Regij Equi.

magno cum hinnitu insiliebat, ac conculcabat, nisi quis fugâ saluti consuluisset. Præter Apes aureas iam antè memoratas, è Phaleris Bucephali Childericiani ecce tibi clauos, bullas, vmbilicos maiores & minores, rotundos, vmbellatos, ouales, bipertitos, & cuiusuis alterius formæ, quibus frontale, capistrum, antilena, postilena, habenarum etiam acroteria instructa erant.

Non ditiorem cultum vouet equo triumphali Honorij Imp. Claudianus, vbi canit:

Epigr de Equo Honorij.

——Spumis perfunde SMARAGDOS:
Luxurient tumido GEMMATA MONILIA *collo:*
Nobilis AVRATOS *iam purpura vestiat armos.*

Idemque Panegyri de quarto Consulatu eiusdem Imperatoris:

Vtque tuis primùm SONIPES *calcaribus arsit,*
Ignescunt patulæ nares, non sentit arenas
Vngula, discussæque iubæ sparguntur in armos.
Turbantur PHALERÆ, *spumosis morsibus* AVRVM
Fumat, anhelantes exsudant sanguine GEMMÆ.

Et de muneribus eidem Imperatori à Serenâ missis:

Ipsa manu chlamydes ostro texebat & auro,
FRÆNAQVE, *quæ volucrem Xanthum, Baliumque decerent,*
Æquore quæsitis ORNABAT *sedula* GEMMIS.

Tum de Arcadij Imperatoris equo:

Dumq́ꝫ AVRO *phaleræ*, GEMMIS *dum* FRÆNA *renident*,
Hac vterum zonâ cinge frementis equi:
Siue illum Armenijs aluerunt gramina campis,
Turbidus Argeâ ſeu niue lauit Halys,
Sanguineo VIRIDES *morſu vexare* SMARAGDOS,
Et Tyrio dignum terga rubere croco.

Lib.9. Thebaid. Statius:

——Equus, quem diſcolor ambit
Tigris, & AVRATIS aduerberat vnguibus armos.

Lib.4. Silius: *——Vidéſne*

Quantus erat Chryxus? Iam nunc tibi præmia pono,
Illum Sidonio fulgentem ardore tapeta,
BARBARICVM *decus, &* FVLVIS *donabere frænis.*

Lib. 3. Æneid. Virgilius variis locis:

—— Oſtroq́ꝫ inſignis & AVRO
Stat SONIPES.

Lib.8. *Omnibus extemplò Teucris iubet ordine duci*
Inſtratos AVRO ALIPEDES, *pictiſq́ꝫ tapetis:*
AVREA *pectoribus demiſſa* MONILIA *pendent:*
Tecti AVRO FVLVVM *mandunt ſub dentibus* AVRVM.

Lib. 6. Metam. Ouidius:

Conſcendunt in equos, Tyrioq́ꝫ nitentia ſucco

Ter-

Terga premunt, AVRO GRAVIDIS *moderantur habenis.*

Plutarchus in Pompeio extulit *equum* AVRO *ornatum, &* PHALERIS *plenum*; Gellius, *equitatum frænis, ephippijs*, MONILIBVS, *phaleris præfulgentem.* Ammianus Marcellinus de equo Iuliani Cæsaris, cui Babylonio erat nomen: *Ictu torminis consternatus, dum dolorum impatiens voluitur*, AVRO LAPILLISQVE *ornamenta distincta conspersit.* Sidonius de Sigismere Regio iuuene: *Illum equus quidem* PHALERIS *comptus, imò* EQVI *radiantibus* GEMMIS *onusti antecedebant, vel etiam subsequebantur.* Guntherus Ligurinus de equo, cui insidebat Fridericus I. Imperator:

L.5.c.5.

Lib.23.

Lib.4. Epist. 20.

Lib.4.

> AVREA *nexilibus fastidit* FRÆNA *catenis,*
> GEMMATOSQVE LVPOS, *& fuluum masticat* AVRVM:
> *Lucidus* E MEDIA *dependet* FRONTE PYROPVS:
> *Lucida multisonis* PHALERANTVR *pectora* BVLLIS.

Et Plinius: *Quondam*, inquit, *tantæ magnitudinis* GEMMAS *fecêre, vt* EQVIS REGVM *in Oriente* FRONTALIA, *atque pro phaleris pensilia facerent.* Argentei cultus Plinius idem & Apuleius meminêre: ille quidem: *Argentum*, inquit, *stanno incoquere simili modo cœpêre*, EQVORVM *maximè ornamentis.* Iste verò: *Phaleris*

Lib.39. cap.12.

Lib. 34. cap.17.

Lib. 10.

AVREIS, *fucatis ephippijs, purpureis tapetibus, frænis* ARGENTEIS *exornatum* EQVVM.

In Childerici Bellatore ac Triumphali omnia

Clara MICANTE AVRO, *flammasq; imitãte* PYROPO.

vt cultum mirer, ac iudicem tam magnum esse adhibitum, non tantùm Regis sessoris causâ, sed & Regij Idoli, seu Bubuli capitis, quod fronte gestabat; nec dubito priscos illos ac Gentiles Francos dum *equi, deorum conscij, hinnitus ac fremitus* tam religiosè obseruabant, Regio subinde acclamasse:

Tacit. de Germ.

O felix SONIPES, *tanti cui fræna mereri*
NVMINIS, *&* SACRIS *licuit seruire* LVPATIS,
Accipe REGALES CVLTVS.

Claudianus Epigr de Honorij Equo.

Ad Equisonem quod attinet, Regi etiam & equo Regio consepultum, iam abundè docui ritum eiusmodi in vsu fuisse apud Antiquos, cùm ad equi sepulturam laudaui Seruium, Herodotum, Chrysostomum, Saxonem Grammaticum, aliosque, qui non tantùm equum, sed & equisonem vel crematum, vel in terram defossum tradiderunt. Childericianum admodum adolescentem fuisse oportet, quantum è caluariâ conijci potuit, quæ Regio cranio multò minor adiacebat. Sic in Dypticho eburneo Cathedralis Ecclesiæ S. Lamberti Leodiensis, in quo sculptus est

eſt opere anaglypho SAVINIANVS, ſiue *Sabinianus*, *Comes domeſticorum equitum*, *&* *Conſul ordinarius* anno D. V. imperante Anaſtaſio, ſpectantur equiſones duo pumili, qui imperatorios equos educunt è ſtabulis: infraque alij

quinque eiuſdem ſtaturæ; atque inter illos duo, qui vinctis poſt terga manibus, ſoleam equinam, aut aliquid eiuſmodi, naſo vel ore pendulum videntur geſtare. Imaginem hîc expreſſi ex Archetypo deſumptam.

CAPVT

CAPVT XVI.

Fibulæ aureæ & gemmatæ, Acus aurea, Aurum obryzum, nobiles Gemmæ, Globus crystallinus.

PRiſcam Rem Fibulariam hoc loco excutere non eſt animus: Aureas Gemmataſque tantummodò attingam, quibus honos antiquiſſimus ac planè Regius: nam in Hiſtoriâ Machabæorum, *Factum eſt, vt audiuit Alexander Rex ſermones iſtos, addidit adhuc* GLORIFICARE *Ionathan, & miſit ei* FIBVLAM AVREAM, *ſicut conſuetudo eſt dari* COGNATIS REGVM. Et aliquanto pòſt, de Antiochi Regis muneribus eidem Ionathæ miſſis: *Miſit illi vaſa aurea in miniſterium, & dedit ei poteſtatem bibendi in auro, & eſſe in purpurâ, & habere* FIBVLAM AVREAM. Itemque inferiùs, Rex Demetrius Simonem Principem Sacerdotum iubet *veſtiri purpurâ, & vti* FIBVLA AVREA. Statius, vbi Eunæi (qui Liberi Patris ſacerdos erat) veſtes deſcribit:

(Lib. 1. cap. 10. n. 88.) (Cap. 11. n. 58.) (Cap. 14. n. 44.) (Lib. 7. Thebaid.)

Brachiaq; in manicis, & pictæ vincula plantæ,
Carbaſeiq; ſinus, & FIBVLA RASILIS AVRO
Tenariam fuluâ mordebat IASPIDE *veſtem.*

Ad quæ Luctatius, vetus interpres: *Ad luxuriem retulit*

retulit pulchritudinem FIBVLÆ. *Erat enim foraminibus multis exornata, quas vulgò* INTERRASAS *appellant.* Ouidius: Lib.1. Metam.

RASILIS *huic summam mordebat* FIBVLA *vestem.*

De Imperatoriâ Metellus in Quirinalibus:

FIBVLA, *quam chlamydis quasi comptior* IMPERIALIS
Fert locus IMPERII *specialis.*

Auream gemmatamque intelligit: ita enim Didoni apud Virgilium: L.4.Æn.

AVREA *purpuream subnectit* FIBVLA *vestem:*

quamquam Adrianus Imp. *Vestem humillimam frequenter accipiebat, sine auro baltheum sumebat, sine* GEMMIS FIBVLAS *stringebat, capulo vix eburneo spatham claudebat.* Spartianus. Carinus contrà: *Habuit* GEMMAS *in calceis: nisi* GEMMATA FIBVLA *vsus non est.* Vopiscus. Gallienus Imp. *cum chlamyde purpureâ,* GEMMATISQVE FIBVLIS *&* AVREIS *Romæ visus est.* Trebell. Pollio. Macrinus, FIBVLIS *& Baltheo ornatus processit, multo* AVRO *&* GEMMIS *variatis.* Herodianus L. Iulianus Imp. de Constantij Imp. rebus gestis: Orat 2. *Vtrumnam igitur vel vtriusque potestatis amplitudinem, vel diuturnitatem Imperij, vel Regum multitudinem inter se conferendam putamus? An hoc iure ineptum videatur ac stolidum; eoq; prætermisso, commendandæ potiùs erunt diuitiæ, ac* χλαμύδα σὺν τῇ πόρπῃ, PALVDAMENTVM

CVM FIBVLA *prædicandum*; *in quibus deſcribendis Homerus non ſine delectatione commoratur?* Apud quem nimirum iam inde ab ipſis Heroum temporibus, περόναι χρύσεαι, AVREÆ FIBVLÆ reperiuntur, quas Sophocles Poëta vetuſtus ſignificantiùs dixit χρυσηλάτους, hoc eſt, vt Rhodius interpretatur, *malleo ductas ex auro*; cuiuſmodi Childericianæ omnes. Corippus Africanus de Laudibus Iuſtini Auguſti minoris:

Diſſertatione de Aciâ.c.5.

Lib.2.

> AVREA *iuncturas* MORSV *perſtringit* ADVNCO
> FIBVLA, *&* *à* SVMMIS GEMMÆ *nituêre* CATENIS;
> GEMMÆ, *quas Getici felix victoria belli*
> *Præbuit, atque fauens dominis Rauenna reuexit,*
> *Quaſq; à Vandalicâ Beliſarius attulit aulâ.*

Sic in Numiſmatis quæ extant Iuſtinus maior, Iuſtiniani auunculus, chlamydem fibulâ gemmatâ ſubſtrictam gerit, tribus catenulis dependentibus itidem gemmatis. Agathias vbi de Regiis Inſignibus antiquo more: REGIA *autem* FIBVLA *chlamydis* λίθοις τε ἐκκρεμέσι, LAPILLIS PENDVLIS, *alioq; apparatu ornatur.* Eginarthus de Carolo Magno: *In feſtiuitatibus veſte auro textâ, & calceamentis gemmatis, &* FIBVLA AVREA *ſagum adſtringente incedebat.* Maneat igitur, fibulam auream gemmatamque Imperatorum ac Regum dumtaxat Inſigne fuiſſe.

Lib.2.

In Vitâ Caroli Magni.

Vnde

Vnde Plinij querela, immò & M. Bruti de nimio Tribunorum cultu: *In militiâ quoque in tantum adoleuit hæc luxuria, vt M. Bruti in Philippicis campis epistolæ reperiantur, frementes,* FIBVLAS *Tribunitias ex* AVRO *geri.* Aurelianus indulgentior, *vt* FIBVLAS AVREAS *gregarij milites haberent, primus concessit, cùm anteà* ARGENTEAS *habuissent.* Leo Imperator vetuit quidem *frænis, equestribus sellis, aut baltheis* MARGARITAS *&* HYACINTHOS *aptari*; sed FIBVLAS *in chlamydibus solo* AVRO *& arte pretiosas* permisit, etiam *priuatis:* eâ tamen cautione, *vt quod*, inquit, *in cultu ornatuq; nostro* SACRVM *& adoptabile est, id facere temeritas priuata non audeat.* Hinc Ioannes Rhodius, præstanti vir ingenio, & politissimo: *Mirum valdè*, inquit, *in tantâ varietate* SOLAS *propè* ÆREAS FIBVLAS *in nostrum venisse conspectum, quales vir integerrimus Laurentius Pignorius se tantùm vidisse fateri non dubitauit; pariterq; Claudius Menetrius, etiamnum Romæ verus Antiquitatum condus. Et quidem hæ satis* RARÆ, *imò apud* CVRIOSISSIMOS *etiam Antiquarios* NVLLÆ. *Aureæ de veteri quodam conditorio à se visæ speciem expreßam Carolo Emanueli, Serenißimo Sabaudiæ Duci, transmissam refert in vario de Rebus deperditis opere vir clarißimus Gui-*

L.33.c.3.

Vopiscus.

Lib. 11. Cod. t. 11.

De Aciâ cap. 5.

Fibulæ aureæ
et gemmatæ.

dius Pancirolus. ita ille. Quo magis gratulari lubet SERENISSIMO noſtro, cui non fibulæ vnius aureæ oblata qualiſcumque ſpecies, ſed Regiæ multæ repræſentatæ, auro ſolido gemmiſque compoſitæ. Pendent eâ magnitudine ac numero, quo in Tabellâ exhibentur, auri vncias ſeptemdecim. Omnium maior, vnco & vmbone gemmato, cui ſubnectitur grauis annulus; ſubiectus item alter grauior grandiorque, ad extrema cingulæ latioris equi Regij pertinebant, quam hodieque *Supercingulam* appellamus, vulgò *Surſangle.* Iſidorus: CINGVLA *hominum*, inquit, *generis neutri eſt; nam animalium genere feminino dicimus* HAS CINGVLAS. Pro quibus Claudianus de equis Honorij & Arcadij *zonam* & *baltheum* etiam vſurpat:

Lib. 19. cap. 33.

Nobilis auratos iam purpura veſtiat armos,
Et medium te ZONA *liget variata colorum*
Floribus.

Hac vterum ZONA *cinge frementis equi.*
BALTHEVS *alipedis Regia terga ligat.*

Fibulam in imo Tabellæ ſitam obtulit SERENISSIMO Ioannes filius meus, quæ (vt eſt omnium artificioſiſſimè gemmata) balthei ipſius Regis fuiſſe videtur vſu antiquiſſimo;

—— *Lato quem circumplectitur* AVRO

Baltheus, & tereti ſubnectit FIBVLA GEMMA,

L. 5. Æn.

vt canit Virgilius. Sed annulo ſuo orbata hæc noſtra, vt & aliæ tres minores; à quibus etiam vncini auulſi. Longè plures ſubductas eſſe certum eſt, totque quot ad equi inſtructum neceſſarias nemo non videt. Integræ quatuor quæ ſuperſunt, formâ, magnitudine, varioque ornatu diuerſæ quidem; ſed ſi vſum ſpectes, iis haud abſimiles, quibus hodieque vtimur, quæque lora, atque alia annulo immiſſa, vnco transfigunt; vt Francicas fibulas facilè agnoſcas, non Romanas illas antiquiſſimas & obſoletas, quæ ferè arcu pro annulo ita conſtabant, vt ſine vnco acus quædam longior chordam, pars ſuperior arcum referret; cuiuſmodi multas æreas videre eſt apud [a] Smithum & [b] Rhodium.

[a] In Noniomago.
[b] In Aciâ.

Exercit. 329.

Iulius Scaliger de Fibulâ conſultò tractans, eam ſolius acus nomine dignari videtur, dum ait: *Talis* ACVS *ærea vel aurea, quæ in annulo tranſuerſa tranſadigit corrigiam ad cincturas.* Acum propriè fibulam eſſe cum Iſaaco Caſaubono cenſuit Bernardinus Baldus. *Verè quidem Scaliger*, inquit Rhodius, *nimis tamen anguſtè. Non enim ad ſolum cinctum, ſed ad veſtem ſimul eius vſum extendi commodum erat: in quâ veluti etiam in cingulo, ſi non annulus ſemper, tamen aliquid certè,*

In Not. ad Trebel. Poll.
De Verb. Vitruuian. ſignif.
Cap. 5. de Aciâ.

certè, quod ipſi vſu reſpondeat, fulcimenti causâ, atque ad liberiorem veſtis motum deſideratur, cuius non minor vtique, quàm ACVS *neceſſitas. Nulla igitur cauſa, cur fibulam putemus à parte ſui denominatam. Siquidem, fatente ipſomet Caſaubono, totum illud Latini Fibulam vocant.*

Vſus vtriuſque exempla protulit apertum Childerici Regis conditorium, in quo præter Fibulas iam memoratas cum annulo & vnco, inuenta eſt & ACVS AVREA, ſeu veriùs SPINA, quâ veſtis Regia ſummo pectore nectebatur; retento haud dubiè veſtigio Germanicæ originis etiam in cultu, cuius Principes haud paulò ceteris ſolent eſſe retinentiores. Tacitus de Germanis diſertè: *Tegmen omnibus ſagum,* FIBVLA, *aut, ſi deſit,* SPINA *conſertum.* Claudius Imperator, cùm adhuc priuatus eſſet, eiuſmodi ſaga petijt ab Regilliano Illyrici Duce, vbi ſcribit apud Pollionem: *Arcus Sarmaticos, & duo* SAGA *velim ad me mittas, ſed* FIBVLATORIA.

Lib. de Germ.

In Regilliano.

Atque de his omnibus, quæ toto hoc Opere retulimus, ſeu ad cultum Regium, ſeu ad equi inſtructum attinerent, dubites plus ne materiæ quàm artificio debeas. Aurum (illud humanæ cupiditatis idolum, cuius SACRA FAMES, *cuius amore populi ferro dimicant*) magnâ copiâ, purum,

Iuſtin. lib. 38.

rum, elutum, obryzum & defœcatiſſimum eſt, de quo Plinius: *Præcipuam gratiam huic materiæ fuiſſe arbitror, quia rerum vni igne nihil deperit: quinimò quò ſæpiùs arſit, proficit ad bonitatem. Altera cauſa pretij maior, quàm minimùm vſu deteri. Super cætera non* RVBIGO *vlla, non* ÆRVGO, *non aliud ex ipſo, quod conſumat bonitatem, minuátve pondus.* Hinc auri Childericiani de tot ſęculis triumphus, quibus argenti ſignati infirmior natura magna ex parte ceſſit; ferrum quantumuis potens, vel in extremam rubiginem, vel in puluerem verſum.

L.33.c.3.

Iam quàm artifici manu, infinitoque numero gemmæ auro inſertæ! vbique

—— *variantur cingula* GEMMIS,
REGALES *vinctura ſinus.*

Claudianus lib.2. de Raptu.

Et melioribus quidem viuis, ardentibus, nobilibus, quibuſque *in arctum coarcta naturæ maieſtas nullâ ſui parte mirabilior.* Vnde & *ſingulorum libido ſingulis pretia fecit, & præcipuè* REGVM. *Claudius Cæſar* SMARAGDOS *induebat, &* SARDONYCHAS. *Primus autem Romanorum* SARDONYCHE *vſus eſt prior Africanus, vt tradit Demoſtratus.* Stiliconi GEMMATAS *togas* tribuit Claudianus: Corippus Iuſtino Auguſto minori,

Plinius Proœm. lib.37. Idem lib. eod.c.6.

AVRATAS *veſtes, pretioſaq; cingula* GEMMIS,
Et capitis diadema ſacri.

Lib.2.

Gem-

Gemmæ omnes Theſauri ſepulchralis Childericiani carbunculi ſunt, Veteribus *pyropi*, ſeu *anthraces* dicti, quòd carbonum inſtar luceant, iaciantque hinc inde flammeos radios: PRINCIPATVM, inquit Plinius, *habent* CARBVNCVLI, *à ſimilitudine ignium appellati, cùm ipſi non ſentiant ignes, ob id à quibuſdam Apyroti vocati.* Gemmam Regiam color purpureus indicat, Regum inſigne. Claudianus:

L.37.c.7.

Sub tua PVRPVREI *venient veſtigia* REGES.

Lib.2. de Raptu.

Propertius & militarem fuiſſe docet, vbi canit:

Picta, nec INDVCTO *fulgebat* PARMA PYROPO,
Præbebant cæſi balthea lenta boues.

Lib.4. Eleg. 11.

Nonnulli tradunt (penes quos ſit fides) carbunculo ſomnum minui, ſanguinem exagitari, vt geſtantes facilè excandeſcant; quæ militari genio planè conueniunt. Plinius varia genera conſtituit, apud quem etiam diſcrimen in ſexu: MARES *auſteritas diſtinguit, quodam vigore appoſita tingens. Blandior* FEMINIS *flamma, alliciens magis quàm accendens.* Idem paulò antè: *In omni genere* MASCVLI *appellantur acriores; at* FEMINÆ *languidiùs refulgentes. In* MASCVLIS *quoque obſeruant liquidioris alios flammæ, nigrioris alios, & quoſdam lucidiùs, ac magis cæteris in Sole flagrantes.* OPTIMOS *verò* AMETHYSTIZONTAS,

Anſelm. Boët. l.2. de Gemmis c.14.

Loc. citat.

hoc eſt, quorum extremus igniculus in AMETHY-STI VIOLAM *exeat.* Cuiuſmodi obſeruaui quamplurimos in armis, fibulis, clauis, ceteriſque Regiis cimelijs cultus Childericiani; è quibus, cùm exemiſſem carbunculos aliquot, veros amethyſtizontas inueni, nullâ bracteâ ſuppoſitâ, ſed auro dumtaxat, quibus includebantur, minutim ſtriato, quo nimirum ſine fraude igniculi fouerentur, & *pinnato fulgore radiarent*, vt loquitur Plinius; qui & ſubdit: *Non eſſe aliud difficilius, quàm diſcernere hæc genera: tanta in eis occaſio artis,* SVBDITIS *per quæ lucere cogantur.* Ad hæc, *adulterari* VITRO *ſimillimè, ſed molliore materiâ, & fragili deprehendi, & pondere, quod minus eſt in* VITREIS. Quæ in gemmas Childericianas neutiquam cadunt, tot ſæculorum victrices, manente vitâ, igne, ardore, duritie; quaſque adeò nec Gemmarius alieno fuco elegantiores reddere voluit.

Arcebantur à principibus perſonis gemmæ factitiæ & plebeiæ. Trebellius Pollio de Gallieno: *Cùm quidam* GEMMAS VITREAS *pro* VERIS *vendidiſſet eius vxori; atque illa, re proditâ, vindicari vellet; ſurripi quaſi ad leonem venditorem iuſſit.* Brutorum phaleris additæ interdum in aulis Principum ornatus causâ, vti ceruo cicuri ac

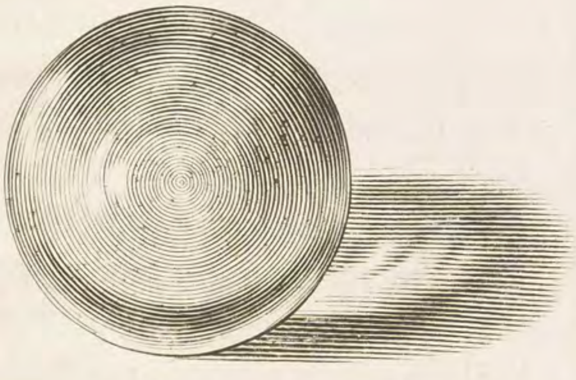
Regio,

Regio, quem vitreis bullis, ſeu vmbilicis ſplendentem deſcripſit Calphurnius in Bucolicis: Ecl. 6.

Aſpicis vt fruticet latè caput, atque ſub ipſis
Cornibus, & tereti LVCENT *redimicula collo.*
Aſpicis vt niueo frons irretita capiſtro
LVCET, *& à dorſo, quæ totam circuit aluum,*
Alternat VITREAS *lateralis cingula* BVLLAS.

Gemmis verò accenſeri, nec ſilentio præteriri debet globus cryſtallinus in Regis Childerici conditorio repertus.

Globus Cryſtallinus.

Exigua res in ſpeciem, ſed olim magno in pretio habita, ſi Claudianum canentem audimus: Epigr. de Cryſtallo.

MARMOREVM *ne ſperne* GLOBVM; *ſpectacula tranſit*
REGIA, *nec* RVBRO *vilior iſte* MARI.
Informis GLACIES, *ſaxum rude, nulla figuræ*
Gratia, ſed RARAS *inter habetur* OPES.

 Iuba

L.37.c.2. Iuba auctor eſt apud Plinium, *in quadam Inſulâ* RVBRI MARIS *ante Arabiam ſitâ* CHRYSTALLOS *naſci*, haſque infeſtari interdum plurimis vitiis, *ſcabro, ferrugine, maculosâ nube, occultâ aliquando vomicâ, præduro fragiliq; centro, & ſale appellato. Eſt & rufa aliquibus rubigo, aliјs capillamentum rimæ ſimile. Hoc artifices cœlaturâ occultant.* Quæ ſine vitio pura, limpida, nec ſpumei coloris (vti rotunda glacies illa Childericiana) hanc *Cryſtallum Montanam* vocant, & *Aquam marinam.* Gelu contractum dixeris; quod ſolito vehementius, ne dicam vehementiſſimum in globo Childerici expertus ſum; ita vt vola, digitique ab eius complexu quodammodò torperent, frigore etiam altiùs penetrante. Apud Claudianum:

> *Dum* CRYSTALLA *puer contingere lubrica gaudet,*
> *Et* GELIDVM *tenero pollice verſat* ONVS;
> *Vidit* PERSPICVO *deprenſas* MARMORE *nymphas,*
> *Dura quibus ſolis parcere nouit hyems;*
> *Et* SICCVM *relegens labijs ſitientibus* ORBEM,
> *Irrita* QVÆSITIS *oſcula figit* AQVIS.

Nec ludò pueris dumtaxat, ſed adultis etiam globi eiuſmodi aliquando ſaluti fuêre. Anſelmus L.2.c.44. Boëtius de Lapidibus & Gemmis: *Frigidæ & ſiccæ naturæ adeò eſt* CRYSTALLVS, *vt ſub linguâ poſitus*

situs sitim febrientium sedet; MANIBVSQVE *detentus* ACVTA FEBRE *correptos recreet*, *& refrigeret*; *præsertim si* SATIS MAGNVS *fuerit*, *ac* SPHÆRICÆ FIGVRÆ; *sæpeq́; in aquâ rosarum mergatur, vbi à manu ægri incaluerit.* Andreas Cæsalpinus de Marmore ophite, quod effoditur Serauitiæ, constatque lineis candidis in nigro: *Ex Serauitiensi conficiunt* PARVOS GLOBOS, *vt* MANIBVS *contrectentur in* FEBRE ARDENTE. *Hoc modo* OPHITEM *lethargicis & phreneticis opitulari putandum est*; *marmoris frigiditate capiti & præcordiis communicatâ, arcere pestilentiam, in quâ apparent* EXANTHEMATA, *& serpentium virus.* Hinc iudicabam consepultum Regi Childerico globum crystallinum, quo vsus in morbo fuisset, *cùm ad solum proprium, hoc est Ambianorum vrbem, remeare cupiens*, FEBRE CORREPTVS *spiritum exhalauit.*

Lib. 2 de Metall. c. 14.

Rorico lib. 1. in fine.

CAPVT XVII.

Aurea Numiſmata è ſepulchro CHILDERICI *Regis, certi characteres illum eius nominis Regem primum fuiſſe.*

Lib. de Breuitate vitæ c. 12.

QVærit Seneca & exclamat: *Illum tu otioſum vocas, qui* CORINTHIA, *paucorum furore* PRETIOSA, *anxiâ ſolicitudine concinnat, & maiorem dierum partem in* ÆRVGINOSIS LAMELLIS *conſumit?* Corinthia pretioſa, explico vaſa & numiſmata ex ęre Corinthio, quæ in loculis aptè & ordine diſponebantur ab Antiquariis: lamellas verò æruginoſas interpretor alios ex ære vulgari nummos, quorum inſcriptiones, rubigine obductæ, arte diſcutiebantur. Ad Quæſitum Philoſophi reſponderunt viri docti ſuperioris ſæculi, & huius noſtri; deque vtilitate ſtudij veterum numiſmatum Claudius Chifletius, patruus meus (qui è viuis exceſſit Dolæ Sequanorum M.D.XXC. XVII. Kalend. Nouembris) ita loquitur: *Qui Romanæ Reipublicæ ſtudio tenetur, quâ nulla vmquam in terris maior, nulla pluribus virtutum vitiorumq; documentis fœcundior; & fortè in ſcrinium deducatur præſtantis alicuius viri hoc nummorum genere inſtructiſſimi; Dij boni! quas ſuauitates,*

An. 1580.

Lib. de Antiq. Numiſm. c. 3.

uitates, quos fructus ex hac contemplatione percipiet! dum hinc Consulares nummos, Triumphales, Dictatorios; inde Triumuirales, Imperatorios, Consecratorios, & Peregrinos digestos, ac in seriem lineamq; dispositos aspiciet; dum vultum ex vultu comparabit; dum mores ex oris cuiusque lineamentis colliget, & bonos à melioribus, optimos à nequissimis & postremissimis segregabit ac distinguet. Certè si aliorum gaudium meo metiri liceat, fatebor ingenuè, nihil mihi vmquam gratius contigisse, quàm cùm aliquando clarissimorum virorum beneficio, mihi huiusmodi NVMMORVM *aspectu frui datum est. Magna enim vtilitas ex hoc studio accedit Antiquitatis cognitioni, & verior ac certior Fastorum series ordinatur.* Tum alio loco : *Quòd si quis vanas esse huiusmodi occupationes & inquisitiones* NVMISMATVM *existimet; is non aliud à me responsum feret, quàm pulchrum esse vel* AVGVSTI CÆSARIS *exemplum imitari, quem huius* NVMMORVM *generis percupidum fuisse indicio est, quòd (vt Suetonius de eo scripsit) amicis munera diuiserit* OMNIS NOTÆ, *etiam veteres Regios ac Peregrinos. Sint sanè aliqui huius studij contemptores, & in suâ sibi placeant merce; non deest tamen hodie honoratorum eruditorumq; magna copia, qui in hoc* VETERIS MONETÆ *officio versantur industriè;* Cap. 4.

quorum

quorum præclara ſtudia imitari mallem, quàm obſcuras aliorum negotiationes, venalis cuiuſdam ſcientiæ tectas inuolucro, vel minimis digitis attrectare.

An. 1615. Ioannes Hemelarius Præfatione ad aurea Numiſmata Caroli Ducis Arſchotani: *Nihil domi foriſq; aut Græca vel Romana Reſpublica geſſit, quod non orbi ſæculiſq; ſpectandum legendumq;* NVMISMA *exhibuerit. Nam Reges, Conſulatus, Senatusconſulta, Iani clauſas apertaſq; fores* IN NVMMIS *leges: & poſtquam in* ROMANA RE *ad vnum cuncta conferri omnium interfuit, longo ordine venientes Principes, dein captas reſtitutaſq; Prouincias, victorias vel triumphos non deſiderabis. Si quis religionem principis populi noſſe amat; hìc pietas picta eſt, & ſacrorum omnium ritus deſignantur: quæ ſtatuæ fuerint, hinc elucent; quæ Vaſa, Aræ, Ædes, quæ litandi ratio, quæ templorum facies, quis Augurum lituus, quæ Pontificum veſtis, quotq; Sacerdotia, qui Ludi ſæculares, quorumq; in ijs animalium ſpectacula, quæ Ancilia Martis, ſpoliorum ex hoſte dedicatio, funerum varietas, & poſt mortem honores delati, Principumq; Apotheoſis, quos ipſorum iudicio & ritu, aut virtus propria, aut ſucceſſorum adulatio conſecraret. Si belli ſtudia placent: hìc vexilla exercitus, ſacramenta militum, Prætoriæ cohortes, Legionum globus, Equitum ordo,* ſocio-

Sociorum Auxilia, Caſtrorum ratio, Armaturæ modus, Imperatorum iuſſa, concioneſq́. Sin belli finis quæritur: & hiſce NVMISMATIS *Victoriæ laurus inſitæ ſunt; Coronæ Ciuicæ, Obſidionales, Murales, Roſtratæ: Arcus triumphales, victarum gentium Regumq́ effigies & ſpolia: Bigæ, Quadrigæ, pardorum, leonum, & id genus animalium coniuges currus: efficta fluminum, Prouinciarũ ferarumq́ ſimulacra: dicata Securitati publicæ, Felicitati temporum, Æternitati rerum Templa viſuntur. Denique quidquid de potenti ac primario populo celebrari potuit, aut de tantis rebus geſtis ignorari à poſteris haud decebat, in æternis* NVMISMATVM *tabulis ſeruatur. Incluſum itaque* NVMMIS *nobile fuiſſe Hiſtoriarum opus, & quod ſolum, etiamſi reliqua præclariſſimorum ingeniorum monumenta intercidiſſent, ſtare aduerſus annorum edacitatem temporumq́ iniurias potuiſſet, ſat ſuperq́ confirmaui.*

Accedit alia Numiſmatum vtilitas, ab illis quantumuis doctis Scriptoribus prætermiſſa; quòd nempe, characteribus temporum indubitatis, ſepulchrorum ac theſaurorum æuum & vetuſtatem oſtendant. Exempla in promptu: Anno M.DC.VII. inter Aloſtum & Teneramundam, Flandriæ oppida, in vico Meſpelariâ, ruſticus homo MILLE SEXCENTA plus minùs

Anno 1607.

AVREA NVMISMATA fodiendo reperit. Erant ex iis nonnulla Domitiani & Traiani, ſed pleraque Hadriani, Matidiæ, Sabinæ, L. Ælij, Antonini Pij, Fauſtinæ, M. Aurelij, Fauſtinæ minoris, L. Veri, & Lucillæ. Vnicum in tanto numero Commodi Cæſaris adhuc imberbis, cum hac circum caput inſcriptione: COMMODO CÆS. AVG. FIL. GERM. In auerſâ autem parte: PRINC. IVVENT. Inde collegit Aubertus Miræus, *theſaurum illum Marco Aurelio Philoſopho imperante, eiuſq; filio Commodo Cæſarem agente, hoc eſt, circa annum Chriſti* C. LXXVI. *ibi defoſſum fuiſſe.*

In Chronic. Belg.

Anno 1631. menſe Martio.

Anno M. DC. XXXI. altero ferè lapide ab Antuerpiâ, in vico Womelgem, eruta ſunt plurima NVMISMATA ARGENTEA: in his Caracallæ, Iuliæ Mammeæ, Elagabali, Alexandri Seueri, Gordiani, Philippi vtriuſque, Marciæ Otacillæ, vtriuſque Decij, Treboniani Galli, Voluſiani, Valeriani & Gallieni: nullum autem Poſtumi, cuius plurima paſſim per Belgium ab agricolis eruuntur. Vnde coniecit laudatus Miræus, *theſaurum illum argenteum VVomelgemij circa annum* CC. LX. *ante Poſtumi in Galliâ Imperium fuiſſe defoſſum.*

Nos idem planè commodum aſſequimur ex

AVREIS

AVREIS NVMISMATIS, quæ in Childerici Regis conditorio ſunt reperta, numero centum, eoque ampliùs, ſed formis dumtaxat duodenis; quarum ſequenti paginâ damus ectypa æri inciſa.

Priora duo ſunt THEODOSII IVNIORIS: in vtroque auerſo *Roma galeata ſedet, dextrâ globum crucigerum tenens, ſiniſtrâ ſceptrum*; epigraphis dumtaxat differunt. Stella vtrique impreſſa Lucifer eſt, quo deſignatur Orientis Imperium. Piiſſimum Principem orbi Chriſtiano mors inuidit Conſtantinopoli v. Kalend. Auguſti, anno Chriſti CD. L. poſtquam feliciter imperaſſet annos XLII. menſes ferè tres. An. 450.

Alia duo quæ ſequuntur ſunt VALENTINIANI III. de quo ita Proſper Aquitanus ad annum CD. XXIV. *Theodoſius Valentinianum, amitæ ſuæ filium, Cæſarem fecit, & cum Auguſtâ matre ad recipiendum Occidentale mittit Imperium.* Anno CD. XXV. *Valentinianus decreto Theodoſij Auguſtus appellatur.* Romæ à militibus, Thraſila Duce, in campo Martio confoſſus interiit anno Imperij XXX. Chriſti CD. LV. XV. Kal. Aprilis. Prius numiſma auerſum præfert *figuram mulieris ſedentis, quæ crucem tenet, & ſerpentem pedibus calcat*; alterum, *Victoriam ſtantem, itemque crucigeram.* In Chrõ. An. 424. 425. An. 455.

Quintum eſt MARCIANI, qui Theodoſio in Oriente ſubſtitutus anno CD. L. poſteaquam annos ſex, totidemque menſes imperaſſet, fatis conceſſit die XXVII. Ianuarij, anno CD. LVII. illud verò aureum, dum viueret, vſurpare ſolitus: *Dum in pace eſſe poſſumus, arma non induamus*. Auerſum numiſma *ſtantem* exhibet *Victoriam, quæ dextrâ crucem præfert*.

An. 450.

457.

Sextum LEONIS eſt Imperatoris, qui Marciano ſuffectus anno CD. LVII. VII. Idus Februarij, *communi Senatus calculo* (verba ſunt Nicephori) *Imperator Romanorum ſalutatus eſt, & à Patriarchâ Anatholio diademate coronatus*. Suidas *feliciſſimum fuiſſe* ſcribit, *& formidabilem omnibus, tam ipſius Imperio ſubiectis populis, quàm Barbaris, ad quos eius fama peruenerat*. Poſteaquam annis XVII. imperaſſet, mortuus eſt anno CD. LXXIV. menſe Ianuario. Auerſa numiſmatis facies *ſedentem figuram cum cruce* repræſentat, geminis hinc inde ſtellis, Phoſphoro & Heſpero, Orientis & Occidentis indicibus: quia defuncto Marciano vtrumq; Imperium adeptus eſt Leo, & cuſus iſte nummus ſtatim ab eius inauguratione. Poſteà enim Maiorianũ miſit ad Imperiũ Occidentale accipiendũ. Vnde in ſubſequente Leonis monetâ vnicus Lucifer eſt impreſſus.

An. 457.

Lib. 15. cap. 15.

In Excerptis.

An. 474.

Septimum item numiſma eiuſdem LEONIS eſt Imperatoris, diuerſo capitis ornatu, ſed eâdem epigraphe: auerſum *Victoriam* exhibet *cum cruce ſtantem.*

Octauum ZENONIS & LEONIS IVNIORIS, de quibus Baronius: *Decimus octauus & poſtremus annus* LEONIS *Imperatoris, qui numeratur Chriſti* CD. LXXIV. LEONIS *Auguſti Iunioris conſulatu aperitur, quo etiam clauditur vita ipſius ſenioris Auguſti, atq; pariter eiuſdem Iunioris Imperatoris exitus. Numerantur prioris* LEONIS *Imperij anni* XVII. *& menſes* VI. *Eius verò ex filiâ nepotis menſes tantummodò decem. Superuixit hic illi quantum ſatis eſſet, vt ampliſſimam transferret in patrem* ZENONEM *Imperij dignitatem.* Cuſum ergo oportet hoc numiſma anno CD. LXXIV. ante Nouembrem, quo Leo Iunior, Zenonis & Ariadnæ filius, diem obiit; poſteaquam noui Cæſaris decore contentus, Zenoni patri, nouo pietatis exemplo, propriis manibus diadema impoſuiſſet. Zeno exinde ſolus Imperium tenuit.

Anno 474. n. 1.

An. 474.

Nonum Numiſma IVLIVM dat NEPOTEM, qui Occidentis Imperium rexit ab anno CD. LXXIV. quo Rauennæ declaratus eſt Auguſtus, ad annum CD. LXXV. quo ab Oreſte, Auguſtuli parente,

An. 474.

475.

rente, pulſus, in Dalmatiam fugit, priuatuſque Imperio, Salonis tandem cæſus eſt nonâ die Maij, anno CD. LXXX. Sic de illius exordio Marius Epiſcopus: *Depoſitus eſt* GLYCERIVS *de Imperio, & leuatus eſt* NEPOS *Imperator.*

An. 480.

In Chrō. ad an. 474.

Decimum eſt BASILISCI, Verinæ Auguſtæ fratris, qui Conſul Conſtantinopoli anno CD. LXXV. *impoſito ſibi ipſi diademate*, Imperium arripuit, ingentemque aduerſus Zenonem in Seleuciam apud Iſauros duxit exercitum.

Niceph. l. 16. c. 2. an. 475.

Vndecimum BASILISCI & MARCI eius filij, de quibus Candidus Iſaurus: *Baſiliſcus* MARCVM *filium ſuum Cæſarem creauit, ac pòſt etiam Imperatorem.* Nicephorus Calliſtus: ZENO *confeſtim Conſtantinopoli exceptus, primùm Eccleſiam magnam, deinde cum apparatu & comitatu maximo Imperialem Regiam ingreſſus eſt.* BASILISCVS *autem, cùm viginti menſes in Romano Imperio Tyrannus fuiſſet, in Cappadociam moriturus miſſus eſt; atque in manſione quadam, ſeu militari diuerſorio, cui Acuſi nomen eſt, cum vxore & liberis interfectus eſt.* Aliter Anonymus editus poſt Ammianum: BASILISCVS *fugiens ad Eccleſiam, intra Baptiſterium cum vxore & filijs ingreditur; cui* ZENO *dato Sacramento ſecurum eſſe de ſanguine, exiens inclauſus cum vxore & filijs intra*

Lib. 2.

L. 16. c. 9. An. 477.

intra cisternam siccam , ibidem frigore defecerunt.

Duodecimum , idemque vltimum numisma ZENONEM solum præfert, qui postquam menses viginti exulasset , Imperium recuperauit anno CD. LXXVI. ac tandem infelici fato periit anno CD. XCI. Nicephorus de illo : *Morbo comitiali correptus , quòd vim eius non ferret , animam egit, Pelagij nomen in ore habens. Fertur etiam , quòd eum Ariadna coniux odisset ; cumq; epilepsiâ distenderetur , & speciem defuncti præberet, viuum adhuc ab illâ sepulchro inclusum. Alij verò tradunt, cùm ex ebrietate sensum omnem amisisset, in tumulum coniectum esse.* Computatis Basilisci mensibus , annos decem & septem in Imperio exegit Zeno ; septimoque eius Imperij anno , hoc est CD. LXXXI. mortuus est Childericus Rex ; vt adeò plus satis constet , annulum Childerici Signatorium , qui Tornaci effossus est , esse Childerici eius nominis primi Francorum Regis, non autem secundi , vel tertij. Ad rem facit Antonius Bosius, vbi tradit, *non fuisse morem Ecclesiæ primitiuæ Christianis vsitatum, vt aurum ponerent in sepulchris, nisi quod vestibus intextum erat, vel* ANNVLORVM, *quos digitis gestabant ; vel certè* ALIQVOD NVMISMA , *quod ad* MEMORIAM TEMPORIS, *quo sepulti fuerant , addebatur ; vt in*

An. 476.
491.
Lib. 16. cap. 23.
An. 481.
Lib. 1. Rom. Subterr. cap. 20.

in multis conditorijs cœmeteriorum fuit obſeruatum. Sic etiam ille alio loco: *In ſacris cœmeterijs innumera inueniuntur ſepulchra cum ſigno Chriſti; præſertim* MARII *ſub Hadriano,* ALEXANDRI *ſub Antonino,* CAII *Papæ ſub Diocletiano, vbi* TRIA *eiuſdem* DIOCLETIANI *reperta ſunt* NVMISMATA. *Solebant enim primi Chriſtiani, cùm ſepelirent Martyres, eorum ſepulchris addere* NVMISMA *Imperatoris, ſub quo martyrium paßi erant.* Exempla eadem adfert Paulus Haringhus, addítque, *Fideles in tumulandis ſanctorum Martyrum exuuijs, Imperatoris quoque, ſub quo ijdem martyrio coronati fuerant, iuxta illos* NVMISMATA *ſtudioſè reponere conſueuiſſe.* Idem etiam ab Ethnicis factitatum inſinuat Sebaſtianus Erizzo, vbi ait: *In antiquis ſepulchris & funeralibus vaſis* NVMISMATA *reperiri.* Et Iacobus Gutherius, *magnam plerumque* NVMMORVM *copiam in ſepulchris eſſe conditam.* Sed id probant in primis aurei nummi in ſepulchro Childerici Regis reperti; de quibus hæc ad me noſter Wendelinus: *Cum* AVREO *Childerici* ANNVLO *inuenta* NVMISMATA AVREA *Imperatorum, quos Childericus habuit coæuos, plus ſatis oſtendunt æuum iſtud, vtq; ab illis cultus fuerit* DONIS *iſte Francorum Rex.* Munerum eiuſmodi mentionem facit Taci-

L.4.c.31.

Rom. Subter. l.6.c.23.

De Numiſm. p.6.

Lib.2. de Iure Maniũ. c.32.

Lib de Morib. German.

Tacitus, vbi de Germanis, ex quibus Franci nostri: *Gaudent præcipuè finitimarum gentium* DONIS, *quæ non modò à singulis, sed* PVBLICE *mittuntur, electi equi, magna arma, phaleræ, torquesq; : iam &* PECVNIAM *accipere docuimus*. Et inferiùs de Marcomannorum Quadorumque Regibus: *Rarò armis nostris, sæpiùs* PECVNIA *iuuantur*. Addi potest, à priscis Francorum Regibus Numismata eiusmodi aurea curiosè subinde fuisse asseruata. Sigebertus Claudus Coloniæ Rex, Clodouei I. consanguineus, *arcellulam habebat*, ait Gregorius Turonensis, *in quâ solitus erat* NVMISMATA AVRI *congerere*. Et de Chilperico I. Francorum Rege ita idem Gregorius testis oculatus: AVREOS *etiam* SINGVLARVM LIBRARVM, *quos Imperator misit, ostendit, habentes ab vnâ parte* ICONEM IMPERATORIS *pictam, & scriptum in circulo :* TIBERII CONSTANTINI PERPETVI AVGVSTI: *ab aliâ verò parte habentes quadrigam & ascensorem, continentesq; scriptum :* GLORIA ROMANORVM. Notat Adolphus Occo fuisse numero *quinquaginta* PVROS AVREOS; neque dubito, quin longè maiores fuerint *nummis maximis, quos in popinas iaciebat Verus Imperator, vt calices frangeret*. Eâ porrò curâ studioque seruata existimo aurea numisma-

L.2.c 40.

L.6.c.2.

In Tiberio.

Capitolin in Vero.

miſmata,non materiæ principalis causâ tantùm, ſed etiam ſacri vultus, quo impreſſa erant. Artemidorus ad mentem meam : *Stratonicus putabat ſe* REGEM *calcitrare*; *& progreſſus inuenit* AVREVM NVMISMA, *quod calcauerat. Nihil enim differebat ſiue* REGEM, *ſiue ipſius* IMAGINEM *calcitrare, aut calcare.*

Lib.4. Onciroc. cap.33.

Ceterùm qui numiſmatis aureis in ſepulchro Childerici Regis primus admouit manum Decanus S. Brixij, Ægidius Pattus, filio meo retulit, ſe illa reperiſſe, perinde quaſi in gremio ipſius Regis collecta, & velut in marſupio putri coaceruata. Quod mihi perſuaſit, illa in crumenâ quapiam è zonâ Regis pependiſſe ex antiquo more. Suetonius de Vitellio : *Referri ſe in palatium paſſus eſt*; *vbi cùm deſerta omnia reperiſſet, dilabentibus & qui ſimul erant*; ZONA *ſe* AVREORVM PLENA *circumdedit, confugitq; ad cellulam ianitoris.* Caius Gracchus Tribunus, cùm ex Sardiniâ redijt, ad Populum Romanum hæc verba habuit: *Cùm Româ profectus ſum*, ZONAS, *quas* PLENAS ARGENTI *extuli, eas ex prouinciâ inanes retuli.* Plinius tradit, Spartacum *interdixiſſe caſtris ſuis, ne quis* AVRVM *haberet, vel* ARGENTVM. *Tantò*, addit, *fuit plus animi fugitiuis noſtris.* Iuſſit etiam Peſcennius Niger, *ne milites in*

Cap. 16.

Gellius lib 15. cap12.

L.33.c.3.

Spartianus.

ZONIS *ad bellum* AVREOS *vel* ARGENTEOS *nummos portarent, ſed publicè commendarent, recepturi poſt prælia quæ dederant; addens, liberis eorum, & vxoribus, & hæredibus certò reddendum, qui veniſſent; ne ad hoſtes aliquid prædæ perueniat, ſi quid fortè aduerſa fortuna feciſſet*. Aliam rationem adfert Lampridius hiſce Alexandri Seueri verbis: *Miles non timet niſi veſtitus, calceatus, & ſatur, & habens aliquid in* ZONVLA.

Erat ergo zona palmare dignitatis militaris inſigne, ſed inſtructa nummis: nam, vt honos parum prodeſt abſque auro, ita hoc viciſſim ſine honore; quòd nimirum artes alat, ſuſtentetque pecunioſum decus. Atque ex his coniectari licet, Childericum Regem è bello reducem, rituque barbarico & caſtrenſi ſepultum, habuiſſe ex zonâ pendulas crumenas, quibus nummi aurei & argentei continebantur. Ad rem facit Petronius Arbiter:

In Satyrico.

Qui pugnas & caſtra petit, PRÆCINGITVR AVRO.

Subit etiam animum alia coniectura, Childericum nempe aurum & argentum ſignatum ferre ſecum ſolitum in crumenis vel ad Xenia, vel ad largitiones in populum. De Xeniis Herodianus:

Lib. 1.

In feſto Iani, vetuſtiſſimi Italiæ Dei, cuius anno ineunte Romani feſtum diem agitant, inuicem ſe colunt,

colunt, ſalutantq́; & NOMISMATA *alter alteri, cæteraq́; omnifariàm munera miſsitant.* Numiſmata hîc cælo expreſſa crumenas Antiquorum apprimè repræſentant.

Ex M. S. Goltziano.

Prius eſt Hoſtiliani, argenteum, in quo mulier ſtolata follem pecuniarium tenet. Alterum eſt Gallieni, ex eodem metallo, in quo ſtans figura marſupium zonarium oſtendit. In tertio, etiam Gallieni, femina ex cornucopiæ pecuniam effundit. Huic (eiuſdem Cæſaris) non abſimile typo numiſma Goltzius adfert cum inſcriptione: ABVNDANTIA AVG. quæ in aliis conſtanter, VBERITAS AVG. aliudq́ue ſimile Heliogabali, quem *varias nummorum aureorum formas inueniſſe, causâ largitionis*, Lampridius tradit. Trebellius Pollio de Gallieno: *Congiarijs populum molliuit.* Ille ſcilicet, qui non aliter Rempublicam regebat, quàm cùm pueri fingunt per ludibria poteſtates.

In Alex. Seuero.

De Clodoueo I. Childerici noſtri filio, Turonis agente, ſic Gregorius loci Epiſcopus: *Tunc aſcenſo equo*, AVRVM ARGENTVMQVE *in itinere illo, quod inter portam atrij & Eccleſiam ciuitatis eſt, præſentibus populis* MANV PROPRIA *ſpargens, voluntate benigniſſimâ erogauit.* In Aulâ Conſtantinopolitanâ fiebat miſſio illa in populum Imperatoris iuſſu per ligaturas, quas ita deſcribit Codinus Curopalates: *Segmenta ex panno fiunt, & in ſegmento vnoquoque* NVMISMATA AVREA *quidem tria*, ARGENTEA *verò totidem, & tria* OBOLARIA *colligantes, emittunt in multitudinem, proijciuntq́; faſciculos ſeu ligaturas huiuſmodi pro eo numero chiliadum, quem Imperator præceperit.*

L. 2 c. 28.

De Officiis Aulæ Conſtantinop.

Sed redeo ad noſtra ex auro Numiſmata, in quibus duo examinanda ſuperſunt; & primum quidem, quid ſignificet illud CONOB. quod auerſis pleriſque ſubijcitur in exergo. Cedrenus, Occone referente, explicabat: C*iuitates* O*mnes* N*oſtræ* O*bediant* B*enè* R*ationi*; ſed inepto ac rudi ſenſu, vt quiuis facilè intelligit. Amicus quidam meus, vir eruditus, explicabat in familiari colloquio, CON*ſtantinopolitanum* OB*ryzum*; quod primâ fronte mihi non diſplicebat; quouſque in Occone reperi nummum auerſum Theodoſij Iunio-

In Valentiniano Iuniore.

Iunioris argenteum ſic deſcriptum: SALVS REIPVBLICÆ. CONOB. Alium etiam vidi eiuſdem Cæſaris & metalli in codice Huberti Goltzij manu delineato, vbi picta eſt Roma galeata ſedens, quæ dextrâ ſuſtinet crucigerum globum, ſiniſtrâ haſtam cum laterali ſtellâ; ſcriptumque in circuitu: VOT. XXX. MVLT. XXXX. Δ. & in exergo CONOB. ſupra nummum arte ſingulari delineatum annotauit Goltzius: AR. AR. vt oſtenderet ſe binos argenteos eius formæ vidiſſe. Quare, cùm obryzum de auro puro dicatur (nam de argento nondum legi) ſupereſt, vt illud CONOB. è communi ſententiâ interpretemur: CON*ſtantinopoli* OB*ſignatum*, ſcilicet *Numiſma*. Itemq; pari modo COMOB. CON*ſtantinopoli* M*oneta* OB*ſignata*. In priori Leonis Numiſmate à nobis exhibito legitur THCOB. quod explico TES*ſalonicæ* OB*ſignatum*. tribus ſcilicet elementis prioribus Græcis, aliis duobus Latinis, vt æuo illo lingua vtraque promiſcuè vſurpabatur. Ortelius etiam in pleriſque nummis poſteriorum Cæſarum æreis & argenteis notas PTR. & PTRS. interpretatur P*ecuniam* TR*euirenſem*, & P*ecuniam* TR*euiris ſignatam*. Vnde vrgebat amicus ille, *ſignatam* rectè dici *pecuniam*, non obſignatam: *obſignare* dici de epiſtolis, non de monetis. Verùm illâ

In Itinerario.

illâ ætate, quâ iam ſeneſcebat Imperium, barbariſque populis aula frequentabatur, Romanus ſermo minùs elegans erat, & duriuſculus; vt *obſignare* non ſolùm pertineret ad Epiſtolas, ſed etiam ad alia, quæ ſigno quouis notabantur, & imprimebantur, eo ſenſu quo Plautus dixit: *Obſignare cellas*, & Cicero, *Pecuniam obſignatam.*

In Caſſinâ. Pro Cluentio.

Alterum eſt, quod in aureis Numiſmatis occurrit explicandum, quid nimirum indicent ſingularia elementa, quæ in auerſis partibus circularem ſequuntur epigraphen. Fuit qui diceret annos Imperij illis deſignari; quod tamen vel vnico Numiſmatum Leonis Imp. quæ Sereniſſimus habet, exemplo falſum eſſe comperio. Hæc eſt in illis diuerſarum Inſcriptionum ſeries:

VICTORIA AVCCC. A.	VICTORIA AVCCC. I.
VICTORIA AVCCC. B.	VICTORIA AVCCC. N.
VICTORIA AVCCC. C.	VICTORIA AVCCC. O.
VICTORIA AVCCC. Δ.	VICTORIA AVCCC. S.
VICTORIA AVCCC. E.	VICTORIA AVCCC. V.
VICTORIA AVCCC. F.	VICTORIA AVCCC. Z.
VICTORIA AVCCC. H.	

Littera S eſt alphabeti decima octaua, V viceſima, Z viceſima tertia; vt palam ſit illis non denotari annos Imperij Leonis, qui fuêre dumtaxat ſeptemdecim. Ego certè notis illis fabricæ mone-

monetalis numerum indicari exiſtimo, vt quoties typis nouis moneta cuderetur (quod pluries fieri poterat vno eodemque anno) toties nouis nummis nouus character vt numeralis adijceretur.

CAPVT XVIII.

Reperti in eodem conditorio Nummi argentei plures; ex quibus quatuor ſunt perforati. Præmittuntur notatu digna de Amuletis.

AMuleta & Περίαπτα Antiqui vocabant ea, quæ geſtata quouis modo malam ſortem amolirentur, benignam conciliarent: atque ad alterutrum gemmis ferè vtebantur. Zachalias Babylonius, apud Plinium, *in libris, quos ſcripſit ad Regem Mithridatem, humana* GEMMIS *attribuit fata: has non contentus oculorum & iocinerum medicinâ decoraſſe, à* REGE *etiam* ALIQVID PETITVRIS *dedit, & litibus iudicijſq; interpoſuit: in* PRÆLIIS *etiam eas* SALVTARES *pronuntiauit.* Plinius ipſemet de Iaſpidibus: *Totus Oriens pro* AMVLETIS *traditur* GESTARE EAM, *quæ ex ijs* SMARAGDO *ſimilis eſt.* Tum de Pæderotâ, ex M. S. meo: *Si* LVNÆ *nomen ac* SOLIS *inſcribatur in ijs, atque tres ſuſpendantur è collo capillis cynocephali, vel plumis hirundinis, reſiſtere veneficis. Iam verò quoquo modo adeſſe* REGES ADITVRIS: *gran-*

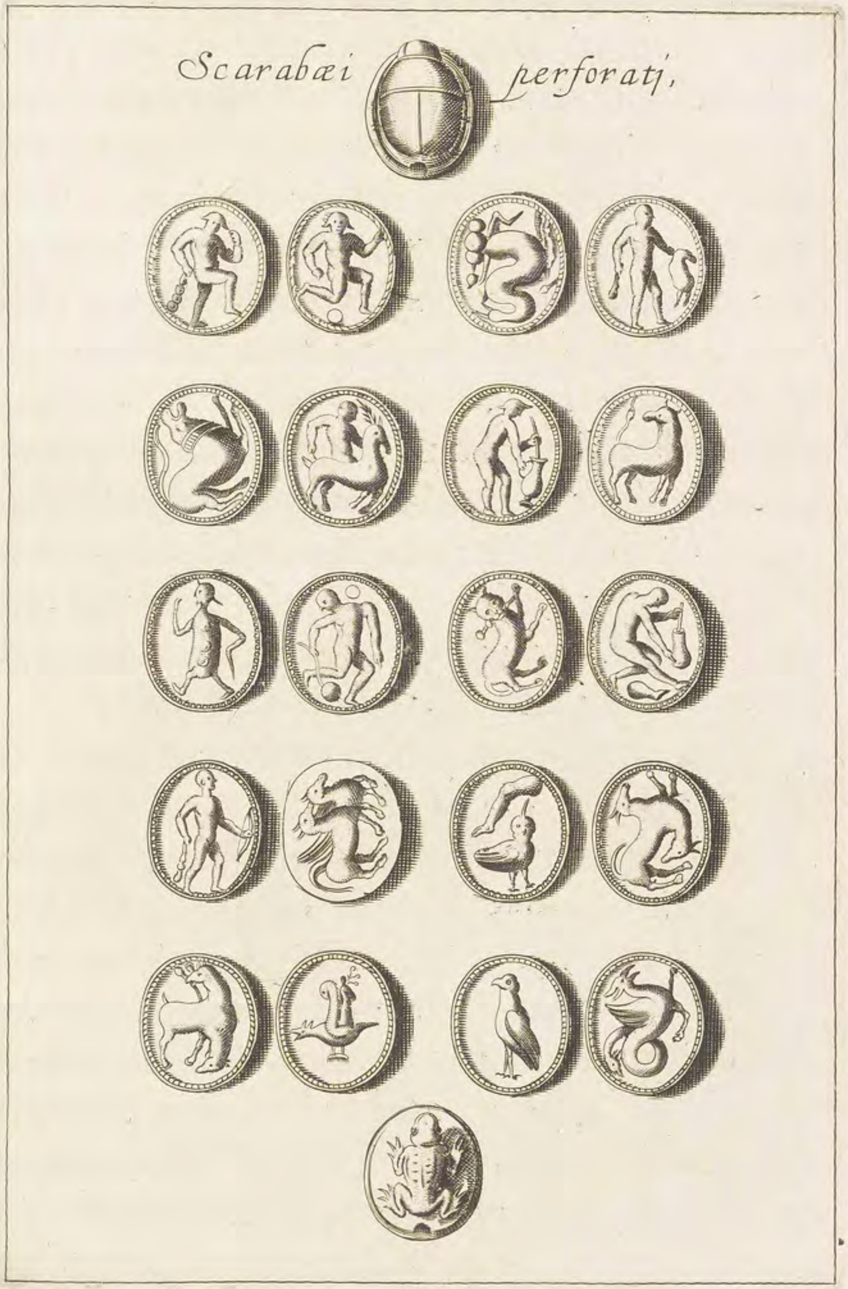
Lib. 37. cap. 10.

Cap. 9.

dinem quoque auertere & locustas, precatione additâ, quam demonstrant. Nunc è SMARAGDIS *quoq;* SIMILIA *promisère, si* AQVILÆ *scalperentur, aut* SCARABÆI. *Quæ quidem scripsisse eos* [magos] *non sine contemptu & irrisu generis humani arbitror.* Certè Galenus noster sculptas in gemmis imagines nullam vim habere existimabat. Hæc sunt eius verba : *Proprietatem nonnulli lapidibus quibusdam testimonio suo adscribunt, qualem re verâ habet* IASPIS VIRENS; *nempe stomachum adhæsu, ventrisq; os adiuuans. Ac nonnulli quoque ipsum* ANNVLIS *inserunt, scalpuntq; in eo* DRACONEM *radios habentem; velut Rex* NECHEPSOS *memoriæ prodidit in quarto & decimo libro. Sanè huius ego quoque* LAPIDIS *abundè feci periculum: torquem enim ex huiusmodi* LAPILLIS *confectum* A COLLO SVSPENDI, *ita vt lapides os ventris contingerent. Apparebant autem nihilo seciùs prodesse, etiam si sculpturam non haberent, quam scripsit Nechepsos.* Laurentius Pignorius ita de Scarabæis: *E gemmâ lapidéve eos elaborabant, in eum videlicet vsum, vt* FILO TRAIECTOS *gestarent: cuiusmodi è sardâ vidi apud amicum meum Edmundum Brutzium, insignem rerum veterum conquisitorem.* Ego non vnicum Scarabæum, sed viginti exhibeo ex antiquis gemmis, eosque alis

Lib. 9. de Simpl. Medic facult.

In mensâ Iliacâ.

Scarabæi perforatj,

alis complicatis, opere anaglypho, ſuis quoſque emblematis in parte poſticâ inſculptis inſignes. Sardæ ſunt & Achates in longum perforatæ, vt filo traiecto vel è collo penderent, vel brachio alligarentur. Scribit Porphyrius, *Ægyptios* SCARABÆVM *in primis venerari, quòd ſit Solis animata effigies.* Plinius de iis qui pilas voluunt: *Ægypti magna pars* SCARABÆOS *inter Numina colit, curiosâ Appionis interpretatione, quâ colligat* SOLIS *operum ſimilitudinem huic animali eſſe, ad excuſandos gentis ſuæ ritus.* Diogenes Laërtius in ſimili argumento docet; *Solem & Lunam deos eſſe, alterum* OSIRIM, *alterum* ISIN *appellatos; exprimere eos per* SCARABÆVM, *&* DRACONEM, *aliaq́ animalia, Manethus auctor eſt in Naturalium epitome, & Hecatheus in primo de Ægyptiorum philoſophiâ libro.*

Lib. de Carn. abſtin.

Lib. 30. cap. 11.

Lib. de Vit. Philoſ.

Erant hi gemmei Scarabæi geſtamina virorum militarium, quibus robur & animum addi congreſſuris exiſtimabant, quòd negarent ſcarabæos inter feminam inueniri: vnde per inſectum illud Ægyptij ſignificabant *hominem bellicoſum & maſculâ virtute præditum, feminei neſcium conſortij.*

Orus Apollo.

Ranam etiam exhibui in imâ tabellâ, ex eminenti iaſpide perforatâ, coloris eiuſdem cum ranis ipſis; de quibus multa pollicebantur

magi;

magi; quæ, *ſi vera ſunt*, inquit Plinius, *multò vtiliores vitæ exiſtimentur* RANÆ, *quàm Leges.* Terebratas porrò fuiſſe gemmas, vt geſtarentur, tradit idem Plinius, vbi de Beryllis: PERFORATOS *Elephantorum ſetis religant.* Addit tamen, *non oportere* PERFORARI, *quorum ſit abſoluta bonitas,* VMBILICIS *ſtatim ex* AVRO *capita comprehendentibus.* Alio loco de Sardonychis: *Vtitur* PERFORATIS *vtique vulgus tantùm in collo.*

L.32.c.5.

L.37.c.5.

Cap.6.

Ex dictis facio lucem Pomponio I C. cuius hæc ſunt verba: NVMISMATVM *aureorum vel argenteorum* VETERVM, *quibus* PRO GEMMIS *vti ſolent, vſusfructus legari poteſt.* Accurſius in Commentario, quem Gloſſam vocant, ex Ioanne Baſſiano, à quo deinde alij omnes: *Erit*, inquit, *fructus in hoc, quòd* PRO GEMMIS *tamquam* MONILIA *portentur ad pectus.* Vnde videtur voluiſſe Pomponius, vt Numiſmatum veterum ex principe materiâ ratio eadem haberetur ac gemmarum; quippe quæ amuleti loco geſtarentur vel perforata, vel aureo circulo incluſa, vti gemmæ. Pomponio egregiè accedit Æneas Vicus, nummographorum anteſignanus; qui vbi gemmas confert cum antiquis Numiſmatis, luxu quodam & propter colorem dumtaxat eas ait æſtimari; adulteratas æquè oculis placere ac legitimas, perpetuò à naturâ produci. E contrario

L.28.ff. de Vſufr.

Lib.1.in fine.

Numiſmatum raritatem & antiquitatem commendat, quæ nec Natura generare, nec ars imitari poteſt. Materiam prætereà extollit, artificium, Emblemata hiſtorica, atque ex his vtilitatem & delectationẽ: concluditque, Numiſmatis meritò præ gemmis nobilitatis prærogatiuam deberi. Sic etiam ad eiuſdem Iureconſulti ſenſum Ludouicus Sauotus, Nummorum peritus inſpector: *Veteres Nummi geſtabantur è collo, vt pretioſa monilia; quod fiebat aut circulo quo includebãtur, aut foramine quod erat in ſummâ eorum parte. Multi enim hodieq́; reperiuntur, qui aut limbo circũdati ſunt, aut perforati.*

Parte 1. cap. 7.

In conditorio Childerici Regis reperti ſunt Nummi argentei ducenti, eoque ampliùs. Ex tanto numero in manus meas venêre, filij mei induſtriâ, quadraginta duo dumtaxat, qui Sereniſſimo à me oblati ſunt, hoc digeſti temporis ordine:

Nummus CONSVLARIS vnus.
NERONIS vnus.
TRAIANI duo.
HADRIANI quinque.
ANTONINI PII nouem.
FAVSTINÆ PII tres.
ANTONINI PHILOSOPHI ſeptẽ.
FAVSTINÆ PHILOSOPHI tres.
AVRELII VERI ſex.
COMMODI duo.
IVLIÆ SEVERI vnus.
CARACALLÆ vnus.
CONSTANTII IVNIORIS vnus.

Atque ex illis omnibus quatuor tantùm ſunt perforati, annis ab hinc propè mille ducentis, Hadriani nempe, Antonini Pij, Aurelij Veri & Conſtantij Iunioris, quos in tabellâ æreâ primo loco retuli.

HADRIA-

Nummi perforati
AVG COS III PP
ANTONINVS AVG PIVS PP TR P XXI
IMP L AVREL VERVS AVG
FORTV NA AVG
COS IIII
PROV DEOR TR P COS II
VOTIS XXX MVLTIS XXXX
ÆR
Æ
AV
VICTORIA AVGϞE
CONOB
DN HERACLIVS ET HERA CONSTAN
ΒΑΣΙΛΕ
ΛΥΣΙΜΑΧΟΥ
VICTORIA AVG
DN COSTAN TIVS

Spartianus.

HADRIANVM Cæſarem rei militaris ſcientiſſimum fuiſſe conſtat; quippe qui labantem diſciplinam incuriâ ſuperiorum Principum reſtituerit, numquam paſſus aliquem à caſtris iniuſtè abeſſe. Exemplo etiam virtutis ſuæ ceteros adhortatus, cùm vicena millia pedibus armatus ambularet, locum caſtris caperet, ægros milites in hoſpitiis ſuis videret, nulli vitem niſi robuſto & bonæ famæ daret, nec Tribunum niſi plenâ barbâ faceret, aut eius ætatis, quæ prudentiâ & annis Tribunatus robur impleret. Monenti cuipiam vt quieſceret, reſpondit, *Oportere Præpoſitos rerum ſtantes mori.* Antoninus Pius Templum ei pro ſepulchro conſtituit, & quinquennale certamen, & Flamines, & Sodales, & multa alia, quæ ad honorem QVASI NVMINIS pertinebant.

Dion Caſſius.

ANTONINVM PIVM, fuiſſe virum formâ conſpicuum, Hiſtoriæ Romanæ Scriptores tradunt, ingenio clarum, moribus clementem, nobilem vultu, ſingularem eloquentiâ nitiditate litteraturæ, præcipuè ſobrium, diligentem, mitem, largum, alieni abſtinentem; & hæc omnia cum menſurâ, & ſine iactantiâ: nihil temporibus ſuis aſperum fecit: Imperatorium faſtigium ad ſummam ciuilitatem deduxit: Prouinciæ ſub eo

Capitolinus.

eo cunctæ floruerunt: nullas expeditiones obiit, nisi quòd ad agros suos profectus est, & ad Campaniam, dicens, *grauem esse Prouincialibus* COMITATVM PRINCIPIS, *etiam nimis parci:* & tamen ingenti auctoritate apud omnes gentes fuit; cùm in Vrbe propterea sederet, vt vndique nuntios [MEDIVS VTPOTE] citiùs posset accipere. Pacem semper amauit, eousque vt Scipionis sententiam frequentarit, quâ ille dicebat: *Malle se vnum ciuem seruare, quàm mille hostes occidere.* Febre paucorum dierum senex consumptus est, ob cuius honorem TEMPLA, SACERDOTES, atque infinita alia decreta sunt.

Victor in Epitome.

AVRELIVS VERVS triumphauit de nationibus, quæ Regi MARCOMARO ab vsque vrbe Pannoniæ, cui Carnuto nomen est, ad MEDIA GALLORVM protendebantur. Eo imperante sic floruêre ARTES BONÆ, vt illam TEMPORVM GLORIAM putarent. Vendobonæ interiit maximo gemitu mortalium omnium. Denique, qui seiuncti in aliis, Patres ac vulgus, soli omnia decreuêre, TEMPLA, COLVMNAS, SACERDOTES.

CONSTANTIVS Iunior, Constantini Magni filius, Alexandri exemplo *totius orbis Dominum* se appellabat; primusque omnium extero ritu,

Ammianus l. 15.

& REGIO MORE ſe inſtituit adorari, cùm ſemper anteà ad ſimilitudinem Iudicum Principes ſalutarentur. Elatæ mentis eius indicia Numiſmatum ſeruat æternitas, in quibus ſcriptus eſt VICTOR OMNIVM GENTIVM. In litteris, quas dedit ad Saporem Perſarum Regem, ſic inſcriptus legitur: *Victor terrâ mariq; Constantius ſemper Augustus.*

Lib. 17.

Horum itaque quatuor Cæſarum Nummos Childericum Regem exiſtimo pendulos è collo propalàm geſtaſſe, vel vt eorum virtutem & gloriam æmulatione quadam imitaretur, vel certè, quòd eorum imaginibus ac geniis crederet ſe multùm iuuari. Sed cur ex argento potiùs quàm ex auro? *Color in argento*, ait Plinius, *clarior est, magiſq; diei ſimilis, & ideò militaribus ſignis familiarior, quoniam is longiùs fulget.* Alia ratio peti poteſt è Tacito, qui ita de Germanis, Francorum noſtrorum maioribus: *Formas quaſdam* NOSTRÆ PECVNIÆ *agnoſcunt, atque eligunt: interiores ſimpliciùs & antiquiùs permutatione mercium vtuntur.* PECVNIAM *probant* VETEREM, *& diu notam*, SERRATOS BIGATOSQVE; ARGENTVM *quoque magis quàm* AVRVM *ſequuntur.*

L. 33. c. 1.

Lib. de Morib. Germanor.

Peculiare fuit in Macrianorum familiâ, vt omnes, tam viri quàm mulieres, ſculptum ſemper habe-

haberent Alexandrum Magnum, *quia*, inquit Pollio, *dicuntur iuuari in omni actu suo, qui* ALEXANDRVM *expressum vel auro gestauerint vel argento.* Quod non solùm de annulis, sed etiam de Nummis intelligendum colligitur ex D. Chrysostomo, qui Antiochenos carpit, *quòd* NVMMOS ÆREOS *(νομίσματα χαλκᾶ)* ALEXANDRI *Macedonis, capiti vel pedibus circumligarent.* Vsum illum confirmant Nummi veteres non pauci, qui effodiuntur perforati. Inter argenteos meos vltra quingentos melioris notæ octodecim reperi terebratos, vel vnico foramine, vt è collo suspenderentur; vel duobus, vt brachio vel tibiæ alligarentur, aut certè vestibus assuerentur. Æreum deauratum meum Alexandri Magni, sub nomine Lysimachi Regis, quod bifore est, hîc insculpi feci, subiecique argenteis quatuor perforatis, qui in sepulchro Childerici sunt reperti. Appositè ad mentem nostram Ioannes Macarius de Gemmis Basilidianis: *Quòd essent* AMVLETA, *notaui ex* NVMISMATE *insignito vnâ parte solito monstro* ABRAXÆ, *& ab alterâ personam habente confictam tribus capitibus; fortè Deorum, è quibus vnum videbatur Isidis esse, cuius Deæ iram reformidabant admodum Gentiles, quòd, vt credebant, exacerbata graues inferret pestes & ærumnas.*

In Quieto.

Homil. 21.

In Abraxa M.S.

Habebat Ludouicus Cōpagnus Romanus.

nas. Addo, quòd FORAMEN *inerat* NVMISMATI *ad traijciendum funiculum, quo ad collum gestaretur: vti & constat Veteres gestaſse* APPENSA NVMISMATA, *non solùm aduersus mala, sed etiam ad bona (vt arbitror) procuranda.* Ab ipsis etiam Ecclesiæ Catholicæ primordiis mos ille Christianis vsitatus fuit. *Nec enim Martyrum dumtaxat sepulchris sacrosanctum* CHRISTI NOMEN *insculpere apud Christianos olim in more positum fuit* (verba sunt Pauli Aringhi in Româ subterraneâ) *sed &* NVMISMATA *insuper ex ære confecta hoc salutari nomine prænotata*, COLLO APPENSA *iugiter deferre consueuerant; quod vel ex eo potiſsimùm confirmari videtur, quia in quodam cœmeteriali tumulo, vbi venerandum Martyris corpus recondebatur*, NVMISMA *affixum* ÆNEVM, *ita planè insculptum, nouiſsimè adinueniri contigit:* FORAMINE *autē, quod summitati inerat, illud Martyri ad deferendum inseruiſse demonstrabatur.* Iconem ex prototypo Aringhus adfert.

L.6.c.23. pag. 567.

Constantius Presbyter in Vitâ S. Germani Episcopi Autissiodorensis: GERMANVS *vultum in terram defixit, moxq́ue* ÆREVM NVMMVM, *diuinâ, vt credo, allatum sententiâ, impreſsione* CRVCIS *exsculptum inspexit, inspectumq́ue protinus à terrâ collegit, quem loco muneris* GENOVEFÆ *trādidit, atque semper* COLLO SVSPENSVM *ob sui memoriam ferre*

Surius 31. Iulij. Baronius an. 429.

ferre præcepit: Hoc, inquit, me recedente pignus mei amoris præ oculis iugiter gestare memento. Cæterùm vniuersa alia mundialis pulchritudinis ornamenta, auri gemmarumq́; compacta fulgoribus, numquam tuis vel collo vel digitis inseri patiaris. Habeant hæc, quæ sæculo militant; quæ SPONSA CHRISTI *adscripta es,* ORNAMENTA SPIRITVALIA *concupisce.*

Aureum Numisma Heraclij Imp. eiusque filij, aureo circulo inclusum cum anello, vt è collo gestaretur instar monilis, seruat R. P. Otho Zylius, cuius ectypum mecum communicauit hîc in tabellâ expressum: in quo notandum seriò, anellum esse ad caput crucis, ita vt auersum Numisma inuersa Cæsarum capita ostendat; manifesto indicio, non tam eorum, quàm venerandæ Crucis causâ gestatum fuisse. Baronius, qui eumdem adfert nummum, hæc habet: *Ex acceptis* CRVCIS VIRTVTE *victorijs in Oriente,* CHRISTIANA RELIGIO *fuit hoc anno mirificè illustrata.* Adieci & alium etiam ex auro meum CONSTANTII, qui fuit Heraclij ex Constātino filio nepos, in quo foramen penè est in summo crucis, inuersumq́; Cæsaris caput ob eamdem rationem.

An. 627. n. 29.

Refert Thomas Bosius, monetas HELENÆ Augustæ, & inuentæ Crucis, antiquitus cusas, præsens esse remedium aduersus morbum comitia-

Lib. 15. signo 68. cap. 12.

mitialem: & *qui hodie viuit Turcarum Rex Amurathes*, addit, *quamuis à nobis alienus*, VIM SANCTAM *illarum expertus, ſolet* EAS GESTARE: *morbo namq; eiuſmodi interdum laborat.* Sæculo quarto tres viuebant Helenæ Auguſtorum & Cæſarum vxores. Nummos illarum veteres exhibeo; vt ex vultuum lineamentis, ornatu capitum, atque titulis, diſcrimen ad oculum pateat.

Primus Nummus, repertus Veſontione, eſt Helenæ, Flauij Valerij Conſtantij cognomento Chlori vxoris, matris Conſtantini Magni; quæ cùm priùs *Helena* dumtaxat vocaretur, *Flauiæ* prænomen à viro ſuo Flauio traxit. Cur dicta ſit Auguſta, oſtendit diadema, quo cingitur eius caput;

put; & antiqui Scriptores docent. Sulpitius Seuerus: HELENA, *mater Principis* CONSTANTINI, *quæ* AVGVSTA *cum filio conregnabat*. Eusebius & Sozomenus: AVGVSTA *& Imperatrix nuncupata est, eiusq́; imagine* NVMMI *signati.* Nicephorus Callistus: AVGVSTA *renunciata est, &* NVMMOS AVREOS *sub effigie suâ procudit.* Aureum edidit Ioannes Hemelarius: argentei & æręi non rarò inueniuntur; in quibus omnibus, eâ viũente cusis, *Flauia Helena* perpetuò scribitur, *Iulia* nũquam; vt mihi suspecta sit inscriptio, diu post eius obitum Romæ posita, vbi *Flauia Iulia* nuncupatur, & quidem errore facili Auctoris ipsius, qui in Helenam matrem Constantini defunctam contulerit prænomina, quibus filia eiusdem Constantini Helena, tunc vitę compos, insignita erat. Certè in epigraphe, quæ Nèapoli extat in montano sedili, Constantini mater dũtaxat Helena nominatur; vt etiam in istâ, quam Romæ ad arcũ Neruæ obseruauit Philippus Winghius ὁ μακαρίτης·

Lib. 2. L. 3. c. 46. L. 2. c. 1. L. 8. c. 31. Tab. 50. Gruter. pag. 284. n. 1. 2.

DOMINÆ. NOSTRÆ. VENERABILI. HELENÆ.
AVGVSTÆ. GENITRICI. D. N. CONSTANTINI.
MAX. VICTORIS. ET. TRIVMPHATORIS.
SEMPER. AVG. ELPISTICVS. V. P.
PP. RERVM PRIVATARVM
PIETATI EORVM SEMPER DEVOTISSIMVS.

Ex MS. Aduersariis.

Albe-

An.332. Albericus ad annum CCC. XXXII. *Obijt sancta* HELENA, *mater* CONSTANTINI. *Huius discipula fuit sancta* HILDA *puella, quæ requiescit in Episcopatu Trecensi.* Hinc habemus Hildam hactenus ignotam; & prætereà annum obitus S. Helenæ, qui omnes Historicos, ipsumque Baronium latuit.

An.326. n.61. II. Nummus eiusdem est S. Helenæ, relatus à Baronio, ac deinde à Ioanne Tristano; qui partem alteram sic explicat: DIVA HELENA MATER. Alteram verò hoc modo: DIVVS CONSTANTINVS PATER AVGVSTORVM, Constantis nempe & Constantij; quorum iussu cusum Numisma, post vtriusque obitum, rectè arbitratur. Tomo 3. pag. 418.

III. Helena iuuenis & formosa mulier in hoc expressa nummo, vxor est Crispi Cæsaris, qui ex illâ genuit filium, ob cuius natalitium diem Constantinus Magnus, Crispi parens, reis noxarum gratiam fecit. *Propter Crispi & Helenæ* PARTVM, ait Constantinus, *omnibus indulgemus, præter veneficos, homicidas, adulteros.* Crispi & Helenæ *partum* explico recèns natum ex vtroque filium: nam vt partus, ita & parentes (qui propriè pater & mater) à pariendo seu gignendo dicti sunt. Vnde Nonius Marcellus: *Parere etiam*

Lib. 9. Cod. tit. De Indulg. constit. 1.

Cap. 6. n. 94.

etiam viros dici posse, auctor est Cæcilius. Diademate caret Helena isthæc, quia Augusta non erat: Flauia cognominatur à viro Flauio Crispo; Maximiana, à Maximiano Herculeo, qui auum Crispi Constantium Imperij consortem fecerat; & ex cuius prole quapiam ipsa forsan orta erat. In auersâ nummi parte Sydus est octonis constans radiis: quo significatur infans velut —— *cælo demissus ab alto*

Cara Deûm soboles, magnum Iouis incrementũ.

Virgil. Ecl.4.

vt etiam corona laurea, quâ cingitur Sydus nouum, eius portendit diuturnitatem.

IV. Nummus ex MS. Goltziano tertij explicationem nostram firmat. In aduerso Crispus iuuenis cernitur; in auerso laurea corona, intra quam stella octo item radiorum, cum votis quinquennalibus, quæ parentes nuncuparant pro salute filioli, & speratâ eius longæuitate; quam fronde semper virente signat cælestis laurus. Alium penè similem Goltzius adfert, in quo intra coronam scriptum VOTIS X. cùm nempe iam quinquennis esset puer, qui alio labente quinquennio defunctus est.

V. & VI. Nummus ex Schedis Goltzianis pertinent ad Helenam Constantini Magni filiam, Iuliano Cæsari nuptam: ad latus enim

picti cuiusque nummi scriptum est nitidâ Goltzij manu : *vxor Iuliani*. Illa autem *Julia* nuncupatur, vt existimo, quemadmodum aliis Constantini Magni prolibus *Iulium* prænomen attributum est, vt Crispo Cæsari, Constanti Constantioque Augustis. Vel certè dicta est *Iulia* à marito Iuliano; vt *Valeria Eutropia* à Valerio Maximiano; *Galeria Valeria* à Galerio Valerio Maximiano; *Flauia Fausta* à Flauio Constantino; *Magna Vrbica* à Magnentio, illarum coniugibus.

VII. Exilis nummus prodit è Flauissis Casp. Geuartij. In aduersâ facie legitur FL. IVL. HELENA AVG. in auersâ: GLORIA EXECTVS, pro *exercitus*, errore fabri rudioris.

Operæpretium erat Helenas istas distingui, vt noti fierent nummi, quorum *vim sanctam* commendat Thomas Bosius. Hi profectò sunt duo priores Helenæ Constantini Magni matris, quæ Dominicam Crucem diuinitus inuênit; cuius cælo assertæ mentio fit in Romano Martyrologio XVIII. Augusti, & in Græcorum Fastis XII. Kal. Iulij.

Ceterùm morem illum sacra numismata gestandi, in Ecclesiâ pridem seruatum, secutus est superiore sæculo SIXTVS V. Pontifex Maximus.

mus. Cùm enim in parietibus Ecclesiæ Lateranensis inuenta fuissent NVMISMATA CRVCIGERA *ex auro purissimo Christianorum Cæsarum*, THEODOSII SENIORIS, ARCADII & HONORII *filiorum eius*, THEODOSII IVNIORIS, VALENTINIANI *tertij*, MARCIANI, LEONIS, IVSTINIANI, TIBERII, MAVRITII, PHOCÆ, & HERACLII; *Pontifex illa Indulgentijs muniuit, atque ad* IMPERATOREM, REGES & PRINCIPES *piè gestanda transmisit, vt ad laudem Religionis excitarentur.* Erant illa eiusdem æui, ac penè eiusdem formæ cum iis, quæ in Childerici Regis conditorio sunt reperta, cruce insignita omnia, & ex auro purissimo; vnde quanti etiam facienda sint, colligere quiuis potest.

Tom. 2. Bullarij. n. 73. an. 1587.

CAPVT XIX.

Medalliones argentei ſemunciales ex Theſauro Treuirenſi.

THeſauro Tornacenſi alterum, velut auctarium adiungo; in quo, tametſi minimè ſepulchrali, reperti ſunt inter alios argentei nummi Conſtantij Iunioris, ei omnino ſimiles, quem perforatum è collo geſtaſſe oſtendimus Regem noſtrum Childericum.

Auguſta Treuirorum, Belgicæ primæ metropolis (quam Ammianus Marcellinus vocat *Domicilium Principum clarum*) veteres hodieque duas oſtentat portas; quarum altera in Ædem D. Simeonis conuerſa, dicebatur olim *Porta nigra*, per quam iter erat ad Campum Martium, & ſuburbana loca antiquæ coloniæ, in quibus funebris ſupellex paſſim effodi ſolet. Altera porta angulum ciuitatis claudebat, oppoſita ruinis Amphitheatri, quà Oleuiæ riuulus, minori aquâ leniter adlabente, dextrorſum creſcit. Moles eſt (vt rudera oſtendunt) lateribus ingentibus ſtructa, & arcuatis feneſtrarum ordinibus ſubinde patens, ſpecie duarum ſibi cohærentium turrium rotundarum. Et ea quidem Romanis tempori-

Lib. 15.

poribus porta non fuit; ſed poſtmodum (tametſi ſupra omnium retrò memoriam) vrbem adeuntibus patuit. Hodie, occluſa licet, nomen *Portæ veteris* retinet. Inde ad Moſellam tendentibus occurrit alia, quæ *Noua* dicitur, cui lunatum aggerem Franci appoſuerant; quem cùm Cerſontanus noſter reparandum curaret anno M. DC. XXXV. puella quædam inter operas ligone terram fodiens, die quintâ Iunij latentem ollam offendit, penéque comminuit totam; ex quâ nummos effuſos Præfectus operis colligi, & ad Cerſontanum deferri iuſſit. Aurei erant & Argentei, Conſtantinianæ familiæ omnes, quorum ectypa quamplurima communicarunt mecum harum rerum periti indagatores R. P. Alexander Wilthemius è Soc. IESV, & V. C. Ioannes Henricus Bergerotius, Dominus Bertrangiæ, cognatus meus.

An. 1635.

MEDALLIÆ *vulgò* (inquit Ioannes Voſſius) *Nomiſmata vetera, quæ non ampliùs in vſu, ſed ſolùm antiquitatis causâ aſſeruantur, ex Latino* METALLA, *quia ex* AVRO, ARGENTO, ÆRE. Inueniuntur formæ maioris, mediæ, & minoris. Rariores ſunt Medalliæ maiores, quæ apud Latinos peculiare non habent nomen; ſed Italis dicuntur *Medaglioni*, Gallis *Medallons*; vnde mihi *Me-*

Lib. 3. de Vitijs ſermonis cap. 25.

FLIVL CONS TANS P F AVG
Æ
FELICITAS PERPETVA
VOT V
SIS
FLIVL CONS TANS P F AVG
Æ
TRIVMFATOR GENTIVM BARBARARVM
SIS
FLIVL CONSTANTI VS PIVS FELIX AVG
Æ
TRIVMFATOR GENTIVM BARBARARVM
TES
FLIVL CONSTANTI VS PIVS FELIX AVG
Æ
GAVDIVM POPVLI ROMANI
SIC V SIC X
TES

dalliones. Quaternos è pluribus in Treuerensi Thesauro repertos produco explicoque, eâ formâ & amplitudine quâ hîc referuntur.

I. MEDALLIO CONSTANTIS IMPERATORIS.

Gemmato cinctum diademate caput refert Imperatoris, qui FLAVIVS inscribitur, quia Flauij generis splendidissimi proles erat: IVLIVS, quòd oriundus esset ab Eutropio, qui genus ducebat ab Ænea, auctore credito Iuliæ gentis: PIVS, ex cognomine in alios Cæsares deriuato ab Antonino Adriani successore: FELIX, quòd felices vocarentur, qui apicem Imperij attigerant. Prosper Aquitanicus:

Lib. de Prouid.

FELICES *dici mos est, quos blanda potestas*
In summos apices tumidorum vexit honorum:
AVGVSTVS denique, appellatione ab Octauio in reliquos Imperatores tralatâ.

Auersum Numisma tres exhibet sedentes Imperatores. Medius est Constantinus Magnus iam demortuus, quem Eutropius tradit *inter Diuos relatum fuisse:* quem, inquit Eusebius, *vitâ functum, pictis tabellis tamquam viuum colebant.* Diuinitatem ostendit forma corporis augustior. Ouidius de

Lib. 10.

Lib. 4. Vitæ c. 69.

de Romulo, quem ait poſt obitum apparuiſſe Iulio Proculo:

Lib. 2. Faſtor.

Pulcher, & HVMANO MAIOR, *trabeâque decorus*
ROMVLVS *in mediâ viſus adeſſe viâ.*

In Auguſt. c. 94

Suetonius de Octauio, Auguſti recèns nati parente: *Sequenti nocte ſtatim videre viſus eſt filium* HVMANA SPECIE AMPLIOREM, *cum fulmine ac ſceptro, exuuijſq; Iouis Opt. Max. & radiatâ coronâ.* Illum nempe, de quo poſt Iulij cædem Romam aduentante ſic Paterculus: *Cùm intraret vrbem,* SOLIS ORBIS *ſupra caput eius curuatus æqualiter, rotundatuſq; in colorem arcus, velut* CORONAM *tanti mox viri capiti imponens, conſpectus eſt.* Omen ſcilicet felicis Imperij in æternâ vrbe, atque poſt obitum diuinitatis; quam & in hoc Medallione oſtendit circulus, quo cingitur Conſtantini caput, ritu à Chriſtianis obſeruato, *ad ſignificandum,* inquit Macarius, *myſterium æternitatis gloriæ Sanctorum, quæ rotunditate ſignatur.* Oſtenditur denique Conſtantini diuinitas votis quinquennalibus ipſi nuncupatis, cum hac inſcriptione ad eius pedes in ſubſellio: VOT. V.

Lib. 2. Hiſtor.

In Hagioglyptis.

Ad magni parentis dextram ſedet Conſtans, ad ſiniſtram Conſtantius, ornatu vterque Imperatorio. Ad nummi oram ſcriptum: *Felicitas perpetua.* quam ſcilicet populi ſperabant ex eorum concor-

concordiâ, qui conſortes Imperij, Orbi ſimul renouaturi eſſent *Felicis tempora ſæcli.* In exergo legitur SIS, quod explico monetam Siſciæ, vrbe Pannoniæ, cuſam, in quâ erat officina monetalis.

II. MEDALLIO, ETIAM CONSTANTIS.

Hoc numiſmate quantiuis pretij me donauit vir Ampliſſ. Chriſtophorus Binsfeltius, Regius apud Luxemburgenſes Senator. Capiti Imperatoris circumducitur diadema auro gemmiſque diſtinctum, ex quo ramulis aureis bini à tergo protenduntur vniones; illæ maris opes, quæ gemmarum loco culmen omnium tenent.

In auerſo ſtat paludatus Imperator, ſiniſtrâ ſceptrum, dextrâ labarum geſtans, cui ſignum Chriſti Seruatoris eſt impreſſum, cum inſcriptione in ambitu: *Triumfator gentium barbararum.* D. Hieronymus: FRANCI *à* CONSTANTE *perdomiti, & pax cum eis facta.* Iulius Firmicus Maternus ad Conſtantem & Conſtantium fratres: *Erigite* VEXILLVM FIDEI*: vobis hoc diuinitas reſeruauit, cuius fauore eminentes*, PROSTRATORES *eſtis* OMNIVM HOSTIVM *veſtrorum, quorum operâ Romanorum infirmabatur Imperium.* SIGNVM *venerandæ* CRVCIS *erigite, ſancite, promulgate, quod proſit. Sit fauſtum felixq; Reipublicæ,*

In Chrõ. an. 345. Lib. de Myſter. & Error. prof. Relig.

quòd tot aceruos CÆSORVM HOSTIVM PROSTRAVISTIS *exercitu*; FELICES *vos quoque gloriæ ac voluntatis suæ* DEVS *fecit esse participes. Idololatriæ excidium, & profanarum ædium ruinas propitius* CHRISTVS *populo* VESTRIS MANIBVS *reseruauit. Ille spiritualibus armis malos spiritus, vos mala terrena vicistis. Erigite* VICTORIÆ TROPHÆA, *& proferatur ingens* TITVLVS TRIVMPHORVM. Mox post nonnulla: STRATI *sunt aduersantium* CVNEI, *&* REBELLANTIA *ante conspectum vestrum* ARMA *ceciderunt.* Tum denique: *Post excidia templorum in* MANVS DEI *estis virtute prouecti; propagastis Imperium, & vt virtutibus vestris* GLORIA *maior accederet, mutato ac contempto temporum ordine, hyeme (quod nec factum est aliquando, nec fiet) tumentes ac sæuientes* VNDAS *calcastis* OCEANI: *sub remis vestris incogniti iam nobis penè maris vnda contremuit, & insperatam* IMPERATORIS FACIEM *Britannus expauit. Quid amplius vultis? virtutibus vestris* VICTA ELEMENTA *cesserunt.*

Alium vidi Medallionem eiusdem magnitudinis & figuræ, sed in cuius vexillo pictus est circulus, & in exergo scriptum: TR. quod ex monetali Treuirorum officinâ prodiisse signat. Notitia Imperij Occidentis: *Procurator Monetæ Treui-*

Treuirorum. Trebellius Pollio de Victoriâ ſeu Victorinâ: *Cuſi ſunt eius nummi ærei, aurei & argentei, quorum hodieq; forma extat apud Treuiros.* Notat prætereà Ioannes Hemelarius extare nummos quarti ſæculi, inſcriptos: IIIVIRI MONETÆ TREVERICÆ. Alium eiuſmodi Medallionem vidi, qui habet in exergo: TES. quod Teſſalonicæ numiſma ſignatum notat.

In 30. Tyrannis.

Tab. 52.

III. MEDALLIO CONSTANTII IMP.

Imperatoris imago thorace tenus expreſſa eſt, cum fibulato paludamento, quod celebrat Iulianus Cæſar. Sic autem Conſtantium deſcribit Ammianus: *Figurâ tali, ſituq; membrorum, luce oculorum editâ, cernenſq; acutum; molli capillo, raſis aſſiduè genis lucentibus ad decorem: vſque ad pubem ab ipſis colli confinijs longior, breuiſſimis cruribus & incuruis; vnde ſaltu valebat & curſu.*

Orat. 2.

Lib. 21. in fine.

Erectâ explicatâque dextrâ oſtendit Conſtantius armillas gemmis vmbilicatis præfulgentes, more Iudæorum Regibus vſitato. Liber ſecundus Regum de Saüle occiſo: *Tuli diadema, quod erat in capite eius, &* ARMILLAM *de brachio illius.* Lucifer Calaritanus ad Conſtantium: *Debemus vereri Regni tui diadema, inaurem etiam, &* DEXTROCHERIA; *debemus inſignes, quas cenſes, ve-*

Cap. 1.

Lib. De non parcendo in Deum delinquent.

ſtes tuas honorare. Viderat illum Calaritanus Imperatorio cultu ornatum, cùm à Liberio Papâ Legatus ad eum miſſus eſt. Dextrocherium, hybrida vox, armilla eſt brachij dextri; vnde Plinius *Dextrale* vocat, quod Iſidorus dicit *tam viris quàm feminis fuiſſe commune:* quamquam Liuius Sabinos armillas in ſiniſtrâ geſtaſſe teſtetur: *Vulgò Sabini* AVREAS ARMILLAS *magni ponderis* BRACHIO LÆVO, *gemmatoſq; magnâ ſpecie annulos habuerunt.* Cœlius Rhodiginus vocat *Pericarpia*, quòd carpo circumducantur, in quem Medici pulſum exploraturi manum mittunt.

Plin.l.28. cap.7. Iſidor.in Gloſſis. Lib.1. L.8.c.13.

Siniſtræ manus volâ globum ſuſtinet Conſtantius, *qui dictando ſcribendoq; propriâ manu*, ORBIS TOTIVS *ſe* DOMINVM *appellabat*, vt Ammianus loquitur; qui ſic etiam de omnibus, quæ mortem eius præceſsêre: *Nondum penitus merſus in ſomnum, vmbram viderat patris obtuliſſe pulchrum infantem; eumq; ſuſceptum & locatum in gremio ſuo, excuſſam ſibi proieciſſe longiùs* SPHÆRAM, *quam ipſe dexterâ manu geſtabat.*

Lib.15. Lib.21.

In parte poſticâ ſtat Tribunus militaris, gemmato cingulo conſpicuus, qui ſiniſtrâ demiſsâ clypeum tenet, dextrâ verò labarum fimbriatum, in quo circulus eſt impreſſus. Pierius Valerianus:

lerianus: *Vnus circulus descriptus aut simpliciter, aut alteri cuipiam pictura, signóve circumductus, nunc* SEMPER, *nunc* PERPETVVM, *&* ÆTERNVM, *nunc* OMNIA, *quippe τὸ πᾶν significabat: nempe quòd in eâ figura neque principium, neque finem inuenire sit; quod* ÆTERNITATIS *est proprium: & quia omnium est figurarum capax,* VNIVERSITATEM *ipsam intra se continere videtur.* L.39 c.7.

Ad Nummi oram scriptum, vt in secundo: *Triumfator Gentium barbararum.* Eumenius Rhetor ad Constantium: *Tot excisæ vndique* BARBARÆ NATIONES, *tot translati Romam cultores, prolati limites, tot prouinciæ restitutæ; hæreo prorsus ac stupeo.* Eutropius de eodem Constantio: *In Gallijs & militum & prouincialium insigni fauore regnabat,* CÆSIS FRANCIS *atque* ALEMANNIS, *captisq́ eorum Regibus, quos etiam bestijs, cùm magnificum spectaculum muneris parasset, obiecit.* Rursum Eumenius ad eumdem Cæsarem: *O victoria multiiuga, &* INNVMERABILIVM TRIVMPHORVM, *quâ* BRITANNIÆ *restitutæ, quâ* GENTES FRANCORVM *penitus excisæ, quâ* MVLTIS *prætereà* GENTIBVS, *in coniuratione illius sceleris deprehensis, imposita est necessitas obsequendi.* Ammianus denique de illo eodem: *Concluso Iani templo, stratisq́* HOSTIBVS

Paneg. Si mihi.

Lib. 10.

Lib. 16.

CVNCTIS, *Romam geſtiebat viſere poſt Magnentij exitium abſque nomine, vt pompam minùs extentam*, RIGENTIAQVE AVRO VEXILLA, *&* *pulchritudinem ſtipatorum oſtenderet agenti tranquilliùs populo.*

Alium Conſtantij Nummum vidi eiuſdem magnitudinis & metalli, ſed cum imagine non thoracatâ. In exergo ſcriptum erat A Q. hoc eſt Aquilææ. Quo loco & alium vidi cuſum, ſed cum ſacro Chriſti monogrammo in labaro.

IV. MEDALLIO eiuſdem CONSTANTII.

Hunc ſeruat R. P. Otho Zylius, ſed fractum rutro ad oram dextram. In eo, vt in aliis benè multis, corona laurea ſymbolum victoriæ. Vnde Iuuenalis triumphantem deſcribit: Sat. 10.

In tunicâ Iouis, & pictæ ſarrana ferentem
Ex humeris aulæa togæ, MAGNÆQVE CORONÆ
Tantum ORBEM, *quanto ceruix non ſufficit vlla.*

Lib. 23. Ammianus de Iuliano Conſtantij ſucceſſore: *Saracenorum Reguli gentium genibus ſupplices nixi, oblatâ* EX AVRO CORONA, *tamquam* MVNDI *nationumq; ſuarum* DOMINVM *agnouerunt.*

Circum coronam in nummo ſcriptum: GAVDIVM POPVLI ROMANI; quæ verba ſunt acclamationis, quâ publicam lætitiam plebs teſtabatur.

batur. Plinius Traiano: *Diem in quem tutela generis humani felicißimâ succeßione translata est, debitâ religione celebrauimus, commendantes dijs, Imperij tui auctoribus, &* VOTA PVBLICA *&* GAVDIA. Eumenius ad Constantium: *In ipso, Cæsar,* TVO VVLTV *videbant omnium signa virtutum, in fronte grauitatis, in oculis lenitatis, in rubore verecundiæ, in sermone iustitiæ. Quæ singula vt respectantes agnouerant,* LÆTITIÆ CLAMORIBVS *concinebant, vobis se, vobis liberos suos, vestris liberis omnis generis sui posteros deuouebant.* Symmachus ad Honorium: ACCLAMATIONIBVS, *quæ subiectæ sunt,* GAVDII SVI *causas plebs Romana testata est.* Coríppus de Iustino:

Lib.10. Epist.

In Paneg.

Epist. 31.

Lib.1.

> — *sic vulgus* AMORE
> *Vndique conueniens,* LÆTARVM *more volucrum,*
> TV VINCAS, *Iustine,* CANVNT.

Intra coronam scriptum est: SIC. V. SIC. X. hoc est, SIC QVINQVIES. SIC DECIES. Vocula SIC in votis ac precibus frequenter fuit vsurpata & ingeminata. Tibullus ad Phœbum bis:

> *Annue;* SIC *tibi sint intonsi,* PHOEBE, *capilli,*
> SIC *tua perpetuò sit tibi casta soror.*

Lib.2. Eleg.5.

Ad Bacchum bis:

Lib.3. Eleg. vlt.

> *Candide* LIBER *ades:* SIC *sit tibi mystica vitis*
> *Semper:* SIC *hederâ tempora cincta feras.*

Mar-

Lib.4. Epig. 45. Martialis ad Phœbum ter:

Fac rata vota patris : SIC *te tua diligat vxor:*
GAVDEAT *& certâ virginitate soror.*
Perpetuo SIC *flore* MICES : SIC *deniq; non sint*
Tam longæ Bromio, quàm tibi, PHOEBE, *comæ.*

Lib.5. Eleg.3. Ouidius ad Auguſtum ter:

SIC *habites terram* ; SIC *te desideret æther* ;
SIC *ad pacta tibi sydera tardus eas.*

Lib.2. de Ponto. Eleg.8. Ad Liuiam quater:

SIC *tibi vir sospes* ; SIC *sint cum prole nepotes* ;
Cumq; bonis nuribus , quas peperêre nurus.
SIC *quem dura tibi rapuit Germania , Drusus,*
Pars fuerit partus sola caduca tui.
SIC *tibi maturè fraterni funeris vltor,*
Purpureus niueis filius instet equis.

In hoc autem Medallione vocula SIC oſtendit quoties , præcone verba præeunte , acclamatum à plebe fuerit , *Gaudium populi Romani* ; vti Claudio Principi apud Trebellium Pollionem:

In Claudio.

Auguste Claudi, Dij te nobis præstent.

DICTVM SEXAGIES.

Auguste Claudi, Principem te, aut qualis tu es, semper optauimus.

DICTVM QVADRAGIES.

Claudi Auguste , te Respublica requirebat.

DICTVM

DICTVM QVADRAGIES.

Claudi Auguste, tu frater, tu pater, tu amicus, tu bonus Senator, tu verè Princeps.

DICTVM OCTVAGIES.

Claudi Auguste, tu nos ab Aureolo vindica.

DICTVM QVINQVIES.

Claudi Auguste, tu nos à Palmyrenis vindica.

DICTVM QVINQVIES.

Claudi Auguste, tu nos à Zenobiâ & à Victoriâ libera. DICTVM SEPTIES.

Claudi Auguste, Tetricus nihil fecit.

DICTVM SEPTIES.

Eodem modo, postquam Tacitus, Senatus auctoritate delectus Imperator, ætatis vteretur excusatione, acclamatum est:

Vopiscus in Tacito.

Et Traianus ad Imperium senex venit.

DIXERVNT DECIES.

Et Adrianus ad Imperium senex venit.

DIXERVNT DECIES.

Et Antoninus ad Imperium senex venit.

DIXERVNT DECIES.

Et tu legisti: Incanaq; menta Regis Romani.

Apud Virg. 6. Æneid.

DIXERVNT DECIES.

Et quis meliùs, quàm senex imperat?

DIXERVNT DECIES.

Imperatorem te, non militem facimus.

DIXERVNT VICIES.

Tu iube, milites pugnent.

DIXERVNT TRICIES.

Habes prudentiam, & bonum fratrem.

DIXERVNT DECIES.

Seuerus dixit, caput imperare, non pedes.

DIXERVNT TRICIES.

Animum tuum, non corpus eligimus.

DIXERVNT VICIES.

Et illo quidem modo variabatur acclamationum numerus, vt in huius Conſtantij nummis argenteis apparet; cuius etiam vnum minoris formæ vidi cuſum Treuiris, in quo legitur, SIC X. SIC XX. atque alium mediæ magnitudinis ſignatum SISCIÆ, in quo ſcriptum, SIC XX. SIC XXX. ſurrectis hinc inde ad inſcriptionis latera duabus palmis. Hæ formulæ acclamationum in Acta publica referebantur, è quibus illas deſumpsêre rerum geſtarum Scriptores. Sed in nummis expreſſas fuiſſe, Antiquariorum paleſtræ nondum innotuerat. Triſtanus ſimilem Conſtantis medallionem ita explicat, vt illæ notæ SIC V. SIC X. ſignificent SICVT QVINQVENNALIA, SIC DECENNALIA. Sed quàm rectè, viderint eruditi numiſmatum explanatores.

Tom. 3. pag. 607.

Abſol-

Abſoluo laudabili monito Philippi Beroaldi, qui Cornelium Tacitum typis excuſum primus Orbi dedit: Ille *pulchrum aſſerebat, congerere* NVMISMATA *illuſtrium virorum; pulchrius,* BIBLIOTHECAM *librorum monumentis illuſtrare; pulcherrimum verò, vtrumque conficere.*

Romæ, an 1515.

CAPVT XX.

TORNACVM *meritò* CIVITAS REGALIS *dictum, Regum habitatione, ſepulturâ, munificentiâque illuſtre.*

PRiuſquam manum de tabulâ, regijs Childerici Cimeliis iſtud alterumque caput, vmbilici loco, placet annectere, in gratiam perilluſtris atque antiquiſſimæ Eccleſiæ Tornacenſis, quæ Præſule Illuſtriſſimo Franciſco VILLANI DE GANDAVO, hodieque mediis bellorum ſalebris, priſcæ ſanctitatis inſtituta alacriter æmulatur.

S. Audoënus, Rothomagenſis Epiſcopus, de S. Eligio: *Aurificem inuitum detonſum conſtituunt cuſtodem vrbium, ſeu municipiorum, quorum hæc ſunt vocabula:* VEROMANDVENSIS, *quæ eſt metropolis vrbis:* TORNACENSIS, *quæ* QVONDAM *fuit* REGALIS CIVITAS: *Nouiomenſis & Flandrenſis; Gandenſis, atque Curturiacenſis.* Hoc loco

In eius Vitâ l. 2. cap. 2.

particula *quondam*, Gallicè *iadis*, ſeu *iam diu*, complectitur ætates Regum antiquorum, qui Tornacum incoluerunt ante tempora S. Audoëni, qui floruit ſub Dagoberto I. Rege, & Clodoueo II. eius filio, hoc eſt ſæculo ſeptimo. Illæ autem ciuitates propriè dicebantur Regiæ & Regales, quæ capita Regnorum magis illuſtria, Regumq́ue ſedes, cathedræ, ſolia. Rorico de Clodione Rege: *Jngreſſus* AMBIANORVM *vrbem, ibidem &* REGNI SEDEM *ſtatuit.* Idem de Meroueo Rege: *In eâdem* AMBIANORVM *ciuitate* REGALI SOLIO *ſublimatur.* Tum de Childerico noſtro Merouei filio: *Cùm ad* SOLVM PROPRIVM, *hoc eſt*, AMBIANORVM *vrbem remeare cuperet*, *febre correptus ſpiritum exhalauit.* Gregorius Turonenſis de Clodoueo I. Childerici noſtri filio: *Egreſſus à Turonis*, PARISIVS *venit*, *ibiq;* CATHEDRAM REGNI *conſtituit.* Fredegarius de quatuor Clodouei filiis: *Sortitus eſt* SEDEM *Theudericus* METTIS, *Clodomeres* AVRELIANIS, *Childebertus* PARISIVS, *&* *Clotharius* SVESSIONIS. Idem Scriptor de quatuor filiis Clotarij: *Dedit ſors Chariberto Regnum Childeberti*, PARISIVS SEDEM *habens*; *Guntranno verò Regnum Clodomeris*, SEDEM *habens* AVRELIANIS; *Chilperico Regnum Clotarij patris eius*,

Lib. 1.

Lib. 2. cap. 34.

Cap. 30.

Cap. 55.

eius, CATHEDRAM *habens* SVESSIONIS; *Sigeberto quoque Regnum Theuderici*, SEDEM *habens* METTIS. Gregorius Turonensis de Chilperico I. Rege: *Ad Francos vlteriores* (ita lego, non vtiliores) *petijt, ipsosq; muneribus mollitos sibi subdidit; & mox* PARISIVS *ingreditur*, SEDEMQVE *Childeberti Regis occupat*. Gesta Dagoberti I. Regis: *Sigebertum filium suum in Regno Austriæ sublimauit*, SEDEMQVE METTIS *ciuitatem habere permisit*. Vita Sigeberti Regis, Dagoberti filij: *Sepultus est in vrbe* METTIS, *quæ Regni sui* SEDES *fuerat*.

Lib. 4. cap. 22.

Cap. 31.

Apud Turonensem lego, Ragnacarium fuisse Cameraci Regem, Sigebertum Coloniæ: sed Tornaci proprium Regem in antiquis Francorum Historiis non inueni. Vnde ergo *Tornacum* à S. Audoëno *Ciuitas Regalis* dictum? Iam ostendo. Non vna Regum sedes, sed plures erant; & quæ aliis eminebat, SEDES PRIMA dicebatur. Nithardus de dissensionibus filiorum Ludouici Pij: *Aquis Palatium, quod tunc* SEDES PRIMA *Regni Franciæ erat*. Hymnus perantiquus de Aquisgrano:

L. 2. c. 40. & 42.

> *Vrbs Aquensis* VRBS REGALIS,
> *Regni sedes principalis,*
> PRIMA *Regum* CVRIA.

Apud Petrum Beeck Aquisgran. c. 1.

Ligurinus de Arelate, Regum Burgundiæ primariâ ſede:

Quæq́; CAPVT REGNI, SEDESQVE fuiſſe vetuſti
Fertur ARELATVM, *priſcorum* GLORIA REGVM.

Si accedamus ad Reges primæ ſtirpis, eos etiam certum eſt plures habuiſſe Regni ſedes: Sigeberto enim Clotarij I. filio *dedit parens* (ſcribente Gregorio Turonenſi) *Regnum Theoderici*, SEDEMQVE *habere* METTENSEM. de quo tamen ſic Geſta Regum Francorum: *Sigebertus Regnum Theuderici accepit*, & SEDEM *habere* REMIS *ciuitatem conſtituit*. Rorico etiam: *Theodorico, quem ex concubinâ genuerat*, REMIS *ciuitatem*, *atque* CAMERACVM *indulſit*; vt geminas in Regno ſuo ſedes habuerit Sigebertus, primariam Metenſem, alteramque Remenſem, quam Regni Metenſis fuiſſe ciuitatem clarè colligitur ex Gregorio, qui ſic de Sigeberto eodem: *Chilpericus frater eius* REMOS *peruadit, & alias ciuitates, quæ ad eum pertinebant*. additque poſt nonnulla: *Quo victo, atque fugato* [Chilperico] *Sigebertus* CIVITATES SVAS *in ſuam dominationem reſtituit*.

L.4.c.22. Cap.29. Lib.4. L.4.c.23.

De Regij ſtemmatis ſuperioribus gradibus Baldericus Epiſcopus, vbi de S.Remigio: *Fauente igitur Rege* CLODOVEO, *per Dei prouidentiam ordinatum Epiſcopum* [Vedaſtum] *ad euan-*

L.1.c.7.

euangelizandum CAMERACO *&* ATREBATO *dirigit vrbibus. Liquet ergo, quòd Rex iste* [Clodoueus] *quantò impensiùs* PATERNAS SEDES *amauerat, tantò probabilioris vitæ pastorem eò loci delegauerat: ibi enim*, PRÆTER CETERAS SEDES, *speciatim versabatur; ideoq; maiori gratiâ ductus, pastorali regimine Parochiam ditare conabatur.* Ex quibus etiam patet, Childericum Regem, eiusque filium Clodoueum plures habuisse Regias sedes.

Quod ad Tornacum attinet, ante tempora Audoëni, priscis Regibus frequentatum satis constat, atque adeò Regalem fuisse ciuitatem inter primas, si non primariam. Sigebertus enim de Clodione Rege: *Carbonariam siluam ingressus, vrbem* TORNACVM *obtinuit; & inde vsque ad vrbem* CAMERACVM *properauit, vbi pauco tempore residens, Romanos, si quos ibi inuenit, peremit.* Guillelmus Britto in Philippide:

An.445.

Lib. 9.

Vrbs erat & rebus, & ciue superba potenti,
Nomine TORNACVM, *Scaldi contermina ripæ,*
Quam Gentilis adhuc, Rheni transgressus abyssū
CLODIVS *in gladio* PRIMVS *possedit, & arcu.*

Hinc Fauchetus libro de Dignitatibus: *Non*, inquit, *repugnat veritati*, CLODIONEM *Regiam sedem suam habuisse* TORNACI, ATREBATI,

Cap. 9.

TI, *&* CAMERACI, *postquam vrbes illas suæ subiecit potestati*. Multò minùs repugnat, Childericum I. Regem Tornaci domicilium habuisse; cùm & ibidem sepultus sit magnâ pompâ, atque apparatu: si enim Tornacum Regalis Childerici ciuitas non fuisset, nihil vetabat eius corpus in aliam, quæ ad ipsum attinuisset, transferri; vt de aliis Regibus factitatum legitur. Ego certè existimo, non ignoratum ab Audoëno Childerici reliquias Tornaci conditas fuisse; nec eum latuisse funus adeò magnificè curatum: sed quia gentilis obierat, illud datâ operâ prætermisit sanctus Episcopus idolomaniæ oppugnator; perinde atque Scriptores omnes alij Christiani & antiqui, qui sepulchra Regum ethnicorum Pharamundi, Clodionis, Merouei, & Childerici etiam nostri missa fecerunt, ac Regum Christianorum dumtaxat indicarunt.

Balder. lib. 1. c. 7.

Clodoueus I. Childerici filius *paternas sedes amabat, & Atrebati*, PRÆTER CETERAS SEDES, *speciatim versabatur*. Verbis illis: *Præter ceteras sedes*, Tornacum, vt antè dixi, comprehendi innuunt Gregorius & Fredegarius, vbi tradunt, CLODOVEVM *nauigare solitum per Scaldim fluuium*; ad quem situm est TORNACVM.

L. 1. c. 40. cap. 28.

Chilpericus I. Clodouei nepos Tornaci diu habi-

habitauit. Gregorius Turonensis: CHILPERICVS *verò cognoscens, quòd iterùm Guntchramnus cum* SIGIBERTO *pacificasset, se intra* TORNACENSES MVROS *cum vxore & filijs communiuit.* Papirius Massonus: *Chilpericus* TORNACVM *profugerat, quæ est* CIVITAS NERVIORVM, *vxorem & liberos secum habens.* Rursum Gregorius: CHILPERICVS *autem in ancipiti casu defixus, in dubium habebat an euaderet, an periret, donec ad eum Missi veniunt, de fratris* [Sigeberti] *obitu nuntiantes. Tunc egressus à* TORNACO *cum vxore & filijs, eum vestitum apud* LAMBROS *vicum sepeliuit.* Vicus est haud procul à Duaci muris, quem Baldericus vocat *Lambras villam.*

Lib.4. cap.45.

Lib.1. Annal.

Cap.46.

L.2.c.21.

His ita gestis, SAMSON *filius Chilperici Regis iunior à dysenteriâ & febre comprehensus rebus humanis excessit. Hic verò, cùm Chilpericus Rex apud* TORNACVM *à fratre obsideretur,* NATVS EST; *quem mater ob metum mortis à se abiecit, & perdere voluit: sed cùm non potuisset, obiurgata à Rege, eum baptizari præcepit: qui* BAPTIZATVS, *& ab ipso Episcopo* SVSCEPTVS, *lustro vno, nec perfecto, defunctus est.*

Gregor. Turon. l.5.c.23.

Fortunatus in Vitâ S. Medardi Nouiomensis ac Tornacensis Episcopi: *Rex* SIGEBERTVS, *cùm fratrem suum,* CHILPERICVM *nomine, apud*

8.Iunij.

 vrbem

vrbem TORNACVM *obsidere disponeret, apud* VICTORIACVM *Fredegundis Reginæ versutiâ interemptus est.* Victoriacum, vulgò *Vitry*, vicus est in pago Atrebatensi, altero lapide à Duaco. Postmodum idem ille Chilpericus Regiâ planè munificentiâ in Ecclesiam Tornacensem beneficus fuit, vt liquet ex hoc eius præcepto, quod Philippus Rex, cognomento Pulcher, auctoritate suâ confirmauit ipsissimis hisce verbis:

Ex Archiuo vrbis Tornacensis.

PHILIPPVS *Dei gratiâ Francorum Rex, notum facimus vniuersis, tam præsentibus, quàm futuris, quòd* NOS *litteras quasdam* SIGILLO *inclytæ recordationis* HILPERICI *quondam Regis Franciæ, in eisdem* IMPRESSO *litteris, intus & foris sine laqueo, cuius character est* DIMIDIATA HOMINIS IMAGO, *cum* PILEO *in capite, cuius litteræ sunt in circumferentiâ:* HILPERICVS REX FRANCORVM, *sigillatas vidimus in hæc verba; diphtongis tamen in eisdem scriptis litteris, in præsenti transcripto non expressis.*

IN NOMINE *Omnipotentis* DEI *& Saluatoris nostri* IESV CHRISTI, HILPERICVS *Diuinâ præueniente gratiâ* REX FRANCORVM. *Quantò alios Regiâ celsitudine præcellimus, tantò Christum honorare, & eius Ecclesiam impensiùs volumus; & in Christi repetitionibus Sacerdotum,*

&

& Pontificum, vel seruorum Dei, quæ pro eorum utilitatibus pertinent, libenter præstamus, vel concedimus; & hoc nobis ad laudem, vel stabilitatem Regni nostri in Dei nomine pertinere confidimus. Idcircò noscat omnium fidelium sanctæ Dei Ecclesiæ, nostrorum quoque, præsentium scilicet, & futurorum humilitas, seu magnitudo, quòd NOS *Apostolico viro, Domno* CHRASMARO, *Nouiomagensis vel* TORNACENSIS *vrbis Episcopo,* THELONEVM *de nauibus super fluuio* SCALT, *qui pertinet ad* FISCVM TORNACVM, *tam vltra, quàm & citra decursum, de quolibet commercio, seu & de* CARRIGIO, *vel de* SAGENIS; *nec non de* PONTE *super flumen* SCALT; *vel de omnibus venalibus, vbicumque vendantur, seu intra muros, seu in appendiciјs murorum prædictæ ciuitatis, vndecumque* THELONEVS *exigitur, sicut* FISCVS NOSTER, & REGIA POTESTAS *vendicare potest; necnon &* IVSTITIAM *de eodem* THELONEO, *sicut eam liberè poßidemus, ad* ECCLESIAM *ipsius Pontificis Domni* CHRASMARI, *quæ est in honore Beatæ* MARIÆ *in ipso* TORNACO *constructa, in stipendijs Canonicorum eiusdem Ecclesiæ promerendis, nostri augmentum, plenè & integrè nostrâ gratiâ visi fuimus conceßisse. Quapropter per hoc* PRÆCEPTVM *specialiùs decernimus pro*

douando, quod perpetualiter, citra ipsum Domnum CHRASMARVM, *vel ipsius* SANCTÆ ECCLESIÆ TORNACENSIS, *& successoribus suis pro tempore, volumus esse concessum, vt neque* NOS, *neque iuniores nostri, vel successores nostri, nec quælibet iudiciaria potestas*, THELONEVM *de quolibet commercio, tam* NAVIGIO, *quàm &* CARRIGIO, *aut de* SAGENIS, *vel de* PONTE, *tam vltra, quàm & citra ipso fluuio* SCALT; *necnon de omnibus venalibus, vbicumque apud* TORNACVM *vendantur, vndecumque* THELONEVS *exigitur, & Fiscus noster euendicare potest, ab ipso Domno* CHRASMARO, *vel iunioribus, vel successoribus suis, nec de eorum potestate contradicere vel auferre præsumat: sed ipse* THELONEVS *&* IVSTITIA *de theloneo, iuxta quod suprà per singula continetur, ipsi Domno* CHRASMARO *Pontifici, vel successoribus suis, ad partem ipsius* SANCTÆ ECCLESIÆ *Beatæ Virginis* MARIÆ, *quæ est in ipso fisco constructa, omni tempore, nostris & futuris temporibus, ad* MENSAM CANONICORVM *eiusdem Ecclesiæ, perpetuò proficiet. Et vt hæc* AVCTORITAS *firmior habeatur*, MANVS NOSTRÆ *subscriptione firmauimus, &* ANNVLI NOSTRI *impreßione consignare atque roborare præcepimus.*

Signum HILPERICI gloriosi Regis.

HALCOI-

HALCOINVS *Notarius recognoui, & signaui. Data Kal. Maij, anno primo Regni* HILPERICI *gloriosi Regis, indictione* XIII. *Actum apud* BIBRACH, *in Dei nomine feliciter, Amen.* An. 580.

Quod autem VIDIMVS, *hoc testamur: in cuius testimonium præsentibus litteris* NOSTRVM *fecimus apponi* SIGILLVM. *Actum* PARISIIS, *anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo, mense Februario.* An. 1290.

Sed & alia multa in Ecclesiam Tornacensem contulit Chilpericus, de quo Herimannus Abbas S. Martini Tornacensis in Historiâ sui monasterij, quam in antiquis membranis manu exaratam vidi: *Iura sua Regalia, quæ in eâdem ciuitate possidebat, inter* EPISCOPVM *&* CLERVM *distribuit. Episcopo delegauit* MONETAM *ciuitatis;* MAIRAM, *de quâ fermentantur ceruisiæ;* IVSTITIAM, DISTRICTVM, ADVOCATIONEM *hominum Beatæ* MARIÆ; *&* VINAGIA *plaustrorum & vehiculorum, quæ venalia in ciuitatem afferunt.* CLERO *verò tribuit* TELONEVM, PONTINAGIVM, *vt ex eorum redditibus vestimentorum suorum necessaria compararent; & vt victum copiosè & sufficienter haberent,* OMNEM TERRAM, *quæ iacet inter duos fluuiolos,* RIES *scilicet &* MAIRAM, *eorum ditioni subdidit, vt ex eius agriculturâ* Circa an. 1100.

abſque penuriâ ſuſtentarentur: cunctaq́; MOLENDINA, *quæ tunc erant in* SCALDA; *eis ſuperadditis ſex ex his, Epiſcopo reſeruatis, cum quinque quadrigis terræ.* FORAGIA *verò* CAMBORVM, *&* *redditus* VASORVM VINI, *inter vtroſque æquis partibus diuiſit.*

Balduinus de Auennis, Toparcha Bellimontis in Hannoniâ, Burchardi Auennenſis, & Margaretæ Flandrenſis ac Hannonienſis Comitiſſæ filius, celebrat etiam Chilperici Regis liberalitatem antiquâ iſtâ Wallonum linguâ: *Quand* CILPRY *ſe partit de* TOVRNAY, *il donna à l'*EVESQVE *la Seignourie de la ville, la Monnoye, les Changes, & les Molins de l'Eſchault, & l'Hommage du Chaſtellain, & l'Aduoüé, auec moult d'autres droittures, & le'y receu à homme. Et l'Eueſque le'y doit ſeruir à dix Cheualiers, quand il aſſemble ſon* OST.

Ex M.S. meo.

CAPVT

CAPVT XXI.

Vindicatur Epocha Præcepti Regis CHILPERICI *pro Ecclesiâ Tornacensi.*

IOannes Cognatus in Historiâ Tornacensi, præceptum Chilperici Regis mutilum edidit & imperfectum; atque post illum ter Aubertus Miræus. Vterque verò chartam ita concludit: *Datum Bibrax, Chilperici anno primo, indictione* XIII. *in Dei nomine feliciter, Amen.* Contendit autem Miræus mendum esse, ac legendum, *indictione* VIII. quæ cadit in annum D.LXXV. Ego ex chartâ Chilperici Regis, per Philippum Pulchrum visa & confirmata, scriptum itidem habeo, *indictione* XIII. quâ designatur annus D.LXXX. Quocircà nihil immutandum existimo in indictione; editumque eo anno à Chilperico præceptum illud, iam ostendo; & argumento verosimili confirmo omnium, quotquot extant, veterum codicum fidem, quam ita constantem conuellere religioni semper duxi.

L.1.c.66.
In Codice cap.2.
In Notitiâ cap.3.
In Fastis 6.Febr.
An.575.
An.580.

Gregorius Turonensis, Scriptor æqualis, & Chilperico Regi notus: CHILPERICVS *verò Rex* DESCRIPTIONES NOVAS *&* GRAVES *in omni Regno suo fieri iussit. Quâ de causâ multi relin-*

L.5.c.29.

relinquentes ciuitates suas, vel possessiones proprias, alia Regna petierunt, satius ducentes alibi peregrinari, quàm tali periculo subiacere. Aimoïnus eodem sensu: *Proscriptionibus grauissimis populum sibi subiectum atterere cœpit: quâ de causâ multi è plebe natiuum relinquentes solum, maluerunt exules nouas quærere sedes, quàm patrios incolendo fines iniusto ruere sub onere tributi.*

L.2.c.32.

Lib.5. de Prouid.

Ærumnas similes Christianorum sæculi quinti describit Saluianus Massiliensis verbis istis: *Vastantur pauperes, viduæ gemunt, orphani proculcantur in tantum, vt multi eorum, & non obscuris natalibus editi, & liberaliter instituti, ad hostes fugiant, ne persecutionis publicæ afflictione moriantur; quærentes scilicet apud Barbaros Romanam humanitatem, quia apud Romanos barbaram inhumanitatem ferre non possunt. Et quamuis ab his, ad quos confugiunt, discrepent ritu, discrepent linguâ, ipso etiam, vt ita dicam, corporum atque induuiarum barbaricarum fœtore dissentiant; malunt tamen in Barbaris pati cultum dissimilem, quàm in Romanis iniustitiam sæuientem. Itaque passim vel ad Gothos, vel ad Bagaudas, vel ad alios vbique dominantes Barbaros migrant: & commigrasse non pœnitet: malunt enim sub specie captiuitatis viuere liberi, quàm in specie libertatis esse captiui*

Grego-

Gregorius Turonensis libro iam citato: *Discordantibus Regibus, & iterùm bellum ciuile parantibus,* DISENTERICVS MORBVS *penè totas Gallias præoccupauit. Erat enim his, qui patiebantur, valida cum vomitu febris, renumq; nimius dolor, caput graue, vel ceruix, &c. Et quidem primùm hæc infirmitas à* MENSE AVGVSTO *initiata paruulos adolescentes arripuit, lethoq́; subegit. Igitur in his diebus* CHILPERICVS *Rex grauiter ægrotauit: quo conualescente,* FILIVS EIVS IVNIOR, *necdum ex aquâ & Spiritu sancto renatus, ægrotare cœpit, quem in extremis videntes Baptismo abluerunt: quo parumper meliùs agente,* FRATER EIVS SENIOR, *nomine* CHLODOBERTVS, *ab hoc morbo corripitur; ipsumq; in discrimine mortis* FREDEGVNDIS MATER *cernens, serò pœnitens ait ad Regem: Diu nos malè agentes pietas diuina sustentat: nam sæpè nos febribus, & alijs malis corripuit, & emendatio non successit. Ecce iam* PERDIMVS FILIOS: *ecce iam eos lacrymæ pauperum, lamenta viduarum, suspiria orphanorum interimunt; nec spes superat cui aliquid congregemus: thesaurizamus nescientes cui congregemus ea: ecce thesauri remanent à possessore vacui, rapinis ac maledictionibus pleni. Numquid non exundabant promptuaria vino? numquid non horrea replebantur frumento? Numquid erant*

Cap. 35.

THESAVRI *referti* AVRO, ARGENTO, LAPIDIBVS PRETIOSIS, MONILIBVS, *vel reliquis Imperialibus ornamentis? Ecce quod pulchrius habebamus, perdimus. Nunc si placet venire,* INCENDAMVS *omnes* DESCRIPTIONES INIQVAS, *sufficiatq;* FISCO NOSTRO, *quod suffecit patri Regiq;* CHLOTARIO. *Hæc effata Regina, pugnis verberans pectus, iussit* LIBROS *exhiberi, qui de Ciuitatibus suis per* MARCVM [Referendarium] *venerant;* PROIECTISQVE IN IGNEM, *iterùm ad Regem conuersa; Quid tu, inquit, moraris? Fac quod vides à me fieri:* SI DVLCES NATOS PERDIMVS, *vel pœnam perpetuam emendamus. Tunc Rex compunctus corde* TRADIDIT *omnes* LIBROS *descriptionum* IGNI; *conflagratisq; illis, misit qui futuras prohiberent descriptiones.*

Post hæc INFANTVLVS IVNIOR, *dum nimio labore tabescit, extinguitur; quem cum maximo mœrore deducentes à villâ* BRENNACO *Parisius, ad Basilicam sancti* DIONYSII *sepelire mandauerunt:* CHLODOBERTVM *verò componentes in feretro, Suessionis ad Basilicam* S. MEDARDI *duxerunt; proijcientesq; eum ad sanctum sepulchrum, vouebant vota pro eo: sed mediâ nocte anhelus iam & tenuis spiritum exhalauit; quem in Basilicâ* SS. CRISPINI & CRISPINIANI *Martyrum sepelierunt.*

Magnus

Magnus quoque hic planctus populo fuit : nam viri lugentes, mulieresq́ lugubribus vestimentis indutæ, vt solet in coniugum exequijs fieri, ita hoc funus sunt prosecutæ. Multa POSTEA *Chilpericus Rex* ECCLESIIS, *siue* BASILICIS, *vel pauperibus est largitus.* Temporis, euentuumq́ue ratio examinanda, me paulò fusiùs hæc exarare compulit.

Incœpit illa torminum lues *anno quinto* CHILDEBERTI *Regis, mense Augusto ac Septembri. Atque statim Octobri Rex* CHILPERICVS, *post* MORTEM FILIORVM, *in Cotiâ syluâ plenus luctu cum coniuge residebat.* Cæsus fuerat Sigebertus Rex Austrasiæ anno D. LXXV. quo Childebertus eius filius, adhuc puer, illicò regnare cœperat; vt annus quintus Childeberti in Austrasiâ, esset annus Christi D.LXXIX. quo sic Hermannus Contractus: *Tres filij* HILPERICI *dysenteriâ periere.* Iam expendo Gregorij verba post mortem filiorum Chilperici: *Multa* POSTEA *Chilpericus Rex* ECCLESIIS, *siue* BASILICIS, *vel pauperibus est largitus.* Et isthæc clariora Aimoïni: *Sequenti abhinc anno* (nempe D. LXXX.) *alius ex filijs Chilperici,* THEODORICVS *nomine, terminum sortitus est vitæ : vnde* CHILPERICVS *Diuinæ animaduersionis iudicium ceruici imminere suæ cognoscens,* MVLTA *pauperibus Christi, &* ECCLE-

Gregorius l. 5. c. 34 35. & 40.

An. 575.

An. 579.

L. 3. c. 32.

An. 580.

siis *largitur* DONARIA. Ex quibus benè expensis atque examinatis colligo, factam à Chilperico Rege donationem Ecclesiæ Tornacensi anno D. LXXX. Kalendis Maij, indictione XIII. Particula enim POSTEA, quâ vtitur Gregorius, spatium temporis indeterminatum significat. Vt taceam de consensu omnium veterum codicum, in quibus *indictionem octauam* numquam reperias, sed constanter *decimam tertiam*.

An. 580.

Cur autem charta illa Chilperici (qui iam totis nouemdecim annis regnauerat) data sit *anno primo* HILPERICI *gloriosi Regis*, alia est difficultas, quæ multorum torsit ingenia. Vult Miræus intelligi annum primum Regni Austrasiæ, quod Sigeberto fratre occiso Chilpericus inuaserat: sed reuerà illud Regnum à Sigeberti nece statim collatum est in eius filium Childebertum, annos quinque dumtaxat natum: neque Chilpericus Rex illud vmquam obtinuit. Gregorius Turonensis: *Mortuo Sigeberto, regnauit* CHILDEBERTVS *filius eius pro eo.* Hunc ergo nodum (ni fallor) sic exsoluo: Diu regnauerat Chilpericus, sed dominatu tyrannico; quippe qui *damnis immensis populum afflixerat, supplicijs terruerat, morte mulctarat.* Cumque diuinâ perculsus vindictâ vellet (vt existimo) rectiora in posterum iudicia exerce-

L. 4. c. 46.

Gregor. l. 5. c. 29.

exercere, & publicæ rei feliciùs consulere; posthabito tempore præterito tamquam nullo, initium Regni æquioris *anno primo* voluit indicare, ac NOVA FACERE OMNIA.

Et verò oblato argumento de libris per Chilpericum Regem crematis, venit in mentem, Iustinum II. Imperatorem afflictis creditoribus parentis debita persoluisse, librosque & syngraphas palàm iussisse comburi. Vnde Corippus: Lib.2.

Gaudia quanta illic, quantus fauor! vndique lætus
Tollitur in cælum POPVLORVM CLAMOR *ouantum.*
Mirantur Proceres, mirantur talia plebes.
Hinc rutili lucent CHARTIS ARDENTIBVS *ignes:*
Hinc radiat fuluum concertans ignibus aurum:
Hinc CHARTAS FLAMMIS *subigunt: hinc pondere fusos*
Exæquant solidos, & lancem pollice pulsant:
Tunc sinibus plenis abeunt, quæstuque laborant:
Elatisque oculis pro vitâ Principis orant.

Sed & FRIDERICVS Aragonius, Neapolitanorum Rex, Ferdinandi primi filius, Alphonsi frater, Ferdinandi II. patruus, anno M. CD. XCVII. quo Regnum illud adeptus est, instituit Ordinem militarem, cuius signum erat Mus Ponticus candidissimus (Ferdinandi parentis iam olim tessera) pendens è collari aureo, quod LIBRIS APER-

Ex M.S. cod.
An. 1497.

TIS, & INTER FLAMMAS deflagrantibus, circumtectum erat, addito lemmate, RECEDANT VETERA. Torquem illum aureum gestabat Rex ipse FRIDERICVS, qui, antequam regnaret, vocabatur Princeps de Altamura. Ferebant etiam FERDINANDVS Dux Calabriæ, Regis filius; D. CÆSAR, Regis frater; N. Bisignani Princeps; alijque Magnates Regni. Descripta erant in libris tributa enormia, quibus Rempublicam grauarant Principes Andegauenses: FRIDERICVS Rex, vt populum subleuaret, omnes libros veteres flammis tradidit, NOVAQVE FECIT OMNIA.

Quod superest, placuit Ioanni Cognato, locutum de Chilperici Regis donatione Gregorium Turonensem verbis illis, quæ sunt libri quarti de miraculis sancti Martini: *Apud* TORNACENSEM *verò Cenomannici territorij vrbem, quæ nunc in ipsius* SANCTI *Basilicæ ditionibus detinetur, mulier quædam diuturnâ cæcitate detenta*, &c. Agiturq; ibi de miraculo virtute D. Martini patrato. Atqui ex chartâ Chilperici Regis, *Ecclesia Tornacensis in honorem beatæ* MARIÆ *fuit constructa*, non autem S. Martini. Vnde iudico, apud Gregorium errorem esse libellionis, qui *Tornacensem vrbem* scripsit pro *Toronensem*, quam Matthæus Vindocinensis vocat *Martinopolim*; quæ-

L. 4. c. 12.

In Hist. Tobiæ.

quæque in prouinciâ Lugdunensi tertiâ nuncupatur *Ciuitas Toronorum.* Et ipsemet quoque Gregorius sic de Roccoleno: *Cum Cenomannicis* TORONIS *venit, & prædas egit.* Tum de Meroueo, Chilperici Regis filio: TORONIS *venit, ibiq; dies sanctos Paschæ tenuit.* Præterea ciuitas Tornacensis non est sita in Cenomannico territorio, in quo est Turonensis, seu Toronensis, cuius olim Comitatus subiacebat Cenomannico Ducatui, qui memoratur in Vitâ S. Constantiani, & in gestis Dagoberti I. Regis: idque sic insinuat ordo de Missis & Pagis in Capitulis Caroli Calui apud Siluacum: *Dodo Episcopus, Hrotbertus, & Osbertus, missi in* CINOMANNICO, *Andegauensi, atque* TVRONICO. Verba denique illa: *quæ nunc in ipsius Sancti Basilicæ ditionibus detinetur*, non possunt esse Gregorij Turonensis; sed à recentiore quopiam ad marginem adiecta, in contextum irrepsêre; vt clarè colligitur ex S. Audoëno in Vitâ S. Eligij, quem scribit magnum beneficium Ecclesiæ S. MARTINI apud TVRONOS obtinuisse à Dagoberto I. Rege; scilicet *censum omnem qui fisco soluebatur: atque ab eo tempore omne ius Fiscalis census Ecclesiam sibi vendicasse; & in eâdem vrbe per Pontificis litteras Comitem fuisse constitutum.* Atqui Dago-

Ex M.S. Franc. Thuan. Lib. 5. c. 1. & 2.

An. 853.

Dagobertus I. Rex cœpit regnare poſt patrem Chlotarium II. anno DC. XXVIII. deceſſitque anno DC. XLIV. Gregorius verò Turonenſis Epiſcopus ad Superos abiit anno D. XCVI. ac proinde iuris à Dagoberto Rege Turonenſi Eccleſiæ conceſſi non potuit meminiſſe, quod annis multis ab eius obitu conceſſum fuerat.

Anno 628. 644.

An. 596.

CAPVT

CAPVT XXII. ET VLTIMVM,

Appendix ad vndecimum & duodecimum, de Apibus Childericianis.

OMnium Apum, quæ in conditorio Childerici Regis repertæ ſunt, corpora tota auro conſtant, alulæ fulgent pyropo: antennas & pedes non habent; vt auiculæ ſcutariæ, alcriones & merulæ, roſtro & cruribus carent. Omnes prætereà ſunt breui & intectâ pennis aluo, vt *muſcæ*, quas *manſuetas apes* appellabat Heliogabalus Imperator. Ariſtoteles de Apibus: *Genus quod optimum*, BREVE *hoc*, *in rotunditatem compactile, & varium eſt.* Tum inferiùs: MINORES, *officioſiores maioribus ſunt.* Plinius etiam: *Optimæ* BREVES, *variæq́; deteriores longæ, & quibus ſimilitudo veſparum.* Rectè in laude ponitur ſtrictus huius inſecti habitus, cuius Rex à Virgilio contemnitur, qui *horridus* eſt,

Lamprid. in Heliog.

Lib. 9. Hiſtor. animal. cap. 40.

Lib. 11. cap. 18.

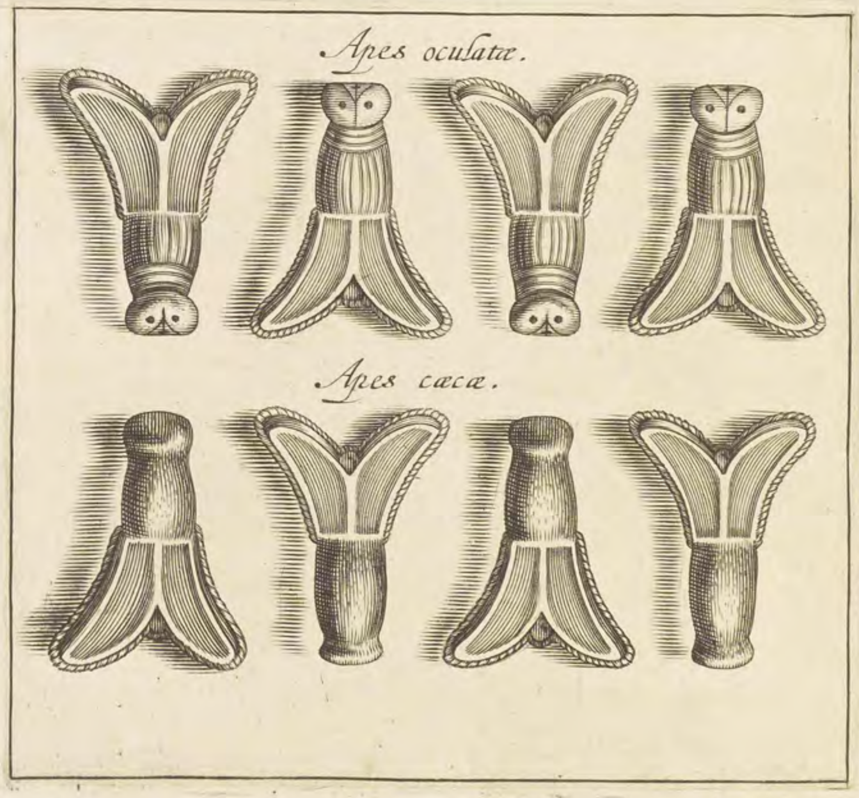
Lib. 4. Georg. v. 94.

—— *longamq́; trahens inglorius aluum.*

Dixi autem, Apum Childerici Regis alias habere læue politumq́; collum; alias aſperius & virgatum. Priorum formam retuli ad ortum ciuilem & vrbanum; poſteriorum ad ſylueſtrem & ruſticum. Sed cùm rei rationem admoto microſcopio penitiùs introſpexi, notaui læui collo præditas

Suprà cap. 11.

luminum expertes eſſe, & abſque vllis ad roſtrum linearibus formis. In aliis verò, quæ aſperiore ſunt collo, binos obſeruaui ad frontem oculos, roſtrumq́ue diſtinctum lineamentis. Obſeruaui prætereà ternos ceruicem ambientes circulos, à quibus prodeunt virgulæ plures in altum inſecti exigui thoracem. Vtriuſque generis Apes hîc æri inſculptas dedi, maiore duplo quàm ſunt formâ, vt diſcrimen pleniùs innoteſcat.

Natura nihil tale tribuit Apibus; quarum aliæ apud Maronem *turpes horrent*, quia hiſpidæ & ſubfuſcæ; V. 95.

—— elucent aliæ, & fulgore coruſcant,

Ardentes auro, & paribus lita corpora guttis; vt reliquum ſit notas illas à Childerico, Rege ingenioſiſſimo, adiectas ad rei cuiuſpiam reconditioris ſignificationem, Ægyptiorum more, qui per animaliũ figuras ſenſum mentis effingebant.

Ego per cæcas apes ſignificari exiſtimo eos Francos, qui [a] *furentibus animis Childericum interimere decreuerunt, vel eijcere de Regno; Regem alioqui naturâ benignum, vtilem, atque ſtrenuum.*

Apibus *aculeum*, inquit Plinius, [b] *natura dedit ventri conſertum ad vnum ictum.* Et Ariſtoteles: [c] *Intereunt quæ percuſſerint: quoniam ſine inteſtini eruptione aculeus eximi non poteſt.* Franci furentes in Childericum Regem, non occiderunt illum quidem, ſed prauis excæcati conſilijs, velut aculeis ferierunt, Apibus ſimillimi, quæ animas ponunt in vulnere ardore vindictæ, carentque *oculis, parte corporis pretioſiſſimâ, & quæ lucis vſu vitam diſtinguit à morte*, quam illi ſuo Regi rebelles merebantur.

a Gregor. Tur. l. 2. cap. 12. Geſta Franc. c. 6 Rorico lib. 1. Aimoïnus lib. 1. cap. 7.

b Lib. 11. cap. 18.

c Lib. 9. Hiſt. animal. c. 40.

Plinius l. 11. c. 37.

Infeſti Apum aculei tenues adeò ſunt, vt viſu percipi vix poſſint. Atomis comparat Alexander

Monfortius. Quia autem infixi carnibus ſic hærent firmiter, vt Apes ſubitò auolantes illos reuocare nequeant, ſed inteſtini partem relinquant cum ictu, vnde langueſcere incipiunt, tandemque moriuntur; ego aculeos illos exilibus hamulis, & qui ſub ſenſum non cadant, horridulos reor, vt olim tela atque ſpicula. Plinius de Orientis populis: *Calamis* SPICVLA *addunt* IRREVOCABILI HAMO *noxia.* Tertullianus: *Ceruus ſagittâ transfixus, vt ferrum, &* IRREVOCABILES MORAS *eius de vulnere expellat, ſcit ſibi dictamno medendum.* Agathias de veterum Francorum telis: *Ad extremitatem* SPICVLI *mucrones quidam adunci vtrimq;.* Sententiam meam iuuant egregiè Scriptores, qui Apum aculeos tela vocant & ſpicula. Seneca: *Vtinam ea homini lex eſſet, quæ* APIBVS, *vt ira cum* TELO *frangeretur, nec ſæpiùs liceret nècare, quàm ſemel.* Plinius de inſectis, tela cum aculeis confundit: *Quaternas habent pinnas, quæ* ACVLEIS *in aluo armantur: nullum, cui* TELVM *in ore, pluribus quàm binis aduolat pennis.* Virgilius de Apibus:

> *Illis ira modum ſupra eſt, læſæq; venenum*
> *Morſibus inſpirant, &* SPICVLA CÆCA *relinquunt,*
> *Affixæ venis, animaſq; in vulnere ponunt.*

Cæca ſpicula explico cum Veteribus apud Nonium

Lib. de Apc. c.4.
Lib. 16. cap. 36.
Lib. de Pœnit. cap. 12.
Lib. 2. Vide ſuprà c. 14.
Lib. 1. de Clem. cap. 19.
Lib. 11. cap. 28.
Verſ. 236.

nium Marcellum, *latentia*, *tacita*, *occultè mala*, & quæ cerni nequeunt. Claudianus: Cap.6.

2.Ruff.

—- paſtoris in ora
Commotæ glomerantur APES, *qui dulcia raptu*
Mella trahit, pennaſq́ꝫ cient, & SPICVLA tendunt.

Ouidius: In Ibin.

Jnq́ꝫ tuis opifex vati, quod fecit Achæo,
NOXIA *luminibus* SPICVLA *condat* APIS.

Iſidorus: SPICVLA *ſunt ſagittæ vel lanceæ breues*, *ab* SPICARVM *ſpecie nuncupatæ.* Nam vt iſtæ ariſtis horrent, ſic illa cuſpidibus & hamulis ſunt noxia. L.18.c.8.

Hoc autem loco minimè videntur omittenda quæ Plotinus adfert ex Platonis diſciplinâ, de animarum tranſmigratione: *Qui ciuilem virtutem conſecutus eſt*, *homo reuertitur* : *ſed qui ciuilem virtutem haud ſatis eſt aſsecutus*, *in ciuile animal* APEM, *vel ſimilia ſe transformat*. Childericus Rex, qui Ægyptiorum Apin vice Numinis colebat, eorum quoque dogmata ſectabatur; quippe qui pecunias vnà ſecum ſepeliri iuſſerit, quibus poſt mortem ſe vſurum arbitrabatur. Quidni autem Francos ille inurbanos, qui eum aliàs Regno expulerant, per cæcas Apes exprimi voluit, vt ipſorum animæ in oculatas reuerſuræ, ciuiliorum morum comitatem quærerent? Enn.3. lib.4.c.2.

 rent?

L.1.Hist. cap.1. rent? Apes vocat Aristoteles *animalia ciuilia.* Et Apud Geopon. Didymus præclarè: A P I S *est omnium animalium* L.11.c.5. *sapientissima.* Plinius de toto examine: *Rempublicam habent, consilia priuatim, & Duces gregatim; & quod maximè mirum sit, mores habent.*

Oculatas Apes refero ad Francorum Proceres, qui vnà cum Viomado, Francorum fidelissimo, Childericum exulem in Franciam reduxe- Fredeg. cap.11. runt, & *resublimauerunt in Regno.* Sic enim Clau- Lib.5. de Animal. cap.10. dius Ælianus, qui Romæ sub Antonino Pio Imp. vixit: R E G E M *suum* A P E S, *lenitudine imperij dulcem, & mansuetudine morum suauem, nulloq́ue* S P I C V L O *armatum, cùm is defugiendo ipsas reliquit, accersunt, & fugitiuum à regno insequuntur. Ipsum autem sagacissimè odorantur; ac nimirum ex eius odore deprehensum, suâ sponte* A M A N T E S *& venerantes ipsius naturam, de fugâ in regnum* Loc. cit. *reducunt.* Aristoteles item de Apibus: *Si cùm pergunt,* R E X *ipse fortè aberrarit, omnes inquirere, odoratuq́ue sagaci persequi, donec inueniant, accepimus.*

Militarem Francorum nobilitatem præmiis condecoratam indicant circuli, siue torques, qui- Æn.5. v.559. bus ambiuntur colla oculatarum Apum. Virgilius de ornatu puerorum nobilium:

—— it pectore summo
Flexilis obtorti per collum C I R C V L V S *auri.*

Silius

Silius Italicus de Gallo quodam: Lib 4.

COLLA *viri fuluo radiabant lactea* TORQVE.

Strabo de ornatu Gallorum, finitimorumque populorum: *Aurum, & circum colla* TORQVES.

Tacitus de Germanis progenitoribus Francorum: *Gaudent finitimarum gentium donis, quæ non modò à singulis, sed publicè mittuntur, electi equi, magna arma,* TORQVES que. Lib. de Germ.

Sed quid virgulæ illæ à circulis productæ ac pendentes? Certè vt isti stringunt magis, & ambiunt ipsum collum, ita virgulæ ad scapulas demissæ pendent, vti phaleræ à torque. Vtrumque distinguit Silius, vbi de Scipionis munificentiâ: Lib. 15.

Tum merita æquantur donis, ac PRÆMIA *virtus*
Sanguine parta capit: PHALERIS *hic pectore fulget,*
Hic TORQVE *aurato circumdat lactea colla.*

Sed scitè vtrumque videtur coniunxisse Isidorus: L. 9. c. 31. TORQVES, CIRCVLI *aurei à* COLLO *ad* PECTVS *dependentes, & à viris geruntur, vt à feminis monilia.*

Elatas porrò Apes aureas in sepulturam cum Childerico Rege, mirum videri non debet, cùm id humanitatis ac religionis munus Apes ipsæ superstites defunctis suis impendant. Virgilius perspicuè: Vers. 255

——*corpora* LVCE CARENTVM
Exportant tectis, & TRISTIA FVNERA *ducunt.*

Plinius

Plinius quoque: *Defunctas progerunt, funerantiumq́ more comitantur exequias.* Lib. 11. cap. 18.

Ceterùm, post Childericum I. Regem symbolicas Apes primus palàm vsurpauit LVDOVICVS XII. Rex Francorum, stirpe Valesius. Ioannes Baptista Mantuanus de Triumphali eius introitu in ciuitatem Genuensem anno M. D. VII. ita cecinit: In Exhort. ad Insubres an. 1507.

Ibant ostrati Proceres, longoq́ equitatu
Læta suburbanos implebant agmina vicos.
In medio REX *victor, equo sublimis in alto,*
Murice conspicuus, rutilanti splendidus auro:
Signabatur APVM *sparsim toga tota* FIGVRIS;
Cumq́ APIBVS *Regnator* APVM *fulgebat in ostro,*
Pictus acu, scriptumq́ notis epigramma Latinis:
REX MVCRONE CARET: *quo significare volebat*
Rex pius & clemens, quâ mente intraret in vrbẽ,
Quóve animo debent populis conuiuere Reges.

Rex Apum caret aculeo, si Senecæ credimus: *Rex ipse sine aculeo est: noluit enim natura nec sæuum esse, nec vltionem magno constituram petere.* Ælianus etiam Regem Apum *nullo spiculo armatum dixit.* Aliter tamen sensit Aristoteles, naturæ Scriba: *Aculeum* REGES *& Duces habent, sed eo non pungunt.* Quæ Philosophi mens expressa reperitur in eiusdem Ludouici XII. æreo numi- Lib. 1. de Clem. cap. 19. Lib. 5. de Animal. cap. 10. Lib. 5. Histor. cap. 21.

numiſmate, in quo Apes, rege eminente, volitant circum alueare, cum hoc titulo:

NON VTITVR ACVLEO REX, CVI PAREMVS.

An verò ad Apes antiquiſſimas Childerici I. Regis Ludouicus reſpexerit, aſſerere non auſim, cùm ſæcula plus quàm dena inter vtrumque interceſſerint.

Henricus III. Rex, Valeſiorum poſtremus, iiſdem Apum impreſſa typis bina edidit numiſmata. Prius argenteum anni M. D. LXXXIV. hoc præfert lemma:

PLEBIS AMOR, REGIS CVSTODIA.

Xenophon: *Apes ſemper Regi vltrò parent.* Plinius: *Mira* PLEBI *circa Regem obedientia.* Ambroſius: *Regem ſuum ſummâ protectione defendunt; & perire pro eo pulchrum putant.* Alterum numiſma aureum anni M. D. LXXXIX. inſcriptum eſt Virgiliano hemiſtichio:

Lib. 5. Pædag.
Lib. 11. cap. 17.

—— REGE INCOLVMI MENS OMNIBVS VNA.

Ælianus: *Quoad rex viuit, tam diu examen pace fruitur, omniq; ordinum perturbatione caret.*

L. 5. c. 11.

Poſtremò, Henricus IV. Rex, Borboniorum primus, anno M. DC. VIII. aureum numiſma cudit cum Apibus regem ſuum ſtipantibus, & hoc ſymbolo:

AMORE, NON TERRORE:

Lib.1.de Clem. c.3.& 4.

Itaque *non ſine ratione* (magni Senecæ ſermo eſt) POPVLIS *vrbibuſq́ consenſus protegendi* AMANDIQVE REGES, *& ſe ſuaq́ iactandi quocumque deſiderauerit* IMPERATORIS SALVS: *ſuam enim incolumitatem* AMANT, *cùm pro vno homine multas legiones in aciem deducunt, cùm in primâ fronte procurrunt, & aduerſa vulneribus pectora ferunt, ne* IMPERATORIS SVI *ſigna vertantur. Ille eſt enim* VINCVLVM, *per quod* RESPVBLICA *cohæret: ille* SPIRITVS VITALIS, *quem hæc tot millia trahunt, nihil ipſa per ſe futura, niſi onus & præda,* SI MENS ILLA IMPERII *ſubtrahatur.* Ideò PRINCIPES REGESQVE, & quocumque alio nomine ſunt TVTORES STATVS PVBLICI, non eſt mirum AMARI vltra priuatas neceſſitudines:

HIC MVRVS AHENEVS ESTO.

FINIS.

INDEX

INDEX
RERVM ET VERBORVM,
QVÆ
ANASTASI CHILDERICIANA
EXPLICANTVR, ILLVSTRANTVR.

A.

Con-

D.

Dago-

O.

P.

Q.

R.

Spica

INDEX

INDEX AVCTORVM QVI ANASTASI CHILDERICIANA LAVDANTVR.

A.

Didy-

Lucta-

Sui-

FINIS.